

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Prop. 117 L

(2016–2017)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i konsesjonslovgivningen
for vannkraft (lovrevisjon)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold ..	7	5.2.1	Gjeldende rett	26
			5.2.2	Høringsnotatet	26
2	Bakgrunn	9	5.2.3	Høringsinstansenes syn	26
2.1	Behovet for lovrevisjon	9	5.2.4	Departementets forslag	27
2.2	Om høringen	9	5.3	Gjenoppføring	27
2.3	Hovedinntrykk fra høringen	10	5.3.1	Gjeldende rett	27
			5.3.2	Høringsnotatet	27
3	Lovtekniske forhold	13	5.3.3	Høringsinstansenes syn	28
3.1	Gjeldende lovstruktur	13	5.3.4	Departementets forslag	28
3.2	Høringsinstansenes syn	13	5.4	Revisjon av konsesjonsvilkår	29
3.3	Forslag til revisjon av vassdragsreguleringsloven	14	5.4.1	Gjeldende rett	29
3.4	Forslag til revisjon av industri-konsesjonsloven	15	5.4.2	Høringsnotatet	30
3.5	Begrepsbruk og forkortelser	15	5.4.3	Departementets forslag	30
			5.5	Omgjøring av konsesjonsvilkår etter søknad	30
			5.5.1	Gjeldende rett	30
4	Vassdragsreguleringsloven		5.5.2	Høringsnotatet	31
	kapittel 1: Konsesjonspliktige tiltak mv.	16	5.5.3	Departementets forslag	31
4.1	Innledning	16	5.6	Nedleggelse av anlegg	32
4.2	Virkeområde	16	5.6.1	Gjeldende rett	32
4.2.1	Gjeldende rett	16	5.6.2	Høringsnotatet	32
4.2.2	Høringsnotatet	17	5.6.3	Høringsinstansenes syn	32
4.2.3	Høringsinstansenes syn	18	5.6.4	Departementets forslag	33
4.2.4	Departementets forslag	19	6	Vassdragsreguleringsloven	
4.3	Definisjoner	20		kapittel 3: Særlige krav til saksbehandling	34
4.3.1	Gjeldende rett	20	6.1	Innledning	34
4.3.2	Høringsnotatet	20	6.2	Krav til søknad	34
4.3.3	Høringsinstansenes syn	20	6.2.1	Gjeldende rett	34
4.3.4	Departementets forslag	20	6.2.2	Høringsnotatet	34
4.4	Konsesjonspliktige tiltak i vassdrag	21	6.2.3	Departementets forslag	35
4.4.1	Gjeldende rett	21	6.3	Kunngjøring av søknad og dekning av utgifter	35
4.4.2	Høringsnotatet	21	6.3.1	Gjeldende rett	35
4.4.3	Høringsinstansenes syn	21	6.3.2	Høringsnotatet	35
4.4.4	Departementets forslag	22	6.3.3	Høringsinstansenes syn	37
4.5	Konsesjonspliktvrdering	23	6.3.4	Departementets forslag	38
4.5.1	Gjeldende rett	23	7	Vassdragsreguleringsloven	
4.5.2	Høringsnotatet	23		kapittel 4: Vilkår og avbøtende tiltak	40
4.5.3	Høringsinstansenes syn	23	7.1	Innledning	40
4.5.4	Departementets forslag	24	7.2	Vilkårsbestemmelser som foreslås videreført	40
4.6	Kriterier for konsesjon	24	7.2.1	Innledning	40
4.6.1	Gjeldende rett	24	7.2.2	Tidsbegrensning, revisjon og hjemfall	41
4.6.2	Høringsnotatet	24	7.2.3	Konsesjonsavgifter	41
4.6.3	Høringsinstansenes syn	25	7.2.4	Byggefrister	47
4.6.4	Departementets forslag	25	7.2.5	Manøvreringsreglement	49
5	Vassdragsreguleringsloven		7.2.6	Fond og andre utbetalinger	51
	kapittel 2: Konsesjonens varighet og omfang mv.	26			
5.1	Innledning	26			
5.2	Konsesjonens varighet	26			

7.2.7	Veier, ferdsel m.m.	55	9.2	Bestemmelser om skjønn	82
7.2.8	Militære foranstaltninger	56	9.2.1	Gjeldende rett	82
7.2.9	Hydrologiske observasjoner	57	9.2.2	Høringsnotatet	83
7.2.10	Etterundersøkelser	57	9.2.3	Departementets forslag	83
7.2.11	Naturforhold, landskapsmessig tilpasning mv.	58	10	Vassdragsreguleringsloven	
7.2.12	Sekkebestemmelsen	59		kapittel 7: Kontroll og	
7.3	Bedre gjenspeiling av forvaltnings- praksis i loven	60	10.1	sanksjoner	84
7.3.1	Gjeldende rett	60	10.2	Innledning	84
7.3.2	Høringsnotatet	60	10.3	Overholdelse av konsesjonsvilkår og ansvar	84
7.3.3	Høringsinstansenes syn	61	10.3.1	Retting, tvangsmulkt og tilbake- trekking av konsesjon	84
7.3.4	Departementets forslag	62	10.3.2	Gjeldende rett	84
8	Vassdragsreguleringsloven		10.3.3	Høringsnotatet	85
	kapittel 5: Særskilt for		10.3.4	Høringsinstansenes syn	85
	reguleringer og overføringer	65	10.4	Departementets forslag	86
8.1	Tinglysing og heftelser ved hjemfall	65	10.4.1	Overtreddelsesgebyr	86
8.1.1	Gjeldende rett	65	10.4.2	Gjeldende rett	86
8.1.2	Bestemmelser om tinglysing av reguleringskonsesjoner	65	10.4.3	Høringsnotatet	86
8.1.3	Bestemmelsen om at regulerings- konsesjonen følger vannfallet	65	10.5	Departementets forslag	86
8.1.4	Bestemmelser om hjemfall	65	10.5.1	Straff	87
8.2	Konsesjonskraft	66	10.5.2	Gjeldende rett	87
8.2.1	Gjeldende rett	66	10.5.3	Høringsnotatet	87
8.2.2	Høringsnotatet	66	11	Departementets forslag	87
8.2.3	Høringsinstansenes syn	67		Vassdragsreguleringsloven	
8.2.4	Departementets forslag	67	11.1	kapittel 8: Sluttbestemmelser ..	88
8.3	Brukseierforeninger og medeierskap i reguleringsanlegg ..	68	11.2	Forholdet til eldre lovgivning	88
8.3.1	Gjeldende rett	68		Overgangsregel for konsesjons- vilkår	88
8.3.2	Høringsnotatet	68	12	Bestemmelser som foreslås	
8.3.3	Høringsinstansenes syn	70		opphevet	89
8.3.4	Departementets forslag	70	12.1	Innledning	89
8.4	Bestemmelser om hjemfall	71	12.2	Rett til å klage på avslag på konsesjonssøknad til Stortinget ...	89
8.4.1	Gjeldende rett	71	12.2.1	Gjeldende rett	89
8.4.2	Høringsnotatet	71	12.2.2	Høringsforslaget	89
8.4.3	Høringsinstansenes syn	71	12.2.3	Høringsinstansenes syn	89
8.4.4	Departementets forslag	72	12.2.4	Departementets forslag	90
8.5	Staten som regulant	72	12.3	Avbøtende tiltak knyttet til vannføringen	90
8.5.1	Gjeldende rett	72	12.3.1	Gjeldende rett	90
8.5.2	Høringsnotatet	72	12.3.2	Høringsnotatet og departementets forslag	90
8.5.3	Departementets forslag	72	12.4	Avgift til staten ved innsjøer med fritt midtstykke	91
9	Vassdragsreguleringsloven		12.5	Konsesjonsvilkår om erstatning til etterlatte	91
	kapittel 6: Ekspropriasjon og		12.6	Plikt til å bekoste reguleringsplan	91
	skjønn	73	12.6.1	Gjeldende rett og høringsnotatet ..	91
9.1	Ekspropriasjon etter vassdrags- reguleringsloven	73	12.6.2	Høringsinstansenes syn	92
9.1.1	Gjeldende rett	73	12.6.3	Departementets forslag	92
9.1.2	Høringsnotatet	73			
9.1.3	Høringsinstansenes syn	78			
9.1.4	Departementets forslag	78			

12.7	Ytterligere regulering og avgivelse av driftsvann	92	17.3.6	Naturforhold, landskapsmessig tilpasning og godkjenning av planer	108
12.8	Særregel for reguleringer uten konsesjon	92	17.3.7	Rapportering av kraftleveranse ved kraftleiekonsesjoner	109
13	Vannfallrettighetsloven		18	Vannfallrettighetsloven	
	kapittel 1: Lovens formål	94		kapittel 6: Endringer i eierskap og rettigheter	110
14	Vannfallrettighetsloven		18.1	Gjeldende rett	110
	kapittel 2: Konsesjonspliktige erverv av vannfall	95	18.1.1	Indirekte eierskap til vannfall mv.	110
14.1	Gjeldende rett	95	18.1.2	Avtaler om andre rettigheter til vannfall	111
14.2	Høringsnotatet	95	18.2	Høringsnotatet	111
14.3	Høringsinstansenes syn	96	18.3	Høringsinstansenes syn	112
14.4	Departementets forslag	97	18.4	Departementets forslag	112
15	Vannfallrettighetsloven		19	Vannfallrettighetsloven	
	kapittel 3: Konsesjonens varighet og omfang	98		kapittel 7: Kontroll og sanksjoner	113
15.1	Gjeldende rett	98	19.1	Gjeldende rett	113
15.2	Høringsnotatet	98	19.2	Høringsnotatet	113
15.3	Høringsinstansenes syn	98	19.3	Høringsinstansenes syn	114
15.4	Departementets forslag	99	19.4	Departementets forslag	114
16	Vannfallrettighetsloven		20	Vannfallrettighetsloven	
	kapittel 4: Krav til saksbehandling mv.	100		kapittel 8: Sluttbestemmelser ..	115
16.1	Gjeldende rett	100	20.1	Forholdet til eldre lovgivning	115
16.2	Høringsnotatet	100	20.2	Overgangsregel for konsesjonsvilkår	115
16.3	Høringsinstansenes syn	101			
16.4	Departementets forslag	101	21	Endringer i vannressursloven og annet lovverk	116
17	Vannfallrettighetsloven		22	Merknader til de enkelte bestemmelsene	117
	kapittel 5: Vilkår og avbøtende tiltak	103	22.1	Endringer i industrikonsesjonsloven	117
17.1	Innledning	103	22.2	Endringer i vassdragsreguleringsloven	120
17.2	Vilkårsbestemmelser som foreslås videreført	103	22.3	Endringer i vannressursloven	126
17.2.1	Konsesjonsavgift	103	22.4	Endringer i annet lovverk	127
17.2.2	Konsesjonskraft	105			
17.2.3	Næringsfond og ytterligere vilkår	106	Forslag til lov om endringer i konsesjonslovgivningen for vannkraft (lovrevisjon)	128	
17.2.4	Byggefrister	106	Vedlegg		
17.3	Vilkårsbestemmelser som foreslås opphevet	107	1	Lovspeil	145
17.3.1	Innledning	107			
17.3.2	Erstatning til jakt- og fiskeoppsyn	107			
17.3.3	Erstatning til etterlatte	108			
17.3.4	Kostnader forbundet med reguleringsplan	108			
17.3.5	Vedlikehold av infrastruktur og allmenhetens rett til ferdsel	108			

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Prop. 117 L

(2016–2017)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i konsesjonslovgivningen for vannkraft (lovrevisjon)

*Tilråding fra Olje- og energidepartementet 21. april 2017,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Departementet foreslår forenklinger og lovtekniske oppdateringer i lov 14. desember 1917 nr. 17 om vasdragsreguleringer (vassdragsreguleringsloven) og lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv. (industrikonsesjonsloven).

Vassdragsreguleringsloven opprettholdes og videreføres som en egen lov for utnyttelse av vassdrag til vannkraftformål, men loven gjennomgår en lovteknisk revisjon. Det foreslås at loven deles inn i kapitler for å gjøre lovstoffet enklere, og at lovens paragrafinndeling og -nummerering endres. Endringene er i all hovedsak av lovteknisk art. Departementet foreslår som tittel «lov 14. desember 1917 nr. 17 om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven)».

Departementet fremmer en begrenset samordning mellom bestemmelsene i lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven) og vassdragsreguleringsloven. Vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh skal omfattes av vassdragsreguleringsloven. Dette vil forenkle dagens krysshenvising mellom vassdragsreguleringsloven og

vannressursloven, som er en retts teknisk komplisert løsning i vannressursloven § 19 annet ledd.

Industrikonsesjonsloven gir rettsgrunnlaget for myndighetenes styring og kontroll med offentlig eierskap til landets vannkraftressurser. Lovens formål er beskrevet i Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) om endringer i industrikonsesjonsloven for å styrke og sikre det offentlige eierskapet til landets vannkraftressurser basert på konsolidering. Det gjøres svært få endringer utover rent lovtekniske endringer.

Industrikonsesjonsloven hadde opprinnelig et bredere anvendelsesområde, som inkluderte bestemmelser om erverv av vannfall, bergverk, annen fast eiendom, kraftleie og innførsel og utførsel av kraft, i tillegg til et kapittel med alminnelige bestemmelser. Lovens øvrige kapitler med unntak av de som gjelder erverv av vannfall og alminnelige bestemmelser er i dag tomme, men kapitteloverskriftene står fortsatt i loven. Det meste av lovspråket i loven er av eldre dato. Loven inneholder en rekke opphevede bestemmelser.

Det foreslås en mer begrenset lovrevisjon av industrikonsesjonsloven sammenlignet med forslaget til revidert vassdragsreguleringslov. Departementet foreslår å fjerne ordet «ervert» fra lovens tittel, se nærmere i punkt 3.4. Loven er uoffisielt kalt industrikonsesjonsloven eller vannfalls-konsesjonsloven. Departementet foreslår at lovens tittel skal lyde lov 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall (vannfallrettighetsloven).

For begge lovene foreslår departementet en omstrukturering av lovbestemmelsene og fortløpende nummerering av lovparagrafene. Lovene gjøres mer oversiktlige ved at bestemmelsene tematisk samles i kapitler. Det foreslås en forklarende overskrift for hver paragraf. En mest mulig lik oppbygging av de ulike paragrafer og ledd i hver av lovene gir pedagogiske forenklinger. Innenfor de enkelte paragrafer og ledd foreslås språklige oppdateringer, samt en reduksjon i detaljnivået for hva som skal stå i lovteksten.

I begge lovene foreslår departementet en oppbygging og rekkefølge på bestemmelsene som tar utgangspunkt i «livssyklusen» til den enkelte konsesjon. Departementet fremmer flere forslag til nedkorting i lovtekst og til å fjerne bestemmelser som har blitt erstattet av annet regelverk, eller som ikke lenger har praktisk betydning. Forslagene innebærer ingen svekkelse av det rettslige grunnlaget for dagens myndighetsutøvelse i medhold av vassdragslovgivningen.

Utgangspunktet for lovrevisjonen er å foreta lovtekniske og språklige endringer samtidig som de materielle reglene videreføres. Departementet legger derfor til grunn at rettskilder utenfor selve lovteksten, som i dag vektlegges ved lovtolkningen, fortsatt vil gi holdepunkter for hvordan de reviderte lovbestemmelsene skal forstås. Der det foreslås mindre endringer av materiell betydning, vil dette fremgå nærmere av proposisjonen.

2 Bakgrunn

2.1 Behovet for lovrevisjon

Vannkraften sto sentralt og fikk en stadig viktigere rolle da industrialiseringen her til lands skjøt fart i slutten av det 19. århundre. Industriens hurtige utvikling i de årene, kombinert med sterke interessemotsetninger, gjorde det nødvendig med en sterk og grundig lovregulering av utnyttelsen av vann som naturressurs.

Det meste av denne lovgivningen ble utformet i en rettslig sett hektisk 10-års periode frem til vedtagelsen av industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven for hundre år siden. Forarbeidene som lå til grunn for de to lovene, var av det mest omfattende vi har i norsk lovgivning.

En oversikt over historisk bakgrunn og viktige endringer i konsesjonslovene for vannkraft er blant annet gitt i Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) kapittel 3. Betegnelsen konsesjonslover brukes gjerne for lovgivning som krever administrativ godkjenning for å erverve eller utnytte fast eiendom av forskjellig art, herunder vannfall.

Vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven har blitt endret en rekke ganger siden de ble vedtatt i 1917. Bortsett fra endringene i 1992, som bygget på Ot.prp. nr. 50 (1991–92), har det i liten grad vært utført lovtekniske oppdateringer. De språklige endringer som er foretatt gjennom årene har ikke vært samordnet.

Lovverket for erverv av rettigheter og utbygging av vassdrag for vannkraftproduksjon fremstår på flere områder som uoversiktlig og vanskelig tilgjengelig. Behovet for forenklinger i lovene fra 1917 er omtalt på følgende måte i Meld. St. 25 (2015–2016) Kraft til endring punkt 15.4.4:

«Regjeringen mener at det er behov for lovtekniske og språklige oppdateringer i industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven. Begge lovene ble vedtatt i 1917, og har senere vært endret en rekke ganger. Lovverket reflekterer eldre tiders samfunnsforhold, lovteknikk og språk.

Lovtekniske og språklige oppdateringer vil gjøre vassdragslovgivningen lettere tilgjengelig både for tiltakshavere, sentral og lokal for-

valtning, organisasjoner og andre som har behov for å bruke lovene. Det kan også være behov for en begrenset samordning mellom lovene fra 1917 og vannressursloven fra 2000 når det gjelder behandlingen av vannkrafttiltak. Departementet utreder og vil foreslå en modernisering og rettsteknisk forenkling særlig når det gjelder industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven.»

Som det fremgår av denne stortingsmeldingen, tok departementet sikte på at lovendringsforslagene fremmes for Stortinget for behandling våren 2017.

2.2 Om høringen

Olje- og energidepartementet (OED) sendte 18. november 2016 på høring forslag til revidert vassdragsreguleringslov og industrikonsesjonslov. Høringsfristen var satt til 17. februar 2017. Høringsnotatet ble sendt til følgende institusjoner og organisasjoner:

Samtlige departementer
Samtlige fylkeskommuner
Samtlige fylkesmenn
Sametinget

Brønnøysundregistrene
Datatilsynet
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
Finanstilsynet
Forbrukerombudet
Forbrukerrådet
Konkurransetilsynet
Landbruksdirektoratet
Miljødirektoratet
Norges forskningsråd
Norges Handelshøyskole
Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet – NTNU
Norges vassdrags- og energidirektorat
Regjeringsadvokaten
Regelrådet for næringslivet

Reindrifftsforvaltningen
Riksantikvaren
Skattedirektoratet
Statens vegvesen, Vegdirektoratet
Statistisk sentralbyrå
Universitetet for miljø og biovitenskap
Universitetet i Bergen
Universitetet i Oslo v/ Nordisk Institutt for Sjørett
Universitetet i Stavanger
Universitetet i Tromsø

Finnmarkseiendommen
Norges Bank
Statskog SF

Akademikerne
Den norske advokatforening
Den Norske Turistforening
Distriktenes energiforening – Defo
EL & IT forbundet
Energi Norge
Energiveteranene
Finansnæringens Hovedorganisasjon
Framtiden i våre hender
Friluftslivets Fellesorganisasjon
Greenpeace Norge
Handelshøyskolen BI
Industri Energi
Kommunesektorens organisasjon – KS
KS Bedrift
Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Landsamanslutninga av vasskraftkommunar (LVK)
Miljøstiftelsen Bellona
Natur og Ungdom
Naturvernforbundet
Norges Bondelag
Norges Jeger- og Fiskerforbund
Norges Kulturvernforbund
Norges Miljøvernforbund
Norges Skogeierforbund
Norsk bonde- og småbrukarlag
Norsk Industri
Norsk institutt for kulturminneforskning
Norsk institutt for naturforskning
Norsk institutt for skog og landskap
Norsk institutt for vannforskning
Norsk Skogbruksforening (NORSKOG)
Norske Reindrifftsamers Landsforbund
Norske Samers Riksforbund
Næringslivets Hovedorganisasjon – NHO
Samarbeidande Kraftfylke
Samarbeidsrådet for biologisk mangfold – SABIMA
Samarbeidsrådet for naturvernsaker

Samfunns- og næringslivsforskning
SINTEF Energiforskning AS
Småkraftforeninga
Tekna
Vassdragsregulantenens fagforum
Virke Hovedorganisasjon
WWF-Norge
Zero

Høringsutkastet ble lagt ut på departementets internettsider med invitasjon også for andre enn dem som stod på høringslisten til å komme med uttalelse. Det er i alt kommet høringsuttalelser fra 27 instanser. Høringsuttalelsene er lagt ut på departementets internettsider.

Følgende høringsinstanser har meddelt at de ikke har merknader til forslaget:

Arbeids- og sosialdepartementet
Kunnskapsdepartementet
Landbruks- og matdepartementet
Utenriksdepartementet
Brønnøysundregistrene
Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
Helse- og omsorgsdepartementet
Norges Bank
Regelrådet
Statistisk sentralbyrå

Følgende høringsinstanser har avgitt realitetsuttalelse:

Justis- og beredskapsdepartementet
Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
Miljødirektoratet
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Fylkesmannen i Troms
Hordaland fylkeskommune
Nordland fylkeskommune
Advokatforeningen
Defo
Energi Norge
Kraftfylka
LVK
NHO
Norges Bondelag
Advokatfirmaet Brønner & Co
Statkraft AS
Statskog SF

2.3 Hovedinntrykk fra høringen

Høringsinnspillene viser en klar erkjennelse av behovet for å revidere og forenkle vassdragsregu-

leringsloven og industrikonsesjonsloven. Flere instanser trekker fram fordelene dette vil ha for berørte aktører og dagens brukere av lovverket. I det følgende nevnes noen generelle synspunkter fra høringen. Høringsinnspill om mer lovtekniske forhold er behandlet under punkt 3.2. Innspill til konkrete bestemmelser i lovforslaget gjennomgås innenfor de enkelte punktene i lovproposisjonen.

NVE har først og fremst kommentarer til forslaget om revidert vassdragsreguleringslov, og uttaler at dette vil være en vesentlig forbedring i forhold til dagens lov. Forslaget til revidert lov virker etter *NVE*s syn godt gjennomarbeidet, særlig med tanke på struktur, systematikk og brukervennlighet. Likevel gjenstår det noen forhold av større og mindre betydning som *NVE* mener det er viktig å avklare.

Energi Norge støtter formålet med forslagene og hoveddelen av innholdet i forslagene, men har samtidig noen spørsmål og kritiske bemerkninger til enkelte deler av de konkrete forslagene. *Energi Norge* tar utgangspunkt i at merknadene ikke skal innebære forslag om ytterligere materielle endringer i forhold til dagens praksis.

LVK støtter intensjonen om å gjøre lovtekstene lettere tilgjengelig for de interesser som berøres av de to lovene. *LVK* viser til at konsesjonslovene er viktige lover som har dannet grunnlaget for verdiskaping i Norge gjennom 100 år. Det er en sentral forutsetning for lovarbeidet at grunnprinsippene i lovverket skal bestå i ny språkdrakt. *LVK* slutter seg til utgangspunktet om at forslaget ikke skal innebære materielle endringer, som vil kreve helt andre lovforberedelser og analyser. *LVK* mener at bestemmelser bare bør oppheves der det er åpenbart at de har utgått, og at manglende praksis ikke kan være et argument i seg selv for å fjerne bestemmelser.

I likhet med *Advokatforeningen* savner *LVK* en beskrivelse av det historiske utgangspunktet for lovendringsarbeidet. Disse instansene mener at departementet bør sette lovendringsarbeidet bedre inn i en historisk ramme når saken fremmes for Stortinget.

NHO støtter i alt det vesentlige forslaget, men uttaler at det på enkelte punkter kan ha slagside i den forstand at den innholdsmessige opprydningen synes å gå i statens favør. *NHO* mener at bestemmelser som ikke lenger anses å være aktuelle bør strykes, enten de er til fordel for staten eller ikke. For øvrig viser *NHO* til *Energi Norges* uttalelse.

Advokatforeningen støtter intensjonen om å gjøre lovtekstene lettere tilgjengelig for de interesser som berøres av de to lovene. *Advokat-*

foreningen støtter departementets forslag til samordning av konsesjonslovene, oreigningslova og skjønnsprosessloven. Der hvor departementet foreslår å endre eller fjerne bestemmelser, må bakgrunnen være at det er åpenbart at tiden har løpt fra regelen eller at annet lovverk med sikkerhet dekker det samme behovet. Den omstendighet at det foreligger lite eller ingen praksis om en bestemmelse, er ikke nødvendigvis tilstrekkelig begrunnelse for en endring.

Miljødirektoratet er positiv til den omfattende revisjonen av de to lovverkene og mener at det vil bedre tilgjengeligheten og skape bedre sammenheng. Også *Kraftfylka* erkjenner at tiden synes moden for en revisjon. *Fylkesmannen i Sør-Trøndelag* støtter forenkling og lovtekniske oppdateringer for å gjøre lovverket tydeligere og mer brukervennlig. *Defo* viser til at forslaget skal forenkle lovverket med utgangspunkt i at det ikke gjøres materielle endringer, og er positiv til forbedringer og forenklinger som kan gjøre det enklere for alle aktører. Under forutsetning av at departementet ikke foreslår endringer som får materielle konsekvenser av betydning, slutter også *Norges Bondelag* seg til de foreslåtte endringene.

Enkelte høringsinstanser gir uttrykk for usikkerhet rundt konsekvensene av forslag om å oppheve enkelte bestemmelser. Blant annet påpeker *Energi Norge* og *Statkraft* dette i tilknytning til særreglene om ekspropriasjon i vassdragsreguleringsloven. De samme høringsinstansene er kritiske til forslaget om at elvekraft med midlere årsproduksjon over 40 GWh gis konsesjon etter vassdragsreguleringsloven. På den annen side forstår *LVK* denne delen av forslaget som å ikke innebære materielle endringer, og støtter forslaget.

Energi Norge tar opp noen forhold utover det som fremgikk av høringsnotatet, som burde prioriteres til gjennomføring av regjeringens visjon om fornying, forenkling og forbedring. Her trekkes det fram omlegging av regelverket om konsesjonskraft og -avgift, opphevelse av bestemmelsen om 25 prosent mererstatning ved ekspropriasjon, forlenget mulighet for leie av fall i 30 år, mer fleksibel gjennomføring av regelverket om privat minoritetseierskap til vannkraftverk og forenklinger i administrative prosedyrer mv. etter industrikonsesjonsloven.

På den annen side peker *Kraftfylka* på at det ligger utenfor rammene for høringen å kommentere eller foreslå andre materielle endringer enn de begrensede endringene som var berørt i høringsnotatet. *Kraftfylka* understreker at det er viktig ikke å gå inn på slike forhold i den videre prosessen som kan få betydning for tolkningen av

bestemmelser i de to lovene. Dette understrekes også av *Fylkesrådet i Nordland*.

Advokatfirmaet Brønner & Co støtter departementets generelle intensjon om en forenkling og modernisering av lovverket. Med henvisning til ILO-konvensjon nr. 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater foreslås det i høringsuttalelsen å ta inn en lovhenvi- sning om samenes rett til utbytte fra kraftproduksjonen, dersom en konsesjon etter vassdragsregulerings- loven berører området samene lever i og bruker. Departementet har ikke gått nærmere inn på dette innspillet ettersom det vil reise materielle

rettslige spørsmål som ikke har vært belyst i høringsforslaget.

Statkraft stiller seg bak uttalelsen fra Energi Norge, og har supplerende bemerkninger som i det vesentlige er av lovteknisk karakter. Statkraft deler departementets oppfatning om at en lovteknisk og språklig oppdatering av lovene vil ha en betydelig verdi.

Justis- og beredskapsdepartementet viser til at OED har tatt flere grep som gir lovtekstene en bedre struktur og gjør dem mer leservennlige. Utkastene til lovtekst er imidlertid fortsatt noe preget av tungt språk og gammeldagse ord.

3 Lovtekniske forhold

3.1 Gjeldende lovstruktur

Lovverket bærer i dag tydelig preg av å være alderdommelig og lite oppdatert lovteknisk. Vassdragsreguleringsloven inneholder 28 paragrafer, hvorav fire er tomme. Det er ingen kapittelinndeling av loven. Bestemmelsene har i liten grad kronologisk rekkefølge med utgangspunkt i søknad, konsesjon, påfølgende utbygging og etterfølgende spørsmål. Enkelte av paragrafene er svært omfangsrike, og inneholder flere poster og ledd. Språket er til dels svært gammeldags. I sum gjør dette lovstoffet tungt tilgjengelig.

Industrikonsesjonsloven inneholder 50 paragrafer, hvorav 26 paragrafer er tidligere opphevet og tomme. Loven inneholder fem kapitler, hvorav tre av dem er tomme. Dette gjelder kapittel II om bergverk, kapittel III om annen fast eiendom og kapittel IV om kraftleie og om utførsel og innførsel av kraft. I likhet med vassdragsreguleringsloven er språket gammeldags, enkelte av bestemmelsene er svært omfangsrike, og består av flere ledd og poster.

3.2 Høringsinstansenes syn

Justis- og beredskapsdepartementet viser til at OED har tatt flere grep som gir lovtekstene en bedre struktur, og gjør dem mer leservennlige enn tidligere. Samtidig påpekes det at forslagene til lovtekst fortsatt er preget av tungt språk og gammeldagse ord og uttrykk. Det vises også til at lovenes ordlyd er unødig uklar på en del punkter, og benytter gammeldagse ord og uttrykk.

Justis- og beredskapsdepartementet mener det bør klargjøres om Kongens vedtakskompetanse etter enkelte bestemmelser i lovene skal utøves i forskrift. I høringssvaret spør Justis- og beredskapsdepartementet om forholdet til forvaltningsloven kapittel IX om administrative sanksjoner og Prop. 62 L (2015–2016) er vurdert.

LVK er positiv til forslaget til omstrukturering av lovene samt ny kapittelinndeling og fortlø-

pende nummerering av paragrafer. LVK ber om at departementet vurderer å innta nummerering av paragrafenes ledd, slik som for eksempel i tvisteloven, for ytterligere tilgjengeliggjøring. Det vises til at flere av de foreslåtte nye bestemmelsene er svært lange, som for eksempel forslag til ny § 28 om hjemfall i vassdragsreguleringsloven.

Også *Statkraft* foreslår at lange bestemmelser nummereres. Videre støtter Statkraft at lovforslagene bygges opp slik at teksten følger konsesjonens livssyklus. Statkraft foreslår blant annet å plassere forslaget til ny § 9 om adgangen til revisjon og ny § 10 om omgjøring av konsesjonsvilkår etter bestemmelsene om vilkår i vassdragsreguleringsloven.

Energi Norge mener at «vannfallskonsesjonsloven» som i dag benyttes som korttittel på lovdata er dekkende for lov om erverv av vannfall mv. Innføring av en ny korttittel vil medføre forvirring. Også *Statkraft* mener at «vannfallskonsesjonsloven» bør være korttittel, med henvisning til at loven fremdeles er en konsesjonslov.

Advokatforeningen støtter departementets forslag til omstrukturering, ny kapittelinndeling og fortløpende nummerering av paragrafer. Advokatforeningen ber departementet vurdere å innta nummerering av paragrafenes ledd. Flere av de foreslåtte nye bestemmelsene er svært lange, for eksempel forslag til ny § 28 om hjemfall i vassdragsreguleringsloven. Nummerering av leddene vil gjøre bestemmelsen mer oversiktlig.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag mener at materielle endringer må framgå tydeligere enn det som er gjort i høringsnotatet. Hvor det foreslås materielle endringer er vanskelig å få øye på i et så omfattende dokument, som i det vesentlige fokuserer på lovteknisk opprydding og modernisering.

Hordaland fylkeskommune påpeker at det fremdeles vil være fire lover med ganske likelydende korttittel, herunder vannfallrettighetsloven, vassdragsreguleringsloven, vannressursloven og vassdragsloven.

3.3 Forslag til revisjon av vassdragsreguleringsloven

I tråd med høringsnotatet foreslår departementet omfattende lovtekniske endringer i vassdragsreguleringsloven. Utgangspunktet for disse endringene er at det ikke gjøres materielle endringer. På enkelte områder hvor det foreslås materielle endringer av mindre betydning, er disse forklart nærmere.

Som påpekt av *Justis- og beredskapsdepartementet* er forslaget til nye §§ 14, 22 og 28 i vassdragsreguleringsloven, fortsatt lange lovparagrafer og har tunge setningskonstruksjoner. Disse omhandler konsesjonsavgifter, konsesjonskraft og statens hjemfallsrett. Bestemmelsen i ny § 32 om pålegg om retting har også eksempel på en tung setningskonstruksjon.

Bestemmelsene om statens hjemfallsrett videreføres uten endringer, utover sammenslåing av paragrafer og språklig oppdatering av enkelte ord. Når det gjelder bestemmelsene om konsesjonsavgifter og konsesjonskraft har departementet vært tilbakeholden med å gjøre endringer, selv om dette kunne vært både mulig og ønskelig rent lovteknisk. Departementet har lagt vekt på at dette er sentrale bestemmelser av stor betydning for konsesjonærer, utbyggingskommuner og for offentlig eierskap, og hvor det foreligger en omfattende retts- og forvaltningspraksis. Ytterligere lovtekniske forenklinger ville kunne reise flere materielle spørsmål. Departementet foreslår derfor relativt få justeringer i disse bestemmelsene sammenholdt med høringsforslaget.

Departementet har gjennomgått bestemmelsene om sanksjoner, reaksjoner mv. i vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven. Disse er sammenholdt med tilsvarende bestemmelser i vannressursloven, energiloven og lov om elsertifikater. Som en del av oppfølgingen av de endringene som er foretatt i forvaltningsloven våren 2016, tar departementet sikte på en ytterligere og systematisk gjennomgang av lovene på energi- og vassdragsområdet. Departementet vil da komme tilbake til eventuelle endringer i vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven, når lovverket sees i sammenheng.

Ut fra et prinsipp om at teksten følger konsesjonens livssyklus har *Statkraft* foreslått å flytte flere av bestemmelsene i kapittel 2 bakover i loven (slik som ny § 8 om revisjon og ny § 10 om nedleggelse). Departementet har falt ned på å beholde bestemmelsene i loven kapittel 2 av hensyn til en samlet behandling av forskjellige spørsmål rundt konsesjonenes rammer i innhold og varighet mv.

I tråd med høringsnotatet foreslår departementet at vassdragsreguleringsloven deles inn i 8 kapitler. De enkelte bestemmelsene plasseres logisk i det kapitlet hvor de hører hjemme.

I kapittel 1 i loven samles bestemmelser om konsesjonspliktige tiltak mv. Her foreslås det å ta inn bestemmelser som tydeliggjør lovens virkeområde, definisjoner, konsesjonspliktavurderingen og kriterier for konsesjon.

I kapittel 2 samles forskjellige bestemmelser som gjelder rammer for konsesjonene, slik som varighet, gjenoppføring, bestemmelser om revisjon, omgjøring og nedleggelse av anlegg.

I kapittel 3 er særlige bestemmelser om saksbehandling av konsesjonssaker tatt inn. Departementet har gjennomgått behovet for særregler for saksbehandling av konsesjoner om stor vannkraft. I tillegg til språklige oppdateringer foreslås forenklinger som tilpasser eldre tiders kunngjøringskrav mv. til mer moderne kommunikasjonsformer.

I kapittel 4 er bestemmelser om vilkår og avbøtende tiltak samlet. En vesentlig del av departementets forslag er å forenkle dagens bestemmelser om vilkår i konsesjonene. Departementet foreslår at bestemmelsene om vilkår og avbøtende tiltak som i utgangspunktet gjelder både reguleringer, overføringer og annen stor vannkraft, samles i loven kapittel 4. Dette henger sammen med forslaget om at særbestemmelsene om konsesjon for stor vannkraft (med midlere årsproduksjon over 40 GWh) foreslås flyttet fra vannressursloven til vassdragsreguleringsloven.

I kapittel 5 er de av dagens bestemmelser som gjelder særskilt for reguleringer og overføringer samlet. Som et resultat av at stor vannkraft foreslås omfattet av loven, bør bestemmelsene som kun gjelder reguleringer eller overføringer så langt det er mulig samles i et eget kapittel.

I kapittel 6 er det inntatt bestemmelser om ekspropriasjon og skjønn. Dagens vassdragsreguleringslov har flere bestemmelser om ekspropriasjon og skjønn. Disse reglene ble ikke endret i forbindelse med vedtagelsen av vannressursloven. Det finnes særlige regler om ekspropriasjon og skjønnsprosessen som bør harmoniseres med generelle regler i oreigningslova og skjønnsprosessloven. På samme måte som i vannressursloven oppnås forenklinger gjennom større bruk av henvisninger særlig til oreigningslova.

I kapittel 7 er bestemmelser om kontroll og sanksjoner samlet. Flere av bestemmelsene er av nyere dato, og foreslås videreført i uendret form. Enkelte bestemmelser, som tematisk er plassert i

bestemmelser om konsesjonsvilkår, kan med fordel flyttes til kapitlet om kontroll og sanksjoner.

I kapittel 8 i loven foreslås tatt inn enkelte avsluttende bestemmelser, som fremgår av dagens lov.

3.4 Forslag til revisjon av industrikonsesjonsloven

Departementet har mottatt enkelte høringsinnspill til lovens tittel. Departementet mener tittelen må markere at loven skal gi grunnlag for myndighetenes styring og kontroll ved overdragelse av rettigheter til vannfall, men i utgangspunktet ikke regulere privatrettslige spørsmål. Loven er derfor ikke en tiltakslov som vannressursloven og vassdragsreguleringsloven.

Tilsvarende som for vassdragsreguleringsloven påpeker *Justis- og beredskapsdepartementet* at flere paragrafer i lov om erverv av vannfall mv. er svært lange. Som eksempler er det pekt på bestemmelsene om statlig og fylkeskommunal forkjøpsrett, konsesjonsavgifter og konsesjonskraft. Det er også pekt på bestemmelser i nye §§ 11, 18 og 27 om tunge setningskonstruksjoner og i nye §§ 11, 12, 18 og 19 om gammeldagse ord og uttrykk.

Som nevnt i punkt 3.3 har departementet videreført bestemmelsene om offentlig eierskap, statlig og fylkeskommunal forkjøpsrett og hjemfall uten andre endringer enn mindre språklige oppdateringer og sammenslåing av paragrafer. Departementet har vært tilbakeholden med endringer i bestemmelsene om konsesjonskraft og konsesjonsavgifter. Det er gjort en avveining mellom hensynet til å videreføre gjeldende rettsregler, og ønsket om lovtekniske og språklige oppdateringer.

I tråd med høringsnotatet foreslår departementet at loven gis 8 kapitler.

I kapittel 1 i loven plasseres lovens formålsbestemmelse.

I kapittel 2 inntas reglene om konsesjonspliktige erverv av vannfall og konsesjonsgrense, unntak fra konsesjonsplikt, overdragelse av konsederte vannfall, krav til offentlig eierskap, statlig og kommunal forkjøpsrett.

I kapittel 3 foreslår departementet å samle de gjeldende reglene om konsesjonens varighet, revisjon, omgjøring av konsesjonsvilkår og statens hjemfallsrett. Departementet har sett det som ønskelig å samle slike generelle bestemmelser av betydning for rammer, innhold og varighet av en konsesjon i ett kapittel.

I kapittel 4 samles bestemmelsene om saksbehandling av konsesjonssaker, herunder hvilken informasjon som skal vedlegges en konsesjonsøknad, høring, frister, tinglysing og bestemmelsene om tvangssalg som følge av brudd på tidsfrister.

I kapittel 5 inntas bestemmelsene om vilkår i konsesjoner. Plassering av krav til vilkår og avbøtende tiltak i et eget kapittel vil bidra til gjøre lovbestemmelsene vesentlig mer oversiktlige. Enkelte av vilkårsbestemmelsene foreslås opphevet. Departementet har vurdert vilkårsbestemmelsene i industrikonsesjonsloven i sammenheng med tilsvarende bestemmelser i vassdragsreguleringsloven.

I kapittel 6 samles bestemmelsene som knytter seg til endringer i eierskap og øvrige rettigheter, herunder operatøravtaler, leieavtaler mv.

I kapittel 7 foreslås det å samle regler som gjelder overtredelse av konsesjonen og vilkår og administrative sanksjoner og retting.

I kapittel 8 i loven inntas sluttbestemmelser, som også fremgår av dagens lov.

3.5 Begrepsbruk og forkortelser

I denne lovproposisjonen er det noen lover som det ofte henvises til. Der disse lovene er gjengitt i kortform eller ved forkortelser, er følgende terminologi brukt i lovforslaget:

- Vassdragsreguleringsloven: vregl.
- Industrikonsesjonsloven: ikl.
- Vannressursloven: vl.
- Oreigningslova: orl.
- Plan- og bygningsloven: pbl.
- Forvaltningsloven: fvl.
- Forurensningsloven: forurl.

Av pedagogiske årsaker vil departementet i den løpende teksten i lovproposisjonen omtale de reviderte bestemmelsene som «ny».

4 Vassdragsreguleringsloven kapittel 1: Konsesjonspliktige tiltak mv.

4.1 Innledning

I tråd med høringsnotatet foreslår departementet et kapittel 1 i loven hvor generelle spørsmål knyttet til konsesjonspliktige tiltak samles. Dette omfatter bestemmelser om lovens saklige virkeområde i ny § 1, definisjoner av vassdragsregulering og overføringer i ny § 2, konsesjonspliktige tiltak i ny § 3, konsesjonspliktavurdering i ny § 4 og kriterier for å gi konsesjon i ny § 5.

Det er ikke noen formålsbestemmelse i vassdragsreguleringsloven i dag. Som beskrevet i høringsnotatet mener departementet at en egen formålsbestemmelse ikke vil gi mer enn det som allerede følger av virkeområdebestemmelsen. En generell formålsbestemmelse følger uansett av vannressursloven, som også vil gjelde for vannkraftproduksjon, med unntak av de områdene hvor spesielle bestemmelser i revidert vassdragsreguleringslov går foran.

4.2 Virkeområde

4.2.1 Gjeldende rett

Vassdragsreguleringslovens saklige virkeområde følger av vregl. § 1 som slår fast at loven gjelder for vassdragsreguleringer. Definisjonen av vassdragsregulering følger av bestemmelsens annet og tredje punktum. Hvilke tiltak som trenger konsesjon følger av vregl. § 2. Konsesjonsplikten omfatter regulering eller overføring av vann for produksjon av elektrisk energi som øker vannkraften med minst 500 nat.hk. i et enkelt fall eller fall som kan nyttes under ett, med minst 3000 nat.hk. i hele vassdraget eller som alene eller sammen med tidligere reguleringer påvirker naturforhold eller andre allmenne interesser vesentlig.

Vannressursloven har til formål å sikre en samfunnsmessig forsvarlig bruk og forvaltning av vassdrag og grunnvann, jf. formålsbestemmelsen i § 1. Hva loven regner som vassdrag og grunnvann følger av vl. § 2. Mange av lovbestemmel-

sene knytter seg til begrepet «vassdragstiltak» som definert i vl. § 3 bokstav a). Det omfatter også tiltak etter vassdragsreguleringsloven. Med mindre annet følger av loven selv eller av særlov, vil vannressursloven gjelde for all forvaltning og virksomhet i vassdrag.

Det følger av vregl. § 1 annet ledd at vannressursloven gjelder for tiltak som behandles etter vassdragsreguleringsloven, så langt det ikke er fastsatt særskilte regler i vassdragsreguleringsloven. Det følger tilsvarende av vl. § 19 første ledd at vannressursloven gjelder for vassdragsreguleringer så langt det ikke er gjort unntak etter vannressursloven eller fastsatt særskilte regler i vassdragsreguleringsloven.

I forarbeidene til vl. § 19 er det forutsatt at vannressursloven gjelder så langt den passer, jf. Ot.prp. nr. 39 (1998–99) s. 339. Det er listet opp hvilke paragrafer i vannressursloven som ikke kommer til anvendelse. For elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh er det i vl. § 19 annet ledd angitt eksplisitt hvilke bestemmelser i vassdragsreguleringsloven som gjelder istedenfor vannressurslovens bestemmelser.

Ved opprusting- og utvidelsesprosjekter (o/u-prosjekter) vil konsesjonsplikten bero på om prosjektet innebærer endringer av eksisterende reguleringskonsesjon. I så fall utløses konsesjonsplikt og konsesjonsbehandling etter vassdragsreguleringsloven.

Alle tilleggsreguleringer og -overføringer konsesjonsbehandles etter vregl. for å unngå omgåelse av konsesjonsplikten. I o/u-saker som konsesjonsbehandles etter vregl., gis det vilkår for konsesjonen og manøvreringsreglementet. NVE følger opp i detaljplanfasen med hjemmel i vilkåret om godkjenning av detaljplaner.

For o/u-prosjekter som ikke medfører at eksisterende reguleringskonsesjon må endres, vurderes konsesjonsplikt etter vannressursloven § 18, jf. § 8. Ofte dreier dette seg om økt slukeevne og mulig økt påvirkning på utbygd elvestrekning (mindre restvannføring). Andre eksempler

er bygging av nye kraftverk i forbindelse med eksisterende overføringstunneler.

Flere o/u-prosjekter har etter gjeldende praksis blitt vurdert som ikke konsesjonspliktige etter vannressursloven. Tiltaket anses ikke å innebære nye nevneverdige skader eller ulemper for allmenne eller private interesser i vassdraget, jf. vl. § 8. I slike tilfeller vil NVEs oppfølging av prosjektet skje med hjemmel i vilkår om godkjenning av detaljplaner i eksisterende vassdragskonsesjoner.

Kraftverk uten konsesjon etter vassdragslovgivningen, har konsesjoner for de elektriske anleggene etter energilovgivningen. Konsesjon for endringer av de elektriske anleggene vil være nødvendig i tillegg til behandling etter annen lovgivning. Ivaretagelse av berørte allmenne og private interesser må i så fall følges opp av konsesjonsmyndigheten i den sammenheng.

4.2.2 Høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet at den reviderte vassdragsreguleringsloven også burde regulere store vannkraftverk, det vil si kraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh. Departementet mente at å innlemme slik vannkraft i vassdragsreguleringsloven ville gi en lovteknisk bedre avklaring mellom vannressursloven og vassdragsreguleringsloven. Samtidig ville det etter departementets vurdering ikke representere noen vesentlig realitetsendring.

Departementet viste til at spørsmålet om en utvidelse av vassdragsreguleringsloven til også å gjelde elvekraft ble vurdert i Ot.prp. nr. 50 (1991–92).

«Som nevnt under kap. 2.1 er vassdragsreguleringslovens anvendelsesområde begrenset til å gjelde foretak som innebærer en regulering i teknisk forstand (dvs. en utjevning av den årlige vannføring). En oppdemming i forbindelse med utbyggingen av et såkalt elvekraftverk tar normalt ikke sikte på noen utjevning av årsvannføringen. Et slikt kraftutbyggingsprosjekt må derfor prinsipielt behandles etter vassdragsloven §§ 104 og 105.

Det er blitt anført at denne rettstilstand er uheldig og at vassdragsreguleringsloven § 1 annet ledd bør endres slik at loven også får anvendelse på elvekraftverk over en bestemt størrelse. Olje- og energidepartementet mener i likhet med arbeidsgruppen at vassdragsreguleringsloven ikke bør utvides til direkte å omfatte elvekraftutbygginger. På den annen side er det i flere henseender god grunn til å

behandle kraftutbyggingsprosjekt likt uten hensyn til om det er tale om en regulering eller ikke. Departementet vil derfor foreslå en ny bestemmelse i vassdragsloven som gjør flere av reguleringslovens bestemmelser gjeldende også for elvekraftutbygginger. Når det gjelder forslagetets nærmere innhold og begrunnelse vises det til kap. 17.4 nedenfor hvor spørsmålet behandles mer utførlig.»

I høringsnotatet viste departementet til at den lovteknikk som har vært nyttet i vl. § 19 annet ledd har medført tvil om hvilke regler som gjelder under behandlingen av enkelte saker gjennom årene. Departementet viste til at gjeldende krysshenvisninger mellom lovene gjør anvendelsen komplisert og rettteknisk krevende. Etter departementets syn talte dette for å inkludere elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh i vassdragsreguleringsloven. På den annen side viste departementet til at enkelte av bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven ikke passer for elvekraftverk.

Departementet mente at det burde fremgå tydeligere i vregl. hvilke bestemmelser som gjelder for slike kraftverk, og foreslo at dette løses ved at bestemmelser som kun gjelder reguleringer og overføringer inntas i et eget kapittel i loven. For øvrig ville bestemmelsene i vregl. i utgangspunktet gjelde alle kraftverk innenfor lovens virkeområde, med mindre annet fremgikk. Ved å innlemme vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh i loven, kunne bestemmelsen i vl. § 19 annet ledd utgå.

Etter at vannressursloven ble vedtatt, gis konsesjon til selve kraftverket etter vannressursloven, i tillegg til eventuell reguleringskonsesjon. Dette gjelder også for vannkraftverk som har inntak direkte i et reguleringsmagasin. I høringsnotatet viste departementet til at dagens praksis bygger på at vannressursloven gjelder fra kraftverksinntaket, på den utbygde elvestrekningen og frem til utløpet fra selve kraftverket. Departementet foreslo at det i slike tilfeller gis konsesjon (med vilkårssett) etter vassdragsreguleringsloven.

Departementet vurderte om begrepet elvekraft bør videreføres i lovteksten, slik som i vl. § 19. Begrepet er ikke klart definert, og har vist seg å føre til praktiske utfordringer, for eksempel ved kraftverk som er knyttet til en regulering. Med begrepet kraftverk med produksjon over 40 GWh fanges alle store vannkraftverk opp, uavhengig av om inntaket er i et reguleringsmagasin eller i en elv. Departementet mente dette ville bidra til en tydeliggjøring og forenkling, ettersom all stor

vannkraft etter forslaget ville falle inn under den reviderte vassdragsreguleringsloven.

Departementet så i tillegg på om det burde gjøres endringer i standardvilkåret om detaljplaner, slik at det i større grad tilpasses etterfølgende opprustings/utvidelsesprosjekter. I de tilfeller hvor den gjeldende konsesjon ikke har vilkår om detaljplaner, vil konsesjonæren kunne søke om et slikt vilkår i medhold av gjeldende vregl. § 10 nr. 3. Departementet viste til at denne muligheten finnes i dag, og foreslo ikke lovendringer knyttet til dagens bruk av detaljplaner som vilkår i konsesjoner.

Departementet foreslo ingen endringer i loven om behov for behandling etter plan- og bygningsloven for etterfølgende tiltak, for eksempel for uttak av masse til rehabilitering av dam.

Ved rehabilitering av anlegg for å oppfylle damsikkerhetsforskriften kan det i enkelte tilfeller oppstå spørsmål om hva som ligger innenfor reguleringskonsesjonen, og hva som eventuelt må avklares i en egen behandling etter vassdragslovgivningen eller plan- og bygningsloven. Det kan for eksempel gjelde uthenting eller deponering av masse som geografisk ligger langt fra damstedet, og som må sies å ligge utenfor det området som dekkes av konsesjonen/standardvilkår om godkjenning av planer. Departementet så ikke grunn til å gå nærmere inn på avgrensningen disse lovene imellom i høringsnotatet. I punkt 5.3 drøftes adgangen til gjenoppføring av anlegg uten konsesjon.

Etter departementets vurdering ville det virke klargjørende med en bestemmelse om lovens saklige virkeområde i ny § 1. Departementet mente at det burde fremgå at loven gjelder for vassdragsreguleringer og overføringer, samt vannkraftverk over 40 GWh. Departementet foreslo å videreføre gjeldende vregl. § 1 annet ledd om forholdet til vannressursloven.

Videre foreslo departementet at gjeldende vregl. § 2 fjerde og femte ledd om forholdet til plan- og bygningsloven videreføres uendret, men plasseres i ny § 1. Departementet viste til at den nye virkeområdebestemmelsen i ny § 1 for øvrig må sees i sammenheng med forslaget om en bestemmelse med definisjoner i ny § 2 og om konsesjonspliktige tiltak etter ny § 3.

4.2.3 Høringsinstansenes syn

Energi Norge, med støtte fra *Statkraft*, mener forslaget om å innlemme vannkraftverk over 40 GWh ikke er heldig, og bryter med systematikken i lovgivningen. Det vises til at vassdragsreguleringslo-

ven i teknisk forstand er en lov om aktiviteter som innebærer regulering av årlig vannføring. Den type kraftverk det er snakk om å innta i loven innebærer ingen slik regulering. Det vises til begrunnelsen for hvorfor departementet ikke foreslo dette i 1992. Energi Norge kan heller ikke se at det er en lovteknisk forenkling, og er usikker på om endringen medfører materielle endringer. Det hevdes at forslaget vil skape mindre forutberegnelighet for næringen. Ved å beholde konsesjonsbehandlingen av 40 GWh i vannressursloven markerer man forskjellen på de to tiltakstypene.

Kraftfylka har en noe tilsvarende uttalelse og peker på at forslaget kan få ikke ubetydelige konsekvenser for hvordan den reviderte vassdragsreguleringsloven systematiseres, blant annet siden departementet foreslår å innta bestemmelser som kun gjelder reguleringer og overføringer i et eget kapittel i den reviderte loven. En mulig konsekvens av endringen kan da være at større elvekraftverk i fremtiden blir plassert i en lov som også har hjemler for konsesjonskraft, konsesjonsavgifter mv. Dette kan over tid innebære at terskelen for å benytte slike vilkår også for konsesjoner til større elvekraftverk blir lavere.

LVK forstår på sin side forslaget til ikke å innebære materielle endringer, men kun å være av lovteknisk karakter. På denne bakgrunn støtter *LVK* forslaget.

NVE mener at forslaget om innlemmelse av stor vannkraft over 40 GWh i vassdragsreguleringsloven er godt. Det vil rydde opp i mange uklarheter knyttet til behandlingen av denne typen prosjekter. *NVE* støtter at det kun skal være nødvendig å gi konsesjon etter vassdragsreguleringsloven for stor elvekraft. Videre mener *NVE* at bestemmelsen om konsesjonspliktige tiltak bør endres slik at alle kraftverk som omsøkes og bygges i direkte tilknytning til en regulering/overføring omfattes av konsesjonsplikten etter vassdragsreguleringsloven. *NVE* mener det er naturlig å gi én konsesjon med vilkår etter vassdragsreguleringsloven i alle saker der en regulering og kraftverk planlegges og bygges ut i sammenheng.

Advokatforeningen anerkjenner logikken i å inkludere elvekraftverk over 40 GWh i vassdragsreguleringsloven. Dersom endringen gjennomføres, bør man i større grad tydeliggjøre hvilke bestemmelser som gjelder for elvekraftverk over 40 GWh, og hvilke som bare skal gjelde for reguleringer. Dette kan for eksempel oppnås ved å fastsette som et nytt andre punktum i ny § 1 første ledd at kapittel 5 ikke skal gjelde for vannkraftverk med konsesjon etter ny § 3 andre ledd. Videre foreslår *Advokatforeningen* at språkbru-

ken i lovens øvrige kapitler oppdateres slik at man i fellesbestemmelser benytter begrepene «tiltaket» og «anlegget» i stedet for «reguleringen» og «reguleringsanlegget». Departementet bør begrunne nærmere forslaget om at særreglene om nedleggelse av reguleringsanlegg gjøres gjeldende ved nedleggelse av stor elvekraft (se punkt 5.6 nedenfor).

4.2.4 Departementets forslag

Departementet foreslår i tråd med høringsnotatet at vassdragsreguleringsloven opprettholdes som en egen konsesjonslov, som også omhandler stor vannkraft. Lovens materielle virkeområde henger nært sammen med rekkevidden av konsesjonsplikten som er gjennomgått i punkt 4.4 nedenfor.

Departementet mener at det å innlemme vannkraft med midlere årsproduksjon over 40 GWh i vassdragsreguleringsloven gir en lovteknisk bedre avklaring mellom vannressursloven og vassdragsreguleringsloven. Selv om konsesjon i dag formelt gis etter vannressursloven, behandles slike saker i stor grad etter vassdragsreguleringsloven. Hvilke bestemmelser som får anvendelse på større elvekraftverk er angitt i vl. § 19 annet ledd.

Uavhengig av uttalelsene i lovforarbeidene fra 1992 er hovedregelen i vannressursloven at større elvekraftverk i stor grad er omfattet av vassdragsreguleringsloven. En viktig forskjell er at konsesjonskraft ikke pålegges i konsesjon etter vannressursloven. Departementet mener det vil være enklere hvis bestemmelsene leses direkte av den reviderte loven istedenfor at bestemmelsene som skal anvendes fremkommer av henvisninger fra vannressursloven § 19 annet ledd. Uttalelsene fra NVE støtter også departementets vurdering av at dagens lovteknikk er komplisert.

Departementet har lagt vekt på at det skal fremgå tydelig i vregl. hvilke bestemmelser som gjelder for kraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh. I tråd med høringsnotatet foreslår departementet at bestemmelsene som kun gjelder reguleringer og overføringer inntas i et eget kapittel 5 i loven. For øvrig vil bestemmelsene i vregl. gjelde alle kraftverk innenfor lovens virkeområde, med mindre annet fremgår av den enkelte bestemmelse. Departementet mener at forslaget med dette klargjør hvilke regler som gjelder for alle tiltak som omfattes av lovens virkeområde, og hvilke regler som bare gjelder for reguleringer og overføringer.

Departementet ser at forslaget formelt kan fremstå som en endring i det som har vært en

sondring mellom reguleringer (som faller inn under reguleringsloven) og annen bruk av vannet (som faller inn under vannressursloven). Realiteten i dag er imidlertid at vassdragsreguleringsloven i atskillig grad får anvendelse også på større elvekraft. Med departementets forslag synliggjøres bedre den praksis som nå gjelder.

Ved å innlemme vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh i loven kan bestemmelsen i vl. § 19 annet ledd utgå.

I høringen foreslo NVE at også mindre kraftverk i direkte tilknytning til reguleringer burde omfattes av konsesjonsplikten. Som begrunnelse ble det vist til at man også her kunne forenkle ved at det kun gis én konsesjon for tiltaket. Departementet ser ikke bort ifra at det kunne tenkes ytterligere forenklinger med et slikt forslag, men peker samtidig på at forslaget går noe lengre enn det som følger direkte av ordlyden i vannressursloven § 19 annet ledd. Departementet går derfor ikke videre med NVEs forslag i lovproposisjonen her.

Departementet viser til at det i dag finnes saker som behandles og hvor det settes vilkår med hjemmel i begge lover. Dette er tilfellet hvor kraftutbygging omfatter både elementer som er konsesjonspliktige etter vassdragsreguleringsloven og etter vannressursloven. For reguleringer og overføringer vil vassdragsreguleringsloven få anvendelse på samme måte som i dag. For selve kraftverket bygger praksis på at vannressursloven gjelder fra kraftverksinntaket, på den utbygde elvestrekningen og frem til utløpet fra selve kraftverket. Hvis utbyggingen også inneholder reguleringer og overføringer som faller inn under reguleringsloven, vil denne få anvendelse i tillegg til vannressursloven. Departementet legger ikke opp til endringer i dette, og viser til at vannressursloven fortsatt vil gjelde i tillegg til vassdragsreguleringsloven. Det vil fortsatt måtte gjøres en konkret vurdering her i det enkelte tilfellet.

I tråd med høringsnotatet ser ikke departementet behov for å videreføre begrepet «elvekraft» i lovteksten. Ved å bruke begrepet kraftverk med produksjon over 40 GWh istedenfor elvekraftverk, vil man fange opp alle store vannkraftverk, uavhengig av om inntaket er i et reguleringsmagasin eller i en elv. Dette ville bidra til en tydeliggjøring og forenkling, ettersom all stor vannkraft vil følge revidert vassdragsreguleringslov.

Departementet foreslår ikke endringer knyttet til dagens bruk av detaljplaner som vilkår i konsesjoner. I de tilfeller hvor den gjeldende konsesjonen ikke har vilkår om detaljplaner, vil konsesjonæren kunne søke om et slikt vilkår i medhold

av gjeldende vregl. § 10 nr. 3 (ny § 9). Det foreslås i tråd med høringsnotatet heller ingen endring i bestemmelsene om behandling etter plan- og bygningsloven.

Ved rehabilitering av anlegg for å oppfylle damsikkerhetsforskriften viste høringsnotatet til at det i enkelte tilfeller kan oppstå spørsmål om hva som ligger innenfor reguleringskonsesjonen, og hva som eventuelt må avklares i en egen behandling etter vassdragslovgivningen eller plan- og bygningsloven. Departementet går ikke nærmere inn på avgrensningen disse lovene imellom i proposisjonen.

I ny § 1 opprettholder departementet forslaget om en bestemmelse om lovens virkeområde. Det fremgår av forslaget til ny § 1 at loven vil gjelde for vassdragsreguleringer og overføringer, samt vannkraftverk over 40 GWh. Departementet opprettholder forslaget om å videreføre gjeldende vregl. § 1 annet ledd om forholdet til vannressursloven.

Departementet opprettholder også forslaget om gjeldende vregl. § 2 fjerde og femte ledd om forholdet til plan- og bygningsloven. Bestemmelsene videreføres uendret og plasseres i ny § 1. En slik plassering vil bidra til å klargjøre forholdet mellom revidert vassdragsreguleringslov og annet lovverk.

4.3 Definisjoner

4.3.1 Gjeldende rett

Definisjonen av vassdragsreguleringer inngår i vregl. § 1 første ledd. Med vassdragsreguleringer forstås utnyttelsen av vannet i et reguleringsmagasin ved anlegg eller tiltak til regulering av vannføringen i et vassdrag. Likt med vassdragsreguleringer regnes også anlegg eller arbeider til økning av vannføringen ved overføring av vann eller pumpe av vann til høyereliggende magasiner.

Definisjonen i § 1 suppleres av § 2 tredje ledd som inngår i bestemmelsen om konsesjonsplikt, og som fastsetter hvordan en økning av vannkraften skal beregnes. Det er lagt til grunn at regulering i lovens forstand ikke forstås som enhver regulering, men må bestå i en utjevning av årsvannføringen, til tross for at dette ikke framgår av lovteksten.

4.3.2 Høringsnotatet

Departementet mente i høringsnotatet at det vil være mer brukervennlig å skille lovens definisjo-

ner fra bestemmelsen om konsesjonsplikt. Departementet foreslo en egen bestemmelse om definisjoner i ny § 2. Det ble foreslått at definisjonene av vassdragsreguleringer og overføringer tas inn i bestemmelsen.

I gjeldende vregl. § 2 tredje ledd angis det en metode for beregning av vannkraftens økning. Departementet foreslo å plassere denne bestemmelsen i ny § 3 som angir konsesjonspliktige tiltak i vassdrag. Departementet foreslo at henvisningen til vannressursloven som fremgår av gjeldende vregl. § 1 siste ledd plasseres i ny § 1.

4.3.3 Høringsinstansenes syn

Statkraft peker på at videreføring av den materielle definisjonen av «vassdragsregulering» innebærer at det fortsatt bare er reguleringer som innebærer en utjevning av årsvannføringen som er reguleringer i vassdragsreguleringslovens forstand, og at uke- eller døgnreguleringer ikke omfattes. Denne begrensningen fremgår ikke av dagens lovtekst, og er heller ikke nå foreslått tatt inn i teksten. Begrensningen er ifølge *Statkraft* sentral for å forstå hvilke saker som behandles etter vassdragsreguleringsloven, og bør fremgå av lovteksten eller spesielle kommentarer til ny § 2.

LVK støtter forslaget om å skille ut bestemmelsen om hva som er konsesjonspliktige tiltak fra bestemmelsene om lovens virkeområde og definisjoner.

4.3.4 Departementets forslag

I ny § 2 foreslås en egen bestemmelse om definisjoner. Departementet opprettholder forslaget om å skille lovens definisjoner fra bestemmelsen om konsesjonsplikt. Det gjøres ikke endringer i definisjonene. Både vassdragsreguleringer og overføringer tas inn i bestemmelsen.

I ny § 3 fjerde ledd opprettholder departementet forslaget om å plassere bestemmelsen om metode for beregning av vannkraftens økning, jf. gjeldende vregl. § 2 tredje ledd.

Selv om departementet foreslår å opprettholde dagens ordlyd, vil rettskilder utenfor selve lovteksten fortsatt ha betydning for hvordan lovens innhold skal forstås. Departementet viser til dette når det gjelder uttalelsen fra *Statkraft* om hva som er å anse som regulering i vassdragsreguleringslovens forstand.

4.4 Konsesjonspliktige tiltak i vassdrag

4.4.1 Gjeldende rett

Hva som er konsesjonspliktige tiltak etter vassdragsreguleringsloven følger av vregl. § 2 og omfatter reguleringer og overføringer med det formål å produsere elektrisk energi. En «overføring» etter dagens ordlyd regnes som en regulering, jf. § 1 første ledd tredje punktum.

Kriterier for vurderingen av om en konsesjon skal gis, følger av vregl. § 8. I tillegg har vregl. en rekke særlige bestemmelser om saksbehandlingen av konsesjonspliktige tiltak. Disse gjennomgås i punkt 6 nedenfor.

4.4.2 Høringsnotatet

Departementet foreslo en egen lovparagraf som fastsetter hva som er konsesjonspliktig, og som lovteknisk skiller fra bestemmelsene om virkeområde og definisjoner. Departementet foreslo å videreføre gjeldende vregl. § 2 første ledd bokstav a) og b), som fastsetter hva som er konsesjonspliktig.

Departementet foreslo at dagens skjønnsmessige bestemmelse om konsesjonsplikt i gjeldende vregl. § 2 bokstav c) ikke videreføres. Etter ordlyden utløses konsesjonsplikt for vassdragsreguleringer for produksjon av vannkraft «som alene eller sammen med tidligere reguleringer påvirker naturforholdene eller andre allmenne interesser vesentlig».

Departementet viste til at det ikke var kjent med eksempel i den senere tid på at en sak er behandlet kun etter vilkårene etter bokstav c). Samtidig viste departementet til at vannressursloven § 8 oppstiller konsesjonsplikt for «vassdragstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne eller private interesser i vassdraget». I dette inngår en vurdering av samlet belastning. Av disse årsaker kunne ikke departementet se at § 2 første ledd bokstav c) er nødvendig for å ivareta allmenne interesser i vassdraget.

Departementet foreslo at stor vannkraft med produksjon over 40 GWh omfattes av konsesjonsplikten etter vregl. dersom tiltaket kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget eller sjøen. Konsesjonsplikten vil omfatte både elvekraftverk og øvrige vannkraftverk over 40 GWh i direkte tilknytning til en regulering eller overføring. Det

vises til omtale i punkt 4.2 om lovens virkeområde.

I dag skal enhver konsesjonspliktig endring av vassdragsreguleringer avgjøres av Kongen. Som en administrativ forenkling ble det foreslått en ny bestemmelse om at endringer i eksisterende reguleringer, overføringer eller vannkraftverk som reduserer eller øker produksjonen med inntil 20 GWh, kan avgjøres av departementet.

Departementet foreslo å videreføre gjeldende bestemmelse om hvordan økningen av vannkraften skal beregnes, jf. vregl. § 2 tredje ledd i ny § 3. For øvrig foreslo departementet at gjeldende § 2 fjerde og femte ledd plasseres i ny § 1.

I tillegg foreslo departementet et nytt sjette ledd som ville klargjøre at konsesjon etter revurdert vassdragsreguleringslov medfører at det ikke er nødvendig med konsesjon etter vannressursloven for samme tiltak.

4.4.3 Høringsinstansenes syn

Flere høringsinstanser hadde synspunkter til forslaget om å innlemme vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh i bestemmelsen om konsesjonsplikt. Disse uttalelsene er omtalt og behandlet i punkt 4.2 om lovens virkeområde.

LVK støtter forslaget om å skille ut bestemmelsen om hva som er konsesjonspliktige tiltak fra bestemmelsene om lovens virkeområder og definisjoner, men går imot forslaget om å fjerne alternativet i § 2 første ledd bokstav c). LVK viser til at bestemmelsen skal fange opp forhold lovgiver ikke har tenkt på. Etter LVKs syn er det særlig behov for en slik sikkerhetsventil når bestemmelsen for øvrig refererer til absolutte størrelser som 500 naturhestekrefter og 3000 naturhestekrefter. I gitte tilfeller vil det kunne oppleves vilkårlig at et tiltak rett under disse grenser, men med minst like store virkninger, anses konsesjonsfritt. LVK kan ikke se at henvisningen til vl. § 8 er en holdbar begrunnelse, fordi reguleringstiltak for eksempel under 500 naturhestekrefter vil kunne forstås å være endelig avklart i vregl., og ikke bli fanget opp av vl.

NVE støtter forslag til fjerde ledd i ny § 3 om delegering av myndighet ved konsesjonspliktige endringer. Dersom myndigheten til å fatte vedtak i slike saker delegeres videre til NVE, vil dette kunne føre til vesentlig forenkling og kortere saksbehandlingstid for denne typen saker. NVE mener at departementet må vurdere hvorvidt revisjonssaker vil falle inn under den foreslåtte bestemmelsen. Dersom myndighet til å avgjøre revisjonssaker inntil 20 GWh delegeres til NVE,

vil dette på den annen side medføre usikkerhet og uforutsigbarhet for berørte parter ved at det ikke vil være mulig å si hva slags saksbehandling saken vil følge, og hvor lang tid man kan forvente at det vil ta før saken er endelig avgjort.

4.4.4 Departementets forslag

I ny § 3 opprettholder departementet forslaget om en egen lovparagraf som fastsetter hva som er konsesjonspliktig. Departementet foreslår i tråd med høringsnotatet å videreføre nåværende bestemmelser om konsesjonsplikt i gjeldende vregl. § 2 første ledd bokstav a) og b).

I høringen motsetter *LVK* seg at dagens skjønsmessige bestemmelse om konsesjonsplikt i gjeldende vregl. § 2 bokstav c) fjernes. Departementet vil bemerke at selv om et tiltak vurderes som konsesjonsfritt etter vassdragsreguleringsloven, er det ikke automatisk konsesjonsfritt etter vannressursloven. Som påpekt i høringsnotatet er ikke departementet kjent med at gjeldende § 2 bokstav c) har vært brukt i senere tid. Departementet viser også til at terskelen for å bruke vannressursloven synes å være lavere, og antar derfor at vannressursloven i praksis vil være den mest aktuelle for tiltak under grensene i gjeldende § 2 bokstav a) eller b).

Ut fra hensynet til i hovedsak å unngå materielle endringer, og i lys av høringsinnspillet fra *LVK*, går departementet likevel inn for å opprettholde bestemmelsen i gjeldende § 2 første ledd bokstav c) her i lovforslaget. Bestemmelsen inn tas i ny § 3 første ledd bokstav c).

Som en konsekvens av endringen opprettholdes også gjeldende vregl. § 12 nr. 23, som gir hjemmel for å frita fra flere av de ordinære konsesjonsvilkårene dersom reguleringen kun er konsesjonspliktig etter § 2 første ledd bokstav c). De konsesjonsvilkårene som Kongen i dag kan bestemme helt eller delvis ikke skal gjelde, er gjeldende bestemmelse om konsesjonstid (§ 10 nr. 1), revisjon (§ 10 nr. 3 første og tredje ledd), omgjøring (§ 10 nr. 3 annet ledd), hjemfall (§ 10 nr. 4-7), konsesjonsavgift (§ 11), erstatning til etterlatte (§ 12 nr. 4), reguleringsplan ved bymessig bebyggelse (§ 12 nr. 5), ferdsel og veier/broer (§ 12 nr. 6), militære foranstaltninger (§ 12 nr. 11), hydrologiske undersøkelser (§ 12 nr. 13), konsesjonskraft (§ 12 nr. 15), naturforvaltningsvilkåret (§ 12 nr. 16) og næringsfond/ytterligere betingelser (§ 12 nr. 17). Flere av disse foreslås erstattet av nye hjemmelsbestemmelser, og bestemmelsen må

oppdateres lovteknisk. Det vises til spesialmerkene til ny § 3 femte ledd.

I ny § 3 annet ledd foreslår departementet i tråd med høringsnotatet at vannkraft med midlere årsproduksjon over 40 GWh omfattes av konsesjonsplikten etter vregl. dersom tiltaket kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget eller sjøen. Konsesjonsplikten vil dermed omfatte reguleringer, overføringer og i tillegg vannkraftverk over 40 GWh. Formelt vil en forskjell fra gjeldende rett være at konsesjon for stor vannkraft gis etter revidert vassdragsreguleringslov. Det vises for øvrig til omtale i punkt 4.2 ovenfor.

Kompetansen til å gi konsesjon etter vassdragsreguleringsloven tilligger nå Kongen i statsråd. I høringsnotatet foreslo departementet en administrativ forenkling slik at departementet skal kunne behandle mindre saker med en grense på inntil 20 GWh. *NVE* støtter forslaget, men peker i sin høringsuttalelse på at disse mindre sakene ikke nødvendigvis er enkle. I den forbindelse viser *NVE* også til spørsmål som kan oppstå ved revisjonssaker, prosjekter med opprusting og utvidelse og andre grensedragninger i tilknytning til en slik lovbestemt størrelse på energiproduksjon og av betydning for avgjørelsesmyndigheten.

Departementet mener det er grunnlag for en administrativ forenkling av saksbehandlingen ved at mindre saker ikke avgjøres av Kongen i statsråd. Etter departementets vurdering er ikke loven til hinder for at Kongen kan delegerer kompetanse til departementet for vedtak om mindre vannkraftverk eller endringer i eksisterende reguleringer og overføringer. Den nærmere rekkevidden av delegeringen og andre spørsmål i den forbindelse, kan avklares ved slik delegering. Departementet foreslår derfor ikke at loven direkte avgjør delegeringsspørsmålet, men overlater dette til Kongen å fatte eventuelt delegeringsvedtak på ordinær måte.

I ny § 3 fjerde ledd foreslår departementet å videreføre gjeldende bestemmelse om hvordan økningen av vannkraften beregnes, jf. gjeldende vregl. § 2 tredje ledd. For øvrig foreslås gjeldende § 2 fjerde og femte ledd om forholdet til plan- og bygningsloven, flyttet til ny § 1.

I tråd med høringsnotatet foreslås et sjettede ledd i ny § 3 om at konsesjon etter revidert vassdragsreguleringslov medfører at det ikke er nødvendig med konsesjon etter vannressursloven for samme tiltak. Tilsvarende fremgår av vl. § 19 første ledd.

4.5 Konsesjonspliktavurdering

4.5.1 Gjeldende rett

Vregl. § 4 nr. 1 gir hjemmel for at søker/tiltakshaver kan kreve en forhåndsavgjørelse («erklæring») fra departementet om hvorvidt et tiltak trenger konsesjon etter vassdragsreguleringsloven. Bestemmelsen må ses i sammenheng med § 2 som angir i hvilke tilfeller konsesjon er nødvendig. I en slik konsesjonspliktavurdering er det ikke meningen at departementet skal veie skaden og nytten opp mot hverandre, men om reguleringen faller inn under et av alternativene i § 2. Avgjørelsen treffes på grunnlag av de opplysninger fra søkeren som trengs i en konsesjonssøknad etter § 5, og høring i samsvar med § 4 nr. 1 annet ledd.

Departementets avgjørelse må anses som et enkeltvedtak etter lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven). Dette innebærer at det vil foreligge klageadgang for den som er part eller har rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28.

Etter § 4 nr. 2 kan regulanten eller OED begjære rettslig forhåndsskjønn for å avgjøre om reguleringen vil oppfylle noen av kriteriene i § 2 første ledd bokstav a) til c), om flere vannfall hensiktsmessig kan utbygges under ett, og om foretagendet vil være til skade eller ulempe for noen allmenn interesse. Skjønnets avgjørelse vil være bindende for regulanten.

4.5.2 Høringsnotatet

Departementet viste i høringsnotatet til at forhåndsuttalelse fra departementet etter gjeldende vregl. § 4 nr. 1 knapt er brukt i praksis, jf. Ot.prp. nr. 39 (1998–99) s. 106. Derimot fattes særskilt avgjørelse om konsesjonsplikt etter vl. § 18 derimot langt oftere. Departementet mente likevel at det kunne være behov for å beholde bestemmelsen i gjeldende vregl § 4 nr. 1. Departementet viste til at den kan bli mer aktuell enn tidligere på grunn av opprustings- og utvidelsesprosjekter. Departementet foreslo at vregl. § 4 nr. 1 videreføres i modernisert form i ny § 4 om konsesjonspliktavurdering.

Departementet tok i høringsnotatet også opp spørsmål om rekkevidden og rettsvirkningene ved forhåndsavgjørelsen. Ettersom de faktiske forholdene endres mye over tid, mente departementet at en regulant i tilfeller hvor tiltaket ikke

trenger konsesjon, ikke bør vente for lenge med å iverksette tiltaket uten å miste den retten som erklæringen om konsesjonsfrihet gir.

Departementet foreslo en hjemmel for at departementet kan fastsette en frist for iverksettning. Departementet mente dette ville være en mindre endring som ville bidra til rettsavklaring. Departementet anførte at det var naturlig å se hen til byggefristene i gjeldende vregl. § 12 nr. 1, slik at tiltaket i utgangspunktet bør settes i gang innen fem år og fullføres innen ytterligere fem år. Hjemmel til å fastsette frist ble foreslått inntatt i ny § 4 annet ledd.

Departementet fremholdt i høringsnotatet at listen over høringsinstanser i gjeldende § 4 nr. 1 annet ledd er utdatert, og viste til at en rekke av instansene er enten oppløst eller har fått nye navn. Departementet foreslo en oppdatering og modernisering av bestemmelsen ved at listen over høringsinstanser erstattes med en generell bestemmelse om at før en forhåndsavgjørelse fattes, innhentes uttalelser fra berørte offentlige organer og andre som tiltaket direkte berører, og som departementet finner nødvendig.

I vurderingen av behovet for bestemmelsen om skjønn i gjeldende § 4 nr. 2 viste departementet til at et vedtak om konsesjonsplikt er et enkeltvedtak som skal behandles i tråd med forvaltningsloven, og som kan påklages. Et enkeltvedtak kan også bli gjenstand for domstolskontroll etter vanlige regler. Departementet mente derfor at regulantens behov for avklaring eller rettsmidler mot eventuelle feil ved slike vurderinger, var ivaretatt. Departementet foreslo å oppheve bestemmelsen i gjeldende § 4 nr. 2 om å kunne forlange avgjørelsen avgjort ved skjønn.

4.5.3 Høringsinstansenes syn

LVK mener at det er fornuftig at bestemmelsen om forhåndsavgjørelse fra departementet om konsesjonsplikt etter vassdragsreguleringsloven videreføres, og at det er hensiktsmessig med en frist for iverksettelse. LVK har ingen innvendinger til forslaget om å oppheve bestemmelsen om at tiltakshaver kan forlange avgjørelsen om konsesjonsplikt avgjort ved skjønn.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag mener at plikten til å høre berørte ikke skal begrenses til når departementet finner det nødvendig. Fylkesmannen mener at miljøforvaltningen må høres i denne typen saker uavhengig av om departementet finner det nødvendig eller ikke.

4.5.4 Departementets forslag

I ny § 4 foreslår departementet at bestemmelsen om særskilt forhåndsavgjørelse om konsesjonsplikt videreføres i modernisert form.

I tråd med høringsnotatet foreslår departementet en hjemmel for at departementet kan fastsette en frist for iverksetting. Departementet mener at dette vil være en mindre endring som bidrar til rettsavklaring. Departementet har sett hen til byggefristene i gjeldende vregl. § 12 nr. 1, slik at tiltaket i utgangspunktet bør settes i gang innen fem år og fullføres innen ytterligere fem år.

I tråd med høringsforslaget foreslår departementet en modernisering av bestemmelsen ved at listen over høringsinstanser erstattes med en generell bestemmelse. Videre opprettholder departementet forslaget om at det før en forhåndsavgjørelse fattes, skal innhentes uttalelser fra berørte offentlige organer og andre som tiltaket direkte berører, og som departementet finner nødvendig.

Til uttalelsen fra *Fylkesmannen i Sør-Trøndelag* om plikten til å høre berørte aktører, mener departementet at det må være et rom for skjønn i vurderingen av om og i hvilket omfang spørsmålet om konsesjonsplikt skal høres i den enkelte sak. Det følger ikke av ordlyden i gjeldende bestemmelse i § 4 nr. 1 annet ledd at miljøforvaltningen skal høres før konsesjonsplikten vurderes. Ved en forhåndsavgjørelse om konsesjonsplikt gjøres det ikke vekting av skaden og nytten opp mot hverandre, men en vurdering av om tiltaket faller inn under et av alternativene for konsesjonsplikt. Uansett kan tiltak som ikke omfattes av vassdragsreguleringsloven, likevel være konsesjonspliktig etter vannressursloven.

Departementet opprettholder forslaget om å oppheve bestemmelsen i gjeldende § 4 nr. 2 om å forlange avgjørelsen avgjort ved skjønn. Som redegjort for i høringsnotatet vil et vedtak om konsesjonsplikt være et enkeltvedtak, som kan påklages i tråd med forvaltningsloven eller bli gjenstand for domstolskontroll etter vanlige regler.

4.6 Kriterier for konsesjon

4.6.1 Gjeldende rett

Ordlyden i vregl. § 8 første ledd gir anvisning på et bredt skjønn som konsesjonsmyndigheten skal utvise i vurderingen av om en reguleringskonsesjon skal tildeles eller ikke. Bestemmelsen ble endret i forbindelse med lovrevisjonen i 1992, jf.

Ot.prp. nr. 50 (1991–92). Ved lovendring i 1959 kom det inn en bestemmelse i første ledd annet punktum for å understreke at det også kan tas hensyn til mer fjerne virkninger enn de direkte nytte- og skadevirkninger, jf. Ot.prp. nr. 39 (1958).

Den tilsvarende bestemmelsen i vannressursloven § 25 fastslår at konsesjon bare kan gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørsfeltet. Både vregl. § 8 og vl. § 25 krever at fordelene skal være større enn ulempene. Noen kvalifisert overvekt kreves ikke.

En forskjell i ordlyden i de to bestemmelsene er at tillatelse kan gis etter vregl. § 8 selv om skadene og ulempene overstiger fordelene, jf. reservasjonen «vanligvis». Etter departementets vurdering spiller denne forskjellen ingen praktisk rolle ettersom det er usannsynlig at konsesjon vil bli gitt om skadene/ulempene ble ansett for å være større enn fordelene.

Annet regelverk legger også føringer og skranker for når konsesjon kan gis. Avgjørelsen må blant annet oppfylle de krav som følger av forskrift 15. desember 2006 nr. 1446 om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften). Videre må Stortingets vedtak om verneplan for vassdrag legges til grunn, jf. vannressursloven § 22 og kapittel 5. Etter lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 7, skal prinsippene i §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Øvrige eksempler er kulturminneloven og lakse- og innlandsfiskloven.

Vregl. § 8 annet ledd gir konsesjonssøkeren en adgang til å bringe et avslag på konsesjonsvedtak inn for Stortinget.

4.6.2 Høringsnotatet

Departementet foreslo å videreføre gjeldende vregl. § 8 med enkelte justeringer. Bestemmelsen ble foreslått plassert i ny § 5 om kriterier for konsesjon. Departementet mente ordlyden burde oppdateres slik at den gjenspeiler hvordan bestemmelsen forstås i praksis. Forvaltningens skjønn går ut på å vekte fordelene mot ulempene ved tiltaket. Departementet viste også til at annen lovgivning spiller inn i vurderingen om konsesjon skal gis.

Departementet mente at ordlydens reservasjon «bør vanligvis bare gis» var unødvendig og burde tas ut. Departementet la vekt på at forvaltningen fortsatt vil utøve skjønn, hvor fordelene og ulempene ved tiltaket vektet mot hverandre.

Departementet anså en slik justering i lovens ordlyd for å være i tråd med praksis.

I dagens bestemmelse står det videre at «hensyn bør dessuten tas til andre skade- og nyttevirkinger av samfunnsmessig betydning». Departementet viste til at «bør» i dag forstås som «skal» og foreslo at bestemmelsen også her oppdateres språklig. Det vil da fremgå at konsesjonsmyndigheten skal ta hensyn til andre skade- og nyttevirkinger av samfunnsmessig betydning.

Departementet foreslo å oppheve bestemmelsen i gjeldende § 8 annet ledd om søkerens rett til å kreve en avgjørelse om avslag forelagt for Stortinget. Dette ble nærmere forklart i høringsnotatet, og med henvisning til Meld. St. 25 (2015–2016) Kraft til endring side 197. I utkastet til ny § 5 og merknadene var det foreslått å lovfeste at departementet kan avslå en konsesjonssøknad, med klagerett til Kongen. Se omtale i punkt 12.2 nedenfor.

4.6.3 Høringsinstansenes syn

Energi Norge er usikker på om alminnelig klagebehandling til Kongen i statsråd vil gi en like uheldig, ny vurdering som behandling i Stortinget, men ser at enkeltsaksbehandling i Stortinget ikke nødvendigvis er i tråd med dagens forvaltnings-system. I høringsuttalelsen oppfordres Olje- og energidepartementet til å legge særskilt til rette for en god og reell klagebehandling på området.

LVK mener forslaget til ny § 5 annet ledd om at departementet kan avslå søknad er overflødig, jf. første ledd om at konsesjon «kan bare gis». *LVK* viser til at det ligger i konsesjonsbehandlingens natur at konsesjonsmyndighetene kan avslå en søknad dersom kriteriene for konsesjon ikke er oppfylt.

4.6.4 Departementets forslag

Departementet opprettholder forslaget om å videreføre bestemmelsen om kriterier for konsesjon. I ny § 5 første ledd videreføres bestemmelsen som fremgår av gjeldende § 8 første ledd, med de justeringene i høringsforslaget som er omtalt ovenfor. Det vil sikre samsvar mellom ordlyd og hvordan bestemmelsen praktiseres i dag.

Dagens ordlyd om at konsesjon «bør vanligvis bare gis» foreslås i tråd med dette endret til «kan bare gis». Departementets foreslår å oppheve bestemmelsen i gjeldende § 8 annet ledd om søkerens rett til å kreve en avgjørelse om avslag forelagt for Stortinget.

Departementet opprettholder forslaget til ny § 5 annet ledd og mener det kan være hensiktsmessig å klargjøre i loven at departementet kan avslå en konsesjonssøknad, selv om vedtak om å gi konsesjon fattes av Kongen i statsråd. Bestemmelsen vil videreføre og klargjøre gjeldende praksis. Et avslag fra departementet kan påklages til Kongen.

5 Vassdragsreguleringsloven kapittel 2: Konsesjonens varighet og omfang mv.

5.1 Innledning

I tråd med høringsnotatet foreslår departementet et kapittel 2 i loven hvor bestemmelsene om konsesjonens varighet, gjenoppføring, revisjon, omgjøring og nedleggelse av anlegg samles.

5.2 Konsesjonens varighet

5.2.1 Gjeldende rett

Bestemmelsen i vregl. § 10 nr. 1 regulerer en konsesjons varighet. I praksis er det slik at konsesjon normalt gis på ubegrenset tid, men med hjemmel til tidsbegrensning. Bestemmelsen sikrer at tidsbegrensede ervervskonsesjoner og reguleringskonsesjoner samordnes, slik at retten til reguleringsanlegget følger vannfallet.

Bestemmelsen må sees i sammenheng med reglene om hjemfall, og ble gjennomgått i forbindelse med innføringen av konsolideringsmodellen om reelt offentlig eierskap, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) s. 51 flg. Bestemmelsen er eiernøytral, og hovedregelen er at nye reguleringskonsesjoner meddeles uten tidsbegrensninger. Etter forarbeidene vil tidsbegrenset konsesjon særlig være aktuelt der det er gitt tidsbegrenset konsesjon til erverv av vannfallet etter ikl., slik at konsesjonene etter de to lovene utløper samtidig. Det skal i så fall settes vilkår om hjemfall etter konsesjonstidens utløp.

En leieavtale for bruk av vannfallet vil ofte være tidsbegrenset eller ha andre regler om opphør. Ved omgjøring av tidsbegrensning i slike saker er det langvarig praksis for å gi reguleringskonsesjonen på ubegrenset tid, men begrenset til den tid det foreligger leieavtale til bruk av fallrettighetene.

5.2.2 Høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at bestemmelsen om konsesjonens varighet i gjeldende § 10 nr. 1 videreføres som egen bestemmelse i ny § 6.

Departementet viste til at bestemmelsen sist ble endret i forbindelse med lovendringene i 2008. Departementet foreslo ingen materielle endringer i bestemmelsen. Departementet mente også at praksis ved omgjøring av tidsbegrenset konsesjon til tidsbegrenset, der det foreligger begrenset leieavtale til fallrettighetene, burde videreføres som i dag.

For tidsbegrensede konsesjoner viste departementet til at det er forutsatt at hele konsesjonen tas til fornyet behandling i forbindelse med utløpet av konsesjonsperioden. Departementet viste imidlertid til at dette ikke er tilfellet ved omgjøring fra tidsbegrenset til tidsbegrenset konsesjon etter søknad fra reguleringsanleggets eier, jf. gjeldende vregl. § 10 nr. 3 annet ledd.

Lovbestemmelse om revisjon trådte i kraft fra 1959. Departementet viste til at for konsesjoner som ikke har vilkår om revisjon bør det, samtidig med omgjøring av vilkår om varighet, også settes vilkår om revisjon. Revisjonstidspunktet bør settes som om den opprinnelige konsesjonen ble gitt tidsbegrenset. Er dette tidspunktet passert bør revisjonstidspunktet settes til tidspunktet for omgjøringsvedtaket.

5.2.3 Høringsinstansenes syn

Energi Norge har merket seg at departementet foreslår å opprettholde hjemmelen til å gi tidsbegrensede konsesjoner, og har ingen innvendinger mot dette isolert sett. *Energi Norge* hadde en merknad til departementets omtale av praksis hvor det uttales: «Der det foreligger leieavtale for bruk av vannfallet, vil denne gjerne være tidsbegrenset eller ha andre regler om opphør. Ved omgjøring av tidsbegrensning i slike saker [er det] langvarig praksis for å gi reguleringskonsesjon på ubegrenset tid, men begrenset til den tid det foreligger leieavtale til bruk av fallrettighetene.» Etter *Energi Norges* syn er det ingen automatikk i at en reguleringskonsesjon tidsbegrenses slik at den løper ut parallelt med en eventuell leieavtale. Dette er snarere tvert imot en uheldig

kobling av offentligrettslige og privatrettslige forhold. Det er etter Energi Norges syn ingenting i veien for at konsesjonen fortsatt gjelder selv om leieavtalen skulle utløpe.

5.2.4 Departementets forslag

I ny § 6 plasseres bestemmelsen om konsesjonens varighet som fremgår av gjeldende § 10 nr. 1, slik dette var foreslått i høringsnotatet. Det foreslås ingen materielle endringer i bestemmelsen. Departementet mener også at praksis om at ikke hele konsesjonen tas til behandling ved omgjøring av tidsbegrenset konsesjon til tidsubegrenset etter søknad fra reguleringsanleggets eier, jf. gjeldende vregl. § 10 nr. 3 annet ledd, videreføres som i dag.

Departementet har merket seg innspillet fra Energi Norge, men anser dette for å knytte seg til hensiktsmessigheten av praksis. Ved omgjøring fra tidsbegrenset til tidsubegrenset konsesjon etter søknad fra reguleringsanleggets eier, vil vilkåret om tidsbegrensning omgjøres til tidsubegrenset, jf. gjeldende vregl. § 10 nr. 3 annet ledd.

5.3 Gjenoppføring

5.3.1 Gjeldende rett

Vregl. § 3 fastslår at det ikke kreves konsesjon til gjenoppføring av lovlig bestående anlegg på samme sted, såfremt arbeidet påbegynnes innen fem år, fullføres med rimelig hurtighet og ikke medfører noen utvidelse av reguleringen. Utbedring og ombygging av slikt anlegg krever heller ikke konsesjon når arbeidet ikke medfører noen utvidelse av reguleringen. Bestemmelsen omfatter eldre anlegg som er utført med konsesjon etter tidligere lovgivning, jf. vregl. § 26 nr. 3.

Hvilke anlegg som er omfattet av bestemmelsen er diskutert i flere sammenhenger. I St.prp. nr. 89 (1984–85) *Verneplan III for vassdrag* side 47 annen spalte, legger departementet til grunn at forarbeidene trekker i retning av at bestemmelsen er gitt med sikte på anlegg som lovlig besto, dvs. anlegg som er eldre enn konsesjonspliktens innføring. Departementet gir her uttrykk for at bestemmelsen ikke tar sikte på gjenoppbygging av anlegg som var bygget i medhold av konsesjon. Departementet skriver videre at det reelt sett kan være uheldig om gjenoppføring etter noe lengre tid kan skje uten konsesjonsbehandling.

På den annen side taler ordlyden og bestemmelsens plassering i loven for at bestemmelsen

ikke kan begrenses til eldre anlegg. Også de reelle hensyn bør tillegges betydelig vekt.

I medhold av damsikkerhetsforskriften kan NVE gi pålegg for å holde et vassdragsanlegg i sikkerhetsmessig stand. Vanligvis skjer dette ved rehabilitering av den gamle dammen, men i noen tilfeller reetableres dammen på et annet sted. Etter departementets syn må vurderingen av konsesjonsplikt bero på hva som ligger i «på samme sted» etter bestemmelsens ordlyd. I tråd med bestemmelsens forarbeider må uttrykket forstås slik at det er tilstrekkelig at beliggenheten i det vesentlige er den samme, og at det ikke er tale om noen utvidelse av anlegget. jf. Indst. O. I. (1911) s. 73.

5.3.2 Høringsnotatet

Departementet foreslo at gjeldende vregl. § 3 om gjenoppføring videreføres med enkelte mindre justeringer. Bestemmelsen ble foreslått plassert i ny § 7.

Departementet viste til at fristen for konsesjonsfri gjenoppføring innen fem år etter gjeldende vregl. § 3 er noe uklar, og at vl. § 21 har en klarere regel om at gjenoppføring kan skje uten konsesjon dersom arbeidet tar til innen fem år fra anlegget ble funksjonsudyktig, og fullføres med rimelig hurtighet. I høringsnotatet anså departementet et krav om at anlegget må ha blitt funksjonsudyktig for å være strengere og dermed en innsnevring av gjeldende rett etter vassdragsreguleringsloven.

Til klargjøring av dagens bestemmelse foreslo departementet at fristen på fem år skal løpe fra melding om gjenoppføring har kommet frem til konsesjonsmyndigheten.

I forbindelse med gjenoppføring av vassdragsanlegg omtalte departementet praksis knyttet til pålegg om damrehabiliteringer. I medhold av damsikkerhetsforskriften kan konsesjonær bli pålagt å bygge om eller rehabilitere eksisterende damanlegg. Dagens praksis bygger på at dette gjennomføres i medhold av eksisterende konsesjon. I tilfeller med konsesjonsfri regulering, for eksempel etablert før vassdragslovgivningen, vil ombygging av dammen bli behandlet av vassdragsmyndigheten etter vannressursloven. Departementet uttalte generelt at det ikke må søkes ny konsesjon der myndighetene har gitt et pålegg etter damsikkerhetsforskriften. Om det kreves ny konsesjon vil blant annet bero på en vurdering av detaljnivået i pålegget, og om regulanten har så mange alternativer at det trengs ny konsesjon.

For gjenoppføring av anlegg med konsesjon og for konsesjonsfrie anlegg som ville være konsesjonspliktige, følger det av pbl. § 12-1 tredje ledd at reguleringsplan ikke er nødvendig. For anlegg som ikke ville være konsesjonspliktige, vil derimot kravet om reguleringsplan komme til anvendelse. Det var vist til pbl. § 12-1 tredje ledd, som lyder:

«For gjennomføring av større bygge- og anleggstiltak og andre tiltak som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, kreves det reguleringsplan. Tillatelse etter § 20-2, jf. 21-4 for slike tiltak, kan ikke gis før det foreligger reguleringsplan. Krav til reguleringsplan gjelder ikke for konsesjonspliktige anlegg for produksjon av energi etter energiloven, vannressursloven eller vassdragsreguleringsloven.»

I høringsnotatet viste departementet til at fristen for gjenoppføring etter vannressursloven § 21 kan forlenges én gang. Departementet foreslo en tilsvarende mulighet for at konsesjonsmyndigheten kan forlenge fristen én gang også for tiltak etter revidert vassdragsreguleringslov. Departementet fremholdt at dette må forstås som at forlengelse kan gis for inntil fem nye år.

Departementet la til grunn at dagens praksis knyttet til forståelsen av begrepet «på samme sted» i gjeldende vregl. § 3 videreføres. Departementet foreslo ikke å endre ordlyden her.

Departementet viste til at gjeldende § 3 i dag kun gjelder for vassdragsanlegg som krever konsesjon etter vregl. Med et utvidet virkeområde for loven der kraftverk over 40 GWh omfattes, ville anlegg etter bestemmelsen om gjenoppføring få tilsvarende utvidet virkeområde.

5.3.3 Høringsinstansenes syn

NVE uttaler at man ikke kan sette likhetstegn mellom «gjenoppføring» av et anlegg og «rehabilitering» av eksisterende dammer. Pålegg om rehabilitering av dammer gis av NVE med hjemmel i damsikkerhetsforskriften. NVE har ikke praksis for å vurdere rehabilitering av dammer opp mot bestemmelsen om gjenoppføring i vassdragsreguleringsloven, eller bestemmelsene om konsesjonspliktige vassdragstiltak i vannressursloven. NVE forstår begrepet «gjenoppføring» slik at det gjelder tilfeller der anlegget på en eller annen måte har gått ut av bruk. For eksempel ved at det på et tidspunkt har blitt nedlagt eller påført ødeleggende skade etter en stor flom.

LVK mener bestemmelsen må fange opp det tilfellet at det kan oppstå nye skader og ulemper ved en gjenoppføring. LVK mener at bestemmelsen bør ha et forbehold om at gjenoppføring av vassdragsanlegget ikke medfører nevneverdig skade og ulempe, ut over de som er omfattet av den tidligere konsesjonen.

5.3.4 Departementets forslag

Departementet foreslår at gjeldende § 3 videreføres i ny § 7 om gjenoppføring. I lys av NVEs høringsinnspill foreslås det at endringene begrenses i forhold til forslaget i høringsutkastet.

NVE har i sitt høringssvar redegjort for praksis knyttet til pålegg etter damsikkerhetsforskriften. Departementet viser i den sammenheng til at gjeldende § 3 første punktum omfatter gjenoppføring av vassdragsanlegg, mens utbedring og ombygging omfattes av annet punktum. Som beskrevet under punkt 5.3.1 foretas det som regel en rehabilitering av den gamle dammen, men i noen tilfeller reetableres dammen på et annet sted. Etter departementets syn kan tilfeller hvor det bygges ny dam falle inn under bestemmelsen om gjenoppføring i gjeldende § 3 første ledd første punktum. For at det ikke skal være krav om konsesjon, setter bestemmelsen etter sin ordlyd krav om at både gjenoppføring, utbedring eller ombygging ikke skal føre til en utvidelse av reguleringen.

Etter departementets vurdering må spørsmålet om det er nødvendig med ny konsesjon blant annet vurderes i lys av detaljnivået i pålegget, og om regulanten har så mange alternativer at det trengs en ny konsesjon. Hva som ligger i kriteriet «på samme sted» er også omtalt i lovbestemmelsens forarbeider, jf. Indst. O. I. (1911) s. 73. Departementet foreslår ingen endringer knyttet til begrepet «på samme sted» i lovteksten.

Gjenoppføring må sees i sammenheng med bestemmelsene i plan- og bygningsloven. For gjenoppføring av anlegg med konsesjon og for konsesjonsfrie anlegg som ville være konsesjonspliktige, følger det av pbl. § 12-1 tredje ledd at reguleringsplan ikke er nødvendig. For anlegg som ikke ville være konsesjonspliktige, vil derimot kravet om reguleringsplan komme til anvendelse.

NVE har reist spørsmål ved departementets forslag om at fristen for konsesjonsfri gjenoppføring skal løpe fra tidspunktet da «melding om gjenoppføring har kommet frem til konsesjonsmyndigheten». For å unngå at det oppstår uklarheter, foreslår departementet å beholde gjeldende

ordlyd. Det foretas derfor kun en mindre modernisering av bestemmelsen, samt en tilsvarende mulighet som i vl. § 21 som gir konsesjonsmyndigheten mulighet til å forlenge fristen etter ny § 7 første ledd første punktum én gang, også for tiltak etter revidert vassdragsreguleringslov.

LVK har uttalt at bestemmelsen må fange opp det tilfellet at det kan oppstå nye skader og ulemper ved en gjenoppføring. LVK mener at bestemmelsen bør ha et forbehold om at gjenoppføring av vassdragsanlegget ikke medfører nevneverdig skade og ulempe, ut over de som er omfattet av den tidligere konsesjonen. Departementet viser til vurderingene ovenfor, og foreslår ikke at det innføres nye kriterier i bestemmelsen.

Departementet viser til at gjeldende vregl. § 3 i dag kun gjelder for vassdragsanlegg som krever konsesjon etter vregl. Ettersom det foreslås et utvidet virkeområde for loven der også kraftverk over 40 GWh omfattes, vil også «vassdragsanlegg» etter bestemmelsen om gjenoppføring få tilsvarende utvidet virkeområde. Departementet foreslår derfor at konsesjonsfri gjenoppføring, utbedring eller ombygging ikke skal medføre noen utvidelse av slukeevnen i kraftverket. Departementet foreslår at dette inntas i bestemmelsen.

5.4 Revisjon av konsesjonsvilkår

5.4.1 Gjeldende rett

Bestemmelsen om revisjon i vregl. § 10 nr. 3 første ledd ble innført i 1959, og gir adgang til alminnelig revisjon av konsesjonsvilkår, medregnet manøvreringsreglement. Tiden regnes fra konsesjonsvedtaket, eller (for tidsbegrensede konsesjoner) fra forrige revisjonsvedtak.

I 1992 ble vassdragsreguleringsloven endret på flere vesentlige punkter, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991–92). Revisjonsintervallet ble endret fra 50 til 30 år og fastsatt til å gjelde både for tidsbegrensede og tidsubegrensede konsesjoner. Dette har imidlertid bare virkning for konsesjoner gitt etter at lovendringen trådte i kraft i 1992.

Følgende overgangsregel ble vedtatt i 1992, jf. endringslov av 19. juni 1992 nr. 62 til vassdragsreguleringsloven mv. del VI punkt 3:

«Tidligere gitte tidsbegrensede konsesjoner kan revideres 50 år etter konsesjonstidspunktet. Revisjon kan for alle konsesjoner i alle tilfeller skje 30 år etter denne lovs ikrafttreden. Tidligere gitte konsesjoner etter vassdragsloven omfattes likevel ikke. For øvrig gjelder loven også for gitte konsesjoner.»

Tidsbegrensede konsesjoner vil ikke være omfattet av overgangsregelen om revisjon 50 år etter konsesjonstidspunktet, men vil være gjenstand for en ny konsesjonsbehandling etter konsesjonstidens utløp. For reguleringer som er gjennomført før konsesjonslovgivningen kom til, kan det ikke gjennomføres revisjon. Etter vannressursloven § 66 har konsesjonsmyndigheten adgang til å kreve konsesjonsbehandling i særlige tilfeller, se også omtale i Ot.prp. nr. 39 (1998–99).

For å få en samlet revisjon av alle reguleringskonsesjoner i et vassdrag, kan revisjonstiden i en ny konsesjon settes kortere i medhold av § 10 nr. 3 første ledd annet punktum. Etter kgl.res. 14. september 2007 nr. 1053 avgjør NVE om en revisjons sak skal tas opp til behandling. Bestemmelsen gir ikke noen et rettskrav på at en revisjonssak blir tatt opp til behandling. Avgjørelsen om dette kan imidlertid påklages etter vanlige forvaltningsrettslige regler. Revisjonsvedtaket treffes av Kongen, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991–92) s. 47. En konsesjonær som ikke vil akseptere revisjonsvedtaket, kan etter § 10 nr. 3 første ledd tredje til femte punktum frafalle konsesjonen innen tre måneder, med den virkning at reglene om hjemfall får anvendelse.

Olje- og energidepartementet ga 25. mai 2012 ut *Retningslinjer for revisjon*. Disse tydeliggjør for aktørene hva som forventes i de ulike faser og hvilke tiltak som kan være aktuelle å gjennomføre. Revisjonen omfatter ikke selve konsesjonens gjenstand, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991–92) s. 47. Hovedformålet med en revisjon av vilkår vil være muligheten for å bedre miljøforholdene i regulerte vassdrag. Dette må avveies mot formålet med konsesjonen, som er kraftproduksjon. Revisjonsadgangen er også ment å innebære en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene.

Et særskilt spørsmål knytter seg til revisjonsbestemmelsens anvendelse på elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh. I vl. § 19 annet ledd annet punktum heter det: «For konsesjoner til slike elvekraftverk gjelder vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 (...) i stedet for §§ (...) 27–29 i loven her.» Etter dette gjelder vilkåret om revisjon for elvekraftverk over 40 GWh når disse er behandlet etter reglene i vassdragsreguleringsloven. Behandling etter vassdragsreguleringsloven for slike anlegg kom inn i lovverket ved endringen av vassdragsreguleringsloven i 1992, før vannressurslovens tid. Dette betyr at revisjonsadgangen omfatter konsesjoner gitt til slike kraftverk fra og med lovendringen i 1992.

For elvekraftverk over 40 GWh med konsesjon før den tid, gjelder ikke revisjonsadgangen, men

disse omfattes i stedet av adgangen til omgjøring etter vl. § 28. Dette er også sagt i forarbeidene til vannressursloven jf. Ot.prp. nr. 39 (1998–99) side 297: «Reglene om omgjøring kan anvendes overfor elvekraftverk som er gitt tillatelse i medhold av V §§ 104-106. Dette er nødvendig fordi disse ikke kan revideres i medhold av vregl. § 10 nr. 3». Departementet vil presisere at omgjøringsadgangen bare gjelder for konsesjoner til elvekraft som er gitt *før* lovendringen i 1992. Konsesjoner som er gitt *etter* dette tidspunkt kan revideres.

Vregl. § 10 nr. 3 tredje ledd inneholder en forskriftshjemmel for saksbehandlingen. Det er ikke gitt noen slik forskrift og departementet har i brev av 21.01.1994 til Landssammenslutninga av Vasskraftkommuner påpekt at slike forskrifter bare forutsettes for den alminnelige revisjon av vilkår, dvs. 30-årsrevisjonen, og at det ikke er behov for å utarbeide egne forskrifter for saksbehandlingen ved revisjoner etter 50-årsregelen. Revisjonstidspunktet for 30-årsrevisjonene inntreer først fra 2022.

5.4.2 Høringsnotatet

Departementet viste til at lovteksten ble endret i 1992 og anså det derfor ikke nødvendig med språklig oppdatering. Departementet mente heller ikke at det var behov for andre endringer, utover det som er nødvendig for å få riktig plassering av bestemmelsen, og riktige henvisninger til andre bestemmelser i loven. Departementet foreslo at bestemmelsen i gjeldende vregl. § 10 nr. 3 første ledd opprettholdes, men skilles ut i en egen bestemmelse i ny § 8 om adgang til revisjon.

Departementet foreslo at rekkevidden av bestemmelsen for elvekraftverk og andre vannkraftverk i direkte tilknytning til regulering/overføring over 40 GWh videreføres. Videre foreslo departementet at forskriftshjemmelen opprettholdes, men at henvisningen til «nærmere» forskrifter slettes for å gjøre terminologien mer ensartet der loven har slike forskriftshjemler.

Gjeldende overgangsregel for eldre konsesjoner, som er sitert under omtalen av gjeldende rett ovenfor, er plassert i ikrafttredelsesbestemmelsen for endringsloven av 1992. Denne overgangsbestemmelsen er lovt teknisk vanskelig tilgjengelig. For å gjøre bestemmelsen mer synlig, foreslo departementet at den plasseres i tredje ledd i ny § 8.

5.4.3 Departementets forslag

Departementet viser til omtalen av høringsnotatet ovenfor. Det er etter departementets syn ikke behov for endringer, utover det som er nødvendig for å få riktig plassering av bestemmelsen, og riktige henvisninger til andre bestemmelser i loven.

Departementet foreslår at bestemmelsen i gjeldende vregl. § 10 nr. 3 første ledd opprettholdes, men skilles ut i en egen bestemmelse i ny § 8 om adgang til revisjon. Rekkevidden av bestemmelsen for elvekraftverk og andre vannkraftverk i direkte tilknytning til regulering/overføring over 40 GWh videreføres. Forskriftshjemmelen opprettholdes. Henvisningen til «nærmere» forskrifter slettes for å gjøre terminologien mer ensartet der loven har slike forskriftshjemler.

Gjeldende overgangsregel for eldre konsesjoner, som er sitert i omtalen av gjeldende rett ovenfor, foreslås plassert i tredje ledd i ny § 8.

5.5 Omgjøring av konsesjonsvilkår etter søknad

5.5.1 Gjeldende rett

Allerede i konsesjonsloven av 1909 ble det inntatt en regel om at Kongen etter søknad fra konsesjonærene kunne endre fastsatte konsesjonsvilkår. I industrikonsesjonsloven ble den inntatt i § 27. Først i 1969 ble en tilsvarende bestemmelse inntatt i vregl. § 24, nå § 10 nr. 3 annet ledd. Bestemmelsen åpner for en adgang til å søke Kongen (delegert til Olje- og energidepartementet) om endrede betingelser.

Det finnes enkelte eksempler på at bestemmelsen er brukt i praksis. I reguleringsbestemmelsene for Røssåga ble detaljplanvilkår tatt inn i forbindelse med oppgradering av reguleringsanleggene. Etter søknad fra Glommens og Laagens Brukseierforening ble det foretatt justering av manøvreringsreglement i Øyeren.

Bestemmelsen i vregl. § 10 nr. 3 annet ledd gir ikke hjemmel til noen fullstendig revisjon av hele konsesjonen, og viser til «betingelser» fastsatt i konsesjonen. Det er på den annen side ingen begrensning på hvor mange vilkår som kan endres. Om søknaden fører frem beror på konsesjonsmyndighetenes vurdering.

Bestemmelsen ble endret ved lovendring i 2008 for å styrke det offentlige eierskapet i vannkraftsektoren, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007–2008). Vregl. § 10 nr. 3 annet ledd annet punktum ble innført som en omgjøringsregel ved søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbe-

grensning og hjemfall. Slik søknad skal innvilges så fremt reguleringsanleggets eier oppfyller vilkårene om offentlig eierskap i industrikonsesjonslovens § 2 første ledd. Dette har de siste årene medført en del søknader fra konsesjonærer med tidsbegrensede konsesjoner, og bestemmelsen har fått større betydning.

I høringen omtalte departementet spørsmålet om endringer i manøvreringsreglement. Et manøvreringsreglement inntas som en egen del av konsesjonen, jf. vregl. § 12 nr. 12. Dersom det viser seg at et manøvreringsreglement gir uforutsette skadevirkninger eller det oppstår behov for endret bruk av vannet, kan det bli spørsmål om adgangen til å endre et gitt reglement. Et manøvreringsreglement kan endres i medhold av vregl. § 10 nr. 3 annet ledd, men bare etter søknad fra konsesjonæren selv.

Endringer for øvrig må vurderes etter den ulovfestede omgjøringsadgang. Det er vanskelig å angi generelt hvor langt denne rekker. Som eksempel i høringsnotatet nevnte departementet endring i manøvreringsreglement i Arendalsvassdraget i 1978, da Industridepartementet ut fra en totalvurdering fant grunn til å omgjøre reglementet. Konsesjonærens tap var relativt begrenset.

En hjemmel for endring kan også være inntatt som eget vilkår i reglementet. Så tidlig som i 1908 finnes eksempel på at klausul om adgang til å endre reglementet er tatt inn i selve konsesjonen (reglement for Tinnsjø). En mer moderne revisjonsklausul kom inn i perioden 1948–50. I dag inntas følgende som et standardvilkår i manøvreringsreglementet i konsesjoner:

«Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til reguleringsanleggets eier, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig (...)».

For konsesjoner med denne klausulen gir manøvreringsreglementsvilkåret en videre adgang til revisjon (endring) enn den alminnelige omgjøringsbestemmelsen i § 10 nr. 3.

Hvorvidt en endring i medhold av manøvreringsreglementet bør foretas, er det opp til konsesjonsmyndigheten å bestemme ut fra en totalvurdering. Grunneiere, organisasjoner, og andre representanter for allmenne interesser kan be om dette. Konsesjonsmyndigheten selv kan også ta initiativ til en endring. Hjemmelen er benyttet i

svært liten grad. Den er bare brukt én gang for regulering av Åbjøravassdraget, jf. kgl.res. 7.1.14. Saken gjaldt en fiskesykdom (PKD), som medførte økt dødelighet av anadrom laksefisk i Åelva.

5.5.2 Høringsnotatet

Departementet viste i høringsnotatet til at det kunne være krevende å gi en presis omtale av rekkevidden av grunnlagene for omgjøring av konsesjoner. Departementet ga også uttrykk for noe tvil om hvorvidt bestemmelsen gir større omgjøringskompetanse enn det som følger av andre regler.

Samtidig så ikke departementet sterke grunner for å fjerne omgjøringsmuligheten. Departementet viste til at bestemmelsen ville fått en helt annen betydning om andre enn konsesjonæren kunne søke om endring av vilkår. Departementet anså et eventuelt forslag om å utvide kretsen av berettigede som en materiell endring, og det er heller ikke foreslått. For manøvreringsreglement viste departementet til at vilkår etter gjeldende praksis også settes i konsesjonen.

Departementet foreslo at bestemmelsen i gjeldende vregl. § 10 nr. 3 annet ledd opprettholdes og skilles ut i en egen bestemmelse i ny § 9 om omgjøring av konsesjon. Departementet foreslo en viss modernisering av ordlyden.

Det fremkom ingen synspunkter om innholdet av denne bestemmelsen i høringen.

5.5.3 Departementets forslag

Departementet har ikke gått inn på den eksakte rekkevidden av bestemmelsen i gjeldende vregl. § 10 nr. 3 annet ledd første punktum. Som nevnt i høringsnotatet har forvaltningen mottatt enkelte søknader om endringer av vilkår om anleggsveier og ferdsel for eksempel på grunn av uenigheter om bruk.

I tråd med avveiningene i høringsnotatet ser ikke departementet grunnlag for å fjerne omgjøringsmuligheten. Når det gjelder endringer i manøvreringsreglement viser departementet til dagens praksis med å sette vilkår om dette i konsesjonen, som er omtalt ovenfor.

Departementet foreslår at bestemmelsen i gjeldende vregl. § 10 nr. 3 annet ledd opprettholdes i tråd med høringsforslaget som en egen bestemmelse i ny § 9. I og med at bestemmelsens første punktum også skal gjelde for vannkraft over 40 GWh uten reguleringer, erstattes «reguleringsanleggets» eier med begrepet «vassdragsanleggets» eier i første punktum.

5.6 Nedleggelse av anlegg

5.6.1 Gjeldende rett

Vregl. § 21 regulerer nedleggelse av anlegg. Nr. 1 sier at dersom staten ikke vil overta et reguleringsanlegg ved utløpet av den tid, som er fastsatt i konsesjonen, og det heller ikke gis ny reguleringskonsesjon, plikter eieren etter krav fra vedkommende departement å fjerne anlegget innen en frist som settes av departementet. For reguleringsanlegg kan staten unnlate å gjøre hjemfall gjeldende, og kreve at konsesjonæren fjerner reguleringsanlegget.

Av nr. 2 fremgår det at i andre tilfeller kan ikke et reguleringsanlegg som har fått konsesjon etter vassdragsreguleringsloven, nedlegges uten tillatelse av Kongen. Er konsesjonen gitt av Stortinget, må Stortinget samtykke til nedleggelsen.

Ved nedleggelse fremgår det av nr. 3 at eieren av anlegget er forpliktet, etter krav fra det offentlige, å sikre anlegget for å avverge fare eller skade. Bestemmelsen gjelder uavhengig om nedleggelsen har sitt grunnlag i nr. 1 eller 2. I henhold til nr. 4 faller plikten til å betale årlige erstatninger bort fra utløpet av det kalenderåret som nedleggelsen ble gjennomført. Også denne bestemmelsen gjelder uavhengig av om nedleggelsen har sitt grunnlag i nr. 1 eller 2.

I henhold til nr. 5 plikter eieren å yte erstatning etter skjønn for skade eller ulempe som nedleggelsen volder på eiendom eller rettighet, men ikke for tap av fordel som anlegget har medført og som det ikke er gitt vederlag for verken for forminsket ekspropriasjonserstatning eller på annen måte. På samme måte plikter eieren å yte erstatning for skade og ulempe som anlegget etter nedleggelse fremdeles måtte volde.

Vregl. § 21 er kun endret én gang ved lovendringen i 1959, jf. Ot.prp. nr. 39 (1958). Endringene gjaldt nr. 1, 4 og 5, og innførte hjemmel for en frist for nedleggelse av anlegget, at årlige erstatninger skulle falle bort ved nedleggelsen og engangs-erstatning for skade og ulempe på grunn av nedleggelsen.

Bestemmelsen er ikke listet opp i vl. § 19, og gjelder derfor ikke for elvekraftverk over 40 GWh. For disse anleggene gjelder bestemmelsen om nedlegging i vl. §§ 41 og 42.

5.6.2 Høringsnotatet

Departementet foreslo at gjeldende vregl. § 21 videreføres, men moderniseres språklig og inntas i ny § 10. Ifølge gjeldende § 21 nr. 3 er eieren for-

pliktet til å treffe beslutninger som det offentlige krever for å unngå fare eller skade. Departementet foreslo som en lovteknisk presisering at «det offentlige» endres til «departementet».

Etter hva departementet kjenner til, er bestemmelsen i gjeldende vregl. § 21 brukt i begrenset utstrekning. Departementet anså det likevel fortsatt som hensiktsmessig med en egen bestemmelse om nedleggelse av reguleringsanlegg, for å sikre at allmenne interesser i vassdraget blir tilstrekkelig ivaretatt ved en eventuell nedleggelse. Når det gjelder eldre, etablerte reguleringsanlegg vil for eksempel hytteeiere og friluft-sinteresser, ofte ha innrettet seg på at anleggene skal bestå. En annen problemstilling som ble nevnt var at anleggene kan ha verdi som kulturminne.

Departementet viste til at vannressursloven har egne regler om nedlegging av vassdragsanlegg i kapittel 7, jf. §§ 41 og 42. Nedlegging som kan føre til påtakelig skade eller ulempe for allmenne interesser, krever konsesjon etter vannressursloven § 8, jf. § 41. Terskelen for å utløse konsesjonsplikt ved nedleggelse av vassdragsanlegg er høyere enn ved etablering av vassdragsanlegg, jf. vl. § 8 «nevneverdig til skade eller ulempe».

Departementet viste også til at det i konsesjon til nedleggelse av vassdragsanlegg kan settes vilkår blant annet om hel eller delvis nedlegging, opprydding og tilbakeføring til slik forholdene var før anlegget ble bygget. Anlegget kan etter vl. § 42 overføres til noen som ønsker å holde anlegget i drift ved å overta det hele og fulle ansvaret.

Etter høringsforslaget ville reglene om nedleggelse av reguleringsanlegg også komme til anvendelse ved nedleggelse av stor elvekraft, når vannkraftverk over 40 GWh foreslås innlemmet i vassdragsreguleringsloven.

Departementet viste til at vannressursloven §§ 41 og 42 har blitt brukt for blant annet nedleggelse av dammer som ikke ønskes opprettholdt på grunn av økte sikkerhetskrav. Det kan være saker om nedleggelse av dammer som ikke har konsesjon etter vassdragslovgivningen, eller anlegg som har konsesjon etter vassdragsloven 1940.

5.6.3 Høringsinstansenes syn

Statkraft peker på at ordene «ellers maa» i innledningen til gjeldende vregl. § 21 nr. 2 viser at det ikke er nødvendig med tillatelse til nedlegging dersom det allerede er gitt pålegg om fjerning. Begrensningen pekes på som svært naturlig, men fulgte ikke av høringsforslaget til ny § 10 annet

ledd. Statkraft foreslår at ordlyden endres for å få fram dette.

5.6.4 Departementets forslag

Etter departementets vurdering kan det fortsatt være hensiktsmessig med en egen bestemmelse om nedleggelse av regulering- og overføringsanlegg. Som påpekt i høringsnotatet kan det være et behov for bestemmelsen for å sikre at allmenne interesser i vassdraget blir tilstrekkelig ivaretatt ved en eventuell nedleggelse. Departementet opprettholder forslaget om at gjeldende vregl. § 21 videreføres i ny § 10, men at bestemmelsen moderniseres språklig.

Etter gjeldende rett kommer bestemmelsen ikke til anvendelse på elvekraftverk over 40 GWh, jf. gjeldende vl. § 19 annet ledd. Departementet har kommet til at det ikke er grunn til å la bestemmelsen få anvendelse på elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh i dette lovforslaget. Dette kan fremstå som en materiell endring, som i tilfelle burde vurderes nærmere. For disse anleggene vil vl. §§ 41 og 42 fortsatt gjelde. Dette foreslås presisert i lovteksten i ny § 10 sjetten ledd.

I tråd med *Statkrafts* merknad justeres ny § 10 annet ledd første punktum.

6 Vassdragsreguleringsloven kapittel 3: Særlige krav til saksbehandling

6.1 Innledning

Vassdragsreguleringsloven har egne regler om saksbehandling for konsesjonssaker. For å gjøre loven mer oversiktlig, foreslås et nytt kapittel 3 i revidert vassdragsreguleringslov der bestemmelsene om saksbehandling i konsesjonssakene samles. Det foreslås flere språklige forenklinger og oppdateringer i bestemmelsene som gjennomgås i det følgende.

6.2 Krav til søknad

6.2.1 Gjeldende rett

Vregl. § 5 oppstiller detaljerte regler for hva en søknad om reguleringskonsesjon «i alminnelighet» skal inneholde, som er nedfelt i bokstav a) til g). Disse bestemmelsene gjelder for søknader om konsesjon til reguleringer og overføringer som er konsesjonspliktige etter vregl.

Det følger av vl. § 19 annet ledd at bokstavene a til d og f også gjelder for elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh. Bokstav e om innlevering av fullstendig oppgave over nyttbare fallhøyder i vedkommende vassdrag og vannføringsforholdene og bokstav g om fastsettelse av forskrifter, gjelder ikke for elvekraftverk i dag.

Etter § 5 bokstav g kan Kongen fastsette nærmere forskrifter om konsesjonssøknadens innhold. Det er ikke gitt slike forskrifter. Retningslinjer for konsesjonssøknadens innhold finnes i NVE-Rettleiar nr. 3/2010: *Konsesjonshandsaming av vasskraftsaker*. Denne veilederen inneholder informasjon om utarbeidelse av meldinger, konsekvensutredninger og søknader om konsesjon til større vannkraft.

I Ot.prp. nr. 50 (1991–92) står det «slik som § 5 er i dag gir bestemmelsen liten veiledning med hensyn til hvilke opplysninger som faktisk kreves i forbindelse med søknadsfasen.» Videre er følgende uttalt:

«Det eksisterer derfor et behov for å få en hjemmel til å kunne gi bestemmelser i forskrifts form. Departementet foreslår derfor en hjemmelsbestemmelse for å kunne gi forskrifter i ny § 5 litra g. Departementet vil bemerke at de eventuelle forskriftene ikke skal gripe inn på det område som reguleres av PBL.»

6.2.2 Høringsnotatet

Departementet mente at det er behov for en språklig oppdatering og modernisering av bestemmelsen. Departementet vurderte blant annet om bestemmelsen burde gjøres kortfattet slik som vannressursloven § 23. Her kreves det at «søknad om konsesjon etter § 8 skal [...] gi de nødvendige opplysninger om det planlagte tiltak og fordelene og ulempene ved det og om forholdet til rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven.»

Departementet mente at en slik bestemmelse passer godt i vannressursloven, fordi den omfatter alle typer tiltak i vassdrag og grunnvann. I revidert vassdragsreguleringslov vil det derimot være likeartede tiltak (større vannkraftutbygginger) som behandles. Det vil derfor kunne gi bedre veiledning om lovbestemmelsen fastsetter de konkrete kravene til en konsesjonssøknad mer direkte. Departementet foreslo at gjeldende § 5 videreføres, men i modernisert form i ny § 11.

Som følge av forslaget om at vannkraftverk over 40 GWh nå skal omfattes av revidert vassdragsreguleringslov, vil bestemmelsen få anvendelse også for slike anlegg. Revidert bestemmelse om krav til søknad ble derfor foreslått formulert slik at søknad om konsesjon skal gi de nødvendige opplysninger om det planlagte tiltaket, herunder kravene som er listet opp i de foreslåtte bokstavene a) til e). Departementet viste til at det kun vil være de krav som er relevante for vannkraftverk over 40 GWh som kommer til anvendelse. Departementet så ikke behov for å presisere dette i bestemmelsen.

Tilsvarende foreslo departementet at også hjemmelen for at Kongen kan gi forskrift om konsesjonssøknadens innhold, skal gjelde vannkraftverk over 40 GWh.

6.2.3 Departementets forslag

Det er behov for en språklig oppdatering og modernisering av bestemmelsen i gjeldende § 5. Som beskrevet i høringsnotatet mener departementet at lovbestemmelsen vil gi best veiledning om den fastsetter kravene til en konsesjonssøknad mer direkte enn i vannressursloven. Departementet foreslår derfor at gjeldende § 5 videreføres, men i modernisert form i ny § 11.

Når vannkraftverk over 40 GWh nå foreslås omfattet av revidert vassdragsreguleringslov, vil bestemmelsen få anvendelse også for slike anlegg. Ny § 11 første ledd er formulert slik at søknad om konsesjon skal gi de nødvendige opplysninger om det planlagte tiltaket, herunder kravene som er listet opp i bestemmelsen. Departementet ser ikke behov for å presisere i lovteksten at det kun vil være de krav som er relevante for vannkraftverk over 40 GWh som kommer til anvendelse.

Tilsvarende bør også hjemmelen for at Kongen kan gi forskrift om konsesjonssøknadens innhold gjelde vannkraftverk over 40 GWh.

6.3 Kunngjøring av søknad og dekning av utgifter

6.3.1 Gjeldende rett

Vregl. § 6 nr. 1 første ledd første til fjerde punktum oppstiller regler for kunngjøring og høring av søknader. En søknad som oppfyller kravene til konsesjonssøknad etter § 5 skal legges ut på NVEs kontor, kommunekontoret eller annet egnet sted i distriktet. Søknaden skal sendes berørte kommunale, fylkeskommunale samt statlige myndigheter og fagetater. Den skal også sendes organisasjoner, sammenslutninger mv. hvis interesser blir særlig berørt. Uttalelser må være sendt til departementet innen en frist som ikke skal være kortere enn tre måneder.

Etter nr. 1 første ledd femte punktum gjelder reglene om innsigelse i pbl. §§ 5-4 til 5-6 så langt de passer ved behandling av søknader om konsesjon etter vassdragsreguleringsloven. De samme organer som gis innsigelsesrett etter pbl. gis etter sjetten punktum også klagerett på konsesjonsvedtak etter reglene i forvaltningsloven kapittel VI. I syvende punktum er det fastsatt hjemmel for at

departementet kan gi forskrift om bruk av innsigelse i konsesjonssaker etter denne loven.

Nr. 1 annet ledd fastslår at kunngjøring om søknaden, med en kortfattet beskrivelse av planene og opplysninger om hvor dokumentene er utlagt og om fristen for å avgi uttalelser, skal to ganger rykkes inn i Norsk Lysingsblad og i én eller flere aviser som er alminnelig lest i distriktet. Nr. 1 tredje ledd fastslår at søkeren bærer utgiftene ved utleggingen og kunngjøringen.

Etter nr. 1 fjerde ledd kan utgifter til nødvendig juridisk og annen sakkyndig hjelp som er påløpt etter at melding er lagt ut til offentlig etter syn som bestemt i pbl. § 14-2 erstattes grunneiere, rettighetshavere, kommuner og andre interesserte av søkeren i den utstrekning det finnes rimelig. NVE er delegert myndighet til å avgjøre hvilke nødvendige utgifter som kan kreves erstattet etter § 6 nr. 1 fjerde ledd, jf. kgl. res. 14. september 2007 nr. 1453.

Etter nr. 1 femte ledd kan nødvendige utgifter til kommunal planlegger kreves erstattet av søkeren fra det tidspunkt meldingen er sendt til kommunen, jf. pbl. § 14-2. Avgjørelsen treffes av departementet. Bestemmelsen gjelder kommunens saksbehandling og utgifter til interne ressurser i kommunen.

Etter § 6 nr. 2 skal alle anførsler som anses av betydning for avgjørelsen av søknaden meddeles søkeren, som kan gis frist til å uttale seg. Når konsesjonsmyndigheten finner grunn til det, skal søkerens nye anførsler forelegges de interesserte til mulig uttalelse innen en fastsatt frist.

Bestemmelsen i vregl. § 6 gjelder også for større elvekraftverk, jf. vl. § 19 annet ledd.

6.3.2 Høringsnotatet

I høringsnotatet viste departementet til at gjeldende vregl. § 6 omhandler forskjellige spørsmål. Departementet foreslo en lovteknisk opprydding ved å dele bestemmelsen i to. Det ble foreslått at bestemmelsene i gjeldende § 6 nr. 1 første, annet og tredje ledd og nr. 2 skilles ut og plasseres i ny § 12 som gjelder offentliggjøring av søknad og reglene om innsigelse og klage. Gjeldende § 6 nr. 1 fjerde og femte ledd ble foreslått utskilt og plassert i ny § 13 om dekning av utgifter.

6.3.2.1 Offentliggjøring av søknad og innsigelse

Departementet foreslo at kravene til kunngjøring og søknad fortsatt skal fremgå av vregl., men plasseres i en egen lovbestemmelse. I vurderingen av bestemmelsens utforming sammenlignet departe-

mentet den med tilsvarende bestemmelser i vl. § 24 og pbl. § 12-10. Departementet mente at pedagogiske grunner tilsa en relativt konkret bestemmelse om kunngjøring i vregl., fremfor en generell henvisning til høring og offentlig ettersyn, som for eksempel pbl. § 14-2 fjerde ledd.

Etter vassdragsreguleringsloven er det ikke hjemmel for å gi unntak fra kravene til kunngjøring slik som etter vannressursloven. I vl. § 24 annet ledd annet punktum fremgår det at «Vassdragsmyndigheten kan unnlate kunngjøring hvis a) saken kan bli fullstendig opplyst på annen måte, b) det er klart at behandlingen må utsettes etter § 22 eller c) det er klart at søknaden må avslås». Departementet mente at vassdragsreguleringsloven bør åpne for at unntak fra kunngjøring kan skje i særlige tilfeller. Departementet viste til at unntaket var tenkt å omfatte liknende tilfeller som i vl. § 24.

Departementet mente at metoden for kunngjøring bør moderniseres, herunder kravet om at dokumentene skal legges ut på NVEs kontor, på kommunekontoret eller et annet egnet sted i distriktet. I henhold til pbl. § 12-10 skal planforslaget gjøres tilgjengelig gjennom elektroniske medier. Departementet fremholdt at det samme bør gjelde meldinger og søknader etter denne lov.

Departementet mente videre at krav om kunngjøring i Norsk Lysingsblad som nevnt i gjeldende vregl. § 6 nr. 1 annet ledd bør utgå. Departementet viste til at konsesjonsmyndigheten ikke lenger har praksis for å kunngjøre større vannkraftprosjekter i Norsk Lysingsblad. Departementets syn var at slik kunngjøring ikke er en egnet måte å spre kunnskap om et vannkraftprosjekt til konsesjonsbehandling. Derimot mente departementet at kunngjøring i lokale aviser er en viktig kanal for å gjøre søknaden kjent i lokalmiljøet. Departementet foreslo å utforme bestemmelsen med utgangspunkt i pbl. § 12-10. Departementet mente at det å fjerne kravet om kunngjøring i Norsk Lysingsblad ville føre til samsvar mellom dagens praksis for kunngjøring av store vannkraftsaker og lovteksten.

Departementet foreslo å videreføre kravet om at søknaden skal rykkes inn i én eller flere aviser som er alminnelig lest i distriktet. Departementet viste til at det i forarbeidene til pbl. fremgår at «legges ut til offentlig ettersyn» i § 12-10, innebærer at dokumentene i saken er fysisk og praktisk tilgjengelig for enhver og kan studeres på et nærmere angitt sted, jf. Ot.prp. nr. 32 (2007–2008) s. 190. Det vanlige er at planforslag og liknende er utlagt i rådhuset i kommunen. For lokale planer som bare gjelder en del av en kommune, mente

departementet at utleggelsen alltid bør skje på et egnet kontor i vedkommende område.

Departementet foreslo å videreføre kravet om å legge ut søknaden til offentlig ettersyn. Med dette menes at søknaden for eksempel legges ut på et av Norges vassdrags- og energidirektorats kontorer, på kommunekontoret eller annet egnet sted i distriktet. Departementet mente at kravet om at søknaden skal sendes berørte kommunale, fylkeskommunale, statlige myndigheter og fageta-ter samt organisasjoner, sammenslutninger mv. hvis interesser blir særlig berørt, bør videreføres jf. gjeldende vregl. § 6 nr. 1 første ledd. Bestemmelsen om offentliggjøring av søknader ble foreslått videreført i ny § 12 første ledd, men med visse forenklinger i ordlyden.

Departementet foreslo at bestemmelsen om innsigelse videreføres uendret i ny § 12 annet ledd. Ordet «nærmere» i siste punktum om forskriftshjemmel ble foreslått strøket. Departementet viste til at endringen foretas for å gi forskriftsbestemmelsene i loven en mer ensartet utforming, og ble ikke ansett å ha materiell betydning.

Til bestemmelsen om kontradiksjon i gjeldende § 6 nr. 2, bemerket departementet at også forvaltningsloven setter slike krav, jf. fvl. §§ 16 og 17. Dette vil innebære at søkeren gjøres kjent med de merknader forvaltningen har mottatt. Departementet vurderte å ta inn en setning i bestemmelsen om at det må være anførsler fra noen med rettslig interesse. Praksis i dag er at alle innspill til søknader sendes over til tiltakshaveren (konsesjonssøker) for uttalelse. Departementet anså en egen bestemmelse om siling på bakgrunn av begrepet rettslig interesse som uhensiktsmessig. Departementet la vekt på at det er viktig å skille mellom høringsfasen som skal være bred, inkluderende og sikre sakens opplysning, og klagefasen som er forbeholdt aktører med partsrettigheter eller rettslig klageinteresse.

6.3.2.2 Dekning av utgifter

Departementet foreslo at bestemmelsen i gjeldende § 6 nr. 1 fjerde ledd om dekning av utgifter til sakkyndig bistand, skilles ut som en egen bestemmelse, og samles med gjeldende § 6 nr. 1 femte ledd om utgifter til kommunal planlegger. Bestemmelsene ble endret ved lovendring i 1992. I forarbeidene til gjeldende § 6 nr. 1 fjerde ledd fremgår følgende av Ot.prp. nr. 50 (1991–92) s. 112–113:

«Regelen om utgiftsdekning er skjønnsmessig, og avgjørelsen i det konkrete tilfelle vil bero på

en konkret vurdering. Utgangspunktet er at man må legge et relativt rimelig skjønn til grunn. Foruten utgifter til den faglige virksomhet, bør også utgifter til reiser i en viss utstrekning kunne refunderes. Det skal imidlertid presiseres at det bare er nødvendige utgifter som kan kreves erstattet. Det vil ikke være adgang til dekning av utgifter til fast ansatte i en organisasjon, det må dreie seg om ekstern ekspertise i enkeltstående saker.»

Departementet viste til at det er stor forskjell på behovet for juridisk bistand i ulike saker. Blant annet er det forskjell på behovet for bistand i nye søknader og saker om revisjon av bestående reguleringsanlegg.

Departementet mente at det ikke kan utelukkes behov for vedtak om forhåndstilsagn for kostnadsdekning av utgifter til juridisk eller sakkyndig hjelp inntil et bestemt beløp fra departementet i spesielle tilfeller. Departementet viste til at det kan være behov for denne sikkerhetsventilen i de tilfeller hvor utbygger nekter å betale. Departementet viste til at det i liten grad er gitt slike forhåndstilsagn. En utfordring departementet pekte på, var at det kan være at det tar lang tid før vedtak foreligger, og at det er først på dette tidspunktet at NVE tar stilling til størrelsen på kravet.

Skjæringstidspunktet for når det kan kreves utgiftsdekning er fra melding er lagt ut til offentlig ettersyn. I enkelte saker sendes ikke melding, men det er likevel i praksis antatt at utgiftsdekning etter denne bestemmelsen kan gis. Dette gjelder blant annet revisjonssaker hvor NVE praktiserer tidspunktet da NVE besluttet å åpne revisjonssak som skjæringstidspunktet for krav om utgiftsdekning. Departementet foreslo å videreføre denne tolkningen av bestemmelsen, og foreslo en slik presisering i lovteksten. For O/U-prosjekter som ikke er KU-pliktige, la departementet til grunn at melding kan utelates før søknad. Departementet mente at også slike saker bør kunne omfattes av bestemmelsen om kostnadsdekning. Departementet viste til at behovet for bistand vil kunne oppstå på samme måte, og avgjørelsen vil uansett bero på en konkret vurdering, slik at urimelige kostnadskrav vil bli avskåret.

Departementet foreslo å tilføye en regel om at juridisk og annen sakkyndig hjelp bør samordnes mellom aktørene, på samme vis som etter skjønnsprosessloven § 54. Departementet mente det ville være samfunnsmessig rasjonelt at aktører med sammenfallende interesser i en konsesjons-sak koordinerer seg og bistås av samme advokat

eller annen sakkyndig bistand. Departementet viste her til vurderingene som er gjort for gjeldende § 6 nr. 1 fjerde ledd, som vil gjelde tilsvarende for bestemmelsens femte ledd.

Departementet foreslo ingen endring i bestemmelsen om utgiftsdekning etter femte ledd. Departementet viste til følgende omtale i bestemmelsens forarbeider i Ot.prp. nr. 50 (1991–92) s. 113:

«Bare nødvendige utgifter kan kreves erstattet, og det forutsettes at tilskuddet går til en bestemt stilling som har dette som arbeidsområde. Tilskuddet til kommunal planlegger opphører når konsesjon er gitt eller konsesjons-søknaden avslått, evt. når andre helt spesielle forhold tilsier at tilskuddet bør opphøre.»

Departementet vurderte også bestemmelsen om dekning av utgifter til reguleringsplan mv. som er inntatt i gjeldende § 12 nr. 5 ved inngrep som medfører bymessig bebyggelse eller i fjellområder. Bestemmelsen synes ikke lenger å være aktuell og praktisk for de utbyggingene som skjer i dag. Slike tilfeller vil uansett være dekket av de generelle bestemmelsene om dekning av utgifter i gjeldende § 6 nr. 1 fjerde og femte ledd. Departementet foreslo derfor å oppheve gjeldende § 12 nr. 5, se punkt 12.

6.3.3 Høringsinstansenes syn

NVE kommenterer at bestemmelsen i gjeldende vregl. § 6 nr. 2 om at søker kan gis en frist til å uttale seg til de innkomne høringsuttalelsene ikke er videreført i forslaget til ny § 12. For å sikre effektiv saksbehandling bør bestemmelsen videreføres.

LVK mener at dersom det skal inntas en unntakshjemmel fra kunngjøring, bør man innta den samme konkrete ordlyd som i vl. § 24 fremfor den generelle ordlyden «særlige tilfeller». Det vil gi en bedre oversikt over hvilke tilfeller som er tenkt å skulle fanges opp av unntakshjemmelen.

Energi Norge merker seg og støtter isolert sett plikt om samordning av juridisk og annen sakkyndig hjelp, men peker på at det er et betydelig press på hvilke utgifter som skal ansees som «nødvendig». Det er viktig at det særlig i O/U-saker og revisjonssaker vurderes nøye om det foreligger et reelt juridisk behov. *Energi Norge* viser til at samordning i seg selv ikke medfører at bistanden er å anses som «nødvendig». NVEs praksis og retningslinjer er viktige for å forebygge prosesskost-

nader, og Energi Norge mener dette bør klargjøres i proposisjonen.

LVK mener at det er ryddig å innta en presisering om skjæringstidspunktet for kostnadsdekning i revisjonssaker, men mener at den foreslåtte formuleringen må endres ved at man fjerner vilkåret «eventuell» dekning. Slik den foreslåtte bestemmelsen nå er formulert, kan den åpne for unødvendig tvil og usikkerhet.

NVE påpeker at utgifter som er påløpt i meldingsfasen kun vil kunne kreves dekket dersom det kommer en konsesjonssøknad i saken.

6.3.4 Departementets forslag

Departementet foreslår i tråd med høringsnotatet en lovt teknisk opprydding ved å dele bestemmelsen i to. Det foreslås at bestemmelsene i gjeldende § 6 nr. 1 første, annet og tredje ledd og nr. 2, skilles ut i ny § 12 som gjelder offentliggjøring av søknad og reglene om innsigelse og klage. Gjeldende § 6 nr. 1 fjerde og femte ledd foreslås utskilt i ny § 13 om dekning av utgifter.

6.3.4.1 Offentliggjøring av søknad og innsigelse – ny § 12

Departementet foreslår at kravene til offentliggjøring av søknad plasseres i ny § 12 første ledd. Det foreslås en relativt konkret bestemmelse fremfor en mer generell henvisning til høring og offentlig ettersyn.

I ny § 12 første ledd foreslås det en mer moderne formulering av metoden for kunngjøring. Departementet foreslår et krav om å gjøre søknaden offentlig tilgjengelig på elektroniske medier, men ser det ikke som hensiktsmessig at loven konkretiserer hva som ligger i begrepet. Lovbestemmelsen bør kunne bestå uendret selv om moderne kunngjørings- og kommunikasjonsmåter endrer seg.

Kravet om at søknaden skal sendes på høring foreslås videreført. Høringen vil inkludere kommunale, fylkeskommunale, statlige myndigheter og fagetater samt organisasjoner, sammenslutninger mv. hvis interesser blir særlig berørt. Kravet viderefører gjeldende vregl. § 6 nr. 1 første ledd, men med en forenklet og mer overordnet ordlyd.

Departementet viderefører kravet om å legge ut søknaden til offentlig ettersyn. Til sammenligning følger det av forarbeidene til pbl. at formuleringen «legges ut til offentlig ettersyn» i § 12-10 innebærer at dokumentene i saken er fysisk og praktisk tilgjengelig for enhver og kan studeres på et nærmere angitt sted, jf. Ot.prp. nr. 32 (2007–

2008) s. 190. Det vanlige er at planforslag og liknende er utlagt i rådhuset i kommunen. For lokale planer som bare gjelder en del av en kommune, bør utleggelsen alltid skje på et egnet kontor i vedkommende område. Dette vil i praksis tilsi at søknaden legges ut på et av Norges vassdrags- og energidirektorats regionkontorer, på kommune-kontoret eller annet egnet sted i distriktet.

Departementet foreslår i tråd med høringsnotatet å videreføre kravet om at søknaden skal rykkes inn i én eller flere aviser som er alminnelig lest i distriktet. Krav om kunngjøring i Norsk Lysingsblad utgår. Kunngjøring i lokale aviser er derimot i praksis en viktig kanal for å gjøre søknaden kjent i lokalmiljøet.

Etter vassdragsreguleringsloven er det ikke hjemmel for å gi unntak fra kravene til kunngjøring slik som etter vannressursloven. Departementet mener i tråd med høringsnotatet at vassdragsreguleringsloven bør åpne for at unntak fra kunngjøring kan skje i særlige tilfeller. Det er tenkt å omfatte liknende tilfeller som i vl. § 24. LVK ønsker at det i likhet med vannressursloven § 24 inntas en uttømmende liste for hvilke tilfeller kunngjøring kan unntas. Departementet mener det er hensiktsmessig med en skjønnsmessig unntaksbestemmelse, og viser til at med «særlige tilfeller» forstås normalt liknende tilfeller som i vannressursloven § 24.

I ny § 12 annet ledd foreslår departementet at bestemmelsen om innsigelse videreføres. Ordet «nærmere» strykes i siste punktum om forskriftshjemmel. Endringen gir forskriftsbestemmelsene i loven en mer ensartet utforming, og har ikke materiell betydning.

I ny § 12 tredje ledd viderefører departementet kravet til kontradiksjon, jf. gjeldende § 6 nr. 2. Her setter også forvaltningsloven slike krav, jf. fv. §§ 16 og 17. Bestemmelsen vil innebære at søkeren skal gjøres kjent med de merknader forvaltningen har mottatt. Når søkeren skal «gis anledning» til å uttale seg, innebærer dette at forvaltningen også kan sette en frist for slik uttalelse.

6.3.4.2 Dekning av utgifter – ny § 13

Departementet foreslår at bestemmelsen i § 6 nr. 1 fjerde ledd om dekning av utgifter til sakkyndig bistand skilles ut som en egen bestemmelse i ny § 13. Her videreføres også gjeldende § 6 nr. 1 femte ledd om utgifter til kommunal planlegger. Bestemmelsene ble endret ved lovendring i 1992. I forarbeidene til gjeldende § 6 nr. 1 fjerde ledd fremgår følgende av Ot.prp. nr. 50 (1991–92) s. 112–113:

«Regelen om utgiftsdekning er skjønnsmessig, og avgjørelsen i det konkrete tilfelle vil bero på en konkret vurdering. Utgangspunktet er at man må legge et relativt rimelig skjønn til grunn. Foruten utgifter til den faglige virksomhet, bør også utgifter til reiser i en viss utstrekning kunne refunderes. Det skal imidlertid presiseres at det bare er nødvendige utgifter som kan kreves erstattet. Det vil ikke være adgang til dekning av utgifter til fast ansatte i en organisasjon, det må dreie seg om ekstern ekspertise i enkeltstående saker.»

Departementet viser til at det er stor forskjell på behovet for juridisk bistand i ulike saker. Blant annet er det forskjell på behovet for bistand i nye søknader og saker om revisjon av bestående reguleringsanlegg.

Det kan ikke utelukkes behov for vedtak om forhåndstilsagn for kostnadsdekning av utgifter til juridisk eller sakkyndig hjelp inntil et bestemt beløp fra departementet i spesielle tilfeller. Det kan være behov for denne sikkerhetsventilen i de tilfeller hvor utbygger nekter å betale. Departementet har som nevnt i høringsnotatet i liten grad gitt slike forhåndstilsagn.

Skjæringstidspunktet for når det kan kreves utgiftsdekning er fra melding er lagt ut til offentlig ettersyn. Som påpekt av NVE i høringen vil utgifter som er påløpt i meldingsfasen bare kunne kreves dekket dersom det kommer inn konsesjons-søknad i saken, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991–92) pkt. 5.14.

I enkelte saker sendes ikke melding, men det er likevel i praksis antatt at utgiftsdekning etter bestemmelsen kan gis. Dette gjelder blant annet revisjonssaker der tidspunktet da NVE besluttet å åpne revisjonssak legges til grunn for krav om utgiftsdekning. Departementet bygger på denne tolkningen av bestemmelsen, og foreslår en presisering i lovteksten. For O/U-prosjekter som ikke er KU-pliktige, kan melding utelates før søknad.

I tråd med LVKs merknad utgår uttrykket «eventuell» i forslaget til ny § 13 første ledd annet punktum. Bestemmelsen var formulert på følgende måte i høringsnotatet: «For revisjonssaker gjelder *eventuell* dekning fra tidspunktet revisjon ble vedtatt åpnet.» Departementet vil likevel presisere at første punktum gir anvisning på en konkret skjønnsmessig vurdering, jf. forslaget til ordlyd om at de aktuelle utgiftene erstattes i «rimelig utstrekning».

Departementet mener at også saker hvor det ikke er krav om melding bør kunne omfattes av bestemmelsen om kostnadsdekning. Behovet for bistand vil kunne oppstå på samme måte. Avgjørelsen vil også her bero på en konkret vurdering, og urimelige kostnadskrav vil bli avskåret.

Departementet foreslår at det tilføyes en regel om at juridisk og annen sakkyndig hjelp bør samordnes mellom aktørene, på samme vis som etter skjønnsprosessloven § 54. Det vil være samfunnsmessig rasjonelt at aktører med sammenfallende interesser i en konsesjonssak koordinerer seg og bistås av samme advokat eller annen sakkyndig bistand. Departementet viser til vurderingene som er gjort for ny § 13 første ledd, som vil gjelde tilsvarende for bestemmelsens annet ledd.

Departementet er enig i *Energi Norges* uttalelse om at samordning i seg selv ikke medfører at bistanden er å anse som «nødvendig». Hva som er nødvendig må imidlertid tas stilling til i den enkelte sak. Det vises for øvrig til henvisningene til Ot.prp. nr. 50 (1991–92) hvor regelen om utgiftsdekning er behandlet.

Departementet foreslår ingen endring i bestemmelsen om utgiftsdekning etter gjeldende § 6 nr. 1 femte ledd. Departementet viser til følgende omtale i bestemmelsens forarbeider i Ot.prp. nr. 50 (1991–92) s. 113:

«Det skal imidlertid presiseres at det bare nødvendige utgifter kan kreves erstattet, og det forutsettes at tilskuddet går til en bestemt stilling som har dette som arbeidsområde. Tilskuddet til kommunal planlegger opphører når konsesjon er gitt eller konsesjonssøknaden avslått, evt. når andre helt spesielle forhold tilsier at tilskuddet bør opphøre.»

Departementet har også vurdert bestemmelsen om dekning av utgifter til reguleringsplan mv. som er inntatt i gjeldende § 12 nr. 5 ved inngrep som medfører bymessig bebyggelse eller i fjellområder. Denne bestemmelsen synes ikke lenger å være aktuell og praktisk for de utbyggingene som skjer i dag. Den burde uansett være dekket av de generelle bestemmelsene om dekning av utgifter i gjeldende § 6 nr. 1 fjerde og femte ledd (ny § 13). Departementet foreslår derfor at gjeldende § 12 nr. 5 oppheves, og viser til omtalen av dette i punkt 12.

7 Vassdragsreguleringsloven kapittel 4: Vilkår og avbøtende tiltak

7.1 Innledning

Regler om konsesjonsvilkår finnes i vassdragsreguleringsloven § 10 (konsesjonstid), § 11 (konsesjonsavgifter) og § 12 som angir en rekke grunnregler og dekker et vidt spekter av hensyn som skal ivaretas i en konsesjon. Vilkårene som regnes opp, må inntas i den enkelte konsesjon for å gi konkrete forpliktelser overfor konsesjonæren.

Vilkårsbestemmelsene i vassdragsreguleringsloven er formulert som bør, skal, må eller kan-regler. I tolkningen av begrepene må det tas hensyn til at loven fremdeles har en del eldre lovtekst, som kan forstås annerledes enn i moderne språk. Konsesjonsmyndigheten kan utelate enkelte vilkårstyper i nye konsesjoner hvor det er hensiktsmessig, men der et vilkår er formulert som skal-regel, er det ikke en slik valgfrihet for konsesjonsmyndigheten. Slike vilkår gjelder for eksempel konsesjonens varighet, adgang til revisjon, konsesjonsavgifter, byggefrister, manøvreringsreglement og om allmennhetens ferdsel.

Bestemmelsene om vilkår i vassdragsreguleringsloven er blitt endret en rekke ganger. Departementet har gjennomgått bestemmelsene om konsesjonsvilkår, som er vurdert i sammenheng med standardvilkårene. Bestemmelsene foreslås samlet i et kapittel 4 i loven med overskriften «Vilkår og avbøtende tiltak».

I konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven er det lang praksis for å sette standardvilkår. Med standardvilkår menes likelydende vilkår. De fleste av standardvilkårene gir hjemmel for å gi mer tilpassede eller detaljerte pålegg ved behov.

Det kan være behov for tydeliggjøring av hjemmelsgrunnlaget for enkelte av vilkårene som settes i konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven. Noen av disse gis med hjemmel i «sekkebestemmelsen» i § 12 nr. 17 eller i medhold av den alminnelige vilkårs læren. I høringsnotatet viste departementet til standardvilkår som har utviklet seg over tid, og som fastsettes etter gjeldende praksis, uten at disse kan leses direkte ut av lovteksten. Departementet foreslår i tråd med hørings-

notatet en generell bestemmelse om vilkår i konsesjoner i ny § 20 til erstatning for blant annet dagens «sekkebestemmelse».

Det settes også standardvilkår i konsesjoner som gis etter vannressursloven. Disse er med få, men viktige unntak, identiske med de vilkårene som settes i konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven. Hjemmelen for å sette vilkår i konsesjoner etter vannressursloven følger av § 26. Denne bestemmelsen har en annen lovteknisk oppbygning enn vassdragsreguleringsloven.

Enkelte konsesjonsvilkår gjelder kun for konsesjoner til reguleringer og overføringer. I høringsnotatet ble disse foreslått plassert i et eget kapittel 5 i loven. Det foreslås ingen endring i rettsstilstanden med tanke på hvilke typer konsesjoner det kan settes slike vilkår for. Disse vilkårene er omtalt i punkt 8 i proposisjonen.

Enkelte vilkårsbestemmelser som foreslås opphevet er i tillegg omtalt i proposisjonen punkt 12 om bestemmelser som foreslås opphevet. Som redegjort for i høringsnotatet gjelder dette enkelte vilkårsbestemmelser som er lite brukt, og som antas å ha mistet sin praktiske betydning. Vregl. § 12 omfatter i alt 23 numre (poster) der 7 av disse tidligere har blitt opphevet. Noen av de gjenstående bestemmelsene dekkes av annet regelverk, og inngår ikke lenger i standardvilkårene.

7.2 Vilkårsbestemmelser som foreslås videreført

7.2.1 Innledning

Som redegjort for i høringsnotatet mener departementet at hensynet til brukervennlighet taler for at vilkårsbestemmelsene så langt som mulig plasseres i et eget lovkapittel. Det vil være en pedagogisk fordel om vilkårene struktureres kronologisk, slik at vilkår for byggefasen plasseres før vilkårene som gjelder driften av anlegget mv. Det er også et behov for oppdatering i flere av bestemmelsene i lys av senere lovgivning og dagens forvaltningsstruktur.

Departementet har lagt opp forslaget i lovproposisjonen i tråd med høringsnotatet. I høringen kom det innspill til flere av konsesjonsvilkårene som var foreslått beholdt i egne bestemmelser i loven. Disse innspillene er gjennomgått i tilknytning til de enkelte temaene hvor departementet mottok synspunkter.

7.2.2 Tidsbegrensning, revisjon og hjemfall

7.2.2.1 Gjeldende rett

Bestemmelsene om tidsbegrensning, revisjon og hjemfall fremgår av vregl. §§ 10, 14 nr. 2 og 20 a. Vassdragsreguleringsloven har bestemmelser om vilkår om tidsbegrensning, hjemfall, innløsning og fordeling av verdiene ved hjemfall i § 10 nr. 1, 4, 5 og 6. Nr. 7 regulerer hjemfall av hele eller deler av reguleringer når vannfall hjemfaller etter industri-konsesjonsloven. Nr. 2 ble opphevet i 2008 for å gjøre vassdragsreguleringsloven nøytral med hensyn til hvem som kan søke om reguleringskonsesjon, se Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) side 51.

Med visse mindre justeringer valgte lovgiver i 2008 å beholde lovhjemlene om hjemfall i de to lovene. Bakgrunnen er beskrevet i Ot.prp. nr. 61 (2007–2008). På side 52 er det uttalt at «gjeldende § 10 nr. 4 om hjemfall ligger fast, men vil kun ha rettslig betydning for hjemfall for tidligere meddelte konsesjoner med tidsbegrensning og vilkår om hjemfall.»

I vregl. § 14 nr. 2 ble praksis for samlet overdragelse av alle konsesjoner tilknyttet vannkraftproduksjon kodifisert, se proposisjonen side 52–53. I vregl. § 20 a ble første ledd om foregrepet hjemfall opphevet, slik at den nå kun omfatter bestemmelsen om statens adgang til anlegget mv. før hjemfall inntreffer. For vassdragsreguleringslovens vedkommende valgte man også å beholde særbestemmelsen om innløsning i § 10 nr. 5 med visse endringer.

I § 10 nr. 3 er det bestemmelser om revisjon av konsesjonen etter 30 år og omgjøring av vilkår. Bestemmelsen om revisjon kom inn i loven ved lovendring i 1992, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991–92). Se punkt 5.4 ovenfor.

7.2.2.2 Høringsnotatet

Departementet foreslo at gjeldende vregl. § 10 nr. 1 flyttes inn i en ny bestemmelse om konsesjonens varighet, se omtale i proposisjonen punkt 5.2. Departementet la til grunn at det ikke skal foretas materielle endringer i bestemmelsene om hjemfall. Disse er grunnlaget for allerede fastsatte

hjemfallsvilkår, og bestemmelsene regulerer forholdet mellom hjemfall av fallrettigheter og reguleringer. Departementet foreslo heller ingen endringer i bestemmelsen om muligheten til å gi nye konsesjoner med vilkår om hjemfall, selv om det praktiske rommet for å anvende den har blitt mindre. Det var et bevisst valg under hjemfallssaken å beholde bestemmelsene som gir hjemmel for fastsatte konsesjonsvilkår om hjemfall.

Departementet mente at lovenes bestemmelser om hjemfall kan gjøres enklere og mer ryddig. Departementet foreslo å samle bestemmelsene etter vregl. § 10 nr. 4, 5, 6, 7, § 20 a, § 14 nr. 3 og 4 i en egen bestemmelse, ny § 28 i lovens kapittel 5 (særskilt for reguleringer og overføringer).

Departementet foreslo ikke endringer i bestemmelsene om revisjon i gjeldende § 10 nr. 3. Det vises til punkt 5.4 med omtale av departementets forslag om at disse bestemmelsene mest hensiktsmessig plasseres i det generelle kapitlet om konsesjonens varighet, omfang mv.

7.2.2.3 Departementets forslag

Departementet foreslår at gjeldende vregl. § 10 nr. 1 flyttes inn i en ny bestemmelse om konsesjonens varighet, jf. ny § 6. Departementet legger til grunn at det ikke skal foretas materielle endringer i bestemmelsene om hjemfall. Bestemmelsene er grunnlaget for allerede fastsatte hjemfallsvilkår, og regulerer forholdet mellom hjemfall av fallrettigheter og reguleringer. Departementet foreslår heller ingen endringer i bestemmelsen om muligheten til å gi nye konsesjoner med vilkår om hjemfall.

Departementet foreslår å samle bestemmelsene etter gjeldende vregl. § 10 nr. 4, 5, 6, 7, § 20 a, § 14 nr. 3 og 4 i en egen bestemmelse, ny § 28 i lovens kapittel 5 (særskilt for reguleringer og overføringer).

Departementet foreslår ikke endringer i bestemmelsene om revisjon i gjeldende § 10 nr. 3, som plasseres i det generelle kapitlet om konsesjonens varighet, omfang mv. Det vises til omtale i punkt 5.4 ovenfor.

7.2.3 Konsesjonsavgifter

7.2.3.1 Gjeldende rett

Beregningsgrunnlag og satser

Etter vregl. § 11 skal det i konsesjonen fastsettes konsesjonsavgifter til staten og de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer. Beregningen tar utgangspunkt i den økning av vannkraft

ten som er innvunnet ved reguleringen, dvs. den økning av vassdragets lavvassføring som reguleringen antas å gi utover den vannføring som kan påregnes år om annet 350 dager i året.

Industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd nr. 13 bestemmer at konsesjonsavgifter skal pålegges ved ervervskonsesjon. Det tas utgangspunkt i den gjennomsnittlige kraftmengde, som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet. Konsesjon etter ikl. kan gi noe større avgiftsgrunnlag enn etter vregl. Om ervervs- og reguleringskonsesjon gis samtidig, beregnes avgiftene i henhold til praksis etter reglene i ikl., og om det allerede er ilagt avgifter etter vregl. skal disse i så fall trekkes fra avgiftene som beregnes etter ikl. § 2 tredje ledd nr. 13.

I konsesjoner etter vannressursloven settes det som utgangspunkt ikke vilkår om konsesjonsavgifter, men for noen av disse vil det være fastsatt avgifter gjennom en ervervskonsesjon. VI. § 19 bestemmer også at for elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh og som ikke trenger ervervskonsesjon, skal det fastsettes konsesjonsavgifter etter reglene i ikl. § 2 tredje ledd nr. 13.

Det oppstår iblant spørsmål om andre beregningsmetoder enn standardmetoden bør legges til grunn. Ved regulering av flerårsmagasiner vil for eksempel beregningsmetoden i vregl. ikke gi uttrykk for reguleringens reelle bidrag til kraftproduksjonen. For at avgiftene skal stå i rimelig forhold til magasinets verdi, har konsesjonsmyndighetene ofte gitt et påslag i naturhestekrefter for flerårsmagasiner. Dette ble gjort bl.a. i Kobbelev, Svartisen, Lomi og Blåsjø. Omtale i Ot.prp. nr. 43 (1989–90) tyder på at dette nærmest er blitt en praksis:

«Ved etablering av tørrårsmagasin har det i flere tilfelle vært gitt et ekstraordinært tillegg for beregning av konsesjonsavgifter, utover lovens bestemmelser om beregning på bakgrunn av den faktiske økning i regulert vannføring. Spørsmålet som så har oppstått er om det samme tillegget skal gis for konsesjonskraft, som normalt beregnes på samme måte som konsesjonsavgiftene. (. . .)

I de tilfelle det er gitt et slikt ekstraordinært tillegg for avgifter har man gått videre enn det loven krever til gunst for utbyggingskommunene. Det kan ikke trekkes slutninger fra en slik bestemmelse om at tilsvarende fordeler også skal tilstå kommunene i andre sammenhenger.»

Vregl. § 11 nr. 1 tredje ledd annet punktum gir åpning for en annen beregningsmetode der nye konsesjoner gis i et allerede regulert vassdrag, og lyder:

«Naar vassdraget tidligere er regulert, eller naar særlige forhold ellers gjør det ønskelig, kan kraftøkningen i vassdraget eller i bestemte dele av dette beregnes efter den vandføring, som fremkommer, naar det nye magasin fordeles jevnt paa et antal dage, som svarer til det længste tidsrum, hvori magasinet aar om annet maa paaregnes brukt.»

I følge NVE har bestemmelsen ikke vært brukt i den senere tid, og den er ikke endret siden 1917. Etter at beregningspraksis ble forenklet i NVE i 2002, har NVE opplyst at det ikke er godt nok modellverktøy som kan håndtere en avvikende lavvannperiode. Bestemmelsen har imidlertid blitt påberopt i ett tilfelle (sak om fornyet tilleggsregulering av Møsvatn, jf. kgl.res. 13. februar 2015).

For nye konsesjoner fastsetter Kongen konsesjonsavgifter etter standardsatser, som per i dag er på henholdsvis 8 kr/nat.hk. til stat og 24 kr/nat.hk. til kommuner. I eldre konsesjoner er det til dels stor variasjon i satsene.

Plikten til å betale

Hvem som har ansvaret for betaling av konsesjonsavgiften fastsatt i vilkårene for den enkelte reguleringskonsesjon, omhandles i § 11 nr. 3. Det fremgår der at avgiften påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere, og at plikten til å betale inntreffer etter hvert som kraften tas i bruk. Om det gis konsesjon etter vannressursloven til vannkraftverk med midlere årsproduksjon under 40 GWh, vil det ikke i den konsesjonen settes vilkår om konsesjonsavgift. Om kraftverket er i et allerede regulert vassdrag, er praksis imidlertid at det pålegges konsesjonsavgifter. Kraftverk som benytter regulert vannføring forpliktet til å betale konsesjonsavgifter etter vilkårene i vedkommende reguleringskonsesjon, jf. vregl. § 11 nr. 1 og 3 og § 9 nr. 5 og 6.

Bestemmelsen i vregl. § 11 nr. 3 sier videre at om en konsesjon er meddelt en brukseierforening, er denne «ansvarlig for de avgifter, som påhviler dens medlemmer.» Ordlyden kan isolert forstås slik at det er brukseierforeningen som står for betaling av avgiftene på vegne av sine medlemmer. Slik er det imidlertid ikke i praksis. Det er den enkelte fall- eller kraftverkseier som utnytter

den regulerte vannføringen som betaler avgiftene, selv om det er en brukseierforening som innehar reguleringskonsesjonen.

Justering av avgiftene

Lov om endringer i vregl. fra 1983 (i kraft fra 17. februar 1984) og forskrift av 04.12.1987 gir anvisning på automatisk justering hvert 5. år for både konsesjonsavgifter, erstatninger, årlige ytelser til næringsfond og andre fond. Med få unntak gis disse reglene virkning også for tidligere meddelte konsesjoner, noe som ble utførlig behandlet ved lovendringen i 1983.

Ordlyden i vregl. § 11 nr. 1 annet ledd hva gjelder konsesjonsavgifter sier at etter 5 år kan konsesjonsmyndighetene «ta fastsettelsen av avgiften opp til ny prøvelse.» Når det gjelder erstatninger, næringsfond og andre fond/ytelser med opplistede formål, er formuleringen i § 16 nr. 5 sjuende ledd at disse «skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes av Kongen.» Forskriftens ordlyd sier «justeres automatisk», både hva gjelder konsesjonsavgifter, erstatninger, fond og årlige ytelser. Dette antyder at det ikke er krav om enkeltvedtak/individuell prøvelse av den enkelte sak.

Også i forarbeidene til 1983-lovrevisjonen, jf. Ot.prp. nr. 1 (1981–82) synes det forutsatt at justeringen skal skje uten at myndighetene foretar en prøvelse i hvert enkelt tilfelle. Det henvises til at justeringene vil følge faste normer og at det vil bli «utarbeidet nærmere retningslinjer». Endringsloven nr. VI har ordlyden «Regulering skal deretter skje hvert 5. år». Når det gjelder konsesjonsavgifter kan det synes å være en viss motstrid mellom lovens ordlyd om «prøvelse» og forskriftens bestemmelser om «automatisk justering».

NVE sender hvert år oversikt til hver enkelt kommune og konsesjonær over de ulike beløpene som skal betales. Denne oversikten inkluderer 5-års-justeringer av konsesjonsavgiftene. Oversikten og følgebrevet er ikke satt opp som et vedtak med mulighet for å klage, og det er i følgebrevet kun henvist til forskriftens formulering «justeres automatisk». NVE forklarer at oversikten er en service/bistand og ikke et vedtak. Praksis i dag er altså at avgiftene justeres automatisk hvert 5. år og ikke rent faktisk «tas opp til ny prøvelse» slik det fremgår av lovens ordlyd.

Vedtekter for konsesjonsavgifter og næringsfond

Konsesjonsavgiftene og eventuelt næringsfond avsettes særskilt for hver kommune til et fond,

som anvendes etter bestemmelse av kommunen eller fylkeskommunen, jf. vregl. § 11 nr. 2 annet ledd. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet i samsvar med vedtekter som godkjennes av ansvarlig departement, som er Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD). Myndigheten til å godkjenne vedtektene er delegert til fylkesmannen.

Vregl. § 11 nr. 2 hjemler en såkalt spesifisert ordning – dvs. at det handler om godkjenning av kommunale og fylkeskommunale vedtak – her i form av vedtekter. I særlovgivningen fantes det tidligere mange eksempler på godkjenningsordninger hvor det ble krevet statlig (fylkesmannens) godkjenning av kommunestyrevedtak. I NOU 1990: 13 s. 298 *Forslag til ny lov om kommuner og fylkeskommuner* heter det om statlige godkjenningsordninger:

«Utvalget er kjent med at de godkjenningsordninger som finnes – og særlig de som følger av særlovgivningen – møtes med atskillig kritikk i kommuner og fylkeskommuner og oppfattes som unødig, forsinkende statlig detaljstyring.

(...)

Det synes derfor å være god grunn til å foreta en gjennomgang av særlovgivningen med sikte på å oppheve eller endre eksisterende godkjenningsordninger.»

7.2.3.2 Høringsnotatet

Beregningsgrunnlaget

Departementet viste til at beregning av konsesjonsavgifter etter industrikonsesjonsloven gir noe høyere avgiftsgrunnlag enn etter vregl. Der det gis samtidig konsesjon etter de to lovene, er dagens praksis at det fastsettes konsesjonsavgifter etter reglene i industrikonsesjonsloven. Departementet mente at denne praksis burde klargjøres i den nye bestemmelsen som viderefører gjeldende rett, som ble foreslått tatt inn i ny § 14 annet ledd femte punktum.

Departementet viste til at dagens praksis for å gi et påslag i beregnet naturhestekrefter ved flerårsmagasiner ikke direkte fremgår av lovens ordlyd. Ettersom utbygging av flerårsmagasiner nå er lite aktuelt, mente departementet at problemstillingen trolig har begrenset aktualitet. Departementet viste imidlertid til at det likevel ikke kan utelukkes spesielle tilfeller der bruk av standardmetoden ikke gir et riktig bilde av reguleringsverdi. I den sammenheng viste departemen-

tet til at dagens vregl. § 11 nr. 1 tredje ledd åpner for en annen beregningsmetode, som sjelden er blitt brukt.

Som et eksempel viste departementet til en tenkt situasjon der en tilleggsregulering kommer på toppen av en regulering som ikke tidligere ga grunnlag for avgift. Departementet mente det fortsatt bør være lovhjemmel til å bestemme en annen beregningsmetode i spesielle tilfeller. Departementet mente at dagens bestemmelse bør erstattes med en noe mer åpen «unntaksregel» som tar opp i seg muligheten for å fravike standard beregningsmetode ved flerårsmagasiner, og i andre tilsvarende tilfeller hvor standardmetoden slår urimelig ut med hensyn til reguleringens reelle verdi.

Departementet foreslo å videreføre den delen av dagens ordlyd som sier at standardberegningen kan fravikes «når særlige forhold» gjør det ønskelig. Departementet la vekt på at forslaget ikke skulle innebære verken utvidelse eller innskrenking av gjeldende praksis.

Plikten til å betale

Departementet foreslo at gjeldende § 11 nr. 3 får modernisert språk og at ordlyden i noe større grad tydeliggjør innholdet i dagens regel og praksis. Setningen om brukseierforeningens ansvar ble foreslått tatt ut. Departementet viste til at forholdet mellom brukseierforeninger og dens medlemmer reguleres nærmere i gjeldende § 9 om brukseierforeninger. I forslaget til lovtekst var gjeldende formulering om at plikten til å betale påhviler de enkelte vannfalls- og brukseiere plassert i ny § 14 syvende ledd, mens den delen som gjelder forsinkelsesrenter var plassert i ny § 14 åttende ledd.

Justering av avgiftene

Departementet la til grunn at etablert praksis med automatisk justering av avgiftene samsvarer med forskriften av 1987 og endringsloven av 1983, men ikke med ordlyden i gjeldende vregl. § 11 nr. 1 annet ledd. Departementet så ingen grunn til å endre praksis, og pekte på at det ser ut til at praksis er i samsvar med det som har vært intensjonen fra lovgivers side. Departementet mente derfor at ordlyden burde endres, og viste til forslag til ny § 14 fjerde ledd. Departementet foreslo å bruke samme ordlyd som er brukt for justering av erstatninger, næringsfond, og andre fond/ytelser i gjeldende vregl. § 16 nr. 5 sjunde ledd.

Vedtekter for konsesjonsavgifter og næringsfond

I høringsnotatet mente departementet at det var grunn til å fjerne ordningen med vedtekter for konsesjonsfond og kraftfond med hjemmel i vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven. Disse må anses unødvendige på grunn av tilstrekkelige økonomiske bestemmelser i kommuneloven. Praksis med lovens krav om fylkesmannens godkjenning av vedtekter ble ansett utdatert.

Departementet viste til at konsesjonsavgifter ikke er fri, men er såkalt *bunden* inntekt for kommunen. Regnskapsmessig vil bundne inntekter som ikke brukes fullt ut det aktuelle regnskapsår, avsettes til et bundet fond, og midlene kan kun brukes til sitt opprinnelige formål (dvs. næringsutvikling) i kommende år. Kommunestyret er avskåret fra å bruke disse inntektene til andre formål enn hva som er lagt som bindinger gjennom industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven.

I høringsnotatet fremholdt departementet at delegering, organisering, bindinger på midlene og forvaltningen av disse vil ivaretas gjennom økonomibestemmelsene i kommuneloven.

Statlig godkjenningsordning var etter departementets syn en utdatert praksis som burde oppheves. Departementet mente at kontrollordninger generelt burde forbeholdes der det foreligger sentrale og viktige styringsbehov, og at det neppe er tilfelle med konsesjonsavgiftsfond. Det ble vist til at OED ikke har ansvar for verken forvaltningen av fondene eller vedtektene.

Annet

Gjeldende § 11 nr. 5 åpner i dag for at en del av avgiften kan pålegges betalt fra den tid arbeidet begynner. Departementet viste i høringsnotatet til at bestemmelsen ikke er i praktisk bruk, og tiltenkt tilfeller der det er fare for at konsesjonæren går konkurs eller av annen grunn må stoppe opp byggearbeidene før de er ferdigstilt. Departementet kunne ikke se tilfeller hvor bestemmelsen vil kunne bli tatt i bruk i dag. Departementet foreslo derfor i høringsnotatet å fjerne denne bestemmelsen.

7.2.3.3 Høringsinstansenes syn

Energi Norge merker seg at OED i tråd med Stortingets behandling av energimeldingen og rammen for denne høringen kun foreslår språklige oppdateringer i tråd med gjeldende praksis. *Energi Norge* ser frem til videre dialog med

departementet om en omlegging med materielle konsekvenser på dette området i andre sammenhenger. I høringen merket Energi Norge seg forslaget om lovfesting av automatisk justering av konsesjonsavgiften hvert 5. år og hadde ikke merknader til dette.

LVK er enig i at man bør fjerne den statlige godkjenningsordningen for vedtekter og næringsfond i gjeldende § 11 nr. 2. Det påpekes at også EØS-avtalens regler om ulovlig statsstøtte vil danne en ramme for kommunens handlingsrom, i tillegg til kommuneloven. LVK viser til at både industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven har bestemmelser om konsesjonsavgift. LVK har ingen innvendinger til forslaget om revidert bestemmelse i begge lovene om at konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes av Kongen, og peker på at forslaget er uttrykk for gjeldende praksis og ikke representerer en materiell endring.

I høringen tar NVE opp flere spørsmål og foreslår justert utforming av forslaget til lovtekst på tre punkter. Et første spørsmål som NVE tar opp, gjelder kraftverk uten oppstrøms reguleringsmagasin, som i dag produserer mindre enn 40 GWh, men som gjennom en fremtidig utvidelse vil produsere mer enn 40 GWh. Disse kraftverkene vil normalt kun ha konsesjon etter vannressursloven og/eller vassdragsloven. Selve utvidelsen av kraftverket kan tenkes å bli gjennomført uten ytterligere konsesjonsbehandling. NVE ber departementet klargjøre hvorvidt reglene om konsesjonsavgift i revidert vassdragsreguleringslov kommer til anvendelse i slike saker.

NVE mener videre at departementets beskrivelse av fordelingen av konsesjonsavgifter i høringsnotatet er ufullstendig. NVE viser blant annet til at departementet omtaler beregningsmåten for konsesjonsavgifter, og ikke fordelingen mellom kommunene. NVE viser til at vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven har forskjellige prinsipper for hvordan avgifter skal fordeles mellom berørte kommuner. NVE foreslår at forslaget til ny § 14 *annet ledd* femte punktum skilles ut i et eget § 14 tredje ledd med følgende ordlyd (foreslått endring kursivert):

«Om konsesjon gis både etter lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv. [industrikonsesjonsloven] og denne lov, fastsettes *det samlede kraftgrunnlaget* etter reglene i lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv. [industrikonsesjonsloven].»

NVE tar dernest opp departementets forslag til ny § 14 *tredje ledd* om beregning av konsesjonsavgift for kraftverk over 40 GWh. Det vises til at vannkraftverk som utnytter regulert vann betaler konsesjonsavgifter for det regulerte vannet etter reglene i vassdragsreguleringsloven. Dersom det ikke er gitt ervervskonsesjon for fallutnyttelsen, betales ikke avgifter etter lov om erverv av vannfall mv.

Normalt blir summen av konsesjonsavgifter høyere etter beregningsmåten i industrikonsesjonsloven enn etter vassdragsreguleringsloven. Slik bestemmelsen er formulert i høringsnotatet, kan den etter NVEs syn medføre at kraftverk over 40 GWh med oppstrøms reguleringsmagasin, men uten ervervskonsesjon, likevel må betale konsesjonsavgifter beregnet etter ervervsloven. Det ville i praksis være en høyere sum enn i dag. For å unngå dette har NVE foreslått å justere bestemmelsen til å lyde (foreslått endring kursivert):

«For kraftverk over 40 GWh *uten oppstrøms reguleringsmagasin med vilkår om konsesjonsavgift*, beregnes avgiften etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet.»

Videre foreslo NVE at ordlyden i departementets forslag til ny § 14 *syvende ledd* justeres. NVE viser til at et reguleringsanlegg ikke produserer kraft. Departementets forslag om at plikten til å betale inntre «etter hvert som kraften som anlegget produserer tas i bruk» er derfor ikke treffende. NVE foreslår at ny § 14 syvende ledd gis følgende ordlyd (foreslått endring kursivert):

«Avgiften skal betales av de enkelte vannfalls- eller brukseiere som utnytter den regulerte vannføringen. Plikten til å betale avgiften inntre etter hvert som *den regulerte vannføringen tas i bruk*.»

7.2.3.4 Departementets forslag

Generelt om forslaget

Departementet påpekte i høringsnotatet et behov for språklig modernisering av bestemmelsen om konsesjonsavgifter. I Stortingets behandling av Meld. St. 25 (2015–2016) Kraft til endring ble regjeringen henstilt om å videreføre konsesjonskraftordningen slik den er i dag, som må forstås også å gjelde for ordningen med konsesjonsavgift.

Materielle endringer i reglene om konsesjonsavgifter vil kunne få store økonomiske virkninger for både tiltakshavere og kommuner. Slike endringer vil kreve andre og mer dyptgående utredninger enn dette revisjonsarbeidet legger opp til. Ingen av de foreslåtte endringene i høringsnotatet var ment å endre de materielle bestemmelsene om konsesjonsavgifter.

Departementet foreslo i høringen at dagens regler opprettholdes i ny § 14, men at ordlyden moderniseres og strukturen gjøres noe mer oversiktlig. Innarbeidede begreper ble foreslått opprettholdt. I forslaget ble vassdragsreguleringsloven tilpasset slik at reglene om konsesjonsavgifter for vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh også fremgår av bestemmelsen. Særregler om beregning av avgift for slike kraftverk følger i dag av henvisningen fra vannressursloven § 19 annet ledd. Bestemmelsen ble foreslått plassert i ny § 14 tredje ledd. Departementet opprettholder dette forslaget, som forklares nærmere nedenfor.

NVE ba i høringen om klargjøring av om bestemmelsene om konsesjonsavgift i vassdragsreguleringsloven også kommer til anvendelse der anlegg utvides til å produsere over 40 GWh, uten at de konsesjonsbehandles på nytt. Til dette bemerker departementet at lovforslaget ikke er ment å innebære noen materielle endringer. Dagens praksis skal videreføres. Dette innebærer at slike anlegg ikke skal pålegges konsesjonsavgift beregnet etter industrikonsesjonsloven, med mindre anlegget må konsesjonsbehandles på nytt etter en av lovene.

Beregningsgrunnlaget

Beregning av kraftgrunnlaget for konsesjonsavgifter etter industrikonsesjonsloven gir noe høyere avgiftsgrunnlag enn etter vassdragsreguleringsloven. Der det samtidig gis konsesjon etter de to lovene, er dagens praksis at det fastsettes et kraftgrunnlag etter begge lover. Departementet foreslo i høringsnotatet en klargjøring av bestemmelsen som viderefører gjeldende rett, for de tilfellene der konsesjon gis etter både vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven. Dette var inntatt i forslag til ny § 14 *annet ledd* femte punktum.

I høringen har NVE påpekt at gjennomføringen av beregningen og fordelingen av konsesjonsavgifter i praksis ikke reflekteres fullt ut i forslaget til endret ordlyd. NVE foreslo derfor en annen formulering, som nevnt i punkt 7.2.3.3.

Departementet har vurdert ordlyden NVE har foreslått, men er kommet til at heller ikke denne vil være fullt ut dekkende for alle detaljer i den metoden som benyttes for beregning av konsesjonsavgift i de tilfeller der det er gitt konsesjon etter begge lover. Departementet er kommet til at det ikke er hensiktsmessig å regulere dagens praksis på dette punktet direkte og på et slikt detaljnivå i selve lovteksten.

Samtidig mener departementet at loven bør synliggjøre det faktum at NVE etter gjeldende praksis foretar en samordning ved beregning av konsesjonsavgift i de tilfeller begge lover anvendes. Departementet foreslår derfor en noe mer generell formulering sammenholdt med høringsforslaget til ny § 14 annet ledd femte punktum. Bestemmelsen gjør ingen endring i gjeldende rett, som også fremgår av NVEs veileder og praksis. Departementet foreslår en bestemmelse som lyder:

«Gis konsesjon både etter vannfallrettighetsloven og loven her, samordnes beregningen av konsesjonsavgifter etter de to lovene.

NVE har også reist spørsmål om ny § 14 *tredje ledd* vil komme til anvendelse på kraftverk som ikke har ervervskonsesjon og hvor konsesjonsavgifter beregnes etter reglene i vassdragsreguleringsloven. Dette vil i så fall innebære en materiell endring.

Departementet presiserer at bestemmelsen ikke er ment å ha tilbakevirkende kraft, eller innebære noen materiell endring overfor eksisterende kraftverk. Når det gjelder nye konsesjoner vil skillet i loven gå mellom kraftverk som har egen regulering eller overføring, og de som ikke har det. For kraftverk med egen regulering eller overføring gjelder ny § 14 annet ledd. For kraftverk uten egen regulering eller overføring gjelder ny § 14 tredje ledd. Med dette videreføres den praksis som i dag følger av vannressursloven § 19 annet ledd siste punktum.

I høringssvaret har NVE foreslått en justert ordlyd i ny § 14 tredje ledd for å presisere skillet mot «kraftverk over 40 GWh uten oppstrøms reguleringsmagasin». Departementet har vurdert denne formuleringen, og funnet at den språklig vil avvike noe fra dagens ordlyd i vannressursloven § 19 tredje ledd. Eksempelvis kunne det spørres hvor langt oppstrøms et reguleringsmagasin må ligge før bestemmelsen gjelder.

Departementet er opptatt av å videreføre dagens praksis, og viser til at kraftverk over 40 GWh uten egen regulering eller overføring har

vilkår som følger av vannressursloven § 19 annet ledd annet punktum, selv om de utnytter regulert vann fra en oppstrøms regulering. Departementet foreslår følgende ordlyd i ny § 14 tredje ledd, som viderefører dagens bestemmelse:

«For kraftverk over 40 GWh uten egen regulering eller overføring og der det ikke er gitt konsesjon etter vannfallrettighetsloven, beregnes avgiften etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet.»

Ny § 14 tredje ledd skal kun gjelde de kraftverk over 40 GWh som ikke er konsesjonspliktige etter gjeldende vassdragsreguleringslov § 2, det vil si kraftverk uten egne reguleringer eller overføringer. Departementet anser endringen som utelukkende språklig og en klargjøring av hva som følger av gjeldende rett.

I høringsnotatet tok departementet også opp at dagens praksis for å gi et påslag i beregnet naturhestekrefter ved flerårsmagasiner ikke fremgår direkte av lovens ordlyd. Ettersom utbygging av flerårsmagasiner nå er lite aktuelt, har problemstillingen trolig begrenset aktualitet. Som nevnt i høringsnotatet kan det ikke utelukkes spesielle tilfeller der bruk av standardmetoden ikke gir et riktig bilde av reguleringens verdi.

Gjeldende vregl. § 11 nr. 1 tredje ledd åpner for en annen beregningsmetode, som sjelden er blitt brukt. Det kan tenkes situasjoner der en tilleggsregulering kommer på toppen av en regulering som ikke tidligere ga grunnlag for avgift. Departementet mener det fortsatt bør være lov hjemmel til å bestemme en annen beregningsmetode i spesielle tilfeller.

Departementet opprettholder forslaget om å erstatte dagens bestemmelse med en noe mer åpen «unntaksregel» i ny § 14 annet ledd tredje punktum, som foreslått i høringsnotatet. Den foreslåtte bestemmelsen vil gi mulighet til å fravike standard beregningsmetode ved flerårsmagasiner og i andre tilsvarende tilfeller hvor standardmetoden slår urimelig ut med hensyn til reguleringens reelle verdi. Forslaget skal ikke innebære verken utvidelse eller innskrenking av gjeldende praksis.

Plikten til å betale

Departementet foreslår i tråd med høringsforslaget at gjeldende § 11 nr. 3 får modernisert språk, slik at ordlyden i noe større grad tydeliggjør inn-

holdet i dagens regel og praksis. Setningen om brukseierforeningens ansvar foreslås tatt ut. Forholdet mellom brukseierforeninger og dens medlemmer reguleres nærmere i ny §§ 23 og 24 om brukseierforeninger.

Departementet har vurdert NVEs forslag om å endre ordlyden i ny § 14 *syvende ledd* om at plikten til å betale konsesjonsavgifter påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Departementet er enig med NVE at det er en mer treffende formulering å si at plikten til å betale avgift inntre «etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk» og foreslår en justert ordlyd, i tråd med NVEs høringsuttalelse.

Justering av avgiftene

LVK er enig i departementets forslag i høringsnotatet til justert ordlyd, i tråd med praksis for automatisk justering av avgiftene. *Energi Norge* har ingen merknad.

I ny § 14 *fjerde ledd* inntas det i tråd med høringsforslaget en noe endret bestemmelse sammenholdt med dagens ordlyd, som klargjør at justering skal foretas hvert 5 år på grunnlag av justeringsnormer fastsatt av Kongen. Departementet foreslår samme ordlyd som er brukt for justering av erstatninger, næringsfond og andre fond/ytelser, se punkt 7.2.6.

Vedtekter for konsesjonsavgifter og næringsfond

I tråd med forslaget i høringsnotatet, tilrår departementet å oppheve vedtektsordningen med den særskilte godkjenningsordningen som fremgår av gjeldende vregl. § 11 nr. 2 annet ledd.

Annet

Gjeldende § 11 nr. 5 åpner for at en del av avgiften kan pålegges betalt fra den tid arbeidet begynner. Departementet har ikke kunnet se tilfeller hvor bestemmelsen vil bli tatt i bruk. I tråd med høringsforslaget foreslår departementet å fjerne denne.

7.2.4 Byggefrister

7.2.4.1 Gjeldende rett

Byggefrister etter vregl. § 12 nr. 1 er et obligatorisk vilkår som følger direkte av loven, dvs. at de alltid tas inn i konsesjoner. Arbeidet må påbegynnes innen 5 år og fullføres innen en ytterligere

frist på 5 år. Fristene kan forlenges av Kongen, jf. vregl. § 12 nr. 1 tredje punktum om at «Kongen kan dispensere fra disse bestemmelser».

Myndigheten er delegert til Olje- og energidepartementet ved kgl.res. 28. juni 1946, jf. kgl. res 11. januar 1978. Myndighet til å dispensere fra byggefrister etter vregl. § 12 nr. 1, fastsatt i konsesjoner til vannkraftanlegg der NVE fatter konsesjonsvedtak etter vannressursloven § 19 tredje ledd, er delegert til NVE i brev av 19.04.2011.

Det er ikke stilt noen nærmere betingelser for hva som kan begrunne en fristutsettelse. I praksis gis det som regel fristutsettelse første gang konsesjonær søker om det. I enkelte tilfelle søkes om annen gangs fristutsettelse. Da gis normalt kortere frist og gjerne en passus i vedtaket om at man ikke kan forvente ytterligere fristutsettelse. Om vilkår må settes for en utsettelse, må vurderes av konsesjonsmyndigheten i den enkelte sak. Slike vilkår kan være aktuelt av hensyn til endrede forhold som for eksempel av hensyn til natur og miljø.

Etter den tidligere vassdragsloven og någjeldende vannressurslov, bortfaller konsesjonen dersom ikke arbeidet igangsettes innen tre år etter at konsesjonen er gitt, jf. vl. § 27. Automatisk bortfall er ikke regelen for konsesjoner etter vregl., men gjentatte eller fortsatte overtredelser av bl.a. byggefrister, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vregl. § 12 nr. 21 tredje ledd.

For større elvekraftverk, gjelder vassdragsreguleringslovens regel om byggefrist, jf. vl. § 19 annet ledd, men bestemmelsen om at konsesjonen kan trekkes tilbake i nr. 21 tredje ledd, gjelder ikke. Dette har skapt noe uklarhet for hvilken konsekvens det får dersom byggefrist oversittes for elvekraftverk over 40 GWh. Også for mindre vannkraftverk med konsesjon etter vannressursloven gjelder byggefristene i vregl. § 12 nr. 1, jf. vl. § 19 tredje ledd.

7.2.4.2 Høringsnotatet

Departementet foreslo å videreføre bestemmelsen om fem års byggefrist og ytterligere fem års fullførelsestid med noen språklige justeringer. Hjemmel for å forlenge byggefrist og fullførelse er i dag delegert til departementet. I høringsnotatet mente departementet at denne myndigheten bør gis direkte i bestemmelsen. Departementet foreslo ingen begrensninger i antall utsettelser som kan gis, og mente praksis her burde videreføres. Departementet viste til at det ved behandlingen av enhver søknad må vurderes om endrede forhold

har oppstått som gjør det nødvendig med vilkår om ytterligere utredninger av hensyn til natur og miljø eller brukerinteresser i vassdraget.

Departementet viste til at vilkåret anses og praktiseres som lovfestet i dag, og foreslo det derfor videreført i ny § 15. Med forslaget om at elvekraft over 40 GWh kommer inn under samme lov, mente departementet at det samtidig burde ryddes opp i eventuell lovmessig usikkerhet om hva som gjelder ved oversittelse av byggefristen for slike utbygginger.

Departementet viste til at det kan stilles spørsmål ved om det burde innføres en regel om automatisk bortfall av konsesjonen etter oversittet frist. Departementet gikk ikke inn på spørsmål om en slik materiell endring. Departementet foreslo at bestemmelsen om at ekstraordinære forhold som force majeure ikke skal regnes med i fastsettelse av byggefristen, også skulle videreføres. Med force majeure menes ekstraordinære forhold utenfor tiltakshavers kontroll, for eksempel flom eller naturkatastrofer.

7.2.4.3 Høringsinstansenes syn

LVK anbefaler at det inntas et vilkår i bestemmelsen om at fristene kun kan forlenges dersom det foreligger særlige grunner. LVK mener at en forlengelse ikke bør være kurant, og viser til at konsesjoner som ikke realiseres innen lovens hovedfrist på fem år båndlegger naturressurser som over tid kunne ha vært utnyttet på annen måte.

7.2.4.4 Departementets forslag

I ny § 15 foreslår departementet å videreføre bestemmelsen om fem års byggefrist og ytterligere fem års fullførelsestid etter gjeldende § 12 nr. 1, med noen mindre justeringer. Hjemmel for å forlenge byggefrist og fullførelse er i dag delegert til departementet, som nå foreslås gitt myndighet direkte i bestemmelsen.

I ny § 15 annet punktum videreføres dagens mulighet til å gi utsatt frist. Departementet har ikke foreslått noen begrensninger i antall utsettelser som kan gis, og mener praksis kan videreføres. Det må ved behandlingen av enhver søknad vurderes om endrede forhold har oppstått som gjør det nødvendig med vilkår om ytterligere utredninger av hensyn til natur og miljø eller brukerinteresser i vassdraget.

Til LVKs innspill om forlengelse av byggefrister viser departementet til at dagens praksis allerede setter begrensninger ved at det normalt kun gis én begrenset fristutsettelse, og da gjerne med

en passus i vedtaket om at ytterligere fristutsettelse ikke kan forventes. Ved behandlingen av søknad om utsatt frist blir det foretatt en vurdering av om endrede forhold har oppstått, som gjør det nødvendig med vilkår om ytterligere utredninger av hensyn til natur og miljø eller brukerinteresser i vassdraget. Departementet ser derfor ikke behov for å gjøre endringer og opprettholder forslaget fra høringsnotatet.

Ved at elvekraft over 40 GWh kommer inn under samme lov, fjernes eventuell usikkerhet om hva som gjelder ved oversittelse av byggefrist for slike utbygginger.

Departementet foreslår i ny § 15 tredje punktum å videreføre bestemmelsen om at ekstraordinære forhold ikke skal regnes med i fastsettelse av byggefristen.

7.2.5 Manøvreringsreglement

7.2.5.1 Gjeldende rett

Et ufravikelig element i konsesjonen er fastsettelse av et manøvreringsreglement. Dette reglementet inntas som en egen del av selve konsesjonen. Det framgår uttrykkelig av loven, vregl. § 12 nr. 12, jfr. vl. § 19, at reguleringsanlegg skal manøvreres i overensstemmelse med et manøvreringsreglement. Ved vannkraftutbygging som faller utenfor vassdragsreguleringsloven vil vl. § 26 annet ledd om at det skal fastsettes grenser for vannføring og vannstand i samsvar med vl. § 10 komme til anvendelse.

Vregl. § 12 nr. 12 første ledd forutsetter at reglementet skal fastsettes på forhånd, jf. ordene «som Kongen på forhånd utferdiger». Det er likevel en unntaksmulighet for å utsette fastsettelsen av reglementet til etter at konsesjonen er gitt. I så fall skal reglementet fastsettes så raskt som mulig og «i ethvert fald» før ekspropriasjonsskjønnet påbegynnes. Adgangen til en slik utsettelse benyttes ikke lenger. Reglementet vedtas i dag alltid som en del av konsesjonen. Det kan imidlertid fastsettes et prøvereglement for en viss tid. Dette reguleres ikke av bestemmelsen, men følger av den alminnelige vilkårslære.

Vregl. § 12 nr. 12 annet ledd angir regler om saksbehandlingen, dvs. hvem som skal høres før reglementet utferdiges. De samme organer skal høres før en eventuell endring av reglementet.

Etter vregl. § 12 nr. 13 første ledd annet punktum skal reguleringsgrensene markeres med faste og tydelige vannstandsmerker. Dette inngår som vilkår i fastsatte manøvreringsreglement som følger reguleringskonsesjoner.

7.2.5.2 Høringsnotatet

Departementet foreslo en moderne utforming etter mønster av vl. § 26 annet ledd. I stedet for å henvise til vl. § 10 foreslo departementet at de samme pliktige hensyn som står i vl. § 10 annet ledd inntas direkte i bestemmelsen. Departementet viste til at også tredje ledd i vl. § 10 gjelder for stor vannkraft og foreslo at dette tas inn i den reviderte loven. Etter departementets syn ville dette gjøre regelverket mer oversiktlig.

I tillegg foreslo departementet å lovfeste standardvilkåret om minstevannføring og adgang til å revidere reglementet (klausul i manøvreringsreglementet), som er tatt inn i konsesjoner gitt etter 1948. Departementet viste til at dette er et viktig vilkår som bør reguleres direkte i loven.

Tekst om standardvilkåret om merking av LRV/HRV ble også foreslått inntatt, da dette er naturlig å ha med i en egen bestemmelse om manøvreringsreglement. Lovteksten ble foreslått utformet kort, slik at den eventuelt utdypes i forskrift, med hjemmel i § 20 bokstav i).

I høringsnotatet viste departementet til at i konsesjon etter vannressursloven til uttak, bortledning eller oppdemming skal fastsetting av vilkår om minstevannføring i elver og bekker avgjøres etter en konkret vurdering. Videre viste departementet til at ved fastsettelsen av minstevannføring, skal det ifølge vannressursloven § 10 blant annet legges vekt på å sikre:

- a) vannspeil
- b) vassdragets betydning for plante- og dyreliv
- c) vannkvalitet og
- d) grunnvannsforekomster

Departementet viste til at andre vurderingstemaer også kunne vært nevnt i en opplisting for reguleringer og stor vannkraft, for eksempel vann som landskapselement. I forlengelse av dette viste departementet til at bestemmelsen i vl. er gjeldende rett også for vassdragsreguleringer, jf. gjeldende vregl. § 19 nr. 2 siste punktum. Departementet mente det kunne skape uklarhet om revidert vassdragsreguleringslov viser til andre hensyn som skal vektlegges. Departementet foreslo at samme formulering som i vl. § 10 skulle inntas i den reviderte loven.

Departementet foreslo at bestemmelsen om at reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker, som fremgår av dagens § 12 nr. 13 første ledd annet punktum, tas inn som siste ledd i ny § 16 om manøvreringsreglement.

Departementet anså adgangen til å utsette fastsettelsen av manøvreringsreglement etter at konsesjonen er vedtatt som unødvendig, og foreslo at den oppheves. Departementet mente dermed at det heller ikke trengs en egen bestemmelse om høring av forslag til manøvreringsreglement, ettersom dette skjer som en del av konsesjonsbehandlingen.

7.2.5.3 Høringsinstansenes syn

NVE har ingen innvendinger mot at forslaget til ny § 16 harmoniseres med bestemmelsene om minstevannslipp i vannressursloven, så lenge det er klart at dette ikke er til hinder for å pålegge minstevannføring i enkelte tilfeller. NVE er skeptisk til å utforme bestemmelsen etter mønster fra vannressursloven. NVE mener at det blir en skjevhet når man inntar vl. § 10 i ny § 16, siden vannressursloven er myntet på mer enn bare vannkraft.

NVE foreslår at ny § 16 annet ledd annet punktum med punktlisten a til d tas ut av forslaget til bestemmelse om manøvreringsreglement i revidert vregl. Relevante momenter for fastsettelsen av minstevannføring bør heller fremgå av forarbeidene. NVE mener at det blir noe feil når man tar inn vannressursloven § 10 tredje ledd i ny § 16, og at dette kan komme i konflikt med adgangen til midlertidige tillatelser etter vl. § 8 og vl. § 40. NVE ber om en presisering av hva som ligger i kravet om faste og tydelige vannstandsmerker.

NVE og LVK har merknader som knytter seg til bestemmelsen om å pålegge hydrologiske observasjoner som var foreslått i ny § 20. Dette er også omtalt i punkt 7.3.3.

7.2.5.4 Departementets forslag

I høringsnotatet ble det foreslått en moderne utforming av bestemmelsen om manøvreringsreglement etter mønster av vl. § 26 annet ledd. I stedet for å henvise til vannressursloven ble det foreslått å innlemme den samme opplistingen i ny § 16. Departementet anså ikke den foreslåtte endringen for å innebære noen materiell endring. Opplistingen av hensynene ville ikke være uttømmende, og bare gjelde så langt de passer.

Departementet er enig med NVE i at de hensyn som er listet opp i vannressursloven § 26 også omfatter andre tiltak enn vannkraftutbygging. I tråd med NVEs forslag tas punktlisten a) til d) ut av bestemmelsen. Relevante hensyn bør heller fremgå av merknadene til bestemmelsen. Første og annet ledd i høringsforslaget til ny § 16 foreslås slått sammen.

I ny § 16 annet ledd fastholder departementet forslaget om en tilsvarende bestemmelse som i vl. § 10 om adgang til å fravike reglementet over en kort periode. Denne bestemmelsen gjelder også i dag, og departementet anser ikke forslaget som noen materiell endring. Adgangen til midlertidig fravik etter forslaget til ny § 16 påvirker ikke adgangen til å gi tillatelse til midlertidige byggearbeider, reparasjoner og opprensingsarbeider etter vannressursloven § 8, jf. Ot.prp. nr. 39 (1998–99) punkt 9.3. Forslaget påvirker heller ikke adgangen til å fravike manøvreringsreglementet etter vl. § 40 i særskilte faresituasjoner.

I ny § 16 tredje ledd foreslår departementet i tråd med høringsnotatet å lovfeste vilkårene for når reglementet kan endres, som i praksis inntas som klausul i manøvreringsreglementet.

I tråd med høringsnotatet opprettholder departementet også bestemmelsen om at reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som fremgår av gjeldende § 12 nr. 13 første ledd annet punktum. Denne tas inn i fjerde ledd i ny § 16 om manøvreringsreglement. Med «faste og tydelige» vannstandsmerker må det forstås at fastmerkebolten som nødvendig utgangspunkt skal være solid og varig, og angi kotehøyden relatert til høyder og høydesystem som er angitt i konsesjonen.

LVK påpekte i sin uttalelse til forslaget til ny § 20 første ledd bokstav h) at vilkåret om hydrologiske observasjoner var tatt inn som et «kan-vilkår» i denne bestemmelsen. Se omtale i punkt 7.3.3. I dag er dette et «skal-vilkår» i vregl. § 12 nr. 13 første ledd første punktum.

Departementet foreslår å beholde bestemmelsen som i dag. Vilkårsbestemmelsen foreslås fortsatt plassert sammen med bestemmelsen om vannstandsmerking. Innholdet opprettholdes med noe nedkortet ordlyd. I tråd med NVEs forslag foreslås det at første punktum i fjerde ledd i ny § 16 skal lyde:

«Konsesjonæren skal etter vedtak fra departementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten».

Etter å ha tatt inn bestemmelsen om hydrologiske observasjoner i ny § 16 endres overskriften til «Manøvreringsreglement og hydrologiske observasjoner». Bestemmelsen om adgang til å utsette fastsettelsen av manøvreringsreglement etter at konsesjonen er vedtatt, foreslås opphevet. Dermed er det heller ikke behov for egen bestem-

melse om høring av forslag til manøvreringsreglement, ettersom dette skjer som en del av konsesjonsbehandlingen. Se for øvrig merknaden til ny § 16.

7.2.6 Fond og andre utbetalinger

7.2.6.1 Gjeldende rett

Etter vregl. § 12 nr. 8 kan det fastsettes ytelser til jordbruk, skogbruk, reindrift og fiske, enten ved avsetning i fond eller ved årlige beløp. Fastsettelse av vedtektene for fondene og administreringen av disse bestemmes av vedkommende departement, jf. nr. 8 tredje ledd. Med hjemmel i § 12 nr. 17 kan det i konsesjonen oppstilles ytterligere betingelser, herunder pålegg om opprettelse av næringsfond, for den enkelte kommune, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller for ivaretagelse av private interesser som blir skadelidende.

Med hjemmel i vregl. § 12 nr. 8 fjerde ledd kan det pålegges konsesjonæren å erstatte utgiftene ved et forsterket jakt- og fiskeoppsyn under anleggstiden.

Reindrift

Tilskudd til reindrift gitt i vassdragskonsesjoner tildeles i dag direkte til det enkelte reinbeitedistriktet. Tilskuddene settes inn i et reindriftsfond som også omfatter andre typer inntekter/overføringer reinbeitedistriktet har. Reindriftsfond er regulert i lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven) § 47. Vedtektene blir fastsatt av distriktsstyret og godkjent av Fylkesmannen. Det er derfor ikke departementet (eller underliggende etater) som i praksis administrerer fondene eller fastsetter vedtektene.

Jordbruk og skogbruk

Jordbruksfondene var modell for næringsfondene som i dag gis med hjemmel i vregl. § 12 nr. 17. Da næringsfondene ble tatt i bruk ble bruken av jordbruksfondene mindre. Olje- og energidepartementet har vært i kontakt med Landbruks- og matdepartementet og Statkraft for å kartlegge bruken av fond til slike formål. Disse undersøkelsene tyder på at det ikke er gitt slike fond de senere tiår. Ytelser til jordbruk og skogbruk kan imidlertid ha blitt gitt gjennom næringsfond etter vregl. § 12 nr. 17.

Fiske

Lovens ordlyd er at det kan pålegges konsesjonæren å yte tilskudd til fremme av fisket i kommunen(e). I Ot.prp. nr. 50 (1991–92) ble det drøftet hvorvidt dette skulle utvides til «fiske, vilt og friluftsliv». Dette ble blant annet foreslått av Miljøverndepartementet (nå Klima- og miljødepartementet) og Turistforeningen, men avvist av Olje- og energidepartementet, med henvisning til at fiske er mer direkte knyttet til vassdraget enn de andre interessene, og at det ville kunne bli problemer med administrasjonen av tilskuddene ettersom forskjellige organer har ansvaret for de ulike interessene.

Praksis etter dette har likevel vært at det i enkelte konsesjoner pålegges tilskudd til «fisk, vilt og friluftsliv» i form av et årlig beløp til de berørte kommuner. Formuleringen brukes i dag i standardvilkåret for naturforvaltning. Disse midlene disponeres av kommunen og er ikke del av de fond som dannes av eventuelle konsesjonsavgifter eller næringsfond til kommunene. Det er noe uklart hvor tilskudd til fisk, vilt og friluftsliv i dag har sin hjemmel i vassdragsreguleringsloven. Etter praksis administreres slike fond av kommunene. Som en del av naturforvaltningsvilkåret må hjemmelen for vilkåret anses å være vregl. § 12 nr. 17.

Næring

Etter vregl. § 12 nr. 17 er det adgang til i konsesjonen å oppstille ytterligere betingelser, herunder pålegg om opprettelse av næringsfond, for den enkelte kommune, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller ivaretagelse av private interesser som blir skadelidende. I de tilfeller hvor samme kommune får næringsfond eller konsesjonsavgifter gjennom flere konsesjoner, vil alle midlene inngå i ett og samme fond.

Andre formål

Etter vregl. § 12 nr. 17 er det også adgang til å pålegge ytelser til andre formål enn næring. Fondet må spesifiseres for et konkret formål som ikke dekkes av de øvrige bestemmelsene, og som er påkrevd av allmenne hensyn eller ivaretagelsen av private interesser som blir skadelidende. Et eksempel som er hjemlet i denne bestemmelsen i dag er dagens ordning med innbetaling av sektoravgift for kulturminner i regulerte vassdrag ved revisjon eller fornyelse av konsesjoner.

Vedtekter og administrering av fond

Etter vregl. § 12 nr. 8 tredje ledd fastsettes vedtekter for fond og administreringen av disse av vedkommende departement, som i pr i dag er LMD. For næringsfond hjemlet i vregl. § 12 nr. 17 gjelder bestemmelsene i § 11 nr. 2 annet ledd annet til siste punktum, nr. 3 og nr. 4 så langt de passer. For administreringen av slike fond er i dag KMD ansvarlig departement.

Justeringer av årlige beløp og forfallstidspunkt

Etter vregl. § 12 nr. 8 forfaller fondene til betaling når konsesjon gis med mindre annet er bestemt. Fond som gis med hjemmel i vregl. § 12 nr. 17 forfaller til betaling når konsesjon gis.

Etter endringer i vregl. i 1983 (i kraft fra 17.02.1984) og tilhørende forskrift (forskrift 4. desember 1987 nr. 945) ble det etablert en ordning med automatisk justering hvert 5. år for både konsesjonsavgifter, erstatninger, årlige ytelser til næringsfond og andre fond/årlige ytelser. Disse reglene ble gitt virkning også for tidligere meddelte konsesjoner.

I § 13 i den tilhørende forskriften (F 04.12.1987) står det imidlertid kun at «årlige ytelser til andre fond enn næringsfond, fastsatt i vassdragskonsesjoner meddelt etter 16. februar 1984 skal justeres automatisk etter 5 år.»

Dette innebærer at automatisk justering ikke gjelder andre fond/årlige ytelser i konsesjoner meddelt før 17.02.1984. NVE og OED har i praksis tatt som utgangspunkt at justeringer av årlige ytelser gitt i konsesjoner før 17.02.1984 justeres i samsvar med bestemmelsene i den aktuelle konsesjonen, og ikke automatisk hvert 5. år.

7.2.6.2 Høringsnotatet

Departementet viste til at det i dag er flere ulike fond med ulike hjemler og administrasjon. Departementet mente det var hensiktsmessig å foreta en opprydning, slik at en felles bestemmelse gir hjemmel for opprettelse av fond med ulike formål. Departementet foreslo at bestemmelser om fond og andre utbetalinger videreføres i ny § 17.

Reindrift

Departementet viste til at ytelser til reindrift per definisjon kan omfattes av en bestemmelse som gir hjemmel for opprettelse av næringsfond. Reinbeitedistriktene er imidlertid private rettssubjekter og følger ikke nødvendigvis kommunegren-

sene. Dette mente departementet taler for at det fortsatt skal være en egen hjemmel for å fastsette reindriftsfond. Hjemmelen ble foreslått inntatt i ny § 17 første ledd bokstav a). Videre foreslo departementet at det i bestemmelsen henvises til reindriftsloven § 47 til erstatning for dagens ordlyd om at departementet fastsetter vedtektene og administrerer slike fond.

Jordbruk og skogbruk

Departementet viste til at hjemmelen til å gi ytelser til jordbruk og skogbruk etter gjeldende vregl. § 12 nr. 8 ikke har blitt brukt de senere tiår. Videre mente departementet at det var et behov for å samordne reglene, ettersom ytelser til jordbruk/skogbruk i dag kan gis med hjemmel i både gjeldende vregl. § 12 nr. 8 og som næringsfond etter gjeldende vregl. § 12 nr. 17. På bakgrunn av dette foreslo departementet å ta ut jordbruk og skogbruk som eget formål. Slike formål mente departementet heller kunne dekket av en mer generell hjemmel til å fastsette næringsfond, som ble foreslått inntatt i ny § 17 første ledd bokstav c).

Fisk, vilt og friluftsliv

I høringsnotatet vurderte departementet om det burde etableres en hjemmel til å etablere fond til «fisk, vilt og friluftsliv» i kommunen(e). Departementet viste til at der det gis slike fond i dag, er de en del av naturforvaltningsvilkåret med hjemmel i gjeldende vregl. § 12 nr. 17. Selv om slike fond også vil kunne berøre næringsinteresser, gis de ikke som næringsfond underlagt særlige bestemmelser om administrasjon mv. Det er likevel et økonomisk vilkår som lovteknisk hører sammen med vilkår om næringsfond og reindriftsfond.

Departementet foreslo en eksplisitt hjemmel i ny § 17 første ledd bokstav b) til å yte fond til «fisk, vilt og friluftsliv». Departementet la vekt på at formålet kun var en stadfesting og tydeliggjøring av gjeldende rett slik den har blitt forstått og praktisert de senere årene. Departementet viste deretter til at både ytelser som er rettet mot aktiviteten *fiske* og hensyn som ivaretar fisken som art, vil kunne omfattes av bestemmelsen. Som eksempel nevnte departementet tiltak som ytelser til tilrettelegging av fiskeplasser mv.

Næring

Departementet foreslo at den såkalte «sekkebestemmelsen» i gjeldende vregl. § 12 nr. 17 deles opp, slik at hjemmelen for å pålegge næringsfond

skilles ut som en egen bestemmelse i ny § 17 første ledd bokstav c). Departementet viste til at når næringsfond tilkjennes skjer dette dels for å gi kommunene en andel i verdiskapingen, og dels som kompensasjon for de ulemper reguleringen medfører. Størrelsen på fondet må fastsettes etter skjønn basert på de konkrete forholdene i saken. Relevante momenter vil være kraftproduksjonens størrelse, reguleringens virkning på næringsgrunnlaget i de berørte kommuner og hvilke andre vilkår som fastsettes i konsesjonen.

Særskilte formål

Departementet foreslo at hjemmelen til å fastsette ytelser til andre *særskilte* formål videreføres i en egen bestemmelse i ny § 17 første ledd bokstav d). Departementet viste til at slike ytelser har hatt sin nåværende hjemmel i gjeldende vregl. § 12 nr. 17. Departementet foreslo ingen endringer i det materielle innholdet.

Departementet fremholdt at fondet må spesifiseres for et konkret formål som ikke dekkes av de øvrige bestemmelsene, og som er påkrevd av allmenne hensyn eller ivaretagelsen av private interesser som blir skadelidende. Som aktuelle formål viste departementet til eksempelvis fond til bekjempelse av krypsiv, slik det ble gjort i Otravassdraget, jf. St.prp. nr. 73 (2001–2002) (Ny reguleringskonsesjon for Byglandsfjorden m.m. i Otravassdraget og tillatelse til diverse overføringer til Brokke kraftverk og bygging av Skarg kraftverk), bevaring av gamle seterbuer og liknende.

Til slutt fremholdt departementet at det ikke er en automatikk i at slike økonomiske tilskudd eller fond skal fastsettes, men viste til at dette vil bero på en vurdering av om det er påvist ulemper av en slik art at det berettiger en viss kompensasjon i form av et slikt fond.

Vedtekter og administrasjon

Departementet foreslo å kodifisere gjeldende praksis for forvaltning av reindrifsfond ved å ta inn en henvisning til lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindrifsløven) § 47 i ny § 17 fjerde ledd. Departementet viste for øvrig til underkapitlet om administrasjon av konsesjonsavgiftsfond som også vil gjelde for næringsfond ovenfor, jf. henvisningen i ny § 17 tredje ledd.

Justeringer av årlige beløp og forfallstidspunkt

Departementet viste til at etter gjeldende vregl. §§ 12 nr. 8 forfaller fondene til betaling den dag konsesjonen gis med mindre annet er bestemt. Fond som gis med hjemmel i gjeldende vregl. § 12 nr. 17 forfaller også til betaling når konsesjon gis. Departementet foreslo at forfallstidspunktet endres til å gjelde fra og med byggestart. Bestemmelsen ble foreslått inntatt i ny § 17 annet ledd. Realisering av prosjekter er mer usikre enn tidligere, og ikke alle utbygginger blir gjennomført. For utbygger vil det være urimelig å måtte betale fond som kompensasjon for en utbygging som aldri finner sted.

Departementet viste til at spørsmålet om årlig justering for meddelte konsesjoner før 17.2.1984 ikke ser ut til å ha blitt drøftet i forarbeidene til endringsloven av 1983 eller i kgl.res. som ga forskriften. Departementet fremholdt at hensynet om å få justert et beløp i takt med prisstigningen synes like nødvendig for denne typen ytelser som for andre. Departementet foreslo derfor at en ny lov hjemmel for andre fond/ytelser skal slå fast at automatisk justering skal skje for ytelser gitt i alle tidligere meddelte konsesjoner, også de meddelt før 17.02.1984.

I henhold til forskrift av 4. desember 1987 nr. 954 om justeringer av konsesjonsavgifter, årlige erstatninger og fond mv. i medhold av vassdragslovgivningen skal alle justeringene skje «automatisk». Departementet viste til at det også er slik det fungerer i praksis. Departementet mente imidlertid at ordlyden i loven burde klargjøres slik at den fullt ut samsvarer med etablert praksis. I den forbindelse viste departementet til at for årlige erstatninger (og næringsfond og enkelte andre fond etter henvisning) sier gjeldende vregl. § 16 nr. 5 sjuende ledd at disse «skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes av Kongen».

Departementet foreslo at ordlyden endres slik at begrepet «automatisk justering» fremgår klart av lovens ordlyd og gjelder alle fond eller årlige ytelser.

7.2.6.3 Høringsinstansenes syn

LVK er positiv til forslaget om å skille ut bestemmelsen om næringsfond som en egen bestemmelse i ny § 17 første ledd bokstav c, men mener ordlyden bør endres slik at man skal fremme «næringsutvikling» fremfor «næring» i kommunen. Dette gir en bedre beskrivelse av hva fondet er tiltenkt.

NVE viser til at på samme måte som for fisk og fiske, har tilskudd til «vilt» også både en biologisk og en økonomisk side. Dersom denne teksten tas inn i selve loven, bør det presiseres om vilkåret omfatter ett eller begge disse aspektene. Dersom en holder villrein utenfor, er det for øvrig ytterst sjelden at negative konsekvenser for vilt er et tema med særlig relevans for konsesjonsspørsmålet. NVE antar at dette hadde større betydning da utbyggingssakene omfattet større reguleringer.

NVE kan ikke se at det fremgår av selve lovteksten at ny § 17 også skal gjelde konsesjoner meddelt før 17.02.1984, til tross for at det fremgår av departementets vurderinger at det er ment at justering også skal skje for konsesjoner gitt før dette tidspunktet. NVE har oversikt over et antall konsesjoner med slike utbetalinger, men der vilkårene ikke sier noe om justering, hverken som 5. eller 10. års prøvelse, eller andre justeringer. Dersom også ytelser fastsatt i konsesjoner gitt før 17.02.1984 skal justeres, vil dette innebære en materiell endring for flere konsesjoner, og evt. et spørsmål om virkningstidspunkt.

7.2.6.4 Departementets forslag

Med flere ulike fond som beskrevet i høringsnotatet, mener departementet det er hensiktsmessig å foreta en opprydning, slik at en bestemmelse gir hjemmel for opprettelse av fond med ulike formål. Departementet foreslår at bestemmelser om fond og andre utbetalinger videreføres i ny § 17 i revidert lov.

Reindrift

Det er grunnlag for at det fortsatt skal være en egen bestemmelse for å fastsette reindriftsfond, som foreslås inntatt i ny § 17 første ledd bokstav a). Videre foreslår departementet at det i fjerde ledd henvises til reindriftsloven § 47 til erstatning for dagens ordlyd om at departementet fastsetter vedtektene og administrerer slike fond.

Jordbruk og skogbruk

Ettersom gjeldende bestemmelse om ytelser til jordbruk og skogbruk ikke har blitt brukt de senere tiår, og ut fra behovet for å samordne reglene, foreslår departementet å ta ut jordbruk og skogbruk som eget formål. Slike formål kan dekkes av en generell hjemmel til å fastsette næringsfond, som er foreslått inntatt i ny § 17 første ledd bokstav c).

Fisk, vilt og friluftsliv

Departementet har vurdert om det bør etableres en hjemmel til å etablere fond til «fisk, vilt og friluftsliv» i kommunen(e). Der det gis slike fond i dag, er de en del av naturforvaltningsvilkåret med hjemmel i gjeldende vregl. § 12 nr. 17. Selv om slike fond også vil kunne berøre næringsinteresser, gis de ikke som næringsfond underlagt særlige bestemmelser om administrasjon mv. Det er likevel et økonomisk vilkår som lovteknisk hører sammen med vilkår om næringsfond og reindriftsfond.

Departementet foreslår en egen hjemmel i ny § 17 første ledd bokstav b) til å yte fond til «fisk, vilt og friluftsliv». Bestemmelse stadfester og tydeliggjør gjeldende rett slik den har blitt forstått og praktisert de senere årene. Både ytelser som er rettet mot *fiske* som aktivitet og *fisken* som art vil kunne omfattes av bestemmelsen. Her kan det nevnes tiltak som for eksempel ytelser til tilrettelegging av fiskeplasser mv.

Bestemmelsen i gjeldende § 12 nr. 17 om at det kan pålegges konsesjonæren å erstatte utgiftene ved et forsterket jakt- og fiskeoppsyn under anleggstiden foreslås videreført i sekkebestemmelsen i ny § 20.

Næring

Departementet foreslår at den såkalte «sekkebestemmelsen» i gjeldende vregl. § 12 nr. 17 deles opp. Hjemmelen for å pålegge næringsfond skilles ut som en egen bestemmelse i ny § 17 første ledd bokstav c). Når næringsfond tilkjennes, skjer dette dels for å gi kommunene en andel i verdiskapingen, og dels som kompensasjon for de ulemper reguleringen medfører. Størrelsen på fondet må fastsettes etter skjønn basert på virkningene av tiltaket i den konkrete saken. Relevante momenter vil være kraftproduksjonens størrelse, reguleringens virkning på næringsgrunnlaget i de berørte kommuner og hvilke andre vilkår som fastsettes i konsesjonen.

Departementet viser til at innholdet i næringsfondene fastsatt gjennom årene har blitt endret og utdypet i praksis. Næringsfond er imidlertid et innarbeidet begrep, som departementet ikke finner grunn til å endre til fond for næringsutvikling slik LVK foreslår. Departementet vil unngå at det kan oppstå usikkerhet om innholdet i en lovendring innebærer materielle endringer, og foreslår ikke endret ordlyd.

Særskilte formål

Departementet foreslår at hjemmelen til å fastsette ytelser til andre *særskilte* formål videreføres i en egen bestemmelse i ny § 17 første ledd bokstav d). Det foreslås ingen endringer i det materielle innholdet. Fondet må spesifiseres for et konkret formål som ikke dekkes av de øvrige bestemmelsene, og som er påkrevd av allmenne hensyn eller ivaretagelsen av private interesser som blir skadelidende. Aktuelle formål kan for eksempel være fond til bekjempelse av særskilte, lokale skadevirkninger på miljøet eller til bevaring av kulturminner. Det er ingen automatikk i at slike økonomiske tilskudd eller fond skal fastsettes. Dette vil bero på en vurdering av om det er påvist ulemper av en slik art at det berettiger en viss kompensasjon i form av et slikt fond.

Vedtekter og administrasjon

Departementet foreslår å kodifisere gjeldende praksis for forvaltning av reindriftsfond ved å ta inn en henvisning til lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven) § 47 i ny § 17 fjerde ledd. Departementet viser for øvrig til underkapitlet om administrering av konsesjonsavgiftsfond som også vil gjelde for næringsfond ovenfor, jf. henvisningen i ny § 17 tredje ledd.

Justeringer av årlige beløp og forfallstidspunkt

Departementet foreslår at forfallstidspunktet for fondene endres til å gjelde fra og med byggestart. Bestemmelsen er foreslått inntatt i ny § 17 annet ledd.

I henhold til forskrift av 4. desember 1987 nr. 954 om justeringer av konsesjonsavgifter, årlige erstatninger og fond mv. i medhold av vassdragslovgivningen skal alle justeringene skje «automatisk». I praksis er det også slik det fungerer. Ordlyden i loven bør klargjøres slik at den fullt ut samsvarer med etablert praksis. For årlige erstatninger (og næringsfond og enkelte andre fond etter henvisning) sier gjeldende vregl. § 16 nr. 5 sjuende ledd at disse «skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes av Kongen».

Spørsmålet om justering for meddelte konsesjoner før 17.2.1984 ser ikke ut til å ha blitt drøftet i forarbeidene til endringsloven av 1983 eller i kgl.res. som ga forskriften. Behovet for å få justert et beløp i takt med prisstigningen synes like nødvendig for alle typer ytelser. Departementet foreslo i høringsnotatet en ny bestemmelse om at

automatisk justering skal skje for andre fond/ytelser i alle tidligere meddelte konsesjoner, også de meddelt før 17.02.1984.

NVE viser til departementets forslag om automatisk justering av årlige ytelser også for konsesjoner gitt før 17.02.1984, ikke fremgår av den foreslåtte ordlyden i bestemmelsen. NVE uttaler at dette innebærer en materiell endring for flere konsesjoner, eventuelt et spørsmål om virknings-tidspunkt. Departementet mener at justering av disse ytelsene vil skje hvert femte år fra og med lovens ikrafttredelse, eller fra og med neste justering i henhold til konsesjonen, hvis dette tidspunktet er før det har gått fem år. Departementet ser grunn til å klargjøre i merknadene til § 17 annet ledd annet punktum at bestemmelsen også gjelder for årlige ytelser fastsatt i konsesjonen gitt før ikrafttredelsen av forskrift av 17.02.1984 om justering av konsesjonsavgifter.

Departementet anser ikke at denne klargjøringen av rekkevidden for automatiske justeringer innebærer noen materiell endring av betydning. Departementet foreslår at ordlyden endres slik at «justeres automatisk» fremgår av lovens ordlyd og gjelder alle fond eller årlige ytelser. Når det gjelder justeringer av konsesjonsavgifter, er dette nærmere omtalt i punkt 7.2.3.

7.2.7 Veier, ferdsel m.m.

7.2.7.1 Gjeldende rett

Vregl. § 12 nr. 6 regulerer utgifter til vedlikehold av offentlige veier og allmennhetens rett til fri ferdsel. Etter første punktum kan det pålegges konsesjonæren helt eller delvis å *erstatte* utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgiftene antas å bli særlig økt ved anleggsarbeidet. Bestemmelsen sier at dette bør pålegges, men det er ingen skalregel.

Hovedregelen om dekning av utgifter til vedlikehold av offentlige veier med mer følger av lov 21. juni 1963 nr. 23 (veglova) § 20. Bestemmelsen sier at staten bærer utgiftene til planlegging, bygging, utbedring, vedlikehold og drift av riksveier, herunder utgiftene til eiendomsinngrep. Fylkeskommunen bærer utgiftene for fylkesveier og kommunen for kommunale veier. Vregl. § 12 nr. 6 er derfor en særregel.

Vregl. § 12 nr. 6 annet punktum sier at veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne *benyttes* av allmennheten, med mindre departementet treffer annen bestemmelse. Ved vedtakelsen av vassdragsreguleringsloven i 1917

hadde bestemmelsen en annen formulering enn i dag. I opprinnelig form sa bestemmelsen at allmennheten fritt kunne benytte slike veianlegg dersom departementet fant at slik ferdsel kunne skje uten vesentlig ulempe for kraftanlegget. I 1969 ble bestemmelsen endret til den teksten den har i dag. Endringen innebar at fri ferdsel ble hovedregelen. Etter lovendringen kan departementet bare unntaksvis stenge veier, dersom allmennhetens ferdsel kan være uheldig, jf. Innst. O. XI (1968–69) s. 6, samt Ot.prp. nr. 69 (1966–67).

Bestemmelsen ble gjenstand for ny vurdering i forbindelse med lovrevisjonen i 1992. I utkast til lovrevisjon fra OEDs arbeidsgruppe, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991–92) s. 53, ble det foreslått at presumsjonen i lovbestemmelsen burde snus, slik at anleggsveier skal holdes stengt med mindre noe annet bestemmes av departementet. Departementet fulgte ikke opp tilrådingen, og foreslo dermed ingen endring av bestemmelsen. I Ot.prp. nr. 50 (1991–92) s. 54 tilføyet departementet at «i saker der interessekonfliktene dukker opp vil imidlertid departementet legge vekt på de momenter som fremheves av arbeidsgruppen og av høringsinstansene. Spesielt vil det bli lagt vekt på hensynet til naturverninteresser og næringsvirksomhet som for eksempel reindriftsnæringen».

I standardvilkårene i konsesjoner er det tatt inn et vilkår om at konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om *turiststier* og *klopper* som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt eller utilgjengelige. Dette er ikke et vilkår som følger direkte av vregl. § 12 nr. 6, men har blitt utformet i medhold av sekkebestemmelsen i vregl. § 12 nr. 17 og generell vilkårs lære.

7.2.7.2 Høringsnotatet

Departementet viste til at bestemmelsen i § 12 nr. 6 første ledd om dekning av vedlikeholdsutgifter ble ansett som en ukomplisert regel i praksis ved lovrevisjonen i 1992, og bestemmelsen ble foreslått videreført uten endringer, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991–1992). I praksis fastsettes plan for vedlikehold av offentlig veier, broer og kaier i konsesjonen og i detaljplan.

Departementet viste til at bestemmelsen om allmennhetens rett til fri *ferdsel* på anleggsveier, broer og kaier bør sees i sammenheng med annet lovverk. I forlengelse av dette viste departementet til at etter veglova § 1 er offentlig vei en vei eller gate som er åpen for allmenn ferdsel og som blir vedlikeholdt av stat, fylkeskommune eller kommune etter reglene i veglova kapittel IV. Alle

andre veier eller gater skal etter loven regnes som private.

Departementet viste til at anleggsveier etter § 12 nr. 6 annet ledd er private veier, selv om konsesjonærens rettslige adkomst kan være av ulik karakter. I henhold til lov 28. juni 1957 nr. 19 om friluftslivet (friluftsloven) § 4 kan en eier av privat vei forby ferdsel med hestekjøretøy, motorvogn, (derunder sykkel med hjelpemotor) og parkering av motorvogn på eller langs veien, når ikke annet er bestemt.

Departementet viste til at gjeldende vregl. § 12 nr. 6 annet ledd derfor er et unntak fra denne regelen, og gir allmennheten rett til fri ferdsel på privat vei. Etter departementets syn talte dette for at bestemmelsen må beholdes dersom det ikke skal gjøres materielle endringer. Departementet foreslo at bestemmelsen videreføres i ny § 18. Når det gjelder vilkår om å legge om turiststier og klopper foreslo departementet at dette ikke gis en egen konkret hjemmel i bestemmelsen om ferdsel, men at det kan pålegges med hjemmel i sekkebestemmelsen i ny § 20.

7.2.7.3 Departementets forslag

Bestemmelsen om allmennhetens rett til fri ferdsel på anleggsveier, broer og kaier bør sees i sammenheng med annet lovverk. Anleggsveier etter gjeldende § 12 nr. 6 annet ledd er private veier, selv om konsesjonærens rettslige adkomst kan være av ulik karakter. Departementet anser gjeldende vregl. § 12 nr. 6 annet ledd for å være et unntak fra regelen i friluftsloven om ferdselsforbud på privat vei, som gir allmennheten rett til fri ferdsel.

Departementet foreslår å beholde dagens bestemmelse, og dermed videreføre gjeldende rett i ny § 18. Det foreslås ikke vilkår om å legge om turiststier og klopper i en egen hjemmel i bestemmelsen om ferdsel, men at det kan gis pålegg med hjemmel i sekkebestemmelsen i ny § 20.

7.2.8 Militære foranstaltninger

I vregl. § 12 nr. 11 finnes en hjemmel for forsvarsmotiverte pålegg. Vilkåret innebærer en rett til militære disposisjoner, forberedelser eller forholdsregler for sprenging i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på erstatning for ulempe eller innskrenkningene av anleggene eller benyttelsen av disse. Konsesjonæren må også uten godtgjørelse finne seg i en bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

Departementet fremholdt i høringsnotatet at bestemmelsen er i tråd med prinsippet i de generelle lovene som regulerer plikten til å stille eiendom, anlegg etc. til rådighet ved krigsberedskap, krisesituasjoner eller nødvendige øvelser, jf. beredskapsloven (lov 15.12.1950 nr. 7) og rekvisisjonsloven (lov 29.6.1951 nr. 19 om militære rekvisisjoner).

Departementet viste til at dersom landet er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, kan Kongen i den utstrekning det er nødvendig for varetakelse av viktige samfunnsinteresser, kreve avstått til stat eller kommune eiendomsrett til eller annen rådighet over løsøre av ethvert slag, herunder elektrisk kraft, samt bruksrett til eller annen særlig rådighet over fast eiendom, jf. beredskapsloven kapittel V.

Departementet viste også til rekvisisjonslovens bestemmelser om at militære myndigheter kan rekvirere alt som er nødvendig for krigsmakten og institusjoner som er knyttet til den, herunder varer, husrom, bygninger, fast anlegg etc. Etter begge disse lover er det imidlertid bestemt at erstatning skal gis, og ytelser og tap som følge av rekvisisjon skal godtgjøres av statskassen.

Departementet anså bestemmelsen i gjeldende vregl. § 12 nr. 11 for å ha begrenset betydning utover beredskapsloven og lov om militære rekvisisjoner, men at den kunne ha betydning for erstatningsutmåling. Departementet viste til at bestemmelsen ikke avskjærer eierens krav på erstatning som følge av skade (sprengning) av anlegget, men for tap som følge av forberedelse til sprengning. Departementet foreslo å videreføre bestemmelsen. Det kom ingen uttalelser i høringen.

Departementet foreslår at bestemmelsen videreføres og plasseres i ny § 19.

7.2.9 Hydrologiske observasjoner

7.2.9.1 Gjeldende rett

Etter vregl. § 12 nr. 13 første ledd skal reguleringsanleggets eier utføre de hydrologiske observasjoner som departementet bestemmer, og stille materialet til disposisjon for det offentlige. Vilkåret om hydrologiske observasjoner er et obligatorisk vilkår. Annet punktum bestemmer at HRV og LRV skal markeres med vannstandsmerke som godkjennes av det offentlige. Dette punktet inngår som vilkår i fastsatte manøvreringsreglement som følger reguleringskonsesjoner. Tredje punktum er en bestemmelse om at kopier av alle kart som

konsesjonæren «maatte la opta» i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

7.2.9.2 Høringsnotatet

Departementet viste til drøftelsen i høringsnotatet om forslaget til ny § 20 om vilkår i konsesjonen for nærmere opplistede formål. Departementet foreslo å erstatte gjeldende vregl. § 12 nr. 13 første ledd første punktum med ny § 20 første ledd bokstav h) som viste til et nytt vilkår om «Hydrologiske observasjoner, kart mv.»

Gjeldende vregl. § 12 nr. 13 annet punktum om vannstandsmerke ble foreslått inntatt i ny § 16 om manøvreringsreglement. Etter departementets syn var ikke gjeldende vregl. § 12 nr. 13 første ledd tredje punktum om kart i samsvar med dagens praksis, og ble foreslått opphevet.

Ved å samle hjemmelsgrunnlaget for slike vilkår i en generell lovbestemmelse fremholdt departementet at gjeldende rett videreføres, samtidig som slike vilkår kan utdypes nærmere i forskrift eller konsesjon. Departementet fremholdt at hensikten med denne løsningen ikke var å gjøre endringer i dagens praksis, men å forankre den i loven og gjøre regelverket mer oversiktlig.

7.2.9.3 Høringsinstansenes syn

NVE og LVK viser i sine høringsuttalelser til at forslaget om å flytte bestemmelsen om hydrologiske observasjoner til ny § 20 vil være en materiell endring. Disse uttalelsene er omtalt nærmere i punkt 7.3.3.

7.2.9.4 Departementets forslag

I ny § 16 om manøvreringsreglement foreslås gjeldende vregl. § 12 nr. 13 annet punktum om vannstandsmerke inntatt. Gjeldende vregl. § 12 nr. 13 første ledd tredje punktum om kart er ikke i samsvar med dagens praksis, og foreslås opphevet. I tråd med høringsinnspill fra LVK og NVE foreslår departementet at hjemmel for å kreve hydrologiske observasjoner fortsatt fremgår av loven. Bestemmelsen tas inn i ny § 16 fjerde ledd.

7.2.10 Etterundersøkelser

7.2.10.1 Gjeldende rett

Bestemmelsen i vregl. § 12 nr. 13 annet ledd kom inn ved lovendring i 1992, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991–92). I proposisjonen uttales det at departementet

forutsetter at pålegg om slike etterundersøkelser kun skal finne sted i en «rimelig periode» etter at konsesjonen er gitt, da det ellers er mer naturlig å ta det på revisjonstidspunktet (30 år). Det presiseres at dersom konsesjonæren skal gis pålegg om etterundersøkelser, må det foretas en vurdering av den positive virkningen av undersøkelsen opp mot de kostnadene slike undersøkelser medfører, dvs. at omkostningene står i rimelig forhold til nytten ved tiltaket.

Departementet er gitt myndighet etter bestemmelsen. Ved kgl.res. 14. september 2007 er myndigheten delegert til NVE. Ønsket om eller behovet for etterundersøkelser vil typisk være der det er avdekket negative virkninger for natur og miljø, og hvor det kan være aktuelt å pålegge avbøtende tiltak. Standardvilkåret om naturforvaltning gir Miljødirektoratet hjemmel for å pålegge konsesjonæren å bekoste «naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen».

7.2.10.2 Høringsnotatet

Departementet viste i høringsnotatet til at bestemmelsen om etterundersøkelser er et kan-vilkår, og at det kan stilles spørsmål om behovet for å opprettholde en særbestemmelse om pålegg om etterundersøkelser mellom de lovfestede revisjonsintervallene. Det at hjemmelen ikke er benyttet i særlig grad, mente departementet ikke nødvendigvis betyr at det ikke er behov for en påleggshjemmel om undersøkelser av regulerings virkninger.

Departementet fremholdt at det kan være ønskelig å pålegge konsesjonæren etterundersøkelser utover det Miljødirektoratet /Fylkesmannen kan gi pålegg om når det gjelder virkninger for natur/miljø og friluftsliv, for eksempel om tiltakets virkninger på erosjon, rasfare og flom. Departementet foreslo at gjeldende vregl. § 12 nr. 13 annet ledd skulle erstattes med en ny bestemmelse i § 20 første ledd bokstav j) om etterundersøkelser.

7.2.10.3 Departementets forslag

Departementet foreslår en bestemmelse i ny § 20 som åpner for vilkår i konsesjonen knyttet til nærmere opplistede formål. Se omtalen i punkt 7.3.4. Departementet foreslår i tråd med høringsnotatet

at gjeldende vregl. § 12 nr. 13 annet ledd erstattes med ny § 20 første ledd bokstav i) om «etterundersøkelser».

7.2.11 Naturforhold, landskapsmessig tilpasning mv.

7.2.11.1 Gjeldende rett

Den sentrale bestemmelsen om naturvern i konsesjonsvilkårene var opprinnelig vregl. § 12 nr. 16. Etter første ledd går vilkåret ut på at konsesjonæren bør pålegges å unngå å ødelegge naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv. dersom dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart.

Etter annet ledd skal konsesjonæren «sørge for at anleggene blir minst mulig skjemmende alt etter bestemmelser av vedkommende departement». Det settes i dag vilkår om meldeplikt til «vedkommende myndighet» dersom ødeleggelse ikke kan unngås. Vilkåret settes som standardvilkår i konsesjoner under tittelen «Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv».

Vregl § 12 nr. 16 annet ledd må anses som grunnlaget for standardvilkåret som settes om godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv. Dette er i dag et omfattende vilkår. Rettslig sett er standardvilkåret dels også forankret i «sekkebestemmelsen» i nr. 17, for eksempel om vedlikehold, dekning av utgifter etc. Vregl. § 12 nr. 16 annet ledd inneholder flere obligatoriske regler. Det som ikke avgjøres gjennom konsesjonsvurderingen, følges opp av NVE gjennom godkjenning av planer og etterfølgende tilsyn.

7.2.11.2 Høringsnotatet

I høringsnotatet reiste departementet spørsmål ved behovet for et konsesjonsvilkår slik det er formulert i gjeldende vregl. § 12 nr. 16 første ledd. Forholdet til naturverninteressene og andre fagområder vil i all hovedsak være vurdert og avklart under konsesjonsbehandlingen. Vilkåret står igjen som en aktsomhetsregel, som departementet anså for å være overflødig ved siden av den alminnelige aktsomhetsregel i vl. § 5. Departementet så heller ikke at dagens bestemmelse om plikt til å underrette naturvernmyndighetene dersom ødeleggelse ikke kan unngås har noen praktisk hensikt.

Tidligere var det for begge ledd i bestemmelsen inntatt et forbehold for omkostningene ved tiltakene. Pålegg skulle ifølge lovteksten skje «i den

utstrekning det [pålegget] kan skje uten urimelige ulemper og utgifter». Departementet viste i høringsnotatet til at disse kravene av lovtekniske årsaker ble opphevet, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991–92) s. 116.

I tråd med alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper viste departementet i høringsnotatet til at det må foretas en forholdsmessighetsvurdering. Departementet fremholdt at som naturforvaltningsvilkår har bestemmelsen ingen selvstendig eller hensiktsmessig betydning. Departementet viste til at det alminnelige naturforvaltningsvilkåret i konsesjoner i dag ikke har sin primære hjemmel i nåværende vregl. § 12 nr. 16, men er forankret i nåværende nr. 17 (sekkebestemmelsen).

Departementet mente det ikke var grunnlag for å gjøre materielle endringer, men at krav om godkjenning av planer, landskapsmessige forhold og tilsyn burde forankres tydeligere i loven, og utdypes i forskrift eller i den enkelte konsesjon. Departementet foreslo en mer generell bestemmelse om vilkår i konsesjonen knyttet til nærmere opplistede temaer, og anså det lovteknisk hensiktsmessig å overføre i gjeldende vregl. § 12 nr. 16 til denne bestemmelsen.

Departementet foreslo at gjeldende vregl. § 12 nr. 16 erstattes av ny § 20 første ledd. Det ble vist til forslaget til ny § 20 første ledd, som inkluderte bokstav a) Ansvar ved anlegg/drift, b) Godkjenning av detaljplaner, landskapsmessige forhold, tilsyn mv., c) Naturforvaltning og g) Rydding av reguleringssonen.

7.2.11.3 Høringsinstansenes syn

Miljødirektoratet viser til at dagens konsesjonsbehandling og KU-forskrifter stiller strenge krav til dokumentasjon av forekomster av viktig natur og vurderinger av antatte effekter et planlagt tiltak vil kunne ha på viktige miljøverdier. Identifisering av forventede ødeleggelser, slik det står i dagens lovtekst, antas dermed å bli fanget opp gjennom dagens konsesjonsbehandling.

Direktoratet er i utgangspunktet enig i at den generelle aktsomhetsregelen i vannressursloven § 5 kan komme inn som sikkerhetsventil, og at det ikke lenger er behov for å videreføre bestemmelsen i sin nåværende form.

7.2.11.4 Departementets forslag

I tråd med høringsnotatet mener departementet at gjeldende vregl. § 12 nr. 16 første ledd er overflødig. Det alminnelige naturforvaltningsvilkåret

settes som standardvilkår i konsesjoner i dag. Departementet anser heller ikke den delen av bestemmelsen som gjelder plikten til å underrette naturvernmyndighetene dersom ødeleggelser ikke kan unngås som praktisk.

Departementet foreslår at krav om godkjenning av planer, landskapsmessige forhold og tilsyn forankres tydeligere i loven, og eventuelt utdypes i den enkelte konsesjon. Departementet mener at innholdet i gjeldende vregl. § 12 nr. 16 kan overføres til den foreslåtte bestemmelsen i ny § 20, som lister opp flere tema som det kan settes vilkår om. Se også omtalen i punkt 7.3.

7.2.12 Sekkebestemmelsen

7.2.12.1 Gjeldende rett

Mens de øvrige reglene i vregl. § 12 i stor grad gir en detaljert beskrivelse av hvilke konsesjonsvilkår som kan eller skal gis, gir nr. 17 hjemmel for «ytterligere betingelser». Etter forarbeidene er bestemmelsen særlig tiltenkt skader som ikke er gjenstand for erstatninger, eller hvor interesser som ikke har noen til å representere seg blir berørt.

Bestemmelsen kan ikke brukes til å utvide vilkår som er avgrenset i loven, for eksempel om konsesjonsavgifter eller konsesjonskraft. Det er ellers noe uklart hvor langt bestemmelsen er ment å rekke. Til tider har den blitt brukt for å forankre nye vilkår som for eksempel krav om naturforvaltning, terskler og rydding av reguleringssonen.

Bestemmelsen har hatt en funksjon som et sikkerhetsventil for å kunne pålegge nødvendige konsesjonsvilkår der øvrige hjemler er uklare. I praksis har konsesjonsmyndigheten gått langt i å sette konsesjonsvilkår utover de vilkår som er uttrykkelig hjemlet i vassdragsreguleringsloven. Dette følger av en fortolkning av § 12 nr. 17 sett i sammenheng med den alminnelige vilkårlære.

7.2.12.2 Høringsnotatet

I høringsnotatet viste departementet til at selv om det følger av den generelle vilkårlæren at vilkår kan settes, vil det være hensiktsmessig å ha en bestemmelse som viser at øvrige bestemmelser ikke er uttømmende. Departementet foreslo at «sekkebestemmelsen» i gjeldende vregl. § 12 nr. 17 videreføres som en adgang til å pålegge ytterligere vilkår i den enkelte konsesjon ved siden av de krav som følger direkte i lov og forskrift.

Departementet viste til at dagens sekkebestemmelse også inneholder regler om næringsfond. Disse ble foreslått plassert i egen bestemmelse om fond. Vilkår som kun er hjemlet i dagens sekkebestemmelse, og som i dag inngår i standardvilkårene, ble foreslått nedfelt i en ny bestemmelse i § 20. Departementet fant det lovteknisk best å plassere en vilkårshjemmel for øvrige vilkår i ny § 20 annet ledd.

7.2.12.3 Departementets forslag

Departementet foreslår å videreføre en bestemmelse som viser at de angitte bestemmelser som gir en anvisning på aktuelle områder for pålegg ikke er uttømmende. Det foreslås at sekkebestemmelsen videreføres som en adgang til å pålegge ytterligere vilkår i den enkelte konsesjon ved siden av de krav som følger direkte av loven.

Dagens sekkebestemmelse inneholder også regler om næringsfond. Departementet foreslår å videreføre dette i en egen bestemmelse om fond, se punkt 7.2.6.

Vilkår som kun er hjemlet i dagens sekkebestemmelse, og som i dag inngår i standardvilkårene, foreslås nedfelt i en ny bestemmelse i § 20. Departementet foreslår å plassere en hjemmel for ytterligere vilkår som ikke er spesifisert i lovteksten eller opplistingen i ny § 20 første ledd, i ny § 20 annet ledd.

7.3 Bedre gjenspeiling av forvaltningspraksis i loven

7.3.1 Gjeldende rett

Vregl. § 12 angir vilkår som kan settes i en konsesjon. Opplistingen i lovteksten er ikke uttømmende og suppleres og utfylles av forvaltningspraksis. Vilkårene i loven suppleres med standard vilkårssett som tas inn i alle konsesjoner. Vilkårene kan ha stor betydning for konsesjonærene, for eksempel når det pålegges kostbare avbøtende tiltak eller når det kreves undersøkelser.

Et praktisk vilkår er naturforvaltningsvilkåret som settes i alle konsesjoner, og som har vært likelydende siden 1992. Vilkåret fremgår ikke av lovens ordlyd, men er utviklet gjennom forvaltningspraksis og er formulert vidt. I senere år er bruken av vilkåret kommet til uttrykk gjennom den generelle formuleringen som tas inn i den enkelte konsesjon. I nyere saker tas det inn en standardformulering om denne påleggsadgangen, for eksempel kgl.res. 11.12.2015 om tillatelse til bygging av Nedre Otta kraftverk:

«Departementets bemerkninger til vilkårene (...)

Naturforvaltning, jf. vilkårenes post 6

Det settes standardvilkår for naturforvaltning. Departementet ser ikke behov for å pålegge særlige tiltak, men viser til at eventuelle tiltak kan pålegges med hjemmel i dette vilkåret dersom det skulle bli nødvendig. Det er en forutsetning at eventuelle pålegg relateres til skader utbyggingen forårsaker, og at slike pålegg skal stå i rimelig forhold til størrelsen på tiltaket.»

Miljøforvaltningen har varslet en mer aktiv bruk av adgangen til å gi pålegg etter vilkåret i tiden framover. Det følger av Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet, at det skal utredes hvordan dagens naturforvaltningsvilkår, eller andre effektive virkemidler, skal gjøres gjeldende overfor alle vassdragskonsesjoner, også de som ikke har dette vilkåret i dag. Den aktuelle måten å gjøre dette på vil være å fastsette adgangen til å pålegge nærmere tiltak i medhold av en forskrift med hjemmel i vassdragsreguleringsloven og vannressursloven.

I høringsnotatet omtalte departementet også hjemmelen for vilkår om *kulturminner*. Kulturminneloven § 9 pålegger den ansvarlige for tiltaket under planleggingen å undersøke om det vil virke inn på automatisk fredete kulturminner. Videre angis regler for dispensasjon og hva som skal skje om det senere viser seg at tiltaket kan berøre slike kulturminner. Vregl. har ingen egne bestemmelser om automatisk fredete kulturminner, men standardvilkårene inneholder et vilkår med henvisning til kulturminneloven.

Før om lag 1960 ble det ikke gitt et slikt vilkår i reguleringskonsesjoner. I revisjoner eller fornyelser av konsesjoner der det ikke tidligere er gitt vilkår om undersøkelser knyttet til kulturminner, har det fra 2008 blitt pålagt en sektoravgift på henholdsvis 7000 og 12 000 (2006-) kroner per GWh magasinkapasitet. Dette skal dekke kostnader knyttet til kulturminnetiltak i vassdragene ordningen omfatter, etter prioritering fra Riksantikvaren. Ordningen ble etablert i St.prp. nr. 1 (2007–2008) for Olje- og energidepartementet kapittel 5582 nr. 70 (statsbudsjettet). I revisjoner pålegges vilkåret med hjemmel i vregl. § 12 nr. 17 («sekkebestemmelsen»).

7.3.2 Høringsnotatet

Departementet foreslo forenklinger ved å samle flere av de detaljerte vilkårshjemplene i en overordnet bestemmelse i forslag til ny § 20 i revidert lov.

Departementet la vekt på at forvaltningen fortsatt vil ha samme materielle hjemmel for å fastsette vilkår i konsesjonene som i dag. Departementet fremholdt at ved en slik bestemmelse vil hjemmelsgrunnlaget for en del av dagens standardvilkår få en tydeligere plassering i loven.

Hva som konkret kan pålegges i den enkelte konsesjon, var etter departementets syn i høringsnotatet for omfattende til å regulere i loven. Dette vil det være naturlig å utdype i konsesjonene. Departementet mente at en lovteknisk oppdatering tilsier at hjemmelsgrunnlaget for pålegg som er blitt til gjennom forvaltningspraksis, og som praktiseres som gjeldende rett og er blitt en del av standardvilkårsettene, kommer tydeligere frem i lovteksten. Som eksempel trakk departementet frem følgende:

- Naturforvaltningsvilkåret
- Automatisk fredete kulturminner
- Forurensning
- Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjons-sikring
- Rydding av reguleringssonen
- Luftovermetning

Departementet foreslo en lovhjemmel for Kongen til å bestemme at generelle betingelser, slik som naturforvaltningsvilkåret og andre standardvilkår for å pålegge ytterligere tiltak, kan fastsettes i konsesjonen. Departementet mente at bestemmelsen bør utformes etter mønster av vl. § 26, som viser til de viktigste hensynene som skal ivaretas.

Departementet foreslo en opplisting i bokstaver i ny § 20 første ledd, om hvilke forhold det kan settes ytterligere pålegg om i konsesjonen. Departementet viste til at dette i første omgang gjelder de spesifikke vilkårene i dagens lov, men også øvrige vilkår som fremgår av standardvilkårene. Departementet mente at en slik opplisting gir større forenklingsgevinst enn en rent språklig oppdatering av enkelte av vilkårshjemlene i gjeldende vregl. § 12. Lovens omfang kunne dermed reduseres.

I tillegg foreslo departementet at en oppdatering av dagens «sekkebestemmelse» inntas i ny § 20 annet ledd. Departementet foreslo samtidig at hjemmelen i gjeldende vregl. § 12 nr. 8 fjerde ledd til å pålegge konsesjonæren å erstatte utgiftene ved et forsterket jakt- og fiskeoppsyn under anleggstiden kunne oppheves, og erstattes av ny § 20 annet ledd.

Departementet foreslo at det i ny § 20 tredje ledd inntas samme formulering i lovteksten som har vært tatt inn i konsesjonene, for å klargjøre omfanget av pålegg om tyngende vilkår. Departe-

mentet mente at en slik presisering i lovens ordlyd ville gi en rettslig klargjøring.

Når det gjaldt naturforvaltningsvilkåret som i dag settes i alle konsesjoner, viste departementet til at formålet er å forenkle vassdragsreguleringsloven uten å foreta materielle endringer av noen betydning. Et forslag om forskriftshjemmel for vilkåret om naturforvaltning vil fremstå som en materiell endring. En slik endring vil innebære at pålegg ikke lenger nedfelles som konsesjonsvilkår. Slike pålegg skal også kunne gjøres gjeldende overfor igangværende virksomhet. Departementet uttalte at man må komme tilbake til spørsmålet om hjemmel for vilkår om naturforvaltning i forskrift som en egen sak. I arbeidet med oppfølgingen av naturmangfoldmeldingen arbeides det videre med naturforvaltningsvilkåret.

7.3.3 Høringsinstansenes syn

Miljødirektoratet mener forslaget om ny § 20 representerer en kodifisering av gjeldende forvaltningspraksis med utvikling av et standard vilkårssett, som vil medføre en forenkling og klargjøring av gjeldende rett. Miljødirektoratet mener samtidig at kravet til årsakssammenheng og forholdsmessighet som er foreslått i ny § 20 tredje ledd følger av den forvaltningsrettslige vilkårs læren, og er overflødig. Subsidiært foreslår direktoratet at bestemmelsen omformuleres i tråd med begrepsbruken i den forvaltningsrettslige vilkårs læren, og plasseres i ny § 21 som gjøres gjeldende både for vilkår og pålegg.

Statkraft støtter forslaget om at man i ny § 20 tredje ledd lovfester krav til årsakssammenheng og forholdsmessighet.

Når det gjelder plikten til å underrette naturvernmyndighetene dersom naturødeleggelser mv. ikke kan unngås, støtter Miljødirektoratet at det ikke er nødvendig å videreføre bestemmelsen om dette i gjeldende vregl. § 12 nr. 16 i sin nåværende form. Det vises blant annet til dagens konsesjonsbehandling og KU-forskrifter, som stiller strenge krav til dokumentasjon av forekomster av viktig natur og vurderinger av antatte effekter et planlagt tiltak vil kunne få på viktige miljøverdier.

Energi Norge viser til at konsesjonsvilkårsbestemmelsen i gjeldende vregl. § 12 suppleres av et standard vilkårssett som tas inn i alle konsesjoner. Dette er i dag ikke forankret i annet enn forvaltningspraksis. Forvaltningspraksis kan endres og erstattes av ny forvaltningspraksis, uten at dette krever en formell lovendringsprosess. Energi Norge er usikker på om endringen bare innebærer lovteknikk, eller om det indirekte inne-

bærer en sementering av det Energi Norge opplever som en uklar skjønnsutøvelse.

Energi Norge mener at lovfesting av forvaltningspraksis ikke nødvendigvis er heldig på dette området. Det vises til det pågående arbeidet med vurdering av forenklet innføring av standardvilkår også i eksisterende konsesjoner hvor Energi Norge har argumentert for behovet for at rammene for dagens praksis ved bruken av vilkårene i miljøforvaltningen innskjerpes. Dette gjelder særlig grensen mot alminnelige forvaltningsoppgaver knyttet til kunnskapsinnhenting. Energi Norge mener at endringsforslaget i denne høringen bør avvende utfallet av prosessen med forenklet innføring slik at rammene for standardvilkår sees i sammenheng.

LVK viser til at gjeldende vregl. § 12 har «skal-regler» som i nytt forslag endres til «kan-regler» i forslaget til ny § 20, og spør om høringsnotatet etterlever hensikten om å ikke gjøre materielle endringer. Slik LVK forstår forslaget, vil det innebære at konsesjonsmyndighetene må henvise til ny § 20 i konsesjonsvilkårene. Dersom dette ikke gjøres, er konsesjonsmyndighetene avskåret fra å kunne ta dette opp på et senere tidspunkt. LVK anser utformingen av ny § 20 som problematisk og uttaler at dette utgjør en betydelig materiell endring.

LVK viser videre til at naturforvaltningsvilkåret har vært inntatt i alle konsesjoner i 25 år, og anser det som logisk å innta en obligatorisk bestemmelse i loven om at slikt vilkår skal settes i hver konsesjon. LVK mener at hensynet til å oppdatere loven til dagens praksis og gjøre loven mer tilgjengelig, taler for dette. LVK er uenig i fremgangsmåten hvor departementet foreslår å komme tilbake til spørsmål om hjemmel for naturforvaltningsvilkåret i forskrift som egen sak.

NVE er i utgangspunktet positiv til tydeligere forankring i loven for vilkår som er utviklet med hjemmel i den såkalte «sekkebestemmelsen» i gjeldende vregl. § 12 nr. 17. NVE ser at det ikke er hensiktsmessig å ta inn den detaljerte vilkårteksten i sin helhet, men har noen merknader til forslaget til ny § 20. NVE mener at forslaget gir en snevrere ramme for å pålegge hydrologiske observasjoner enn gjeldende vregl. § 12 nr. 13. Denne hjemmelen er sentral i NVEs virksomhet, og NVE mener vilkåret bør fremgå av en egen bestemmelse. NVE stiller i tillegg spørsmål om det burde være en adgang til å pålegge hydrologiske observasjoner hvor en vassdragsutbygging kun har konsesjon etter industrikonsesjonsloven.

NVE viser til at flere av standardvilkårene omtalt i tilknytning til sekkebestemmelsen også

har tekst som til dels er hentet direkte i loven, for eksempel vilkår om godkjenning av detaljplaner, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.. Dersom bestemmelsen strykes fra loven og fremover skal inngå som et standardvilkår, vil det få en svakere posisjon og kan være mer utsatt for å bli endret eller fjernet. NVE er ikke negative til forslaget, men påpeker dette som en konsekvens av å la detaljerte bestemmelser erstattes av ny § 20.

NVE mener at det i utkastet til ny § 20 bør klargjøres hvem som er myndighet for de ulike vilkårshjemlene, etter de ulike alternativene i ny § 20. At et annet departement kan ha ansvaret for å følge opp vilkårene bør også etter *Miljødirektoratets* syn komme til uttrykk blant annet i bestemmelsen om kontroll i ny § 31.

NVE viser til sin praksis hvor det ikke gjøres endringer i standardvilkårene uten at dette er avklart med OED, og går ut i fra at denne praksisen ønskes videreført. Samtidig mener NVE at det ikke må settes for rigide regler slik at det fortsatt er mulig å justere vilkårsteksten uten for omfattende prosesser. NVE mener det er en stor fordel at det blir gitt klare føringer for NVEs myndighet og konsesjonærens plikter, slik det går fram av standardvilkårene i dag.

NVE ber OED om å vurdere om det er mulig ved denne lovrevisjonen å ta inn en bestemmelse som gir vassdragsmyndigheten ansvaret for å følge opp konsesjonsfrie opprustings- og utvidelsesprosjekter og damrehabiliteringer også når det eksisterende vassdragsanlegget ikke har noen vassdragskonsesjon.

NVE påpeker noen lovtekniske forhold i forslaget til ny § 20. I høringsforslaget om ny § 20 bokstav h) oppfatter NVE ut i fra teksten i høringsnotatet at «kart» skulle tas ut av lovteksten. Videre bør det i ny § 20 bokstav i) føyes til «vannstand i reguleringsmagasin», slik at denne får følgende ordlyd: «Registrering av minstevannføring, *vannstand i reguleringsmagasin*, krav om skilting og merking».

LVK peker på at departementet foreslo å innta en ny § 20 som skal erstatte gjeldende vregl. § 12 nr. 13, 16 og 17. På side 93 i høringsnotatet opplyser departementet at «bestemmelsen viderefører hele eller deler av § 12 nr. 12, 13, 16 og 17». Som påpekt av LVK er henvisningen til gjeldende vregl. § 12 nr. 12 feil, da denne gjelder manøvreringsreglement, som foreslås erstattet i ny § 16.

7.3.4 Departementets forslag

Departementet opprettholder forslaget om å gi dagens standardvilkår en tydeligere forankring i

lovverket. De enkelte bestemmelser om vilkår og pålegg i gjeldende § 12 foreslås erstattet av en mer generell bestemmelse i ny § 20. En slik oppdatering har ikke som formål å endre dagens rettstilstand, men vil gjøre det klarere hvordan lovverket fortolkes og praktiseres. I det følgende gjennomgås først forslaget om å erstatte gjeldende § 12 nr. 13, 16 og 17 med bestemmelsen i ny § 20. Dernest kommenterer departementet bestemmelsens betydning som hjemmel for konsesjonsvilkår slik som naturforvaltningsvilkåret som er utviklet gjennom konsesjonspraksis.

NVE er skeptisk til at hjemmelen for hydrologiske observasjoner i gjeldende vregl. § 12 nr. 13 første ledd innlemmes i en mer generell bestemmelse i ny § 20. Som påpekt av LVK innebærer forslaget om å flytte bestemmelsen til ny § 20 at den gjøres om til en «kan-regel» som innebærer en materiell endring. Det framgår av punkt 7.2.9 ovenfor at departementet foreslår et nytt ledd i ny § 16 om hydrologiske observasjoner. Dette er i tråd med NVEs forslag, og sikrer at hjemmelsgrunnlaget for å kreve hydrologiske observasjoner fortsatt fremgår uttrykkelig av loven. Lovteknisk plasseres bestemmelsen i samme paragraf som reglene om manøvreringsreglement. Det foreslås en forenklet ordlyd sammenholdt med gjeldende vregl. § 12 nr. 13 første ledd. Høringsforslagets § 20 bokstav h) utgår sammen med henvisningen til «kart».

Når det gjelder gjeldende vregl. § 12 nr. 13 annet ledd om etterundersøkelser, viser departementet til at bestemmelsen i dag er formulert som en «kan-regel» i loven. Departementet foreslår å videreføre denne i ny § 20 første ledd bokstav i.

Bestemmelsen i gjeldende vregl. § 12 nr. 16 første ledd om å underrette naturvernmyndighetene ved ødeleggelse av naturforekomster mv. mener departementet ikke skal videreføres i sin nåværende form. Departementet påpeker at gjeldende vregl. § 12 nr. 16 første og tredje ledd heller ikke er obligatoriske grunnlag for pålegg.

Plikten etter gjeldende vregl. § 12 nr. 16 annet ledd første punktum om å sørge for at anleggene blir minst mulig skjemmende, forutsetter etter dagens ordlyd at det gis «nærmere bestemmelser» av vedkommende departement. Departementet mener bestemmelsen kan innlemmes i ny § 20 første ledd. Departementet er av den oppfatning at bestemmelsen i annet ledd annet punktum, om plikt til å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder, som NVE tok opp i høringen, ikke er en type vilkår med behov for detaljert regulering i loven. Tilsvarende kan plikten etter gjeldende vregl. § 12 nr. 16 annet ledd tredje punktum

om forsvarlig opprydding etter anleggssområdene, inntas som konsesjonsvilkår med hjemmel i en mer generell lovbestemmelse.

Med den foreslåtte retstekniske løsningen deler ikke departementet LVKs bekymring om at forslaget til ny § 20 innebærer en betydelig materiell endring.

Departementet opprettholder forslaget til ny § 20 første ledd, slik at lovteksten lister opp de temaene det er mest aktuelt å sette konsesjonsvilkår om. Det gjøres noen språklige tilpasning i innledningen. Departementet deler ikke *Energi Norges* bekymring om at forslaget betyr at man vil sementere dagens praksis. Departementet mener forslaget vil gjøre lovteksten mer gjenkjennbar og tilpasset den praksis som har utviklet seg. En overordnet henvisning til de mest aktuelle tema for vilkår i loven vil også gjøre det mulig å justere teksten i standardvilkårene for å imøtekomme nye behov i fremtiden, uten at det krever for omfattende prosesser.

NVE mener at det i utkastet til ny § 20 bør klargjøres hvem som er myndighet for vilkårshjemlene etter de ulike alternativene i § 20. *Miljødirektoratet* mener det må framgå av bestemmelsen om kontroll i ny § 31 at det kan være ulike myndigheter med ansvar for vilkårene, og dermed for oppfølgingen gjennom kontroll. Miljødirektoratet foreslår å ta inn «vedkommende departement» i ny § 31. Departementet er enig i at myndighetsansvaret må avklares i konsesjonsvedtaket eller på annen måte, men mener det ikke er hensiktsmessig med en egen bestemmelse i lovteksten.

NVE ber også OED om å vurdere å ta inn en bestemmelse som gir vassdragsmyndigheten ansvar for å følge opp konsesjonsfrie opprustings- og utvidelsesprosjekter og damrehabiliteringer også når det eksisterende vassdragsanlegget ikke har noen vassdragskonsesjon. Departementet mener en slik lovendring vil falle utenfor denne lovrevisjonens rekkevidde, og går ikke videre med dette nå.

Departementet er enig med NVE i å tilføye ordene «vannstand i reguleringsmagasin» til bestemmelsen som var § 20 bokstav i) i høringsnotatet. Bokstav h i lovforslaget får følgende ordlyd: «Registrering av minstevannføring, *vannstand i reguleringsmagasin*, krav om skilting og merking». Departementet anser endringen som klargjørende, og ikke en realitetsendring.

I tråd med NVEs innspill er også omtalen av gjeldende rett knyttet til kulturminnevilkåret i punkt 7.3.1 omformulert. Når det vurderes om det er grunnlag for å pålegge sektoravgift ved forny-

else eller revisjon, vil det avgjørende være om vilkåret har vært en del av konsesjonen eller ikke.

Bortsett fra vilkåret om hydrologiske observasjoner, som plasseres i ny § 16 fjerde ledd, opprettholder departementet forslaget til ny § 20 første ledd. Oppstillingen bokstaverne a til j er i tråd med høringsnotatet ikke ment å være uttømmende.

I ny § 20 annet ledd oppdateres og videreføres dagens «sekkebestemmelse» i gjeldende vregl. § 12 nr. 17 som foreslått i høringsnotatet. Departementet står fast ved at bestemmelsen i gjeldende vregl. § 12 nr. 8 fjerde ledd om å pålegge konsesjonæren å erstatte utgiftene ved et forsterket jakt- og fiskeoppsyn er overflødig. Slike pålegg under anleggstiden kan gis i medhold av ny § 20 annet ledd.

Departementet opprettholder med enkelte justeringer av ordlyden forslaget om å innta et krav til saklig sammenheng og forholdsmessighet i ny § 20 tredje ledd som er i tråd med, og dermed en stadfestelse av, praksis.

Departementet legger vekt på at en slik særskilt bestemmelse blant annet forhindrer at pålegg i medhold av standardvilkårene brukes til å pålegge undersøkelser som ikke er direkte knyttet til reguleringens skader og virkninger. Dette er en avgrensning som bør synliggjøres utover de alminnelige forvaltningsrettslige krav til årsaks-sammenheng og forholdsmessighet.

Miljødirektoratet mener at bruken av formuleringen «relatert til skade» kan gi inntrykk av å innskrenke fagmyndighetens adgang til å gi pålegg. Departementet mener med grunnlag i eksisterende lovgivning at eventuelle pålegg må være relatert til skader fra vassdragstiltaket.

Miljødirektoratet peker på at forslaget er formulert slik at lovteksten er begrenset til avbøtende tiltak. Direktoratet minner om at standard naturforvaltningsvilkår også gir hjemmel til å pålegge kompenserende tiltak. Departementet er enig i at det også kan pålegges kompenserende tiltak i medhold av ny § 20, og foreslår å justere formuleringen i tredje ledd til «pålegg i medhold av denne bestemmelsen».

Miljødirektoratet viser til at forvaltningsretten opererer med et ulovfestet krav om at vilkåret ikke skal være uforholdsmessig tyngende sett i forhold til det som skal oppnås. Departementet mener det sentrale i forholdsmessighetsvurderingen er å se påleggets kostnad opp mot påleggets nytte, og foreslår en forenkling av den foreslåtte lovteksten i høringsnotatet. Departementet foreslår at lovteksten endres fra «kostnadene ved pålegget må stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger og til nytten av pålegget» til å lyde «kostnadene ved pålegget må stå i rimelig forhold til tiltakets skadevirkninger og til nytten av pålegget».

Når det gjelder den lovtekniske plassering av denne bestemmelsen, viser departementet til at ny § 20 gir hjemmel både for vilkår direkte i konsesjonen, og for etterfølgende pålegg fra forvaltningen. Vilkår i konsesjonen vil være kjent for konsesjonæren når beslutning om utbygging finner sted. For å sikre tilstrekkelig forutberegnelighet når det gjelder etterfølgende pålegg, mener departementet det er nødvendig at denne begrensningen inntas i ny § 20 tredje ledd.

8 Vassdragsreguleringsloven kapittel 5: Særskilt for reguleringer og overføringer

8.1 Tinglysing og heftelser ved hjemfall

8.1.1 Gjeldende rett

Vregl. § 14 nr. 1 krever at reguleringskonsesjoner skal tinglyses. Det finnes ikke et tilsvarende krav i vannressursloven. Videre fremgår det at et utdrag av konsesjonen kan tinglyses på eiendommer hvor konsesjonen medfører heftelser. Det mest praktiske eksemplet er faste utbetalinger til grunneiere som har avstått grunn eller rettigheter. Disse vil også kunne motta erstatning etter vregl. § 16.

Paragraf 14 nr. 2 gir uttrykk for hovedregelen om at reguleringskonsesjonen følger vannfallet. Prinsippet er ikke lovfestet i industrikonsesjonsloven, men konsesjonsmyndigheten kan i konsesjonsbehandlingen sikre at vannfall ikke overdras uten reguleringsanlegget.

I følge § 14 nr. 3 skal det tinglyses når et reguleringsanlegg går over til staten. Bestemmelsen gjelder i dag ikke for store elvekraftverk, jf. vannressursloven § 19 annet ledd. Når et reguleringsanlegg hjemfaller, faller alle heftelser bort, jf. § 14 nr. 4.

8.1.2 Bestemmelser om tinglysing av reguleringskonsesjoner

Departementet viste i høringsnotatet til at bestemmelsen i gjeldende vregl. § 14 nr. 1 må sees i sammenheng med det utvidede virkeområdet til den reviderte loven. Departementet viste til at dersom den nye loven skal gjelde for vannkraftverk over en viss størrelse, vil tinglysningsreglene også komme til anvendelse på disse. Departementet viste til at vannressursloven ikke har tilsvarende bestemmelse om tinglysing.

I høringsnotatet baserte departementet seg på å videreføre gjeldende rett. Det tilsier at tinglysningsreglene ikke gjøres gjeldende for vannkraftverk over 40 GWh. Departementet foreslo at bestemmelsen videreføres i ny § 21, som plasse-

res i kapittel 5 som gjelder særskilt for reguleringer og overføringer. Departementet viste til at tinglysing av konsesjoner foretas av Statens kartverk. Gjeldende vregl. § 14 nr. 1 annet punktum, om at departementet kan bestemme hvor tinglysing skal skje, kan derfor utgå.

Etter gjeldende vregl. § 14 nr. 1 siste punktum kan departementet bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommene eller bruk i vassdraget, som reguleringen kan medføre forpliktelse for. Departementet uttalte i høringsnotatet at med dette menes at de viktigste delene av konsesjonen, herunder hva konsesjonen er gitt for, og med hvilke vilkår den er gitt med, skal tinglyses. Departementet viste til at praksis i dag er at selve tilrådingen i den kongelige resolusjonen tinglyses sammen med vilkårssettet og manøvreringsreglement. Bestemmelsen ble i høringsnotatet foreslått videreført i ny § 21 annet ledd. Departementet opprettholder forslaget.

8.1.3 Bestemmelsen om at reguleringskonsesjonen følger vannfallet

Departementet mente at bestemmelsen i gjeldende vregl. § 14 nr. 2 burde skilles ut i en egen bestemmelse og foreslo at den videreføres i ny § 27. Denne står i kapittel 5 om bestemmelser særskilt for reguleringer og overføringer. Departementet viste til at bestemmelsen fastsetter et prinsipp som departementet følger i konsesjonsbehandlingen ved erverv av fallrettigheter etter industrikonsesjonsloven. Departementet opprettholder forslaget om å skille ut bestemmelsen om at reguleringskonsesjonen følger fallet i en egen bestemmelse i ny § 27.

8.1.4 Bestemmelser om hjemfall

Av hensyn til eksisterende hjemfallsvilkår mente departementet det er behov for å fortsatt ha bestemmelser om hjemfall i loven. Departementet foreslo å videreføre gjeldende vregl. § 14 nr. 3 og

4, sammen med § 10 nr. 4, 5, 6, 7 og § 20 a, i en felles bestemmelse i ny § 28 om hjemfall. Bestemmelsen ble foreslått plassert i kapittel 5. Bestemmelsene om hjemfall i gjeldende vregl. § 10 nr. 4, 6 og 7 omtales nedenfor i punkt 8.4 om hjemfall. I tråd med høringsnotatet foreslår departementet å samle bestemmelsene knyttet til tinglysing og heftelser ved hjemfall, sammen med de øvrige bestemmelsene om hjemfall.

8.2 Konsesjonskraft

8.2.1 Gjeldende rett

Etter vregl. § 12 nr. 15 første ledd skal det i reguleringskonsesjoner settes vilkår om at konsesjonæren kan pålegges å avstå en andel av kraften som produseres til berørte kommuner eller fylkeskommuner. Bestemmelsen har stor økonomisk betydning for så vel konsesjonær som utbyggingskommuner og fylkeskommuner.

Det har blitt gjort betydelige endringer av denne lovbestemmelsen de siste tiårene. Den siste omfattende endringen av konsesjonskraftbestemmelsene fant sted i forbindelse med innføringen av energiloven, jf. Ot.prp. nr. 43 (1989–90) basert på Energilovutvalgets delutredning om energilovgivning i NOU 1985: 9. En rekke forvaltnings- og rettsavgjørelser til ordningen med konsesjonskraft gjennom årene utfyller lovbestemmelsen.

Når det gjelder fylkeskommunens uttaksrett, står det ikke direkte i bestemmelsen at dette i praksis er en sekundær rett for de tilfellene at en kommune ikke har stort nok elektrisitetsbehov til å ta ut hele «sin» andel. Lovteksten sier imidlertid at vedkommende departement avgjør fordelingen med utgangspunkt i berørte kommuners behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Det fremgår av Olje- og energidepartementets hovedretningslinjer av 02.11.1981 at tildelt konsesjonskraft utover kommunens eget behov midlertidig fordeles på de fylkeskommuner hvor kraftanlegget ligger. Gjeldende praksis er godt innarbeidet.

Etter *annet ledd* kan det settes vilkår om at staten kan ta ut inntil 5 prosent konsesjonskraft. Denne retten blir i praksis ikke benyttet. Det har ved tidligere revisjoner av bestemmelsen vært vurdert å fjerne bestemmelsen, men konkludert med at den bør beholdes som mulig virkemiddel for utjevning av regionale forskjeller.

Fram til 1990 var det en bestemmelse i vregl. § 12 nr. 15 om at avbrytelser eller innskrenkninger i leveransene som ikke skyldes vis major, streik eller lock-out, ikke måtte finne sted uten

departementets samtykke. Denne formuleringen ble i 1990 erstattet med begrepet «samme sikkerhet som fastkraft». Endringen ble ikke kommentert i forarbeidene. Det kan i den forbindelse vises til departementets hovedretningslinjer fra 02.11.1981 hvor den tidligere lovteksten forklares ved bruk av begrepet «samme sikkerhet som fastkraft». I dagens standardvilkårssett står følgende under bestemmelsen om konsesjonskraft:

«Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %.»

Begrepet «fastkraft» har utgått etter innføringen av kraftmarkedet. Det ble senere vurdert å erstatte begrepet med en formulering som inneholdt regler for når levering skal finne sted og hvilke unntak fra levering som kan være aktuelle. For å unngå innføring av utilsiktede grenser for leveringsplikten, ble det ikke gjennomført noen endring på dette punkt.

8.2.2 Høringsnotatet

I høringsnotatet la departementet stor vekt på at det materielle innholdet i bestemmelsene om konsesjonskraft i sin helhet skal videreføres ved denne lovrevisjonen. Forhold som prisen kommunene må betale for konsesjonskraften, forståelsen av begrepet «alminnelige elektrisitetsforsyning» eller liknende, ble derfor ikke foreslått endret.

Departementet mente at praksis knyttet til fylkeskommunens uttaksrett er tilstrekkelig forankret i gjeldende lovbestemmelse.

Departementet viste til at på samme måte som for konsesjonsavgifter, er praksis at vannfalls- og kraftverkseiere som utnytter den allerede regulerede vannføringen, pålegges å avstå konsesjonskraft. Mens det i gjeldende vregl. § 11 nr. 1 slås fast at det «i konsesjon [skal] settes som vilkår at det betales en årlig avgift», nyttes formuleringen at «konsesjonæren skal avstå» i bestemmelsen om konsesjonskraft i gjeldende § 12 nr. 15. Det er heller ikke presisert i denne bestemmelsen at plikten til å avgi kraft påhviler den enkelte vann- og kraftverkseier etter hvert som kraften tas i bruk.

Departementet mente det ville være hensiktsmessig og konsistent å benytte liknende formu-

ring som i bestemmelsen om konsesjonsavgift, og presisere at plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- og kraftverkseierne som utnytter den regulerte vannføringen. Departementet mente det bør klargjøres at plikten til å avgi kraft inntretr etter hvert som kraften tas i bruk. Departementet foreslo følgende formulering i ny § 22 tredje ledd:

«Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntretr etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.»

Det ble vist til at loven gir departementet myndighet til å bestemme hvordan kraften skal uttas. Departementet viste til at praksis for hvordan og når uttak kan kreves, kunne beskrives i selve lovteksten, men det ville gjort lovteksten svært teknisk og detaljert. Dagens lovtekst ble derfor foreslått videreført også på dette punktet.

Departementet fremholdt at begrepet «fastkraft» er et foreldet uttrykk som bør utgå. Begrepet «leveringssikkerhet som fastkraft» burde erstattes av en modernisert variant av den tidligere bestemmelsen om at «avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.» Departementet viste i den forbindelse til at begrepet «force majeure» innholdsmessig må forstås på samme måte som «vis major, streik eller lockout».

Departementet fant det hensiktsmessig å tilrå at lovbestemmelsen om konsesjonskraft til staten opprettholdes.

Departementet viste til at vannressursloven ikke har regler om konsesjonskraft, heller ikke for elvekraftverk som produserer mer enn 40 GWh per år. Den nye bestemmelsen om konsesjonskraft ble derfor foreslått tatt inn i nytt kapittel 5 som gjelder særskilt for reguleringer og overføringer.

8.2.3 Høringsinstansenes syn

Energi Norge mener i sitt høringsssvar at bestemmelsen i gjeldende vregl. § 12 nr. 15 annet ledd om kraftavståelse til staten er utdatert og aldri har blitt brukt. *Energi Norge* ber om at departementet er konsekvente med å oppheve slike bestemmelser. *Statkraft* støtter seg til uttalelsen fra *Energi Norge*, og tilføyer at når loven gjøres lettere tilgjengelig, må det forventes at flere aktører vil søke å orientere seg i regelverket ved å lese loven. De mener derfor det er uheldig om lovgiver

ved å videreføre en utdatert lovtekst, bidrar til forvirring om det reelle innholdet i konsesjonskraftordningen.

LVK påpeker at departementet må sørge for at man viderefører dagens praksis med at der hvor elvekraftverk utnytter en ovenforliggende regulering, vil det også bli utløst en rett til konsesjonskraft.

Kraftfylka kommenterer departementets forslag om å bruke begrepet force majeure og viser til en uenighet mellom konsesjonskraftmottakerne og kraftbransjen om en vurdering av force majeure skal knyttes til det enkelte kraftverk eller tilgangen på kraft i kraftsystemet, det vil si diskusjonen om såkalt kildededikasjon. På sin side støtter *Statkraft* og *LVK* departementets forslag om å bruke begrepet force majeure.

NVE merker seg at departementet har valgt å beholde begrepet «kraftanlegget ligger i» selv om det er reguleringsanlegget som generer økt vannføring. *NVE* skriver imidlertid at denne nyansen ikke har skapt utfordringer i praksis.

NVE støtter departementets foreslåtte endring i ny § 22 annet og tredje ledd. Samtidig foreslår *NVE* at tredje setning i tredje ledd bør endres til «de enkelte vannfalls- eller brukseiere» som følge av at varsel bør gis til den som har plikt til å avstå konsesjonskraft.

NVE støtter departementets forslag om å ta inn presiseringen om de enkelte vannfalls- eller brukseiere, at begrepet fastkraft har blitt tatt ut, og bruken av force majeure-regelen.

8.2.4 Departementets forslag

Det materielle innholdet i bestemmelsene om konsesjonskraft skal i sin helhet videreføres ved lovrevisjonen. Det er ikke grunnlag for realitetsendringer i disse lovbestemmelsene.

Departementet har vurdert innspillet fra *Energi Norge* og *Statkraft* om å ta ut statens rett til konsesjonskraft i ny § 22 annet ledd. Konsesjonskraftordningen er en av grunnpilarene i lovverket for vannkraftutbygging. Selv om høringspartene har vist til at statens rett til uttak ikke har vært utnyttet, vil fjerning av retten på den annen side være et materielt inngrep av en omfattende ordning som departementet ikke har utredet konsekvensene av. Det er heller ikke mulig nå å utelukke at bestemmelsen kan være aktuell i særskilte situasjoner for kraftforsyningen i fremtiden. Departementet foreslår derfor ingen endringer av hvem som er berettiget til konsesjonskraft etter vassdragslovgivningen.

Departementet opprettholder forslaget om å endre ordlyden i ny § 22 tredje ledd første og annet punktum til å lyde: «Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntreer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.»

Departementet har vurdert NVEs innspill om at ny § 22 tredje ledd tredje punktum bør endres slik at varsel skal gis til den som har plikt til å avstå konsesjonskraft. Departementet foreslår følgende formulering i ny § 22 tredje ledd tredje punktum: «Konsesjonen skal ha bestemmelser om varsel til de enkelte vannfalls- eller brukseiere før kraften tas ut eller sies opp.»

Høringsuttalelsene støtter departementets forslag om å erstatte begrepet «leveringssikkerhet som fastkraft» med formuleringen om at «avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.» Departementet mener at begrepet «force majeure» innholdsmessig må forstås på samme måte som «vis major, streik eller lockout».

Departementet opprettholder forslaget om at den nye bestemmelsen om konsesjonskraft tas inn i kapitlet om særskilte vilkår for konsesjoner som omhandler reguleringer og overføringer.

Departementet har merket seg at *LVK* ber om at departementet sørger for at dagens praksis om at elvekraftverk som utnytter en ovenforliggende regulering utløser rett til konsesjonskraft. Departementet fastholder at gjeldende praksis for konsesjonskraft fra elvekraftverk som utnytter slike reguleringer skal bestå, og ser ikke grunn til en slik lovfesting i denne proposisjonen.

8.3 Brukseierforeninger og medeierskap i reguleringsanlegg

8.3.1 Gjeldende rett

Vassdragsreguleringsloven har særlige regler som gjelder for brukseierforeninger i §§ 9 og 23. En brukseierforening er en sammenslutning av vannfallseiere og vannkraftprodusenter i et vassdrag som får vannføringen påvirket av en vassdragsregulering. Begrepet brukseierforening brukes synonymt med reguleringsforening. Den viktigste oppgaven til en brukseierforening er å samordne bruken av vannressursene i vassdraget til felles nytte for alle kraftverkseierne slik at kraftproduksjonen optimaliseres for vassdraget sett under ett. Velfungerende manøvrering og god hydrologisk kompetanse i brukseierforeningene

vil være nødvendig for å kunne forebygge og redusere flomskader i regulerte vassdrag.

Der hvor det er etablert en brukseierforening vil konsesjon etter vregl. til en regulering eller overføring gis til foreningen, og ikke til den enkelte kraftverkseier. Samarbeid i form av en brukseierforening har særlig hatt praktisk betydning i de store vassdragene på Sør- og Østlandet. Elleve brukseierforeninger omfattes av vassdragsreguleringsloven.

I juridisk teori er en brukseierforening sammenliknet med et samvirke­lag med vekslende medlemstall og begrenset ansvar utad. Et samvirke­lag reguleres av lov 29. juni 2007 nr. 81 om samvirkeforetak og defineres som en undergruppe av de økonomiske foreningene. Det innebærer at samvirke­lag typisk driver økonomisk virksomhet for å fremme medlemsinteressene. Medlemmene deltar i virksomheten enten som forbrukere, leverandører eller på annen liknende måte. I likhet med foreninger skiller samvirke­lagene seg fra selskapene ved at medlemmene ikke kan utbetales andel av nettoformuen. I et samvirke­lag bærer ingen av medlemmene personlig ansvar for lagets forpliktelser.

Organisasjonsformen samvirke­lag synes å være mer passende for foreninger som driver økonomisk virksomhet av en annen karakter enn det brukseierforeninger etter vregl. driver. For eksempel var kraftlag tidligere organisert som et samvirke­lag, med det formål å skaffe elektrisitet til alle medlemmene innenfor kraftlagets forsyningsområde.

8.3.2 Høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at bestemmelsene om brukseierforeninger videreføres. For å gjøre innholdet i gjeldende vregl. § 9 mer leservennlig og tilgjengelig foreslo departementet at den deles opp i flere bestemmelser, som plasseres i den reviderte vassdragsreguleringslovens §§ 23 til 26. I det følgende omtales forslaget i høringsnotatet, men med noen mer forklarende overskrifter.

Definisjon av brukseierforening

Departementet viste til at vregl. i dag ikke inneholder en definisjon av brukseierforeninger. Departementet foreslo å innføre en definisjon i ny § 23 første ledd som beskriver hva en brukseierforening er. Formålet med en brukseierforening er å samordne bruken av vannressursene i vassdraget til utnyttelse til kraftproduksjon og sørge

for god flomhåndtering. En slik definisjon ble foreslått lovfestet i ny § 23 annet ledd.

Etablering av brukseierforening

Departementet viste til at gjeldende vregl. § 9 skal stimulere til at vassdragsreguleringer og overføringer blir gjennomført som fellestiltak mellom vannfalls- og kraftverkseierne i et vassdrag. Reguleringskonsesjon gis etter gjeldende vregl. § 9 nr. 1 fortrinnsvis til brukseierforeningen i vassdraget. Denne fortrinnsretten gjelder foran andre enkeltstående regulanter i vassdraget, men ikke overfor staten der hvor staten selv ønsker å regulere. Departementet viste til at fortrinnsretten for staten selv ikke lenger er aktuell i dag, men foreslo bestemmelsen videreført i ny § 23 tredje ledd for å unngå endring av materiell karakter.

Departementet viste til at i tilfellene hvor det ikke er etablert noen brukseierforening i vassdraget, følger det av gjeldende vregl. § 9 nr. 2 at de interesserte vannfalls- eller kraftverkseierne i vassdraget skal gis anledning til å danne en slik forening før en konsesjonssøknad fra enkeltstående vannfallseiere blir innvilget. Det fremgår av gjeldende vregl. § 5 bokstav f) at en konsesjonssøknad skal inneholde opplysninger om at alle nedenforliggende kraftverk og vannfall har vært gitt anledning til å ta del i reguleringsanlegget. Departementet viste til at det foreligger en plikt for forvaltningen til å gjøre søknaden om nye reguleringsanlegg kjent for de interesserte vannfalls- eller kraftverkseierne i vassdraget i forbindelse med alminnelig høring av søknaden.

Departementet viste til at det i praksis ikke har vært eksempler på at konsesjonssøknader fra enkeltstående vannfallseiere har blitt stanset av NVE i påvente av at det har blitt etablert en brukseierforening i vassdraget. Departementet foreslo likefullt å videreføre bestemmelsen med enkelte språklige endringer i ny § 23 fjerde ledd.

Deltakelse i en brukseierforening

Departementet viste til at gjeldende vregl. § 9 nr. 3 om at vannfalls- eller kraftverkseier i vassdraget som forplikter seg til å følge en brukseierforenings vedtekter, skal ha rett til å bli medlem av foreningen. Vannfalls- eller kraftverkseiere i vassdraget som blir påvirket av en regulering har følgende en rett, men ikke en plikt til å bli medlem i foreningen. Medlemmene kan både være eiere av utbygde fallstrekninger og eiere av utbygde fallstrekninger (kraftverkseiere). Departementet

foreslo å videreføre bestemmelsen med språklige endringer i ny § 24 første ledd.

Departementet viste til at det følger av gjeldende vregl. § 9 nr. 4 at fordelingen av kostnadene ved utførelsen av et reguleringsanlegg og av utgiftene til blant annet vedlikehold og drift av anlegget, enten kan fastsettes i en avtale mellom deltakerne i en brukseierforening eller i vedtektene til foreningen der disse er godkjent av Kongen. Myndigheten er delegert til departementet, jf. kgl.res. av 12. oktober 1984. Videre viste departementet til at bestemmelsen inneholder regler om hvordan kostnadsfordelingen skal fastsettes i de tilfellene hvor fordelingen ikke blir fastsatt på en av de to ovennevnte måtene.

Departementet viste til at det følger av bestemmelsen at eier av vannfall som utgjør minst 25 prosent av innvunnet vannkraft ved reguleringen kan kreve en ny verdisetting. Med mindre alle de interesserte er enige, kan ny verdisetting imidlertid ikke kreves oftere enn hvert 10. år. Ved enighet mellom de interesserte kan verdisettingen utføres av NVE, og i motsatt fall skal verdien fastsettes ved skjønn.

Departementet foreslo å videreføre bestemmelsen med språklige forenklinger i ny § 24 annet og tredje ledd. I revidert lovtekst ble det foreslått at myndigheten legges direkte til departementet.

Medeierskap i reguleringsanlegg

Departementet viste til at en vannfalls- eller kraftverkseier som står utenfor brukseierforeningen fra begynnelsen av, senere kan bli medeier i reguleringsanlegget etter gjeldende vregl. § 9 nr. 5 uten å være medlem av foreningen. Denne må da betale en andel av kostnadene ved byggingen av anlegget og ved fremtidig drift. Departementet foreslo å videreføre bestemmelsen med språklige endringer i ny § 25 første og annet ledd.

Departementet viste til gjeldende vregl. § 9 nr. 6 hvor det fremgår at en vannfalls- eller brukseier som ikke er medeier i reguleringsanlegget, heller ikke kan gjøre bruk av driftsvannet. Gjøres likevel bruk av driftsvannet, er eieren også å anse som medeier i anlegget og forpliktet etter reglene i gjeldende vregl. § 9 nr. 5. Departementet foreslo å videreføre bestemmelsen med språklige endringer i ny § 25 tredje og fjerde ledd.

Departementet viste til gjeldende vregl. § 9 nr. 7 hvor det fremgår at departementet i særlige tilfeller kan gi en vannfalls- eller kraftverkseier som ikke er medeier i reguleringsanlegget, en tillatelse til å bruke den regulerte vannføringen mot en årlig godtgjørelse til reguleringsanleggets eier. I

Amundsens kommentarutgave til loven (Olaf Amundsen: Lov om vassdragsreguleringer (1928) side 83) nevnes at bestemmelsen kan tenkes anvendt blant annet der hvor en vannfallseier kun for en forholdsvis begrenset tid av året vil gjøre bruk av den regulerte vannføringen, der hvor vannføringsøkningen sett i forhold til de kostnader som ville falt på vannfallseieren, er å anse som ubetydelige eller der hvor det er vanskelig å avgjøre i hvilken utstrekning falleieren ville vært i stand til å utnytte vannkraften før reguleringen.

Departementet viste til at en tillatelse etter gjeldende vregl. § 9 nr. 7 ikke vil gi noen andel i rettighetene som følger med reguleringsanlegget, og heller ikke noe medansvar for forpliktelser slik som for medeiere i reguleringsanlegget. Det ble vist til at i praksis har departementet ved flere anledninger gitt tillatelse til at det inngås avtaler mellom en kraftprodusent og eier av et reguleringsanlegg om årlig godtgjørelse for bruk av regulert vannføring. Som eksempel viste departementet til avtale mellom kraftverk i Uldalsvassdraget og Agder Energi Produksjon (Risdal Energi), og kraftverk i Begna og Foreningen for Bægnassdragets regulering (Koparvike kraftverk). I forvaltningspraksis er det gitt slik tillatelse etter gjeldende vregl. § 9 nr. 7 både der hvor reguleringsanlegget eies av en brukseierforening og der hvor reguleringsanlegget eies av en enkeltstående regulant.

Departementet foreslo at bestemmelsen i gjeldende vregl. § 9 nr. 7 videreføres i ny § 25 femte ledd.

Bruk av overført vann og panteretter

Departementet viste til at reglene i gjeldende vregl. § 9 nr. 4 til 7 ikke gjelder der vann er overført fra et vassdrag til et annet uten at det utbygde fallet får noen økning i vannføringen, jf. § 9 nr. 8. Bestemmelsen er begrunnet i at det finnes tilfeller hvor gjeldende vregl. § 9 nr. 4 annet ledd, nr. 5, nr. 6 og nr. 7 ikke vil gi en rimelig kostnads- og ansvarsfordeling mellom de ulike fall- eller kraftverkseierne i vassdraget. Departementet foreslo at bestemmelsen videreføres med kun språklige endringer i ny § 26 første ledd.

Departementet viste til at det følger en lovbestemt panterett av gjeldende vregl. § 9 nr. 9, som gir brukseierforeningens krav mot den enkelte vannfalls- eller kraftverkseier en særlig sikkerhet. Bestemmelsen sier at for de forpliktelser en vannfalls- eller kraftverkseier har etter gjeldende vregl. § 9, hefter vedkommende vannfall eller kraftverk som pant. Videre ble det vist til at det følger av

bestemmelsen at panteretten kan kreves tinglyst for vannfalls- eller kraftverkseierens kostnad, og at den faller bort dersom tinglysning ikke har funnet sted innen 4 måneder etter at forpliktelsens omfang endelig ble fastsatt. Departementet foreslo å videreføre bestemmelsen med kun språklige endringer i ny § 26 annet ledd.

Særregel for regulering uten konsesjon

Departementet foreslo å oppheve gjeldende vregl. § 23. Se punkt 12 om forslag til opphevede bestemmelser.

8.3.3 Høringsinstansenes syn

Statkraft er positiv til forslaget om å innføre en legaldefinisjon av en brukseierforening, men peker på at ny § 23 første ledd kan oppfattes slik at man vil avgjøre om det foreligger en brukseierforening utelukkende ved å se på hvem som er medlemmer. *Statkraft* viser til at det i praksis også oppstilles et krav om at foreningens formål skal være regulering av vassdraget for at det skal være tale om en brukseierforening. *Statkraft* ber departementet vurdere om formålet, som er foreslått inntatt i annet ledd, bør tas inn i definisjonen i første ledd.

NVE viser til at departementet har foreslått at ny § 23 annet ledd skal ha følgende ordlyd: «En brukseierforening skal samordne bruken av vannressursene i vassdraget til utnyttelse til kraftproduksjon og sørge for god flomhåndtering.» *NVE* foreslår at formuleringen utvides til å lyde: «En brukseierforening skal samordne bruken av vannressursene i de tildelte konsesjoner i vassdraget for utnyttelse til kraftproduksjon, sikre oppfølging av gitte konsesjonsvilkår og sørge for god flomhåndtering.» *NVE* mener at de foreslåtte tilføyelsene vil gi en tydeligere forankring i loven av gjeldende praksis.

8.3.4 Departementets forslag

Departementet opprettholder forslaget om å videreføre bestemmelsene om brukseierforeninger med enkelte språklige og lovtekniske justeringer. I tråd med høringsforslaget foreslås det å dele opp gjeldende vregl. § 9 i flere bestemmelser, som plasseres i den reviderte loven §§ 23 til 26.

I tråd med *Statkrafts* høringsinnspill foreslår departementet at både legaldefinisjonen og formålet med en brukseierforening skal komme til uttrykk i første ledd i ny § 23. Departementet viser til at formålet med hva en brukseierforening

skal gjøre er et viktig element i hva en brukseierforening er, og ser at det er hensiktsmessig at de to elementene i beskrivelsen samles.

Departementet har vurdert den presisering av formålet for en brukseierforening som er tatt opp av *NVE*, og finner det på sin plass med et tillegg i lovteksten. Dette inntas i ny § 23 første ledd.

8.4 Bestemmelser om hjemfall

8.4.1 Gjeldende rett

Et sentralt element ved innføringen av konsolideringsmodellen i 2008 var at tidligere meddelte konsesjoner med vilkår om hjemfall etter både industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven skulle ligge fast. I Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) valgte man derfor, med visse mindre justeringer, å beholde bestemmelsene om hjemfall i de to lovene. Industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd nr. 17 hjemler vilkår om hjemfall ved konsesjonstidens utløp. I Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) ble det uttalt følgende:

«Paragraf 2 nr. 17 hjemler den lovfestede plikten til å fastsette vilkår om hjemfall ved konsesjonstidens utløp i konsesjoner som gis til private. Tidligere meddelte tidsbegrensede konsesjoner med vilkår om hjemfall ved konsesjonstidens utløp ligger fast, jf. punkt 6. Lovens bestemmelse om hjemfall ved konsesjonstidens utløp må beholdes, slik at disse vannfallene og kraftverkene kommer i offentlig eie i samsvar med formålsbestemmelsen i § 1 første ledd og konsolideringsmodellen. Samtidig må det foretas endringer i bestemmelsen. Det foreslås at § 2 stenger for private erverv av vannfall. Bestemmelsen skal regulere at erverv av eiendomsrett til vannfall er begrenset til offentlige aktører.»

I vregl. § 10 nr. 4 valgte man av samme grunner å beholde vilkåret om hjemfall med visse mindre justeringer. Om denne bestemmelsen er uttalt i ovennevnte proposisjonen på s. 52:

«I tilfeller hvor det foreligger tidsbegrenset konsesjon med hjemfallsvilkår etter industrikonsesjonsloven på vannfallet, ligger også tidligere meddelte tidsbegrensede reguleringskonsesjoner tilknyttet de samme vannfallene med vilkår om hjemfall fast, jf. punkt 6. Reguleringsene eller andeler i disse vil som følge av gjeldende fastsatte vilkår normalt da hjemfalle samtidig med vannfallene og komme i offentlig

eie i samsvar med formålsbestemmelsen i industrikonsesjonsloven § 1 første ledd og konsolideringsmodellen. Hjemfall finner da sted etter vilkår fastsatt i medhold av § 10 nr. 4, som må beholdes i uendret form.»

Gjeldende vregl. § 10 nr. 4 om hjemfall vil ha rettslig betydning for hjemfall for tidligere meddelte konsesjoner med tidsbegrensning og vilkår om hjemfall. Bestemmelsen er eiernøytral, men åpner for at konsesjonen kan tidsbegrenses.

I begge lover er bestemmelsene om kommunenes rett til andel av statens hjemfallsutbytte beholdt sammen med reglene om hva som gjelder i de siste 3 årene før hjemfall inntreffer, jf. ikkl. § 41 og vregl. §§ 10 nr. 6 og 20 a. For vassdragsreguleringslovens vedkommende er det også en særbestemmelse om innløsning i § 10 nr. 5. I forarbeidene er det antatt at bestemmelsen kan ha betydning for eventuelle fremtidige nye reguleringskonsesjoner til private undergitt vilkår om tidsbegrensning og hjemfallsvilkår på eksisterende vannfall med tilhørende kraftverk og reguleringsanlegg. For øvrig vises det til Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) særlig punkt 5.9.

8.4.2 Høringsnotatet

I høringsnotatet la departementet vekt på at det i denne revisjonen ikke var grunnlag for å tilrå endringer av bestemmelsene om hjemfall utover en rent språklig modernisering. Departementet viste til at materielle endringer av rettslig karakter for oppfølging av hjemfallssaken ble behandlet av Stortinget i 2008 og 2009, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) og nr. 66 (2008–2009). Departementet foreslo å samle lovens bestemmelser om hjemfall i ny § 28 om statens hjemfallsrett. Denne bestemmelsen vil omfatte gjeldende § 10 nr. 4, 5, 6, 7, § 20 a, og § 14 nr. 3 og 4.

Som beskrevet i punkt 10 foreslo departementet at de ulike typer sanksjoner som tidligere har blitt fastsatt som vilkår i konsesjon, skal følge direkte av loven. Dette gjelder blant annet pålegg om retting, tvangsmulkt og tilbaketrekking av konsesjon. Som en videreføring av gjeldende rett foreslo departementet at bestemmelsen om bortfall av ulike heftelser etter gjeldende § 14 nr. 4 skulle videreføres i ny § 28 åttende ledd.

8.4.3 Høringsinstansenes syn

Statkraft og *Justis- og beredskapsdepartementet* har påpekt at flere av de foreslåtte paragrafene er lange, og bør enten deles opp eller at det foretas

nummerering av leddene. Bestemmelsen om hjemfall i ny § 28 er en av de bestemmelsene som er trukket frem i den forbindelse.

8.4.4 Departementets forslag

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om å videreføre gjeldende bestemmelser om hjemfall (vregl. § 10 nr. 4, 5, 6, 7, § 20 a, og § 14 nr. 3 og 4) i kapittel 5 som gjelder særskilt for reguleringer og overføringer.

Departementet har vurdert om det skal foretas en oppdeling eller nummerering av ny § 28 om statens hjemfallsrett. Selv om bestemmelsens utforming kan være krevende ut fra hensynet til leservennlighet, vil departementet likevel ikke foreta noen ytterligere omstrukturering eller oppdeling utover den språklige modernisering som er foretatt. En ytterligere strukturomlegging av ny § 28 vil fort lede til at materielle spørsmål kan bli reist, noe som det har vært en målsetting å unngå for denne lovendringssakens vedkommende. Selv om bestemmelsen kan virke omfattende, er hvert enkelt punktum i de enkelte ledd forholdsvis korte og konsise. Departementet viser for øvrig til den generelle omtalen i punkt 3 ovenfor. Departementet foreslår ingen endringer i bestemmelsene.

8.5 Staten som regulant

8.5.1 Gjeldende rett

Vregl. § 15 nr. 1 regulerer de tilfellene staten utfører vassdragsreguleringer og eierne av vannfall eller bruk ønsker å benytte seg av det driftsvannet som innvinnes ved reguleringen. Formålet med bestemmelsen er å sikre at det betales avgifter og at vilkårene i gjeldende vregl. § 12 blir fulgt. Lovgiver mente imidlertid at det ikke var nødvendig å lovfeste dette direkte, og fastsatte at Kongen med Stortingets samtykke kan fastsette nærmere betingelser for bruken av driftsvannet. Det samme gjelder dersom et anlegg går over til staten gjennom hjemfall, jf. § 15 nr. 2.

Dersom bestemmelsen har blitt brukt for å ilegge avgifter og avgiftene ikke betales, følger det

av nr. 3 at det skal svares forsinkelsesrenter og at manglende betaling er tvangsgrunnlag for utlegg.

I vregl. § 22 listes opp følgende av vassdragsreguleringslovens bestemmelser som gjelder for vassdragsreguleringer som utføres for statens regning: § 2 annet ledd, §§ 3-8, § 10 nr. 3, §§ 11, 12 med unntak av nr. 21 tredje og fjerde ledd, §§ 13 og § 14 nr. 1, § 16 med unntak av nr. 5 niende ledd, samt §§ 19 og 20.

Ved endringer i vassdragsreguleringsloven i 1992 ønsket departementet å beholde vregl. § 22, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991–1992). Gjeldende rett var da at statlige reguleringer ikke fullt ut var underlagt vassdragsreguleringslovens regler. Det ble dermed foreslått justeringer slik at de av lovens regler, som var anvendelige på statlige utbygginger, direkte ble gjort gjeldende for slike. Dette innebærer likevel ikke at staten er underlagt konsesjonsplikt. Departementet var av den oppfatning at reglene om statens virksomhet innenfor vannkraftproduksjon fortsatt burde fremgå av vassdragsretten, selv om virksomheten var organisert gjennom Statkraft SF, som er underlagt alminnelig konsesjonsplikt.

8.5.2 Høringsnotatet

Departementet viste til at siden 1992 har staten organisert sin vannkraftproduksjon gjennom Statkraft SF.

Dersom et reguleringsanlegg tilfaller staten gjennom bestemmelser som hjemfall, vil det være mulig å utnytte reguleringsanleggene uten at staten skal stå for virksomheten direkte. Departementet så det likevel som hensiktsmessig å beholde bestemmelsene.

Departementet foreslo at bestemmelsene språklig oppdateres og videreføres i ny § 29.

8.5.3 Departementets forslag

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet om å videreføre bestemmelsene i gjeldende vregl. §§ 15 og 22 som regulerer tilfeller hvor staten er regulant. Bestemmelsene foreslås samlet i ny § 29.

9 Vassdragsreguleringsloven kapittel 6: Ekspropriasjon og skjønn

9.1 Ekspropriasjon etter vassdragsreguleringsloven

9.1.1 Gjeldende rett

Oreigningslova (orl.) § 2 gir hjemmel for å fatte vedtak om ekspropriasjon til formål som opplistet i § 2 første ledd. Med oreigningsinngrep menes etter orl. § 1 at eiendomsrett til fast eiendom, eller annen rett til eller over fast eiendom, blir overført med tvang. Det er hjemmel for ekspropriasjon av grunn og rettigheter til vannkraftproduksjon i orl. § 2 nr. 51, jf. § 1. Bestemmelsen omfatter også fallrettigheter.

For ekspropriasjon av rettigheter knyttet til overføring og regulering av vann har vregl. § 16 en egen ekspropriasjonshjemmel. Som spesiallov går denne foran orl. § 2 nr. 51. Etter vassdragsreguleringsloven gis det tillatelse til å regulere vannføringen eller til å overføre vannet. I Rt. 2011 s. 1393 (Jørpeland) drøftes forholdet mellom vregl. §§ 8 og 16 og oreigningslova. Her slås det fast at det ikke er nødvendig å fatte eget vedtak om ekspropriasjon etter oreigningslova når det gis tillatelse til regulering eller overføring av vann, i motsetning til ved erverv av fallrettigheter.

Bestemmelsen i vregl. § 16 er begrenset til erverv som er nødvendig for regulering eller overføring for statens regning, eller i medhold av konsesjon. Dersom det er aktuelt med regulering eller overføring av vann for vannkraftproduksjon uten at det er nødvendig med reguleringskonsesjon, jf. vregl. § 2, vil hjemmelen i orl. § 2 nr. 51 måtte anvendes for ekspropriasjon av nødvendige rettigheter, jf. også vannressursloven § 51.

Vassdragsreguleringsloven er eldre enn den alminnelige ekspropriasjonslovgivningen, men lovens ekspropriasjonsregler ble ikke revidert da oreigningslova kom til. Da vannressursloven av 2000 erstattet vassdragsloven av 1940 ble flere av særreglene i loven avløst av generelle ekspropriasjonshjemler, som er tilføyet i oppstillingen over ekspropriasjonsformål i orl. § 2.

Konsesjon etter vannressursloven gir ikke direkte ekspropriasjonsvirkning slik konsesjon etter vassdragsreguleringsloven gjør. Vannressursloven henviser til oreigningslova for hjemmel til ekspropriasjon. For elvekraftverk over 40 GWh kommer imidlertid vregl. § 16 nr. 1–3 til anvendelse, jf. vl. § 19 annet ledd.

Da vannressursloven ble vedtatt ble det ikke tatt stilling til om oreigningslova også burde gjelde for tiltak etter vassdragsreguleringsloven. Dette falt utenfor mandatet for arbeidet med vannressursloven. Vassdragsreguleringsloven ble stående uendret.

Saksbehandlingsreglene i oreigningslova kommer til anvendelse så langt det passer, både for vedtak etter vassdragsreguleringsloven og etter vannressursloven, jf. vannressursloven § 51 og oreigningslova § 30 nr. 2. Også forvaltningslovens alminnelige saksbehandlingsregler supplerer vassdragslovgivningen. Egne krav til saksbehandling for ekspropriasjon knyttet til regulering og overføringer følger av vregl. Noen av særreglene i vregl. § 16 er fortsatt aktive bestemmelser, men flere må anses for å ha utspilt sin rolle.

Oreigningslova regulerer ikke vederlaget eller kompensasjonen for ekspropriasjonen. Lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eiendom (vederlagsloven) og lov 1. juni 1917 nr. 1 (skjønnsprosessloven) regulerer fastsettelsen av erstatning og den rettslige prosessen knyttet til dette.

9.1.2 Høringsnotatet

9.1.2.1 Lovteknisk løsning

Departementet foreslo en revidert bestemmelse om ekspropriasjon i ny § 30 som baserte seg på at ekspropriasjonshjemler overføres til oreigningslova, etter en tilsvarende løsning som i vannressursloven § 51. Samtidig bør spesialregler som fortsatt skal gjelde fremgå av den reviderte loven. I høringsnotatet gjennomgikk departementet de enkelte bestemmelsene i gjeldende vregl. § 16.

Det ble vist til at lovspråket er gammeldags, og de bestemmelser som ble foreslått videreført i ny § 30 ble foreslått gitt en språklig oppdatering. Departementet viste til at etter gjeldende rett omfattes elvekraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh av gjeldende vregl. § 16 nr. 1–3, jf. vannressursloven § 19 annet ledd. Det ble vist til at i den grad bestemmelsene i gjeldende vregl. § 16 videreføres som egne bestemmelser i den reviderte loven, måtte det tas stilling til om disse også skal gjelde for vannkraftverk over 40 GWh.

Bestemmelsene om ekspropriasjon i vassdragsreguleringsloven og vannressursloven har mange av de samme unntakene fra oreigningslovas ordinære regler. En bestemmelse tilsvarende vannressursloven § 51 kan fange opp behovet for særregler, slik som eksempelvis gjeldende bestemmelse om 25 prosent tillegg til erstatninger.

Departementet anså ikke den skjønnsmessige avveiningen etter vassdragsreguleringsloven som noe annet enn tilsvarende vurderingen etter oreigningslova. Etter gjeldende vregl. § 8 skal et prosjekts fordeler og skader/ulemper for allmenne og private interesser avveies mot hverandre. Etter orl. § 2 skal fordeler og ulemper ved ekspropriasjonsinngrepet vurderes for den enkelte grunn- og rettighetshaver. Orl. § 2 annet ledd har formuleringen om at det må regnes med at inngrepet «tvillaust er til meir gagn enn skade».

I Ot.prp. nr. 39 (1998–1999) er spørsmålet om samordning av ekspropriasjonstillatelser omtalt i kapittel 17.1.5.2. Her var det lagt til grunn at kriteriet «tvillaust» orl. § 2 annet ledd knytter seg til bevis for interesseovervekt, og at bestemmelsen ikke innebærer mer enn at det skal være klart og tydelig at interesseovervekt foreligger (side 224). Etter departementets vurdering i høringsnotatet er det ingen forskjell av betydning mellom interesseavveiningene etter hhv. vassdragsreguleringsloven og oreigningslova.

En henvisning til oreigningslova vil medføre at det om nødvendig må fattes eget vedtak om ekspropriasjon i tillegg til konsesjonen. Denne fremgangsmåten vil etter departementets vurdering ikke medføre svekket saksbehandling. Saksbehandlingen vil gjennomføres på samme vis som etter vannressursloven.

Etter departementets mening vil den lovtekniske endringen som ble foreslått ikke innebære materielle endringer i det ekspropriasjonsrettslige vernet for grunneiere eller andre rettighetshavere. Det ble ikke foreslått noen endringer knyttet til hva som er gjenstand for ekspropriasjon eller annen erstatning i det enkelte tilfellet.

9.1.2.2 *Gjeldende bestemmelse i vregl. § 16 nr. 1*

Departementet foreslo at gjeldende vregl. § 16 nr. 1 første ledd avløses av oreigningslova § 2 ved en henvisningsbestemmelse etter mønster av vl. § 51. Departementet viste til at endringen har som formål å forenkle gjeldende rett. Videre ble det vist til at oreigningslova går lenger enn vregl. § 16, som ikke gjelder erverv av fall eller tiltak som ikke trenger konsesjon. Rettigheter som kan erverves etter vregl. § 16 vil også kunne erverves med hjemmel i oreigningslova. Departementet foreslo at bestemmelsen erstattes med en henvisning til oreigningslova.

Departementet viste til at vregl. § 16 nr. 1 annet ledd henviser til lov om bygdeallmenninger (lov 19. juni 1992 nr. 59), og gir rett til å bestemme at stevning til skjønn kan skje etter denne loven. Oreigningslova har regler om allmannastevning i § 20. Oreigningslovas hjemmel for allmannastevning har et noe snevrere virkeområde enn hjemmel i lov om bygdeallmenninger (jf. begrensning til «serhøve»). Departementet fremholdt at etter som dette ikke innebærer noen svekkelse av grunneiernes rettigheter, og orl. § 20 vil dekke også ekspropriasjonens behov for en slik særordning i de fleste tilfeller, kunne ikke departementet se at det er behov for å opprettholde særregelen i vregl. § 16 nr. 1 annet ledd. Bestemmelsen ble derfor foreslått opphevet.

9.1.2.3 *Gjeldende bestemmelse i vregl. § 16 nr. 2*

Departementet viste til at bestemmelsen slår fast at erstatningen skal bestemmes under den forutsetning at anlegget blir stedsvarende. Det ble vist til at i praksis kan det innebære at årlige erstatninger fortsetter å løpe selv om anlegget blir nedlagt eller konsesjonen utløper. Verken ekspropriasjons- eller oreigningslova har noen tilsvarende regel. Det ble vist til at det følger av alminnelig ekspropriasjonsrett at eksproprierten har krav på erstatning for inngrepet, og at fastsettelsen av erstatning følgelig må fastsettes i lys av om inngrepet er varig eller ikke.

Departementet viste også til at konsesjoner i dag som hovedregel gis uten tidsbegrensning, og at det ikke er sannsynlig at en skjønnrett vil legge til grunn annet enn at erstatningen skal gjelde som om rettighetene er avgitt uten tidsbegrensning selv om ekspropriasjonstillatelsen gis etter oreigningslova. Departementet fremholdt at det ikke har ekspropriasjonsrettslig mening at årlige erstatninger skulle fortsette å løpe uavhen-

gig av dagens bestemmelse i vregl. dersom konsesjonen går ut eller faller bort.

Departementet foreslo at vregl. § 16 nr. 2 oppheves og viste til at grunneiere vil være sikret full erstatning for tiltaket etter en alminnelig ekspropriasjonsrettslig vurdering. Videre viste departementet til at dersom anlegget i slike tilfeller skal overtas av andre, og det gis ny konsesjon, vil det i så fall være nødvendig med nytt skjønn overfor grunneierne.

9.1.2.4 Gjeldende bestemmelse i vregl. § 16 nr. 3

Departementet viste til at vregl. § 16 nr. 3 *første ledd* bestemmer at erstatningen for rettighetene som avstås skal forhøyes med et tillegg av 25 prosent. En tilsvarende bestemmelse følger av henvisningsbestemmelsen i vl. § 51 annet ledd. Departementet foreslo i høringsnotatet ingen materielle endringer til denne bestemmelsen, men foreslo at den skulle videreføres som særregel i ny bestemmelse.

Det ble vist til at vregl. § 16 nr. 3 *annet ledd* kom inn ved lov av 10. april 1959 og gir skjønnsretten adgang til å pålegge regulanten tiltak eller påta seg ytelser som helt eller delvis gjenoppretter skaden eller erstatter det avståtte. Departementet viste til at typiske tiltak kan være bygging av veier, broer, vanningsanlegg, flytting av hus, skogplanting, utsetting av yngel etc. I skjønnspraksis har denne bestemmelsen vært hyppig brukt tidligere, jf. juridisk litteratur (Falkanger/Haagensen: Vassdrags- og energirett (2002) side 542).

Det ble vist til at orl. § 10 anviser at det kan settes vilkår i ekspropriasjonsvedtaket. Departementet viste til at det å fastsette vilkår for en ekspropriasjonstillatelse kan forhindre skader og ulemper som ekspropriasjonstiltaket ellers ville ha medført for samfunnet eller for ekspropriaten. Det ble også vist til at dette også er vanlig praksis etter vassdragsreguleringsloven. Forutsetninger og vilkår om avbøtende tiltak er i dag en helt sentral del av konsesjonen og ekspropriasjonsvedtaket etter vassdragsreguleringsloven. Vilkår settes både av hensyn til allmennheten og private.

Departementet viste til at vedtaksmyndigheten vil være den samme etter oreigningslova som etter vassdragsreguleringsloven. Det ble imidlertid vist til at bestemmelsen i oreigningslova er en hjemmel for ekspropriasjonsmyndigheten, og ikke en hjemmel for skjønnsretten slik som i vregl. § 16 nr. 3 annet ledd. Departementet viste til at en viktig begrunnelse for regelen var dens praktiske betydning ved at tiltaket kan komme flere til gode. Videre ville skjønnsretten i større

grad enn vedtaksmyndigheten for konsesjon eller ekspropriasjonsvedtak kunne bedømme konkrete behov for avbøting av skadevirkninger som ikke var kommet fram eller tilstrekkelig belyst under myndighetenes saksbehandling. Det ble vist til at bestemmelsen er avgrenset mot tiltak som skjønnet kan pålegge av hensyn til allmennheten.

Departementet fremholdt at rettspraksis viser at det har vært spørsmål om hvor grensen går mellom konsesjons/ekspropriasjonsmyndighetens kompetanse og skjønnsrettens kompetanse. Det ble i den forbindelse vist til at Høyesterett har gått langt i å stadfeste skjønnsrettens adgang til å pålegge tiltak ut over det som fastsettes i konsesjonen. Departementet fremholdt at dette kan være problematisk når spørsmålet om et avbøtende tiltak har vært vurdert eksplisitt under konsesjonsbehandlingen, og blitt forkastet.

Departementet fremholdt at regelen om tiltaksskjønn i vregl. § 16 nr. 3 *annet ledd* synes å være en særegen ordning for inngrep etter vassdragsreguleringsloven. Det ble i høringsnotatet vist til at departementet ikke kunne se at det er grunnlag for å la skjønnsretten behandle denne typen inngrep annerledes enn andre store terrenginngrep. Departementet viste til at da bestemmelsen kom var det vanlig å overlate flere spørsmål til skjønnsretten, og saksbehandlingen knyttet til konsesjon og ekspropriasjonstillatelse var langt mindre omfattende enn i dag. Departementet fremholdt at de interesser som blir berørt av en vannkraftutbygging fullt ut blir ivaretatt gjennom konsesjonsbehandlingen med utredninger av alle skader og ulemper som følger av et tiltak før vedtak fattes. På denne bakgrunn mente departementet at regelen om tiltaksskjønn i dag må anses som unødvendig.

Departementet foreslo at spesialregelen i vregl. § 16 nr. 3 annet ledd oppheves. Avslutningsvis viste departementet til at praktisering av bestemmelsen og eventuelt behov for å beholde den, kunne belyses under høringen.

9.1.2.5 Gjeldende bestemmelse i vregl. § 16 nr. 4

Departementet viste til at ordlyden i vregl. § 16 nr. 4 må leses i sammenheng med vregl. § 13. Det ble vist til at bestemmelsen angir at dersom kompensasjon for fritt midtstykke ikke tilfaller staten etter vregl. § 13, skal en viss del av verdiskapingen tilfalle grunneierne rundt magasinet. Departementet viste til ordlyden, og at slik erstatning vil være svært begrenset, og dermed ikke har praktisk betydning for grunneiernes vederlag i dag. Det

ble videre vist til at departementet heller ikke er kjent med at bestemmelsen har vært benyttet i nyere tid.

Departementet fremholdt at bestemmelsen må antas å ha utspilt sin rolle fordi det neppe er noe gjenstående potensial for så store reguleringer som denne bestemmelsen vil regulere. Departementet foreslo derfor at bestemmelsen oppheves.

9.1.2.6 Gjeldende bestemmelse i vregl. § 16 nr. 5

Første ledd

Departementet viste til at vregl. § 16 nr. 5 første ledd bestemmer at erstatningen skal fastsettes særskilt for den enkelte eiendom som en årlig erstatning hvis ikke erstatningen er mindre enn det minstebeløp som Kongen bestemmer. Det ble vist til at tilsvarende bestemmelse gjelder for erstatninger etter ekspropriasjon for vannkraftproduksjon etter vannressursloven jf. vl. § 51 fjerde ledd. Hovedregelen etter orl. § 22 er at erstatningen fastsettes til en sum en gang for alle dersom ikke erstatningen er tidsbegrenset.

Departementet foreslo at gjeldende § 16 nr. 5 første ledd videreføres som særbestemmelse i den reviderte loven med samme ordlyd som i vl. § 51 fjerde ledd.

Annet ledd

Departementet viste til at vregl. § 16 nr. 5 annet ledd bestemmer at tidligere fastsatte årlige erstatninger under minstebeløpet kan innløses dersom en av partene krever det. Oreigningslova har ikke tilsvarende regel. Likelydende bestemmelse gjelder for ekspropriasjon for vannkraftproduksjon etter vannressursloven og følger av vl. § 51 femte ledd.

Departementet fremholdt at det ikke er grunnlag for å gjøre materielle endringer. Gjeldende § 16 nr. 5 annet ledd ble derfor foreslått videreført med samme ordlyd som særbestemmelse i den reviderte loven.

Tredje ledd

Departementet viste til at vregl. § 16 nr. 5 tredje ledd bestemmer at den årlige erstatningen skal følge eiendommen. Det ble vist til at det ikke er noe slikt krav etter orl. § 22, tvert om er hovedregelen som nevnt at erstatningen utbetales som en engangserstatning, og eventuell særskilt vedtak om årlig erstatning har ikke som vilkår at den er

knyttet til eiendommen. Departementet viste til at en slik bestemmelse for ekspropriasjon til vannkraftproduksjon heller ikke finnes i vannressursloven.

Departementet fremholdt at det er usikkert hvor stor betydning bestemmelsen har. Departementet viste til at begrunnelsen for å beholde regelen må være at vederlaget for å avstå reguleringsmessige rettigheter og stor vannkraft fra en eiendom bør være knyttet til eiendommen, og ikke tilfalle fullt ut den som er eier av eiendommen på det tidspunktet inngrepet gjennomføres.

Departementet foreslo at gjeldende § 16 nr. 5 tredje ledd videreføres som særbestemmelse i den reviderte loven, men med en språklig oppdatering. Det ble vist til at bestemmelsen i dag ikke gjelder for elvekraftverk over 40 GWh, jf. vannressursloven § 19 annet ledd. Departementet foreslo imidlertid at denne bestemmelsen skal få anvendelse også for vannkraftverk over 40 GWh siden anvendelsesområdet til loven er foreslått utvidet til å omfatte slike vannkraftverk.

Fjerde ledd

Departementet viste til at vregl. § 16 nr. 5 fjerde ledd gjelder for de tilfeller der reguleringsanleggets eier er pålagt å gjennomføre kompenserende tiltak. Departementet kan da samtykke i avtale mellom partene om at erstatning i stedet skal utbetales i penger når skadelidte selv skal utføre de kompenserende tiltak, og sette vilkår om hvordan disse skal utføres. Oreigningslova har ikke tilsvarende bestemmelse.

Det ble vist til at departementet ikke kjenner til at denne bestemmelsen har vært brukt. Det er også uklart om denne bestemmelsen bare gjelder for tiltak som er pålagt gjennom skjønnet eller om det også gjelder tiltak som er pålagt av ekspropriasjonsmyndigheten. Det ble vist til at reglene om tiltaksskjønn ikke tilrås videreført. Departementet viste til at gjeldende § 16 nr. 5 fjerde ledd uansett ikke lenger har noen praktisk betydning. Dette ble begrunnet med at ved utbygging av større vassdragstiltak er det vanlig at det inngås avtaler mellom tiltakshaveren og grunneiere om ulike avbøtende tiltak, samt avtaler om utbetaling av kompensasjon mot at grunneier gjennomfører slike avbøtende tiltak selv. Departementet mente at dersom partene finner det formålstjenlig, bør ikke loven være til hinder for at de inngår slik avtale også for tiltak som er pålagt.

Departementet så ikke behov for at departementet godkjenner en slik avtale, og foreslo at gjeldende § 16 nr. 5 fjerde ledd oppheves.

Femte ledd

Departementet viste til at vregl. § 16 nr. 5 femte ledd er en bestemmelse om felleserstatning, enten ved at skjønnnet erstatter flere skadelidte ved å pålegge utbetaling av penger til tiltak, eller ved å pålegge reguleringsanleggets eier å utføre tiltak. Det finnes ingen tilsvarende bestemmelse i oreigningslova eller ekspropriasjonerstatningsloven.

Departementet mente at det er usikkert om denne bestemmelsen fortsatt er praktisk ved siden av adgangen som ekspropriasjonsmyndigheten har til å pålegge kompensierende tiltak. Etter ordlyden i orl. § 10 kan ekspropriasjonsmyndigheten pålegge tiltak både av hensyn til samfunnet eller av hensyn til eier/rettighetshaver, og etter departementets syn skulle dette derfor dekke behovet for å pålegge tiltak overfor flere skadelidte.

Det ble vist til at bestemmelsen har mye av den samme funksjonen som regelen om tiltaksskjønn etter § 16 nr. 3 annet ledd. Bestemmelsen om tiltaksskjønn har departementet foreslått oppheves, og det ble vist til at § 16 nr. 5 femte ledd bør vurderes i sammenheng med denne. Det ble fremholdt at den eneste begrunnelse departementet kan se for å beholde regelen er at det da kan utmåles felles erstatning for fellesinteresser som f.eks. beite og jakt, der slik erstatning kan være mer naturlig enn erstatning basert på individuell beregning av tap. Departementet kunne imidlertid ikke se at dette vil få noen praktisk betydning fremover.

Departementet foreslo å oppheve spesialregelen i gjeldende § 16 nr. 5 femte ledd med samme begrunnelse som oppheving av vregl. § 16 nr. 3 annet ledd.

Sjette ledd

Departementet viste til at vregl. § 16 nr. 5 sjette ledd bestemmer at erstatningen etter *tredje* og *fjerde* ledd forfaller til betaling etter hvert som arbeidet eller tiltaket utføres. Det ble vist til at erstatning etter oreigningslova skal regnes fra tidspunktet tiltakshaveren tiltrer eiendommen, jf. også ekspropriasjonerstatningsloven § 10. Ved forhåndstiltredelse etter oreigningslova § 25 kan det kreves forskudd på vederlaget.

Det ble vist til at særbestemmelsen i tredje ledd om at den årlige erstatningen skal følge eiendommen er foreslått videreført. Sjette ledd har direkte sammenheng med fjerde ledd, om utbetaling av penger i stedet for tiltak, som er foreslått opphevet. Departementet mente at det er vanske-

lig å se at det vil ha noen praktisk konsekvens å oppheve denne særbestemmelsen. Departementet foreslo på bakgrunn av dette at gjeldende § 16 nr. 5 sjette ledd oppheves.

Sjuende ledd

Departementet viste til at vregl. § 16 nr. 5 sjuende ledd bestemmer at årlige erstatninger skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som Kongen fastsetter, jf. forskrift 4. desember 1987 nr. 945 om justering av konsesjonsavgifter, årlige erstatninger og fond m.v. i medhold av vassdragslovgivningen. Oreigningslova § 23 har samme bestemmelse, men viser til en annen justeringsnorm.

Departementet antok at det ikke er behov for å opprettholde en egen bestemmelse i en revidert lov med så lik ordlyd som i oreigningslova. Departementet mente at bestemmelsen burde oppheves og erstattes av de alminnelige reglene i oreigningslova. I forlengelse av dette ble det vist til at forskriften om justering av konsesjonsavgifter, årlige erstatninger og fond da må endres tilsvarende.

Avslutningsvis viste departementet til at forholdet mellom beregningsnormen som fremgår av forskrift av 1984 om justering av årlige erstatninger fastsatt i medhold av oreigningslova, og forskrift om justering av konsesjonsavgifter, årlige erstatninger og fond m.v. i medhold av vassdragslovgivningen bør vurderes nærmere.

Åttende ledd

Departementet viste til at vregl. § 16 nr. 5 åttende ledd fastsetter regler om tinglysing av de årlige erstatninger på den enkelte eiendom. Oreigningslova har tilsvarende regel i orl. § 22 annet ledd.

Departementet mente at bestemmelsen dekkes av oreigningslova og foreslo på bakgrunn av dette at bestemmelsen oppheves, og erstattes av de alminnelige reglene i oreigningslova.

Niende ledd

Departementet viste til at vregl. § 16 nr. 5 niende ledd gjelder regulantens ansvar for å stille sikkerhet for utbetaling av årlige erstatninger for konsesjoner gitt på begrenset tid.

Det ble vist til at bestemmelse om å stille sikkerhet for årlige erstatninger også finnes i oreigningslova § 22 annet ledd: «Kvar annan saksøkjær enn staten skal gjeva den trygd skjønet fastset, for

at årleg vederlag vert rett oppgjort. Egedomen som det gjeld, er dertil pant for vederlaget.»

Departementet viste til at innholdet i denne bestemmelsen og orl. § 22 annet ledd ikke er helt sammenfallende, men at det antas at de alminnelige regler i oreigningslova gir tilstrekkelig sikkerhet. Departementet foreslo derfor at bestemmelsen oppheves.

9.1.2.7 Gjeldende bestemmelse i vregl. § 16 nr. 6

Departementet viste til at hvis skjønn ikke er begjært innen ett år fra konsesjonens dato, kreves det etter § 16 nr. 6 ny konsesjon for å fremme reguleringen. Etter vassdragsreguleringsloven er ekspropriasjonsvirkningen en sidevirkning av konsesjonen. Det ble vist til at hvis det skal fattes eget ekspropriasjonsvedtak slik som etter vannressursloven, vil konsesjonen bestå, men det vil kreves nytt ekspropriasjonsvedtak jf. oreigningslova § 16.

Departementet viste til at oreigningslova har samme frist – ett år – som vassdragsreguleringsloven. Departementet fremholdt at dette vil gi den samme regel som for andre ekspropriasjonsinngrep, og kunne ikke se særlige behov for å opprettholde en annen regel for vassdragsreguleringer. Departementet foreslo derfor at bestemmelsen oppheves og erstattes av de alminnelige regler i oreigningslova.

9.1.2.8 Gjeldende bestemmelse i vregl. § 16 nr. 7

Departementet viste til at bestemmelsen angir en mererstatning på 5 prosent for ikke-ekspropriasjon, begrenset oppad til kr 3000,- pr grunneier/rettighetshaver. Det ble vist til at oreigningslova ikke har en tilsvarende bestemmelse. Departementet mente at bestemmelsen antas å ha svært liten praktisk betydning, særlig på grunn av beløpsgrensen. Av forenklingshensyn foreslo departementet at bestemmelsen oppheves.

9.1.3 Høringsinstansenes syn

Advokatforeningen viser til departementets forslag om samordning mellom lovene, hvor ekspropriasjonsbestemmelser i vassdragsreguleringsloven foreslås opphevet og erstattet med gjeldende bestemmelser i oreigningsloven, og hvor bestemmelser om skjønnsavviklingen i vassdragsreguleringsloven foreslås opphevet og erstattet med gjeldende bestemmelser i skjønnsloven. Advokatforeningen støtter departementets forslag til samordning, som vil gjøre det samlede arealoverket let-

tere tilgjengelig og mer konsistent. Advokatforeningen har merknader til bestemmelsen om tiltaksskjønn i vregl. § 16 nr. 3 annet ledd, som omtales nedenfor.

LVK mener det er hensiktsmessig at det fattes eget vedtak om ekspropriasjon. *LVK* mener at den nye bestemmelsen i § 30 også bør gjelde vannkraftverk over 40 GWh. *LVK* har merknader til flere av de konkrete bestemmelsene, som omtales nedenfor.

Energi Norge ser at det kan være grunner til å foreta en gjennomgang av de aktuelle reglene. Samtidig overskuer ikke *Energi Norge* alle konsekvensene av de foreslåtte endringene på dette området og er prinsipielt skeptisk til en opphevelse på et slikt krevende rettsområde uten en mer detaljert analyse. Det fryktes at det kan oppstå utilsiktede materielle endringer og/eller prosessuelle endringer med konsekvenser for tidsbruk og kostnader for næringen. *Energi Norge* mener forslaget ikke vil føre til vesentlig forenkling, men uforutsigbarhet, og ber departementet om ikke å følge opp forslaget på dette punktet.

Statkraft støtter *Energi Norge* og mener at endringer ikke bør gjøres uten en forutgående detaljert analyse. *Statkraft* ser positivt på at bestemmelsen om frist for begjæring av skjønn i § 16 nr. 6 ikke videreføres, som etter sin ordlyd kan gi inntrykk av at konsesjonæren, for å kunne gjennomføre reguleringen må påstevne skjønn, selv om han har avtaler med alle berørte grunn- og rettighetshavere.

9.1.4 Departementets forslag

9.1.4.1 Lovteknisk løsning

Departementet har etter høringsinstansenes innspill vurdert om oreigningslova helt eller delvis kan avløse reglene om ekspropriasjon som i dag følger av vassdragsreguleringsloven. Departementet opprettholder forslaget om en henvisning fra revidert lov om vassdragsregulering til oreigningslova. Det vil etter departementets mening innebære en forenkling, tilsvarende som i vannressursloven § 51.

Etter dagens regel vil den skjønnsmessige avveining mellom fordeler og ulemper mellom tiltaket og inngrepet, både for konsesjon og ekspropriasjon, gjøres etter gjeldende § 8 i vassdragsreguleringsloven. Ved å fjerne den direkte ekspropriasjonshjemmelen fra vassdragsreguleringsloven og innføre krav til eget ekspropriasjonsvedtak etter oreigningslova, vil det være oreigningslova som gir rammene for den skjønnsmessige vurde-

ringen som ekspropriasjonsmyndigheten må foreta.

I høringsnotatet anså ikke departementet den skjønsmessige avveiningen som ligger til grunn for vedtak om ekspropriasjon etter oreigningslova for å innebære noen materiell endring sammenhold med den tilsvarende vurderingen som i dag gjøres etter vassdragsreguleringsloven. Etter gjeldende vregl. § 8 skal et prosjekts fordeler og skader/ulemper for allmenne og private interesser avveies mot hverandre. Etter orl. § 2 skal fordeler og ulemper ved ekspropriasjonsinngrepet vurderes for den enkelte grunn- og rettighetshaver. Orl. § 2 annet ledd har krav om at det må regnes med at inngrepet «tvillaust er til meir gagn enn skade».

I tråd med høringsnotatet anser ikke departementet det for å være noen forskjell av betydning mellom interesseavveiningene etter hhv. vassdragsreguleringsloven og oreigningslova. Ingen av høringsinstansene har uttalt seg om dette.

Som det også var påpekt i høringsnotatet vil en henvisning til oreigningslova medføre at det om nødvendig må fattes eget vedtak om ekspropriasjon i tillegg til konsesjonen. Vedtaket om ekspropriasjon vil ha nær sammenheng med konsesjonen og fattes samtidig. Denne fremgangsmåten vil etter departementets vurdering ikke medføre svekket saksbehandling. Saksbehandlingen vil gjennomføres på samme vis som etter vannressursloven. Det foreslås ingen endringer knyttet til hva som er gjenstand for ekspropriasjon eller annen erstatning i det enkelte tilfellet.

Departementet fastholder forslaget i høringsnotatet om at bestemmelsen i gjeldende vregl. § 16 nr. 1 erstattes av eget vedtak etter oreigningslova, jf. ny § 30 første ledd. Forslaget vil gjelde både for konsesjonspliktige reguleringer og overføringer, og for vannkraftverk over 40 GWh.

Departementet mener som i høringsnotatet at spesialregler som skal gjelde bør fremgå av den reviderte loven. Disse gjennomgås i det følgende i lys av høringsinnspillene som er mottatt.

9.1.4.2 De enkelte bestemmelsene i vregl § 16

Gjeldende bestemmelse i vregl. § 16 nr. 2

Vregl. § 16 nr. 2 inneholder en bestemmelse om at «erstatningen skal bestemmes under den forutsetning at anlegget blir stedsevarende». Departementet foreslo å oppheve bestemmelsen fordi det kan føre til en urimelig løsning dersom en årlig erstatning forutsetter å løpe selv om anlegget blir nedlagt eller konsesjonen utløper.

LVK kan ikke se at det foreligger noe forenklingsbehov her. *Energi Norge* og *Statkraft* påpeker at det følger av gjeldende vregl. § 21 nr. 4 at «plikten til å betale årlige erstatninger faller bort fra utløpet av det kalenderår hvori nedleggelsen er gjennomført».

Departementet viser til at sistnevnte bestemmelse er foreslått videreført i ny § 10. I lys av denne videreføringen kan ikke departementet se at det er behov for opphevelse av bestemmelsen, som videreføres i ny § 30 annet ledd.

Gjeldende bestemmelse i vregl. § 16 nr. 3

Departementet foreslo i høringsnotatet å videreføre gjeldende vregl. § 16 nr. 3 *første ledd* om at erstatningen for rettighetene som avstås skal forhøyes med et tillegg av 25 prosent. Denne bestemmelsen foreslås videreført i tråd med høringsnotatet.

Departementet foreslo i høringsnotatet at spesialregelen om tiltaksskjønn i gjeldende vregl. § 16 nr. 3 *annet ledd* oppheves, men viste til at praktisering av bestemmelsen og eventuelt behov for å beholde den, kunne belyses under høringen. Departementets hovedbegrunnelse for å oppheve regelen var at de berørte interesser er beskyttet av andre regler, herunder en grundig konsesjonsbehandling.

LVK er ikke enig i at bestemmelsen bør oppheves og viser til at det foreligger omfattende skjønnspraksis som viser at det er behov for adgang til å pålegge tiltak i et skjønn i tillegg til de konsesjonsvilkår som fastsettes. LVK mener også at skjønnsrettene vil kunne bygge på en mer detaljert kunnskap og dokumentasjon om spørsmål og behov enn konsesjonsmyndigheten. LVK mener at større vassdragstiltak ikke kan sammenlignes med «andre terrenginngrep», da disse naturinngrepene ofte strekker seg over lange distanser, er dynamiske og krevende å identifisere i detalj i forkant av et inngrep.

Advokatforeningen mener at omfattende skjønns- og rettspraksis viser at det foreligger et reelt behov for ordningen med tiltaksskjønn. Advokatforeningen er skeptisk til forslaget om å fjerne ordningen uten at det er foretatt en grundigere konsekvensanalyse av behovet for ordningen.

Departementet mener at tidligere omfattende skjønnspraksis om tiltaksskjønn, ikke er noen indikasjon på at regelen har den samme betydning i dag som den hadde tidligere. En konsesjonsbehandling etter vassdragslovgivningen, og basert på foreliggende forvaltningsrettslig ram-

mer, innebærer en meget grundig, dyptgripende og svært omfattende prosess. Før et konsesjons-gitt tiltak kan iverksettes, godkjennes gjennomarbeidede detaljplaner av NVE med klageadgang til departementet. Flere av konsesjonsvilkårene som fastsettes, gir fullmakt for ansvarlig fagmyndighet til å pålegge avbøtende og kompensierende tiltak, for- og etterundersøkelser og ulike utredninger for å ivareta private interesser. Slike tiltak kan pålegges etter at utbyggingen har funnet sted, og når eventuelle virkninger viser seg. Departementet mener det er en lite forutsigelig løsning for konsesjonæren, dersom et tiltaksskjønn senere kan sette fagmyndighetens vurderinger til side og pålegge tiltak som fagmyndigheten har vurdert og avslått.

Departementet vil også påpeke den kompetansedeling som skal ligge til grunn mellom forvaltning og domstolene. Forvaltningen er gjennom lov gitt kompetanse til å foreta en totalavveining basert på skjønn av alle fordeler og ulemper ved et tiltak og fastsette de nødvendige pålegg og vilkår – også av tiltaksmessig art – i den forbindelse. Den sammenblanding mellom forvaltnings- og domstolsmyndighet som et tiltaksskjønn i ettertid kan medføre, anser departementet som uheldig i denne sammenheng.

Departementet har på den annen side merket seg den skepsis enkelte av høringsinstansene har hatt til forslaget om å oppheve tiltaksskjønn i gjeldende vregl. § 16 nr. 3 annet ledd. I lys av de innkomne innsigelser og hensynet til at materielle endringer så vidt mulig skal unngås, vil departementet tilrå at bestemmelsen videreføres i ny § 30 i denne lovrevisjonen.

Gjeldende bestemmelse i vregl. § 16 nr. 4

Departementet foreslo i høringsnotatet å oppheve bestemmelsen om kompensasjon for fritt midtstykke med den begrunnelse at den har utspilt sin rolle, og fordi det neppe er noe gjenstående potensial for så store reguleringer som denne bestemmelsen i så fall ville regulere. Bestemmelsen må ses i sammenheng med gjeldende vregl. § 13. LVK savner en dokumentasjon fra departementet som grunnlag for forslaget om opphevelse av bestemmelsen. Ingen andre høringsinstanser har kommentarer til forslaget på dette punktet.

Departementet viser til at bestemmelsen i tillegg til å være svært vanskelig å forstå, heller ikke etter hva departementet er kjent med, har blitt benyttet i nyere tid. Det finnes ikke lenger potensiale for så store magasiner og reguleringer hvor denne bestemmelsen ville kunne hatt betydning.

Dette er en vurdering departementet har foretatt uavhengig av både fremtidige markedsforhold og politiske forhold som LVK viser til. Departementet opprettholder derfor forslaget om å oppheve bestemmelsen.

Gjeldende bestemmelse i vregl. § 16 nr. 5

Vregl. § 16 nr. 5 *første ledd* bestemmer at erstatningen skal fastsettes særskilt for den enkelte eiendom som en årlig erstatning hvis ikke erstatningen er mindre enn det minstebeløp som Kongen bestemmer. Departementet opprettholder forslaget å om å videreføre bestemmelsen med samme ordlyd som i vl. § 51 fjerde ledd. Det er ikke kommet noen merknader til forslaget.

Vregl. § 16 nr. 5 *annet ledd* bestemmer at tidligere fastsatte årlige erstatninger under minstebeløpet kan innløses dersom en av partene krever det. Ingen høringsinstanser har merknader til bestemmelsen. Departementet finner ikke grunnlag for å gjøre endringer, og i tråd med høringsnotatet foreslås bestemmelsen videreført i ny § 30.

Vregl. § 16 nr. 5 *tredje ledd* bestemmer at den årlige erstatningen skal følge eiendommen som en uatskillelig herlighet. Etter oreigningslova er hovedregelen derimot at erstatningen utbetales som en engangserstatning, og eventuelt særskilt vedtak om årlig erstatning har ikke som vilkår at den er knyttet til eiendommen.

Departementet fremholdt i høringsnotatet at det er usikkert hvor stor betydning bestemmelsen har. Begrunnelsen for å beholde regelen er at vederlaget for å avstå reguleringsmessige rettigheter og stor vannkraft fra en eiendom bør være knyttet til eiendommen, og ikke tilfalle fullt ut den som er eier av eiendommen på det tidspunktet når innløsning foretas.

Statskog har påpekt noen praktiske utfordringer i de tilfeller der eiendommer med slike påhvillende erstatninger skal selges. I enkelte tilfeller ser man at fallerstatningene kan utgjøre størstedelen av eiendommens verdi. Dette medfører at eiendommene i realiteten ikke er salgbare, da en eventuell salgssum vil bli av en slik størrelse at kjøperkretsen kan bli ikke-eksisterende. Det foreligger etter lovverket en mulighet til innløsning av de årlige erstatningene, men som krever enighet mellom grunneier og utbygger dersom erstatningen overstiger en viss størrelse. Statskog viser til at bestemmelsen etter sin ordlyd kun gjelder erstatning utmålt i rettslig skjønn, ikke i henhold til avtale. Statskogs erfaring er at det foreligger stor usikkerhet vedrørende den praktiske anvendelsen av regelverket hos grunneiere, kommune

og tinglysningsmyndighet. Dersom forslaget om å videreføre bestemmelsen opprettholdes, anmoder Statskog om at departementet ser på muligheten for en nyansering av ordlyden.

Departementet har kun mottatt høringsuttalelse fra Statskog om bestemmelsen. I tråd med utgangspunktet om å videreføre gjeldende rett, foreslår departementet at bestemmelsen videreføres som særbestemmelse, men med en språklig oppdatering som foreslått i høringsnotatet. For å unngå en materiell endring på dette punkt, vil bestemmelsen ikke få tilsvarende anvendelse for vannkraftverk over 40 GWh uten egen regulering eller overføring. Dette viderefører gjeldende rett, jf. henvisningen i vl. § 19 annet ledd.

Vregl. § 16 nr. 5 *fjerde ledd* gjelder for de tilfeller der reguleringsanleggets eier er pålagt å gjennomføre kompensierende tiltak. Departementet kan da samtykke i avtale mellom partene om at erstatning i stedet skal utbetales i penger når skadelidte selv skal utføre de kompensierende tiltak, og sette vilkår om hvordan disse skal utføres. Oreigningslova har ikke tilsvarende bestemmelse. Departementet foreslo å oppheve bestemmelsen.

LVK er uenig i forslaget, og mener departementet gir fra seg muligheten til å føre nødvendig kontroll med etterlevelse av konsesjonsvilkårene. Departementet kjenner på den annen side ikke til at bestemmelsen har vært brukt i nyere tid. Bestemmelsen har etter departementets mening ikke lenger noen praktisk betydning. Det er vanlig at det inngås avtaler mellom tiltakshaveren og grunneiere om ulike avbøtende tiltak, samt avtaler om utbetaling av kompensasjon mot at grunneier gjennomfører slike avbøtende tiltak selv.

Departementet mener at dersom partene finner det formålstjenlig, bør ikke loven være til hinder for at de inngår slik avtale også for tiltak som er pålagt. Departementet er også skeptisk til at forvaltningsmyndigheten skal ha særskilt kompetanse på et område som regulerer rettsforhold mellom private parter. Departementet skal som forvaltningsmyndighet sørge for at konsesjonsvilkår og detaljplan mv. følges opp i tråd med gitte tilatelser. I den sammenheng ser ikke departementet at det er grunnlag for forvaltningsmyndigheten å samtykke i slike avtaler. Departementet opprettholder derfor forslaget om at bestemmelsen oppheves.

Vregl. § 16 nr. 5 *femte ledd* er en bestemmelse om felleserstatning, enten ved at skjønnnet erstatter flere skadelidte ved å pålegge utbetaling av penger til tiltak, eller ved å pålegge reguleringsanleggets eier å utføre tiltak. Det finnes ikke noen tilsvarende bestemmelse i oreigningslova eller

ekspropriasjonerstatningsloven. Bestemmelsen har mye av den samme funksjonen som regelen om tiltaksskjønn etter § 16 nr. 3 annet ledd. I høringsforslaget foreslo departementet at bestemmelsen om tiltaksskjønn oppheves, og vurderte § 16 nr. 5 femte ledd i sammenheng med denne. I høringsnotatet ble det fremholdt som eneste begrunnelse for å beholde regelen at det kan utmåles felles erstatning for fellesinteresser som f. eks. beite og jakt, der slik erstatning kan være mer naturlig enn erstatning basert på individuell beregning av tap. LVK mener at bestemmelsen bør følge med i revidert lov.

Departementet mener det er usikkert om bestemmelsen fortsatt har noen praktisk betydning ved siden av adgangen som ekspropriasjonsmyndigheten har til å pålegge kompensierende tiltak. Etter ordlyden i orl. § 10 kan ekspropriasjonsmyndigheten pålegge tiltak både av hensyn til samfunnet eller av hensyn til eier/rettighetshaver. Etter departementets syn burde derfor behovet for å pålegge tiltak overfor flere skadelidte også være dekket. Departementet har samtidig merket seg innsigelsene under høringen, og foreslår derfor at spesialregelen beholdes i dette lovforslaget.

Departementet viste i høringen til at vregl. § 16 nr. 5 *sjettemte ledd* bestemmer at erstatningen etter tredje og fjerde ledd forfaller til betaling etter hvert som arbeidet eller tiltaket utføres. Erstatning etter oreigningslova skal derimot regnes fra tidspunktet tiltakshaveren tiltrer eiendommen, jf. også ekspropriasjonerstatningsloven § 10. Ved forhåndstiltredelse etter oreigningslova § 25 kan det kreves forskudd på vederlaget.

Selv om flere bestemmelser i gjeldende § 16 videreføres i lovproposisjonen, sammenholdt med høringsnotatet, kan departementet vanskelig se at det vil ha noen praktisk konsekvens å oppheve særbestemmelsen i gjeldende § 16 nr. 5 *sjettemte ledd*. Departementet foreslår at denne oppheves.

Vregl. § 16 nr. 5 *sjuende ledd* bestemmer at årlige erstatninger skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som Kongen fastsetter, jf. forskrift 4. desember 1987 nr. 945 om justering av konsesjonsavgifter, årlige erstatninger og fond m.v. i medhold av vassdragslovgivningen. Orl. § 23 har samme bestemmelse, men viser til en annen justeringsnorm.

Departementet mener det ikke er behov for å opprettholde en egen bestemmelse i en revidert lov med så lik ordlyd som i oreigningslova. LVK har ingen innvendinger mot at bestemmelsen oppheves, under forutsetning av at ordningen med automatisk indeksjustering av årlige erstatninger videreføres. Departementet foreslår i tråd med

høringsnotatet at bestemmelsen oppheves. Den erstattes av de alminnelige reglene i oreigningslova. Forskrift om justering av konsesjonsavgifter, årlige erstatninger og fond må da hjemles også i orl. § 23.

Vregl. § 16 nr. 5 *åttende ledd* fastsetter regler om tinglysing av de årlige erstatninger på den enkelte eiendom. Oreigningslova har tilsvarende regel i orl. § 22 annet ledd. Ingen høringsinstanser har merknader til bestemmelsen. Departementet foreslår at bestemmelsen oppheves, og erstattes av de alminnelige reglene i oreigningslova.

Vregl. § 16 nr. 5 *niende ledd* gjelder regulanten ansvar for å stille sikkerhet for utbetaling av årlige erstatninger for konsesjoner gitt på begrenset tid. En bestemmelse om å stille sikkerhet for årlige erstatninger finnes også i oreigningslova § 22 annet ledd, som lyder: «Kvar annan saksøklar enn staten skal gjeva den trygd skjønnet fastset, for at årleg vederlag vert rett oppgjort. Eigedomen som det gjeld, er dertil pant for vederlaget.»

LVK peker på at oreigningslova retter seg mot eksproprietanten og skjønnsretten, mens forslaget går ut på å overføre en ordning knyttet til konsesjonær og konsesjonsmyndighet. LVK peker på at departementet ikke synes å ha drøftet dette. Innholdet i vregl. § 16 nr. 5 niende ledd og orl. § 22 annet ledd er ikke helt sammenfallende, men departementet kan ikke se at det er behov ved siden av de alminnelige regler i oreigningslova som har samme formål og gir tilstrekkelig sikkerhet for disse erstatningene. Departementet foreslår at bestemmelsen oppheves.

Gjeldende bestemmelse i vregl § 16 nr. 6

I tråd med høringsnotatet foreslår departementet at § 16 nr. 6 oppheves. Dette ble også støttet av *Statkraft* i høringen.

Gjeldende bestemmelse i vregl. § 16 nr. 7

Bestemmelsen angir en mererstatning på 5 prosent for ikke-ekspropriasjon, begrenset oppad til kr 3000,- pr grunneier/rettighetshaver. Oreigningslova har ikke en tilsvarende bestemmelse. Departementet finner at bestemmelsen antas å ha svært liten praktisk betydning, særlig på grunn av beløpsgrensen. Av forenklingshensyn foreslo departementet i høringsnotatet at bestemmelsen oppheves. Ingen høringsinstanser har hatt spesielle merknader til dette. Departementet fastholder forslaget om at bestemmelsen oppheves.

9.2 Bestemmelser om skjønn

9.2.1 Gjeldende rett

Vassdragsreguleringsloven inneholder flere bestemmelser om at noe enten kan eller skal avgjøres ved skjønn. I tillegg til vregl. § 16 om ekspropriasjon og tiltaksskjønn i § 16 nr. 3 annet ledd, er det bestemmelser om skjønn for forhåndsvurdering (§ 4 nr. 2), i forbindelse med brukseierforeninger (§ 9 nr. 4 annet ledd siste punktum og nr. 8 siste punktum), hjemfall (§ 10 nr. 4 første ledd annet punktum og annet ledd), vilkår om tilbakekalling av konsesjon (§ 12 nr. 21), vannslipp (§ 19 nr. 1 og nr. 3) og nedleggelse av anlegg (§ 21 nr. 5).

Etter vregl. § 20 er det krav til skjønnsretten. Vregl § 20 nr. 1 første ledd har krav om kompetansen til skjønnsmedlemmer, som bør ha kjennskap til «sådanne jord- og skogbruksforhold som er av særlig betydning for vedkommende distrikt.» Til sammenligning har lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker (skjønnsprosessloven) en liknende bestemmelse i § 12 annet ledd, hvor det fremgår at skjønnsmedlemmer skal ha «kyndighet i det skjønnet gjelder, med sikte på å få en sammensetning som sikrer en allsidig vurdering og tilstrekkelig kjennskap til lokale forhold». Etter vregl. § 20 nr. 1 annet ledd har vedkommende departement kompetanse til å gi nærmere regler om forberedelsen av skjønnssaker. Departementet har så langt ikke benyttet denne forskriftskompetansen.

Vregl. § 20 nr. 2 har bestemmelser om kostnadsfordelingen ved skjønn. Hovedregelen er at den som søker om regulering skal betale omkostningene. Det kan imidlertid gjøres unntak fra dette når regulanten ikke er den som begjærer skjønn. I disse tilfellene kan omkostningsbeløpet reduseres med inntil en fjerdedel og ved overskjønn inntil halvdel av omkostningene. Skjønnsprosessloven inneholder også bestemmelser om kostnadsdekning. Etter loven kapittel 2 om ekspropriasjonssaker er kostnadsdekning regulert i §§ 54 og 54 a. Hovedregelen i § 54 første ledd er at saksøkeren skal erstatte saksøkte nødvendige utgifter i anledning skjønnssaken.

Etter § 54 a kommer bestemmelsene i § 54 første ledd kun til anvendelse ved overskjønn som alene er begjært av saksøkte når han ved overskjønnet oppnår en bedre avgjørelse enn ved underskjønnet, eller når retten finner at underskjønnet lider av slike feil eller avgjørelsen er så tvilsom at han hadde rimelig grunn til å begjære overskjønn. Etter § 54 a tredje ledd kan retten

pålegge saksøkte helt eller delvis å erstatte saksøkerens saksomkostninger hvis den finner at det var åpenbart urimelig av saksøkte å begjære overskjønn. Dette innebærer at det i skjønnsprosessloven, i likhet med vassdragsreguleringsloven, er hovedregelen at eksproprietanten skal bære omkostningene.

Etter § 42 i kapittel 1 om skjønn i skjønnsprosessloven, skal den som har interesse av inngrepet erstatte motpartens nødvendige utgifter ved skjønn i forbindelse med at det gjøres gjeldende rett til forkjøp, innløsning, avløsning eller liknende inngrep. Det samme gjelder saker om erstatning for innskrenkninger i rådigheten over fast eiendom og saker om grunneierens krav på å få slik eiendom innløst. Retten kan helt eller delvis gjøre unntak fra disse bestemmelsene når den som utsettes for inngrepet har avslått et rimelig forlikstilbud eller begjært skjønn uten rimelig grunn. Videre viser bestemmelsen til at §§ 54 og 54 a i kapittel 2 om ekspropriasjonssaker gjelder tilsvarende så langt de passer.

9.2.2 Høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet en rekke forenklinger når det gjelder ekspropriasjon. Departementet mente at det ikke er grunn til å opprettholde særlige bestemmelser i vassdragsreguleringsloven om ekspropriasjon så lenge de samme forhold er regulert tilsvarende i den alminnelige ekspropriasjonslovgivningen. Noen av bestemmelsene om skjønn i reglene om brukseierforeninger, hjemfall og ved nedleggelse av anlegg ble likevel foreslått videreført. Departementets foreslo at gjeldende vregl. § 20 om krav til skjønnsretten og kostnadsfordeling oppheves, og erstattes av bestemmelsene i skjønnsprosessloven.

I høringen er det ikke kommet særskilte merknader til departementets forslag om skjønn, men flere instanser har påpekt fordelene med bedre samordning mellom vassdragsreguleringsloven, skjønnsprosessloven og oreigningslova. Se omtale i punkt 3.

9.2.3 Departementets forslag

I ny § 30 om ekspropriasjon foreslår departementet i tråd med høringsnotatet at det tas inn en henvisning til oreigningslova i den reviderte vassdragsreguleringslovens bestemmelse om ekspropriasjon, tilsvarende den vi i dag finner i vannressursloven § 51. Departementet mener i tråd med høringsnotatet at avholdelse av skjønn for fastsettelse av erstatning for ekspropriasjon primært bør reguleres etter skjønnsprosessloven, og ikke etter særlige regler i vassdragsreguleringsloven.

Departementet opprettholder forslaget om å videreføre bestemmelsene om skjønn i gjeldende § 9 nr. 8 siste punktum (brukseierforeninger), § 10 nr. 4 annet ledd (ved hjemfall) og § 21 nr. 5 ved nedleggelse. Disse bestemmelsene plasseres i hhv. ny § 26 første ledd tredje punktum, ny § 28 annet ledd og ny § 10 femte ledd. Departementet viser til omtale under punkt 9.1.4 når det gjelder forslaget om å beholde bestemmelsen om tiltaks-skjønn i gjeldende § 16 nr. 3 annet ledd.

Etter departementets syn kan særregelen om krav til skjønnsretten i gjeldende vregl. § 20 nr. 1 oppheves og erstattes av bestemmelsene i skjønnsprosessloven. Departementet viser til forslaget om ny § 30 om ekspropriasjon, hvor det vises til henvisning til oreigningslova. Denne loven viser til at skjønn som skal fastsette vederlag for oreigningsinngrep etter orl. § 2 er rettslig skjønn etter skjønnsprosessloven.

For gjeldende § 20 nr. 2 om kostnadsfordeling vil spørsmål om omkostninger ved skjønn reguleres etter skjønnsprosessloven §§ 54 og 54 a, jf. § 42. Hovedregelen om at den som søker om regulering skal betale omkostningene finnes i skjønnsprosessloven § 42. Unntaket i gjeldende vregl. § 20 nr. 2 finnes ikke i skjønnslovgivningen. Departementet ser likevel ikke grunn til å opprettholde noen særskilt regel for omkostninger ved ekspropriasjonsskjønn for stor vannkraft. Gjeldende § 20 nr. 2 foreslås derfor opphevet.

10 Vassdragsreguleringsloven kapittel 7: Kontroll og sanksjoner

10.1 Innledning

Vassdragsreguleringsloven inneholder flere bestemmelser med ulike reaksjonsformer. For å tydeliggjøre hvilke bestemmelser som kan medføre sanksjoner, foreslo departementet i høringsnotatet å plassere bestemmelser som knytter seg til forvaltningens kontroll og sanksjoner i et eget kapittel.

Departementet viste i høringen til at innholdet i de enkelte paragrafene også bør vurderes nærmere i lys av endringene i forvaltningsloven om innføring av bestemmelser om administrative sanksjoner mv., jf. Prop. 62 L (2015–2016). *Justis- og beredskapsdepartementet* påpeker i høringen at det ikke fremgår om forholdet til kapittel IX i forvaltningsloven og Prop. 62 L (2015–2016) er vurdert.

Departementet har gjort en vurdering av bestemmelsene i lys av blant annet vannressursloven med sikte på en mer konsistent lovgivning. Departementet mener samtidig at det kan være grunn til å gjøre en ytterligere systematisk og samlet gjennomgang av bestemmelsene om administrative sanksjoner og reaksjoner i lovverket på hele energi- og vassdragsrettsområdet. Det er her flere lover som gjelder ulike sider av kraftproduksjon, overføring og fordeling av energi mv. Det kan være grunn til en mer samordnet gjennomgang enn for lovene her i lovproposisjonen.

10.2 Overholdelse av konsesjonsvilkår og ansvar

Etter gjeldende vregl. § 12 nr. 19 skal konsesjonæren «underkaste» seg kontroll med konsesjonsvilkår, og dermed de bestemmelser som til enhver tid måtte bli fastsatt for å kontrollere om vilkårene blir overholdt, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991–1992) kapittel 9.14.1 side 62. Bestemmelsen gir hjemmel for å kreve utgifter dekket av konsesjonæren. Departementets myndighet er delegert til NVE ved kgl. res. 14. september 2007 nr. 1053. Departementet

foreslo i høringsnotatet at bestemmelsen av pedagogiske grunner flyttes til kapittel 7, som gir en samlet oversikt over kontroll og sanksjoner. Departementet opprettholder forslaget om å flytte bestemmelsen i gjeldende § 12 nr. 19 til kapittel 7. Bestemmelsen plasseres i ny § 31.

Etter gjeldende vregl. § 12 nr. 20 er konsesjonæren ansvarlig for overholdelse av bestemmelsene i eller i medhold av loven. Bestemmelsen ble innført samtidig med straffebestemmelsen i 1992, og er ment å klargjøre konsesjonærens objektive ansvar for handlinger utført av selvstendige oppdragstakere. Slik unngikk man tvilsspørsmål hvor brudd på bestemmelser var gjort av underentreprenører eller andre som ikke formelt var konsesjonæren. I høringsnotatet anså departementet gjeldende § 12 nr. 20 for å være overflødig, og foreslo at bestemmelsen oppheves. Det ble ikke foreslått ytterligere endringer. I tråd med høringsforslaget foreslår departementet at gjeldende § 12 nr. 20 ikke videreføres.

10.3 Retting, tvangsmulkt og tilbaketrekking av konsesjon

10.3.1 Gjeldende rett

I medhold av § 12 nr. 21 *første ledd* skal det i konsesjonen bestemmes at det ved overtredelse av de i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, skal konsesjonæren etter krav fra departementet bringe forholdet i lovlig orden. Departementets myndighet er delegert til NVE ved kgl. res. 14. september 2007 nr. 1053. Bestemmelsen er en «skal-regel» og fastsettes i dag som et standardvilkår med overskriften «Kontroll med overholdelsen av vilkårene». Dette standardvilkåret har bestemmelser om både kontroll/tilsyn og sanksjonsbestemmelser.

I medhold av § 12 nr. 21 *annet ledd* skal det i konsesjonen fastsettes vilkår om tvangsmulkt for overtredelse av de i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser. Videre skal det i konsesjonen bestemmes at tvangsmulkten påløper inntil

forholdet er bragt i orden, eller forfaller for hver overtredelse. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

I medhold av § 12 nr. 21 *tredje ledd* skal det i konsesjonen bestemmes at gjentatte eller fortsatte overtredelser av de viktigste, nærmere angitte konsesjonsbetingelser som er felles for alle som deltar i reguleringen, medfører at konsesjonen kan trekkes tilbake. Mot en innløsningssum beregnet på samme måte som etter bestemmelsene i § 10 nr. 5, kan i så fall staten kreve avstått reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Ved tvist avgjøres dette ved skjønn. Om staten ikke vil overta anlegget skal § 21 gis tilsvarende anvendelse. Bestemmelsen tas inn som standardvilkår i alle konsesjoner som nevnt ovenfor.

I medhold av § 12 nr. 21 *fjerde ledd* medfører overtredelse av spesielle konsesjonsbetingelser som nevnt i tredje ledd at vedkommende vannfalls- eller brukseiers rett til å gjøre bruk av det ved regulering innvunne driftsvann bortfaller.

10.3.2 Høringsnotatet

Departementet viste til at vannressursloven § 59 har en egen bestemmelse om pålegg om retting av forhold som er i strid med loven, eller med forskrift eller enkeltvedtak i medhold av loven. Bestemmelsen skal sikre at virksomhet som gjelder vassdrag og grunnvann faktisk blir drevet i samsvar med de rettslige krav loven stiller.

Departementet anså bestemmelsen i gjeldende vregl. § 12 nr. 21 for å gjelde noe av tilsvarende forhold. Samtidig ble det vist til at bestemmelsen i vl. er mer generelt utformet, da den retter seg mot rettsstridige forhold ved et konsesjonspliktig vassdragstiltak. Et alternativ til retting etter vannressursloven er å gi konsesjon til tiltaket eller å vedta omgjøring.

Departementet viste til at vassdragsreguleringslovens bestemmelse retter seg mot konsesjonæren og vilkår fastsatt i konsesjonen. Etter departementets oppfatning burde rettingsbestemmelsen videreføres med noe av det samme formål. Departementet mente det er lovteknisk mer oversiktlig at hjemmel for retting lovfestes som egen reaksjonsbestemmelse, og ikke fastsettes som et vilkår i den enkelte konsesjon. Det ble foreslått at sanksjonsbestemmelsene så langt det er mulig samles i kapittel 7 om kontroll og sanksjoner i revidert vassdragsreguleringslov. Departementet

foreslo at gjeldende vregl. § 12 nr. 21 første ledd om pålegg om retting videreføres i ny § 32.

Departementet foreslo at vregl. § 12 nr. 21 *annet ledd* om tvangsmulkt videreføres og plasseres i ny § 33. Departementet foreslo at tilsvarende bestemmelse og ordlyd som gjeldende inkl. § 26 benyttes i revidert vassdragsreguleringslov. Det ble i den forbindelse vist til at tvangsmulkten således ikke skal fastsettes i den enkelte konsesjon slik gjeldende bestemmelse lyder, men lovfestes som en egen bestemmelse. På samme måte som etter standard konsesjonsvilkår i dag, foreslo departementet at bestemmelsen gir hjemmel for tvangsmulkt for overtredelse av de i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, eller vilkår satt i konsesjon eller vedtak i medhold av loven. Det ble vist til at i industrikonsesjonsloven og vannressursloven er bestemmelsen formulert som en kan-regel. I følge gjeldende regel i vregl. *skal* det fastsettes tvangsmulkt. Departementet fant det mest hensiktsmessig å foreslå en kan-regel i likhet med industrikonsesjonslovens og vannressurslovens bestemmelser.

Departementet viste til at vregl. § 12 nr. 21 *tredje ledd* gjelder tilbaketrekking av konsesjon. Bestemmelsen skiller seg fra de øvrige sanksjonsbestemmelser om overtredelsesgebyr og straff, da den kun retter seg mot overtredelser i den enkelte gitte konsesjon.

Departementet foreslo ingen endringer i det materielle innholdet, men at bestemmelsen forankres i ny § 34 om tilbaketrekking av konsesjon. Departementet mente at en plassering i lovens sanksjonskapittel også synes å harmonere best med prinsippet om administrativt rettighetstap i ny bestemmelse i forvaltningsloven § 45. Sanksjonen gjelder gjentatte eller fortsatte overtredelser av de viktigste, nærmere angitte konsesjonsbetingelser. Det ble vist til at etter dagens standardvilkår regnes disse å være vilkår om konsesjonsavgifter og næringsfond, byggefrister, manøvreringsreglement, konsesjonskraft og kontroll med overholdelse av vilkårene.

Departementet foreslo at gjeldende vregl. § 12 nr. 21 *fjerde ledd* videreføres uten endringer i ny § 34.

10.3.3 Høringsinstansenes syn

NVE mener det bør vurderes å innføre en bestemmelse om at oversittelse av byggefrist i vilkår for konsesjoner etter revidert vassdragsreguleringslov fører til bortfall av konsesjon. NVE viser til at dette følger av vannressursloven § 27.

10.3.4 Departementets forslag

Departementet mener at loven vil bli enklere og mer brukervennlig dersom bestemmelsene om retting, tvangsmulkt og tilbaketrekking av konsesjon samles i ett kapittel. I tråd med høringsnotatet foreslår departementet at krav om retting, tvangsmulkt og tilbaketrekking av konsesjon følger direkte av loven, og ikke lenger må fastsettes som vilkår i den enkelte konsesjon.

Departementet foreslår at gjeldende vregl. § 12 nr. 21 første ledd om pålegg om retting videreføres i ny § 32 som foreslått i høringsnotatet.

Departementet foreslår at gjeldende vregl. § 12 nr. 21 annet ledd om tvangsmulkt videreføres og plasseres i ny § 33 som foreslått i høringsnotatet.

Departementet foreslår at § 12 nr. 21 tredje ledd om tilbaketrekking av konsesjon plasseres i ny § 34 i tråd med høringsforslaget. Departementet har drøftet problemstillingen som NVE viser til i omtalen av byggefrister i punkt 7.2.4. Der foreslås det ikke materiell endring. Oversittelse av byggefrister kan i medhold av ny § 34 medføre tilbaketrekking av konsesjon ved gjentatte eller fortsatte overtredelser.

Departementet foreslår at gjeldende vregl. § 12 nr. 21 fjerde ledd plasseres i ny § 34 i tråd med høringsforslaget.

10.4 Overtredelsesgebyr

10.4.1 Gjeldende rett

Bestemmelser om overtredelsesgebyr ble tilføyd i både vannressursloven og vassdragsreguleringsloven ved endringslov 19. juni 2009 nr. 106. Bestemmelsen i vassdragsreguleringsloven § 25 tilsvarende vannressursloven § 60 a.

Vregl. § 25 første ledd fastsetter at departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven. Myndigheten til å ilegge overtredelsesgebyr er delegert til NVE ved kgl. res. 26. mars 2010 nr. 445 om endring i kgl. res. 14. september 2007 nr. 153. Det følger av lovens forarbeider at med uttrykket «bestemmelser» menes også forskrifter, konsesjoner og konsesjonsvilkår, samt pålegg fastsatt med hjemmel i disse, jf. Ot.prp. nr. 66 (2008–2009) s.13.

Både overtredelse av vilkår nedfelt direkte i konsesjoner og overtredelse av etterfølgende vilkår eller pålegg med hjemmel i konsesjoner, kan

dermed ilegges overtredelsesgebyr. Bestemmelsene gjelder også for tidligere gitte konsesjoner med tilhørende vilkår og pålegg fastsatt med hjemmel i disse.

Etter *annet ledd* er oppfyllelsesfristen fire uker. Fristen løper fra vedtakstidspunktet. Forvaltningsloven § 42 om utsatt iverksetting av vedtak kan komme til anvendelse dersom vedtak om overtredelsesgebyr påklages. Ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Bestemmelsenes *tredje ledd* slår fast at foretak kan ilegges overtredelsesgebyr. Foretak kan ilegges gebyr selv om ingen enkeltperson kan gebyrlegges. Reglene om foretak innebærer at også kumulative og anonyme feil kan medføre gebyr. Skyldkravet for foretak følger av bestemmelsenes første ledd. For at foretak skal kunne ilegges gebyr må det enten foreligge skyld, i form av forsett eller uaktsomhet, hos en enkeltperson som handler på vegne av foretaket, eller anonyme eller kumulative feil.

Bestemmelsenes *fjerde ledd* lister opp hensyn som skal tas i betraktning ved vurderingen av om gebyr skal ilegges og ved utmåling av gebyret. Listen er generell og gjelder både for enkeltpersoner og foretak. Dette er i samsvar med Sanksjonsutvalgets anbefaling, jf. Ot.prp. nr. 66 (2008–2009) s. 13. Listen er ikke uttømmende, og det kan ilegges gebyr selv om de fastsatte hensyn ikke er tilstede.

10.4.2 Høringsnotatet

Departementet viste i høringsnotatet til at bestemmelsen i gjeldende vregl. § 25 ble tilføyd i 2009 med moderne språkdrakt. Departementet så derfor ikke behov for å gjøre særlige endringer. Departementet mente imidlertid at det var hensiktsmessig å legge inn en presisering om at betalingsfristen for overtredelsesgebyr er *minimum* fire uker. Det ble vist til at dette tilsier at det gjøres tilsvarende endring i vannressursloven § 60 a annet ledd. Departementet foreslo at gjeldende § 25 videreføres i ny § 35.

10.4.3 Departementets forslag

Departementet opprettholder forslaget om å videreføre gjeldende § 25 om overtredelsesgebyr i ny § 35. I tråd med forslaget i høringsnotatet foreslår departementet å legge inn en presisering om at betalingsfristen for overtredelsesgebyr er *minimum* fire uker. Tilsvarende foreslås for vannressursloven § 60 a.

10.5 Straff

10.5.1 Gjeldende rett

Vregl. § 24 regulerer straff og sier at den som forsettlig eller uaktsomt foretar vassdragsregulering uten nødvendig konsesjon, eller overtrer de i loven eller i medhold av loven fastsatt bestemmelser, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder. Medvirkning straffes på samme måte, jf. straffeloven (2005) § 15, jf. § 1.

Straffebestemmelsen i § 24 kom inn i vassdragsreguleringsloven ved lovrevisjonen i 1992. Før dette fantes det ingen egen straffebestemmelse i loven. Vl. § 63 har tilsvarende strafferamme som vassdragsreguleringsloven, men med en detaljert opprøpning over hvilke overtredelser som kan straffes. I henhold til energiloven § 10-5 skal den som overtrer loven eller bestemmelser eller pålegg gitt i medhold av loven, straffes med bøter eller fengsel i inntil 1 år eller begge deler. Uaktsom overtredelse straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder eller begge deler. Etter energiloven kan overtredelser få strengere straff enn etter vannressursloven eller vassdragsreguleringsloven.

Strafferammen i vregl. § 24 ble drøftet i Ot.prp. nr. 50 (1991–1992) s. 84:

«I følge arbeidsgruppens forslag til straffebestemmelse skal overtredelser kunne straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år. Grensen mellom forseelse og forbrytelse trekkes i alminnelighet ved en strafferamme på tre måneder, jfr straffeloven § 2. Både arbeidsmiljøloven § 85 og forurensningsloven § 78 har en strafferamme på fengsel inntil tre måneder som alternativ til bøtestraff. Departementet kan ikke se at det på vassdragsreguleringens område er behov for en strengere strafferamme enn i f.eks. forurensningssaker. Strafferammen i den foreslåtte § 25 første ledd bør derfor settes

til fengsel inntil tre måneder i stedet for et år. Dermed vil overtredelse være å anse som forseelse, jf. straffeloven § 2.»

I forbindelse med ikrafttredelse av straffeloven av 2005 ble det gjort endringer i vassdragsreguleringsloven. Medvirkningstillegget i vregl. § 24 annet punktum ble fjernet ettersom det var overflødig ved siden av straffeloven 2005 § 15, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 481.

10.5.2 Høringsnotatet

Departementet viste i høringsnotatet til at bestemmelsen er relativt ny. Den er generelt utformet, og innebærer at brudd på konsesjonsplikten eller overtredelse av de i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser kan sanksjoneres med straff. I Ot.prp. nr. 39 (1998–99) s. 275 er det vist til at Vassdragslovutvalget anså gjeldende vregl. § 24 som meget generelt utformet. Det ble på denne bakgrunn foreslått en mer spesifisert straffebestemmelse i vl. § 63.

Departementet foreslo i høringsnotatet en bestemmelse om straff i ny § 36 i den reviderte vassdragsreguleringsloven. Den bygger på samme struktur som vl. § 63 og angir hvilke overtredelser som kan medføre straff.

10.5.3 Departementets forslag

Departementet foreslår en bestemmelse om at brudd på konsesjonsplikten etter ny § 3 i den reviderte loven, og overtredelse av konsesjonen eller konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt i medhold av loven, kan medføre straff. Bestemmelsen utformes etter mønster av vannressursloven og plasseres i ny § 36. Dette vil bidra til økt forutberegnelighet for aktørene som er omfattet av loven, i tillegg til at det for myndighetene vil bidra til en mer effektiv kontroll med overholdelsen av vassdragsreguleringsloven.

11 Vassdragsreguleringsloven kapittel 8: Sluttbestemmelser

11.1 Forholdet til eldre lovgivning

I høringsnotatet foreslo departementet å videreføre gjeldende § 26 nr. 3 og 4 om forholdet til eldre lovgivning. Bestemmelsen var plassert i ny § 37.

I høringen har NVE pekt på en rekke forhold som bestemmelsen ikke regulerer. NVE viser her til eldre, større kraftverk uten egen konsesjon, som er bygget i forbindelse med en reguleringskonsesjon slik praksis var tidligere, kraftverk over 40 GWh med gjeldende konsesjon etter vannressursloven og kraftverk under denne grensen som utvides slik at produksjonen øker til mer enn 40 GWh. Videre nevner NVE prosjekter for opprusting og utvidelse som er bygget i nær sammenheng med et reguleringsmagasin og revisjon av vilkår over 40 GWh med konsesjon etter vannressursloven. NVE viser til at det heller ikke er diskutert hva som ligger i begrepet «reguleringsanlegg».

Departementet viser til at bestemmelsen som videreføres i ny § 37 var en overgangsregel fra den gang loven ble vedtatt i 1917. Departementet viser generelt til omtalen av konsesjonspliktige tiltak i punkt 4.4. I den grad det oppstår lovtolkningsspørsmål i tilfellene som NVE nevner, må dette vurderes konkrete i den enkelte sak. Departementet anser det noe uklart hvilken reelle betydning bestemmelsen har i dag, men viderefører forslaget til ny § 37 som foreslått i høringsnotatet for å unngå utilsiktede materielle endringer.

11.2 Overgangsregel for konsesjonsvilkår

I høringsnotatet foreslo departementet en overgangsregel for utdaterte konsesjonsvilkår i ny § 38. Det ble foreslått at bestemmelsen stadfester at vilkår i meddelte konsesjoner eller vedtak står ved lag.

I høringen påpekte *Energi Norge* at departementet bør klargjøre at de utdaterte vilkårene

som foreslås fjernet i loven ikke lenger gjøres gjeldende for tildelte konsesjoner fra den nye lovens ikrafttredelse. *Statkraft* anser rekkevidden for bestemmelsen i ny § 38 om at vilkår i meddelte konsesjoner eller vedtak står ved lag som uklar. Når departementet gjennom denne prosessen har vurdert og tatt stilling til hvilke vilkår som er utdaterte, og som derfor fjernes fra lovene, mener *Kraftfylka* at skrittet bør tas helt ut og at departementet klargjør at slike vilkår i eksisterende konsesjoner ikke lenger vil gjøres gjeldende. Tilsvarende påpekes også av *Nordland fylkeskommune*.

Statkraft mener at det neppe er behov for en særbestemmelse for vilkår som er satt med hjemmel i en bestemmelse som for fremtiden blir erstattet med den generelle bestemmelsen i ny § 20 annet ledd. På den annen side peker Statkraft på bestemmelser i eldre konsesjoner som det i dag ikke vil være mulig å kreve etterlevd uten å bryte Norges folkerettslige forpliktelser, for eksempel krav om fortrinnsvis bruk av norske leverandører. Andre bestemmelser i eldre konsesjoner er uten praktisk betydning fordi de aktuelle forhold nå reguleres av annet lovverk, for eksempel lov om yrkesskadeforsikring.

Vilkår som åpenbart må anses for å ha utspilt sin rolle vil ikke lenger ha noen praktisk betydning. Dette gjelder selv om vilkårene fortsatt står formulert i den enkelte konsesjonen. For fremtiden vil det være aktuelt å fjerne slike vilkår under for eksempel omgjøring av konsesjoner.

Samtidig mener departementet at det bør tas høyde for at vilkår som fortsatt har hjemmel i loven skal stå seg selv om hjemmelsgrunnlaget i loven er endret. Det gjelder også der hjemmelsbestemmelsen har endret ordlyd, eller hvor hjemmelen for det aktuelle vilkåret er flyttet til en annen bestemmelse. For eksempel vil dette gjelde vilkår om forhold som det vil kunne settes vilkår om etter ny § 20.

Departementet foreslår en overgangsbestemmelse i romertall VIII, hvor det fastsettes at vilkår som fortsatt har hjemmel i loven står ved lag.

12 Bestemmelser som foreslås opphevet

12.1 Innledning

Departementet foreslår å oppheve enkelte eldre bestemmelser i vassdragsreguleringsloven som har blitt erstattet av annet regelverk, eller som antas å ha utspilt sin rolle. En samlet omtale av disse bestemmelsene gis her.

I punkt 4 har departementet også foreslått å fjerne gjeldende § 4 nr. 2 om avgjørelse av hvorvidt en regulering er konsesjonspliktig ved rettslig skjønn. Departementet viser til redegjørelsen i punkt 4.5.4.

Som det fremgår av punkt 7 har departementet gjennomgått bestemmelsene om konsesjonsvilkår i loven. Det er særlig gjeldende vregl. § 12 som gir hjemmel for en rekke ulike konsesjonsvilkår. Flere av bestemmelsene stammer fra tidligere tider, og ivaretok hensyn som kraftutbyggingen representerte for datidens samfunn. Enkelte av bestemmelsene ivaretar samfunnshensyn som i dag reguleres gjennom annen lovgivning. Departementet viser til omtalen i punkt 7 om vilkårsbestemmelser som oppheves eller erstattes av en mer generell hjemmelsbestemmelse i ny § 20.

Som det fremgår av punkt 9 ovenfor foreslår departementet forenklinger i bestemmelsene om ekspropriasjon og skjønn. Her foreslås deler av gjeldende vregl. § 16 og § 20 opphevet. Siden departementet foreslår en lovrevisjon der alle nye bestemmelser legges inn i eksisterende lov, er det ikke behov for særskilt oppheving av disse bestemmelsene i lovteksten.

12.2 Rett til å klage på avslag på konsesjonssøknad til Stortinget

12.2.1 Gjeldende rett

Vregl. § 8 annet ledd gir konsesjonssøkerne hjemmel for å klage til Stortinget dersom en konsesjonssøknad er avslått. Det er kun avslag på en konsesjonssøknad som konsesjonssøkeren kan bringe inn for Stortinget etter § 8 annet ledd. Bestemmelsen ble tatt inn i loven etter Stortingets eget ønske ved lovendringen av 1959, jf. Innst. O. nr. 1 (1958) s. 9. Som bakgrunn for endringen

viste komiteen til at med den utvidelse av vurderingsgrunnlaget som endringsloven medførte, burde en konsesjonssøker som blir nektet konsesjon, få adgang til å prøve saken i Stortinget.

12.2.2 Høringsforslaget

Departementet viste i høringsnotatet til vurderingen om å oppheve bestemmelsen om rett til å kreve enkeltsaker forelagt for Stortinget i Meld. St. 25 (2015–2016) *Kraft til endring* og uttalelsen på side 197:

«I sakene om avslag på søknader om konsesjon for vassdragsreguleringer mener regjeringen at den generelle klageadgangen er tilstrekkelig for å sikre en forsvarlig behandling.»

Departementet viste til at bestemmelsen stammer fra en tid hvor store reguleringer inngikk i kraftutbyggingssøknadene. Reguleringer og overføringer som i dag omsøkes, er i all hovedsak av langt mindre karakter. En rekke verneplaner for vassdrag har etter innføring av bestemmelsen også blitt vedtatt av Stortinget. Konsekvensene for natur, miljø og samfunn underlegges omfattende utredninger før en søknad kan konsesjonsbehandles.

Det ble vist til at i saker hvor departementet avslår en søknad, kan vedtaket påklages til Kongen etter de alminnelige reglene i forvaltningsloven. Departementet fremholdt at saksbehandlingen for vassdragsreguleringer ivaretar kravene til søkerne fullt ut, og at dobbeltbehandling som det nå er adgang til, er unødvendig. Departementet mente på bakgrunn av dette at en forenkling er på sin plass, og foreslo at bestemmelsen oppheves.

12.2.3 Høringsinstansenes syn

Energi Norge er usikre på om alminnelig klagebehandling til Kongen i statsråd vil gi en like uhildet, ny vurdering, sammenliknet med en behandling i Stortinget. På den annen side gir Energi Norge uttrykk for at enkeltsaksbehandling i Stortinget ikke nødvendigvis er i tråd med dagens forvalt-

ningssystem. Energi Norge oppfordrer departementet til å legge særskilt til rette for en god og reell klagebehandling på området.

12.2.4 Departementets forslag

Departementet opprettholder forslaget om å oppheve bestemmelsen i gjeldende § 8 annet ledd om at avslag på konsesjonssøknad kan påklages til Stortinget. Departementet mener i tråd med høringsnotatet at saksbehandlingen for vassdragsreguleringer ivaretar kravene til søkerne fullt ut. Et avslag fra departementet kan påklages til Kongen i statsråd, i tråd med alminnelige forvaltningsrettslige regler.

12.3 Avbøtende tiltak knyttet til vannføringen

12.3.1 Gjeldende rett

Vregl. § 19 nr. 1 pålegger reguleringsanleggets eier å treffe tiltak, samt å avgi vann i slik utstrekning, at den alminnelige ferdsel og fløting eller andre allmenne interesser forulempes så lite som mulig. Bestemmelsen er i hovedsak en særregel for avgivelse av fløtingsvann, men kan også gjelde andre tiltak for allmenne interesser. Etter nr. 1 første ledd annet punktum kan tiltakene i tilfelle av tvist avgjøres ved skjønn.

Fløting må i dag anses historisk, men det er ikke upraktisk at det fremmes krav om tiltak for andre allmenne interesser, for eksempel i form av krav om en gangbru hvor reguleringen vil vanskeliggjøre ferdselen. I Rt. 1990 side 69 la Høyesterett til grunn at selv om konsesjonsmyndigheten hadde sagt nei til terskler, var dette ikke til hinder for at skjønnsretten kunne pålegge terskelbygging med hjemmel i § 19 nr. 1. Andre allmenne interesser omfatter ikke naturverninteresser, jf. blant annet Rt. 1972 s. 560. Her ble Norges Naturvernforbund nektet adgang til å opptre under tiltaksskjønnet ved Aurlandsutbyggingen. Bestemmelsen er også omtalt i juridisk teori (Falkanger/Haagensen: Vassdrags- og energirett (2002) side 544 flg.).

Etter § 19 nr. 1 første ledd tredje punktum kan grunn og rettigheter som er nødvendig til gjennomføring av tiltakene kreves avstått etter reglene i § 16 nr. 1 første ledd. Bestemmelsene om ekspropriasjon i § 16 nr. 1, 2, 3, 5 og 7 gis anvendelse. Dette innebærer at de som opptre på vegne av allmenne interesse kan fremme krav om tiltak ved skjønnet. Dette er bakgrunnen for at kommunen og fylkesmannen gjerne stevnes som representan-

ter for allmenne interesser i større vassdrags-skjønn.

Etter § 19 nr. 1. annet ledd skal skade eller ulempe for alminnelig ferdsel, fløting eller fiske som ikke avhjelpes etter første ledd erstattes i samsvar med alminnelige ekspropriasjonsrettslige prinsipper.

Vregl. § 19 nr. 2 første ledd gir Kongen myndighet til å gi reguleringsanleggets eier tillatelse til å rå over alt vannet til reguleringsformål når «overveiende hensyn» taler for det. Dette er ment som en innskrenkning av plikten etter nr. 1 til å avgi nødvendig vann til ferdsel og fløting. Det skal settes vilkår som finnes påkrevet av hensyn til allmenne interesser som utvidelsen påfører skade, eller for å fremme samfunnsnyttens av tiltaket.

Vregl. § 19 nr. 2 annet ledd fastsetter at alminnelige saksbehandlingsregler ved ordinær reguleringskonsesjon skal gjelde så langt de passer. Annet punktum er en særbestemmelse om at det kan fastsettes høyere konsesjonsavgift enn vanlig ved kraft som innvinnes på grunn av en slik tillatelse.

Vregl. § 19 nr. 3 bestemmer at skjønn etter denne paragraf og etter § 16 behandles som én sak. Skjønn over forhold som gjelder fløtingen kan holdes særskilt. Det er bestemt at orl. § 21 gjelder tilsvarende for skjønn etter denne paragraf.

12.3.2 Høringsnotatet og departementets forslag

Departementet viste i høringsnotatet til at gjeldende vregl. § 19 nr. 1 gjelder tiltak som kan pålegges etter at reguleringskonsesjon er gitt. Det ble vist til at fløting ikke lenger er praktisk, og bestemmelsen er i hovedsak en særregel for fløtingsvann.

Departementet fremholdt at for spørsmål om avgivelse av vann må det antas at skjønnsretten kan tolke og utfylle konsesjonsbestemmelsene, men ikke endre dem eller sette dem til side, for eksempel pålegge en større vannføring eller annen avgivelse enn det som er bestemt i manøvreringsreglementet. Det ble vist til at departementet ikke kunne se hvilke tiltak som skal iverksettes uten at dette er drøftet under konsesjonsbehandlingen. Departementet anså det som uheldig at en skjønnsrett kan pålegge tiltak, for eksempel terskler, når fagmyndigheten ikke har funnet dette hensiktsmessig eller nødvendig.

Det ble vist til at når det gjelder spørsmålet om ivaretagelse av allmenne interesser ble dette drøftet av Vassdragslovutvalget i NOU 1994: 12. Utval-

get presiserte at hensynet til allmenne interesser ivaretas bedre av forvaltningen gjennom vassdragsmyndighetene og miljøvernmyndighetene enn det er mulig å gjøre ved skjønn, jf. utredningen side 124 andre spalte. Departementet mente at konsesjonsmyndigheten har bedre forutsetninger for å ivareta allmenne interesser gjennom konsesjonsbehandlingen enn ved skjønn. Departementet kunne derfor ikke se at opphevelse av bestemmelsen ville svekke hensynet til de allmenne interesser.

Det ble vist til at departementet ikke er kjent med at gjeldende vregl. § 19 nr. 2 har vært anvendt i nyere tid, og at bestemmelsen fremstår som upraktisk. Departementet mente at skulle det oppstå en situasjon med søknad eller forespørsel om å fritta for å avgi vann, vil dette kunne vurderes etter andre bestemmelser. Det ble vist til at regulanten for eksempel kan søke om å endre vilkår i konsesjonen, eller regulanten eller andre kan be om at fastsatt reglement endres. Departementet mente at den særlige saksbehandlingsregelen i gjeldende § 19 nr. 2 annet ledd ikke har en selvstendig betydning dersom § 19 nr. 1 oppheves. Departementet så heller ikke behov for særbestemmelsen om høyere konsesjonsavgift i siste punktum dersom Kongen gir tillatelse til å rå over vannet etter § 19 nr. 2.

Det ble vist til at gjeldende vregl. § 19 nr. 3 om felles behandling ikke har en selvstendig betydning dersom det resterende innhold i gjeldende § 19 oppheves.

Departementet opprettholder i lys av dette forslaget i høringsnotatet om at gjeldende vregl. § 19 oppheves. Departementet mener at de hensyn som har vært ivaretatt i gjeldende vregl. § 19 nr. 1 i dag kan ivaretas mer hensiktsmessig i medhold av øvrige bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven, vannressursloven eller annen lovgivning.

12.4 Avgift til staten ved innsjøer med fritt midtstykke

Bestemmelsen i gjeldende vregl. § 13 kommer til anvendelse der innsjøen som er gjenstand for regulering har et fritt midtstykke. En innsjø vil ha et fritt midtstykke når den ikke i sin helhet er undergitt privat eiendomsrett. Bestemmelsen sier ikke noe om når en innsjø har et fritt midtstykke, da dette er overlatt til ulovfestet rett og rettspraksis.

Dersom en innsjø har et fritt midtstykke er dette arealet underlagt statlig eiendomsrett.

Rådigheten over det frie midtstykke er regulert i vannressursloven § 17. Se nærmere omtale i NOU 1994: 12 s. 154. I følge gjeldende vregl. § 13 skal det svares en engangsgodtgjørelse til staten for hver innvunnet naturhestekraft. Beregningen av godtgjørelsen skal følge prinsippene for beregning av konsesjonsavgift. Avgiften tilfaller statskassen. Staten kan ifølge annet ledd velge om kommunene som er berørt av reguleringen skal tilgodeses av midlene.

I høringsnotatet viste departementet til at en innsjø må være av en viss størrelsesorden for at det skal foreligge et fritt midtstykke. Departementet fremholdt at det derfor er en begrenset andel av Norges innsjøer hvor dette er aktuelt og som ikke allerede er regulert. Departementet mente at bestemmelsen ikke lenger aktuell, og foreslo at den oppheves. Departementet foreslo samtidig at også gjeldende § 16 nr. 4 om erstatning tas ut. Departementet opprettholder forslaget i tråd med høringsnotatet.

12.5 Konsesjonsvilkår om erstatning til etterlatte

Bestemmelsen i gjeldende vregl. § 12 nr. 4 fastsetter at departementet kan pålegge konsesjonæren å sikre en øyeblikkelig erstatning til etterlatte etter den som omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden. Slike vilkår inngår ikke i standardvilkårene. Som redegjort for i høringsnotatet kan ikke departementet se behov for en slik særregulering, og viser til lov om yrkesskadeforsikring av 1989. Eppersom bestemmelsen ikke lenger har noen praktisk betydning, ble den foreslått opphevet.

I sitt høringsssvar er NVE ikke uenig i at lovbestemmelsen oppheves, men vil påpeke at vilkår om erstatning til etterlatte inngår i standardvilkårene i dag. Bestemmelsen har ikke lenger praktisk betydning, og det har ikke lenger noe formål å ha den med i standardvilkårene. Det vises for øvrig til omtale av overgangsregler for konsesjonsvilkår er i punkt 11.2. Departementet fastholder forslaget om at bestemmelsen oppheves.

12.6 Plikt til å bekoste reguleringsplan

12.6.1 Gjeldende rett og høringsnotatet

Etter vregl. § 12 nr. 5 kan konsesjonæren (tiltaksnaver) i visse tilfeller pålegges å dekke utgiftene til reguleringsplan og i særlige tilfeller til arealdelen i kommuneplan. Bestemmelsen gjelder

når en konsesjon enten medfører bymessig bebyggelse eller foranlediger et større inngrep i fjellområder.

Første ledd gir adgang til å pålegge konsesjonæren å bekoste slike utgifter når konsesjonen vil medføre bymessig bebyggelse. Annet ledd gir en tilsvarende adgang til å pålegge konsesjonæren å bekoste slike utgifter når konsesjonen foranlediger et større inngrep i fjellområder.

Det settes ikke vilkår etter denne bestemmelsen i standardvilkårene. Det er ikke krav til egen reguleringsplan for tiltak med konsesjon etter vannressursloven eller vassdragsreguleringsloven. I tillegg fremstår bestemmelsens kriterier som svært upraktiske. I høringsnotatet ble det vist til at departementet ikke ser behov for en slik bestemmelse i tillegg til bestemmelsen om å dekke utgiftene til kommunal planlegger, jf. gjeldende vregl. § 6 nr. 1 femte ledd. Se nærmere i punkt 6.3. Departementet foreslo at bestemmelsen oppheves.

12.6.2 Høringsinstansenes syn

LVK har ingen innvendinger mot forslaget, under forutsetning av at bestemmelsen om kostnadsdekning til kommunal planlegger fanger opp de utgifter til arealplanlegging som kommunen blir påført ved det påtenkte kraftanlegget. LVK ber departementet presisere at kostnadsdekningsbestemmelsen for kommunal planlegger også dekker utgifter til å engasjere eksterne konsulenter.

12.6.3 Departementets forslag

Det settes ikke lenger vilkår etter gjeldende § 12 nr. 5 i standardvilkårene. Det er ikke krav til egen reguleringsplan for tiltak med konsesjon etter vannressursloven eller vassdragsreguleringsloven. I tillegg fremstår bestemmelsens kriterier som upraktiske. Departementet ser ikke behov for en egen bestemmelse i tillegg til bestemmelsen om å dekke utgiftene til kommunal planlegger, som videreføres. Se punkt 6.3.4.

Departementet viser til at dekning av utgifter til kommunal planlegger etter forslaget til ny § 13, som viderefører gjeldende § 6 nr. 1 fjerde ledd, må skje etter en konkret vurdering. Det fremgår av bestemmelsen at utgifter til nødvendig juridisk eller annen sakkyndig hjelp erstattes grunneiere, rettighetshavere, kommuner og andre interesserte av søkeren i den utstrekning det finnes rimelig. Rekkevidden av bestemmelsen er blant annet behandlet i Ot.prp. nr. 50 (1991–92).

12.7 Ytterligere regulering og avgivelse av driftsvann

Etter gjeldende vregl. § 12 nr. 14 skal eieren av et anlegg finne seg i enhver ytterligere regulering som ikke forringer reguleringsens effekt. Hensynet bak bestemmelsen er at en tillatt regulering i et vassdrag ikke bør være til hinder for en senere og mer fullkommen regulering. Opprinnelig konsesjonær skal ha rett til å fortsatt benytte den mengde vann som den opprinnelige konsesjonen ga for gjenværende del av konsesjonstiden. Hvis konsesjonæren derimot vil benytte noe av den økte vannføringen som blir innvunnet ved den senere og større reguleringen, skal han betale for denne bruken.

Videre bestemmer gjeldende § 12 nr. 14 at eieren av et reguleringsanlegg skal avgi nødvendig driftsvann til senere kanalanlegg. Dette er i juridisk teori ansett å være en lite tyngende plikt, ettersom det vil omfatte et forholdsvis ubetydelig vannkvantum. Etablering av kanalanlegg for statens regning anses for uaktuelt i fremtiden.

Departementet er ikke kjent med bestemmelsen har blitt benyttet, og anser den ikke for å ha praktisk betydning. Den foreslås ikke videreført i revidert vassdragsreguleringslov.

12.8 Særregel for reguleringer uten konsesjon

Av gjeldende vregl. § 23 følger det at Kongen kan bestemme at reglene om brukseierforeninger i § 9 nr. 3 til 8 gjøres gjeldende i forholdet mellom den som utfører et reguleringsanlegg som ikke er konsesjonspliktig etter loven, og nedenforliggende vannfalls- eller kraftverkseiere som ved reguleringen vil bli tilført mer vann.

Bestemmelsen gjelder for eksempel for reguleringer til andre formål enn kraftproduksjon, eller reguleringer som er under konsesjonsgrensene i vregl. Dette vil være tiltak som faller inn under vannressursloven. Bestemmelsen forutsetter søknad fra tiltakshaveren. Departementet er ikke kjent med at vregl. § 23 har vært brukt i den senere tid. Departementet mente i høringsnotatet at bestemmelsen ikke fremstår som praktisk, og foreslo at den ikke videreføres.

LVK er skeptisk til at endringen gjennomføres uten en grundigere konsekvensanalyse. Den omstendighet at en bestemmelse «ikke har vært brukt i den senere tid», er etter LVKs vurdering ikke i seg selv tilstrekkelig grunnlag til å fjerne en

lovbestemmelse. Det bør foretas en nærmere konsekvensanalyse forut for et slikt forslag.

Bestemmelsen retter seg etter sin ordlyd mot de tilfellene hvor det ikke kreves reguleringskonsesjon. Som det fremgår av høringsnotatet, har ikke departementet funnet noen dokumentasjon på bruk av bestemmelsen. Departementet kan

fortsatt ikke se at denne bestemmelsen vil komme til anvendelse fremover uavhengig av at konsesjonsplikt etter gjeldende § 2 første ledd bokstav c) videreføres. Departementet fastholder dermed forslaget om at gjeldende § 23 skal oppheves.

13 Vannfallrettighetsloven kapittel 1: Lovens formål

Det fremgår av gjeldende § 1 første ledd at landets vannkraftressurser tilhører og skal forvaltes til beste for allmennheten, og at dette skal sikres gjennom offentlig eierskap på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå. Bestemmelsen ble innført i 2008, og lovfester det som hele tiden har vært formålet bak reglene om konsesjon for erverv av vannfall etter industrikonsesjonsloven. Bestemmelsen er kommentert i Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) side 72.

I høringsnotatet foreslo departementet at lovens formål skilles ut som en egen bestemmelse som plasseres i ny § 1 i nytt kapittel 1. Det gjøres

ingen endringer i formålsbestemmelsens innhold. Det fremgår av ovennevnte lovproposisjon at «utover å tilkjenne og synliggjøre lovens hovedformål vil bestemmelsen kunne få en betydning ved tolkning og anvendelse av de andre bestemmelsene i loven».

I tråd med høringsnotatet foreslår departementet et kapittel 1 i loven hvor formålet til industrikonsesjonsloven fremgår, jf. ny § 1. Det har ikke kommet inn noen særskilte merknader til bestemmelsen i høringen.

Som ny korttittel på loven brukes «vannfallrettighetsloven».

14 Vannfallrettighetsloven kapittel 2: Konsesjonspliktige erverv av vannfall

14.1 Gjeldende rett

Industrikonsesjonsloven kapittel I inneholder bestemmelser om erverv av eiendomsrett eller andre rettigheter knyttet til selve vannfallet. Etter gjeldende § 1 annet ledd kan ingen andre enn staten uten konsesjon erverve eiendomsrett til vannfall over lovens konsesjonsgrense. Andre rettigheter til vannfall enn eiendomsrett kan bare erverves med hjemmel i industrikonsesjonsloven kapittel I. Private kan ikke gis konsesjon til å erverve konsesjonspliktige fallrettigheter, jf. ikl. §§ 1 og 2.

Lovens konsesjonsgrense på 4.000 naturhestekrefter fremgår av § 1 annet ledd. I de påfølgende leddene er det bestemmelser om unntak fra konsesjonsplikt, avgjørelse av tvist om kraftmengde, erverv til andre formål enn kraftutbygging og senere søknad om utbygging. Bestemmelsene om konsesjon for erverv av rettigheter til vannfall ble gjennomgått i forbindelsene med lovendringene i 2008 basert på konsolideringsmodellen knyttet til offentlig eierskap og kontroll, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007–2008).

Industrikonsesjonsloven har bestemmelser som også fanger opp indirekte erverv av rettigheter til vannfall, for eksempel gjennom salg av bakenforliggende aksjer eller andeler i selskap som har konsesjonspliktige rettigheter i vannfall. De gjeldende lovbestemmelsene om utleie mv. av vannkraftproduksjon ble vedtatt i 2009, jf. Ot.prp. nr. 66 (2008–2009). Bestemmelsen om erverv av andel i offentlige ansvarlige selskaper med konsesjonspliktige rettigheter til vannfall i ikl. § 37 a ble vedtatt i 2016, jf. Prop. 96 L (2015–2016). Reglene som knytter seg til erverv av selskapsandeler, utleie av vannfall mv. er omtalt nærmere i punkt 18 nedenfor.

I gjeldende § 2 første ledd fremgår kravene som stilles for at en aktør som ikke er en del av staten som sådan, skal anses som «offentlig» i lovens forstand. Dette omfatter statsforetak og norske kommuner og fylkeskommuner. Konsesjon kan også gis til bestemt selskap, foretak, lag eller sammenslutning som direkte eller indirekte

er eid av et statsforetak eller en eller flere kommuner eller fylkeskommuner på en slik måte at disse innehar minst to tredjedeler av kapitalen og stemmene. Organiseringen må være slik at det foreligger et åpenbart reelt offentlig eierskap. Definisjonen av en offentlig aktør har betydning i flere sammenhenger. Flere av bestemmelsene i lov om erverv av vannfall mv. viser til definisjonen, slik som § 2 tredje ledd post 22, § 3, § 4 tredje ledd, § 5 a annet ledd, § 36 åttende ledd og § 37 a første ledd.

I gjeldende § 2 annet ledd er det en bestemmelse om foreleggelse av større saker for Stortinget. I § 2 tredje ledd er det en rekke bestemmelser om vilkår i konsesjonen, og i fjerde ledd er det en bestemmelse om tinglysing.

Det fremgår av gjeldende § 2 tredje ledd nr. 2 at en konsesjon gir adgang til utnyttelse av vannfallet som kraftkilde overensstemmende med konsesjonsbetingelsene og gjeldende lovgivning.

I § 2 tredje ledd post 22 er det en egen bestemmelse om konsesjon for videre overdragelse av tidligere konsederte vannfall.

I loven §§ 6 og 9 er det bestemmelser om statlig og fylkeskommunal forkjøpsrett ved konsesjonspliktige erverv av eiendomsrett til vannfall.

14.2 Høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å samle bestemmelsene om konsesjonspliktig erverv av vannfall og konsesjonspliktens grense målt i naturhestekrefter i et nytt kapittel 2. Bestemmelsene om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett, krav til reelt offentlig eierskap, statlig og fylkeskommunal forkjøpsrett og overdragelse av rettigheter som har konsesjon ble også foreslått plassert i dette kapitlet. Et fellestrekk for bestemmelsene er at de knytter seg til erverv eller videresalg av vannfallrettigheter som sådan, i motsetning til indirekte erverv gjennom eksempelvis kjøp eller salg av aksjene i et vannfalleiende selskap. Forsla-

get innebar også endret paragrafnummerering og oppdaterte krysshenvisninger i loven.

Gjeldende § 2 om konsesjon for erverv av eiendomsrett til vannfall er en omfangsrik lovparagraf som inneholder en rekke poster og ledd. Mest omfattende er tredje ledd, som inneholder i alt 23 poster om hovedsakelig vilkår og betingelser som settes i konsesjonen. Flere av postene er opphevet. De enkelte postene omhandler ulike forhold som ikke nødvendigvis hører hjemme i samme bestemmelse. Departementet foreslo å dele opp bestemmelsen og gjøre rekkefølgen på temaene som er regulert i disse bestemmelsene mer pedagogisk.

I ny § 2 foreslo departementet å samle bestemmelsene om konsesjonsplikt og -grense etter gjeldende § 1 annet ledd, om foreleggelse for Stortinget etter gjeldende § 2 annet ledd, om hva konsesjonen gir adgang til etter gjeldende § 2 tredje ledd nr. 2 og om avgjørelse av tvist om kraftmengde etter gjeldende § 1 fjerde ledd. Det ble også foreslått språklige oppdateringer.

I ny § 3 foreslo departementet å samle bestemmelsene om unntak fra konsesjonsplikt eller vilkår i en konsesjon, samt vilkår ved senere utbygging. Disse fremgår av gjeldende § 1 tredje, femte, sjette og syvende ledd. I den nye bestemmelsen ble det foreslått språklige justeringer ved at «betingelser» endres til «vilkår» og «grunnregler» endres til «bestemmelser». Begrepet «vedkommende» departement ble også foreslått fjernet. I bestemmelsen om hjemmel for å unnlate å fastsette vilkår dersom vannfallet ikke skal utnyttes til kraftproduksjon, vises det til vilkårene i nytt kapittel 5 i loven, istedenfor den nåværende formuleringen om «grunnreglene» i gjeldende § 2. Dette er en konsekvens av at bestemmelser i gjeldende § 2 flyttes til ulike deler av loven.

I forslag til ny § 4 (§ 5 i lovproposisjonen) ble bestemmelsen om hvem som kan gis konsesjon til å erverve eiendomsrett til vannfall plassert. Bestemmelsen står i dag i gjeldende § 2 første ledd. I ordlyden er det foreslått å endre ordet «betingelser» til «vilkår».

I forslag til ny § 5 (§ 6 i lovproposisjonen) ble bestemmelsen om statens forkjøpsrett plassert. Det ble foreslått en oppdatert paragrafhenvisning på grunn av ny lovstruktur. Det ble også foreslått en rekke språklige endringer ved at eksempelvis ordene «dog» endres til «likevel», «hatte utgifter» endres til «påløpte utgifter» og «forlangende» endres til «krav». Ordet «vedkommende» fylkeskommune eller departement er foreslått fjernet slik at lovteknikken blir mer enhetlig. Uttrykket «er gjort avhengig av en betingelse hvis inntreden

staten ikke har rådighet over» ble foreslått endret til «er betinget av en omstendighet utenfor statens kontroll». I bestemmelsen om statens utøvelse av forkjøpsrett i gjeldende § 6 nr. 4 er det vist til «kraftleveranse som nevnt i gjeldende § 2 post 21». Denne posten eksisterer ikke i dagens lov. I forslaget til ny § 5 fjerde ledd (er § 6 fjerde ledd i lovproposisjonen) ble henvisningen foreslått tatt ut.

I forslag til ny § 6 (§ 7 i lovproposisjonen) ble bestemmelsen om fylkeskommunal forkjøpsrett tatt inn. Bestemmelsen står i dag i gjeldende § 9. Det ble foreslått språklige oppdateringer i flere av leddene. Gammelmodige ord som «approberes», «faar», «skjøn», «herom», «herav» osv. ble foreslått oppdatert til moderne rettskriving og språkbruk. Betegnelsen «vedkommende» departement ble foreslått endret til «departementet». Utover dette ble det foreslått endringer i krysshenvisningene til andre deler av loven, som følge av ny paragrafstruktur.

I forslag til ny § 7 (§ 4 i lovproposisjonen) ble gjeldende bestemmelse om overdragelse av konsederte vannfall plassert. Dersom et konsedert vannfall senere blir overdratt til en ny erverver, fremgår det av gjeldende § 2 nr. 22 at dette utløser konsesjonsplikt. I slike tilfeller har konsesjonsmyndigheten hjemmel til å stille ytterligere vilkår. På grunn av de redaksjonelle endringene som ble foreslått i bestemmelsen om blant annet konsesjonsvilkår, foreslo departementet å oppdatere henvisningen til vilkår som i så fall kan stilles. Det ble foreslått at hjemmelen for vilkår plasseres i nytt kapittel 5 i loven. Bestemmelsen om konsesjon for videre overdragelse av konsederte vannfall må derfor vise dit. Begrepet «fastsatte betingelser» er foreslått endret til «vilkårene» i den opprinnelige konsesjonen.

14.3 Høringsinstansenes syn

Statkraft mener at gjeldende § 2 fjerde ledd om at tvist om kraftmengde kan avgjøres ved skjønn burde oppheves. *Statkraft* mener at denne avgjørelsesformen er lite praktisk og det er ikke kjent at denne adgangen har blitt benyttet i nyere tid. Det vises også til at tilsvarende regel er foreslått opphevet i vassdragsreguleringsloven.

Energi Norge med støtte fra *Statkraft* og *NHO* peker på at ny § 3 tredje ledd om unntak fra konsesjonsplikt dersom det ervervede vannfallet ikke skal benyttes til kraftproduksjon har blitt langt snevrere enn den opprinnelige regelen i gjeldende § 1 sjette ledd. Det vises til at ny § 3 tredje ledd

angir til at det kan gis tillatelse til erverv «uten at det settes vilkår etter kapittel 5 i denne lov», men slik at grunnkravet om offentlig eierskap som fremgår av forslaget til ny § 4 (er § 5 i lovproposisjonen) fortsatt skal gjelde. Dette mener Energi Norge innebærer en materiell endring, som departementet ikke har kommentert nærmere.

Justis- og beredskapsdepartementet mener at forslag til ny § 5 (er § 6 i lovproposisjonen) om statens forkjøpsrett er tung og bør deles opp, at femte til syvende ledd har en tung setningskonstruksjon og at det bør gjøres språklige forenklinger. Videre mener departementet at forslag til ny § 6 (er § 7 i lovproposisjonen) om fylkeskommunens forkjøpsrett er for lang og bør deles opp.

Statkraft mener at forslaget til ny § 7 (er § 4 i lovproposisjonen) om overdragelse av konsederte vannfall bør flyttes til ny § 2, siden konsesjonspliktige faller i dag som oftest gjelder fall som allerede er bygget ut. I disse tilfellene vil det søkes om konsesjon til videre overdragelse eller fritak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett. Statkraft mener at bestemmelsen bør gis en like sentral plassering som ny § 2.

14.4 Departementets forslag

Departementet opprettholder forslaget om å samle bestemmelsene om konsesjonspliktig erverv av vannfall og konsesjonspliktens grense målt i naturhestekrefter i nytt kapittel 2 i loven. I vedlagte lovspill er det gitt en oversikt over hvor de ulike postene og leddene foreslås omplassert i revidert lov. De språklige oppdateringene er omtalt i merkningene til de enkelte bestemmelsene.

I ny § 2 videreføres bestemmelsene om konsesjonsplikt og konsesjonsgrense. Det gjøres enkelte språklige endringer. Departementet er enig med *Statkraft* i at det er hensiktsmessig å oppheve gjeldende § 1 fjerde ledd i om avgjørelse av tvist om kraftmengde ved skjønn. En tilsvarende bestemmelse i vassdragsreguleringsloven foreslås også opphevet, se punkt 4.5.4. Ingen av høringsinstansene har motsatt seg at den tilsvarende bestemmelsen i gjeldende vregl. § 4 nr. 2 oppheves.

I ny § 3 videreføres bestemmelsene om unntak fra konsesjonsplikten.

Etter at høringsnotatet ble sendt ut på høring, har departementet blitt oppmerksom på at ordet «beslektet» i gjeldende § 1 tredje ledd falt ut av ordlyden ved en lovendring i 1992. Bestemmelsen

ble den gang endret av hensyn til EØS-avtalen. Forarbeidene gir ingen forklaring på hvorfor denne delen av bestemmelsen ble tatt ut, se Ot.prp. nr. 82 (1991–92) side 10. Sett i sammenheng med de øvrige alternativene i bestemmelsen, gir det ingen mening dersom tilfellet hvor erververen (arvingen) er «beslektet» med overdrageren skal være omfattet av konsesjonsplikten, mens tilfellet der erververen er «besvogret» med ham i opp- eller nedstigende linje eller i første eller annen sidelinje er unntatt. I gjeldende § 36 femte ledd omfattes også tilfellet hvor erververen er «beslektet» med eieren i opp- eller nedstigende linje eller i første eller annen sidelinje.

Departementet foreslår å tilbakeføre ordet «beslektet» som var en del av bestemmelsen tidligere, slik at ordlyden i ny § 3 første ledd første punktum vil lyde:

«Konsesjon er ikke nødvendig ved erverv av vannfall ved skifte av ekteskapelig felleseie eller ved arv, odelsløsning eller overdragelse når erververen (arvingen) er nærmere odelsberettiget enn overdrageren (arvelateren), er dennes ektefelle, *eller beslektet* eller besvogret med ham i opp- eller nedstigende linje eller i første eller annen sidelinje» (vår understreking).

Departementet har merket seg innspillet fra *Energi Norge* om at unntaket fra bestemte vilkår ved tillatelse til erverv av vannfall som ikke skal utnyttes til kraftproduksjon, etter gjeldende § 1 sjettede ledd, ikke omfatter unntak fra krav til offentlig eierskap slik forslaget lød i høringsnotatet. Departementet har ikke hatt til hensikt å foreslå materielle endringer på dette punktet. Det foreslås et tillegg i ordlyden i ny § 3 tredje ledd, slik at unntaket også omfatter eierskapskravet i ny § 5. Dette viderefører gjeldende rett slik intensjonen var med høringsnotatet.

I ny § 4 videreføres bestemmelsen om videre overdragelse av vannfall i gjeldende § 2 nr. 22. Departementet er enig med *Statkraft* om at bestemmelsen om konsesjon for videre overdragelse av vannfall retts teknisk bør gis en mer fremtredende plass. Det foreslås at bestemmelsen innføres som ny § 4, før bestemmelsene om eierskap og forkjøpsrett.

I ny § 5 plasseres bestemmelsen om krav til offentlig eierskap.

I ny §§ 6 og 7 plasseres bestemmelsene om statlig og fylkeskommunal forkjøpsrett.

15 Vannfallrettighetsloven kapittel 3: Konsesjonens varighet og omfang

15.1 Gjeldende rett

Etter lovendringen i 2008 gis konsesjon til erverv av eiendomsrett til vannfall kun til offentlige aktører og på ubegrenset tid, jf. § 2 tredje ledd nr. 1. Tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall vil fortsatt gjelde, jf. § 2 tredje ledd nr. 17 og § 41. Dette innebærer at vannfallet med alle innretninger tilfaller staten ved utløpet av konsesjonstiden.

En konsesjon kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år, jf. 5 a. Bestemmelsen om revisjon ble tilføyd i 1992. Etter § 5 a annet ledd kan konsesjonæren søke omgjøring av vilkår gitt i henhold til kapittel 1 i loven. En søknad om endring av vilkår om tidsbegrensning og hjemfall skal innvilges såfremt konsesjonæren oppfylder krav til offentlig eierskap i § 2 første ledd.

Omgjøring av hjemfallsvilkår reguleres både av § 5 a annet ledd og § 27. De någjeldende bestemmelsene ble innført i 2008 i forbindelse med konsolideringsmodellen, jf. merknadene i Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) side 75. Overdragelse av vannfall underlagt hjemfallsvilkår fra private til offentlige eiere er omtalt i nevnte proposisjon side 55.

15.2 Høringsnotatet

I høringsnotatet har departementet foreslått å samle reglene som har betydning for konsesjonens varighet og omfang i et nytt kapittel 3. Et tilsvarende kapittel er også foreslått for endringene i vassdragsreguleringsloven.

I ny § 8 ble det foreslått å plassere hovedregelen om at selskaper og sammenslutninger som oppfylder kravene til offentlig eierskap etter gjeldende § 2 første ledd kan få konsesjon på ubegrenset tid, jf. gjeldende § 2 tredje ledd nr. 1.

I ny § 9 foreslo departementet å plassere reglene om adgangen til revisjon av vilkår i ervervskonsesjoner i gjeldende § 5 a. En revisjon av konsesjonsvilkår har betydning for hvilke forplik-

telser som påhviler konsesjonæren i henhold til en eksisterende konsesjon. Loven har fastsatte tidspunkter for når en revisjon kan finne sted, som hovedregel etter 30 år. Etter departementets vurdering burde bestemmelsen plasseres i et kapittel som gjelder generelle rammer for konsesjonærens virksomhet i henhold til konsesjonen.

Departementet foreslo at gjeldende § 5 a annet ledd oppheves. Bestemmelsen er ivaretatt gjennom tilsvarende bestemmelse i gjeldende § 27, som ble foreslått videreført i ny § 10. Ordlyden ble foreslått endret for å utjevne små ulikheter mellom de to bestemmelsene. Loven ville da inneholde én bestemmelse om omgjøring av konsesjonsvilkår. Det ble foreslått språklige endringer ved at ordene «dog» endres til «likevel», «grunnregler» endres til «bestemmelser», «betingelser» endres til «vilkår» og «konsesjonsbetingelser» endres til «konsesjonsvilkår». Henviingen til tidligere lovgivning om «bergverk og annen fast eiendom med m.v» ble foreslått tatt ut, da dette ikke antas å ha praktisk betydning ut fra lovens virkeområde.

I ny § 11 foreslo departementet å samle bestemmelsene for konsesjoner med vilkår om hjemfall til staten. Dette vil gjøre den reviderte loven mer oversiktlig. Reglene om hjemfall i gjeldende §§ 2 nr. 17 og 41 flyttes til ny § 11. Det ble også foreslått noen få, mindre språklige endringer, ved at «hvorigjennom» endres til «hvor», «såsom» endres til «som», «etter skjønn på sin bekostning» endres til «for statens regning», «herom» endres til «om dette», «dog» endres til «likevel» og «herom» endres til «ved dette».

15.3 Høringsinstansenes syn

Statkraft har ut fra betraktninger om at bestemmelsene skal følge konsesjonens livssyklus gjort gjeldende at det ville det vært naturlig om ny § 9 om adgangen til revisjon og ny § 10 om omgjøring

av konsesjonsvilkår kom etter bestemmelsene om vilkår.

Statkraft er enig i at ny § 11 om statens hjemfallsrett fremdeles er relevant. Statkraft ønsker likevel at behovet for bestemmelsen hadde kommet klarere frem av ordlyden og foreslår at det inntas en pedagogisk setning om at for konsesjoner som på konsesjonstidspunktet er gitt på begrenset tid tilfaller vannfallet staten.

Justis- og beredskapsdepartementet mener at ny § 11 første ledd har en tung setningskonstruksjon, og at den bør forenkles. Det vises også til at annet ledd annet punktum inneholder gammeldagse ord og uttrykk, som bør moderniseres.

15.4 Departementets forslag

I ny § 8 opprettholder departementet forslaget om å skille ut hovedregelen om at selskaper og sammenslutninger som oppfyller kravene til offentlig eierskap etter ny § 5 gis konsesjon på ubegrenset tid.

Departementet har vurdert innspillet fra *Statkraft* om å flytte ny § 9 om revisjon til etter vilkårsbestemmelsene. Etter departementets syn setter revisjonsadgangen et viktig premiss for konsesjonens omfang, og departementet mener det er hensiktsmessig at bestemmelsen plasseres i kapitlet om konsesjoners varighet og omfang.

Departementet opprettholder forslaget om å plassere bestemmelsen om revisjon etter gjeldende § 5 a første og tredje ledd i ny § 9. I ordlyden til ny § 9 må henvisningen til vilkår for konsesjon oppdateres på grunn av ny lovstruktur.

Enkelte paragrafhenvvisninger er oppdatert av samme årsak. Det gjøres noen mindre språklig endringer. Begrepet «betingelser» i en konsesjon endres til «vilkår» i tråd med forvaltningsrettslig terminologi.

Departementet har vurdert om bestemmelsen om omgjøring av konsesjonsvilkår i gjeldende § 5 a annet ledd og § 27, som videreføres i ny § 10, også bør flyttes til etter bestemmelsene om vilkår. I likhet med revisjonsadgangen, mener departementet at ny § 10 setter viktige rammer for innholdet og omfanget av en konsesjon, og at den bør inntas i kapittel 3 i tråd med høringsforslaget.

I ny § 11 opprettholdes forslaget om å samle bestemmelsene for konsesjoner med hjemfall til staten.

I høringsuttalelsen fra *Statkraft* ble det foreslått å presisere innholdet i ny § 11 om hjemfall. Departementet ser ikke behovet for en slik presisering, og mener det er godt kjent at hjemfallsinstituttet gjelder for tidsbegrensede konsesjoner. Departementet har kommet til at det ikke foretas endringer av strukturen og ordlyden i ny § 11 om statens hjemfallsrett, og har derfor ikke fulgt opp *Justis- og beredskapsdepartementets* innspill om å modernisere bestemmelsen. Det vises til den generelle omtalen under punkt 3 og en tilsvarende vurdering i punkt 8.4.4 for bestemmelsen om hjemfall i vassdragsreguleringsloven. En ytterligere strukturomlegging av bestemmelsen vil fort lede til at materielle spørsmål kan bli reist, noe som det har vært en målsetning å unngå for denne lovendringssakens vedkommende. En gjennomgang som foreslått kan vanskelig foretas uten at en kommer nær grensen for materielle endringer.

16 Vannfallrettighetsloven kapittel 4: Krav til saksbehandling mv.

16.1 Gjeldende rett

Lov om erverv av vannfall mv. har flere bestemmelser som knytter seg til saksbehandlingen av en konsesjonssøknad og rettsvirkningene av manglende søknad. Disse er plassert i kapittel I og kapittel V i loven.

I gjeldende § 2 annet ledd er det krav om foreleggelse for Stortinget av saker om erverv av særlig store vannfall (over 20.000 naturhestekrefter) eller saker hvor betydelige interesser står mot hverandre. I § 2 fjerde ledd er det en bestemmelse om tinglysing av konsesjon med tilknyttede vilkår. Her fremgår det også at senere tinglyste rettigheter bortfaller ved hjemfall, og at departementet er ansvarlig for å meddele at et vannfall har hjemfalt for tinglysing.

I gjeldende § 24 første og annet ledd er det krav til innholdet i en konsesjonssøknad, herunder om informasjon i søknaden og erklæring fra selskapets styre. I tredje ledd fremgår det at «Hvis de omhandlede erklæringer er uriktige, kommer straffelovens § 221 til anvendelse». Straffeloven § 221 gjelder straff for uriktig forklaring. Den tidligere tilsvarende bestemmelsen i straffeloven 1902 var § 166. I juridisk litteratur fremgår det at henvisningen til straffeloven 1902 § 166 ble tatt med for sikkerhets skyld (Lov om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom – Koncessions-loven – av 14. december 1917 med kommentarer, Olaf Amundsen (1918) side 184). Etter fjerde ledd skal konsesjonsmyndighetene innhente uttalelser fra vedkommende fylkeskommune og kommunestyre.

I gjeldende § 29 første ledd er det en egen bestemmelse om fullbyrdelse av avtaler som er omfattet av § 36 om konsesjon for aksjeerverv. I gjeldende § 29 annet ledd er det en bestemmelse som begrenser varigheten for avtale om rett til å erverve eiendomsrett eller annen rettighet til vannfall (opsjoner og liknende) til fem år.

I gjeldende § 30 første ledd er det bestemmelser om frist for innsendelse av konsesjonssøknad. Etter annet ledd skal departementet sette ny frist

(tilleggsfrist) for å søke om konsesjon dersom første ledd ikke er oppfylt. Tredje ledd regulerer konsekvensene av manglende konsesjon mht. tinglysing. Fjerde ledd gjelder konsesjon på elektrisk kraft. Se i den forbindelse punkt 17.3.7 om bestemmelser som foreslås opphevet.

Ved manglende oppfyllelse av tilleggsfrist for å søke om konsesjon etter § 30 annet ledd inntreer bestemmelsene om avvikling av eiendomsrett og eventuelt tvangssalg i §§ 31 og 32. Etter disse bestemmelsene risikerer erververen å miste sine rettigheter dersom det konsesjonsrettslige forholdet ikke er bringes i orden.

Etter gjeldende § 34 får reglene i §§ 30, 31 og 32 tilsvarende anvendelse når en korporasjon, stiftelse eller et selskap har undergått forandringer med hensyn til virksomheten, setet, styret eller stemmeandelene mv. Etter annet ledd gjelder dette også dersom en korporasjon, stiftelse, selskap med konsesjonspliktige rettigheter etter loven har undergått forandringer slik at vilkårene for erverv uten konsesjon ikke lenger er tilstede.

16.2 Høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å samle bestemmelsene som knytter seg til saksbehandlingen av konsesjonssøknader i et nytt kapittel 4 i loven. Dette kapitlet samsvarer med foreslått ny struktur i vassdragsreguleringsloven. Også bestemmelsene som regulerer konsekvenser av manglende konsesjon slik som i gjeldende §§ 30, 31 og 32 hører etter departementets syn tematisk hjemme i et slikt kapittel og er derfor foreslått plassert i kapittel 4.

Departementet foreslo at ny § 12 viderefører bestemmelsene om konsesjonssøknad i gjeldende § 24 første og annet ledd med enkelte språklige oppdateringer. Departementet mente det ikke var nødvendig å ha særbestemmelser om straff for uriktig forklaring i form av en henvisning til straffeloven § 221. Departementet foreslo derfor at

gjeldende § 24 tredje ledd ikke skulle videreføres i den reviderte loven.

Det ble foreslått at ny § 13 viderefører gjeldende § 24 fjerde ledd om krav til å innhente uttalelser fra vedkommende fylkeskommune og kommunestyre.

I ny § 14 foreslo departementet å plassere bestemmelsene om frister for å sende inn søknad om konsesjon som følger av gjeldende § 30 første og annet ledd, samt bestemmelsene om blant annet manglende overholdelse av disse fristene i gjeldende § 31.

Departementet foreslo at gjeldende bestemmelse i § 2 fjerde ledd første punktum, om at konsesjoner med tilhørende vilkår skal tinglyses, plasseres i ny § 15. Også bestemmelsen om bortfall av tinglyste rettigheter ved hjemfall og departementets plikt til å sørge for at hjemfallet blir tinglyst, jf. § 2 fjerde ledd annet og tredje punktum, er foreslått videreført på samme sted.

I ny § 16 ble gjeldende 30 tredje ledd om at registerføreren skal gjøre anmerkning i grunnboken og varsle departementet i tilfelle av manglende konsesjon foreslått videreført. Det ble foreslått enkelte språklige oppdateringer av ordlyden i bestemmelsen. Det ble også foreslått at bestemmelsen skal gjelde for søknader om konsesjon og «annet vedtak etter denne lov».

I ny § 17 foreslo departementet å videreføre bestemmelsene om tvangssalg ved oversittelse av tidsfristene for konsesjonssøknad som følger av gjeldende § 32. I bestemmelsen var krysshenvising til andre lovparagrafer oppdatert. I forslaget til ny § 17 tredje ledd (gjeldende § 32 tredje ledd) har departementet foreslått at det også vil fremgå at første ledd gjelder tilsvarende for overdragelse av aksje eller part i selskap med begrenset ansvar. Etter lovendring i 2016 kan konsesjon gis til erverv av selskapsandel i offentlige ansvarlige selskaper (gjeldende § 37a). På denne bakgrunn har departementet foreslått at henvisningen til selskaper med begrenset ansvar tas ut av ordlyden.

16.3 Høringsinstansenes syn

Energi Norge, med støtte fra *Statkraft* og *NHO*, viser til at saksbehandlingsreglene i stor grad knytter seg til erverv av råfall. Dette påpekes også av *Advokatforeningen*. Erverv av råfall er ikke er den mest relevante situasjonen i dag, og det er langt mer praktisk med overdragelser av konsederte vannfall, aksjer eller andeler i selskaper med konsesjonspliktige rettigheter. Når det foretas en så omfattende revisjon, bør også saksbehandlings-

reglene oppdateres og tilpasses de situasjoner som er mest relevante i dag. De ber derfor departementet vurdere tilpasninger i lovteksten, og gjenspeile de faktiske forhold bedre i lovproposisjonen.

Til forslaget om å videreføre bestemmelsen om tvangssalg i ny §§ 17 og 32 som sanksjon ved overtredelse ønsker *Energi Norge* at departementet følger en prinsipiell tilnærming, og opphever bestemmelsene eller forklarer nærmere i proposisjonen hvilke praktiske situasjoner som er aktuelle.

Justis- og beredskapsdepartementet har i høringsuttalelsen påpekt at bestemmelsen som er plassert i ny § 12 første ledd inneholder gammel-dagse ord og uttrykk som bør moderniseres.

16.4 Departementets forslag

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om å samle bestemmelser om saksbehandlingen i et nytt kapittel 4.

I tråd med høringsforslaget foreslår departementet å skille ut gjeldende § 24 første og annet ledd, som plasseres i ny § 12. I tråd med høringsnotatet videreføres ikke gjeldende § 24 tredje ledd. Videre foreslår departementet å plassere gjeldende § 24 fjerde ledd i ny § 13.

Som beskrevet i høringsnotatet har departementet foreslått en mer omfattende modernisering av ny § 5 i vassdragsreguleringsloven, som gjelder innholdet i konsesjonssøknader. Konsesjonsbehandlingen av et erverv av vannfall utløser etter departementets syn ikke det samme behovet for utredninger om hvordan tiltaket vil påvirke forholdene i og rundt vassdraget som for tiltak etter vassdragsreguleringsloven.

Departementet har merket seg synspunktene fra høringen om at det kunne være grunn til å gå lengre i revisjon av lovens saksbehandlingsregler. Som påpekt av *Energi Norge* benyttes loven i praksis i stadig større grad i forbindelse med overdragelser av aksjer i selskaper med konsesjonspliktige rettigheter mm. Departementet ser ikke bort ifra at det kan være grunn til å vurdere ytterligere forenklinger i loven på et senere tidspunkt, men har sett seg nødt til å begrense forslaget i denne omgangen til en mer lovteknisk revisjon.

I ny § 14 opprettholder departementet forslaget om å plassere bestemmelsene om frister for å sende inn søknad om konsesjon, som følger av gjeldende § 30 første og annet ledd, samt bestemmelsene om blant annet manglende overholdelse av disse fristene i gjeldende § 31. Det gjøres en

oppdatering av krysshenvisninger til andre paragrafer. Ordlyden foreslås endret i tråd med høringsnotatet slik at fristene gjelder for søknader om konsesjon «eller annet vedtak.»

I ny § 15 opprettholder departementet forslaget om å plassere gjeldende § 2 fjerde ledd første punktum om tinglysing. Krysshenvisning til andre bestemmelser oppdateres og uttrykket «vedkommende» departement foreslås endret til «departementet».

I ny § 16 plasseres gjeldende § 30 tredje ledd om at registerføreren skal gjøre anmerkning i

grunnboken og varsle departementet i tilfelle av manglende konsesjon, som også foreslått i høringsnotatet.

I ny § 17 opprettholder departementet forslaget om å plassere reglene om tvangssalg som i dag fremgår av gjeldende § 32. Departementet ser i tråd med høringsnotatet ingen grunn til å videreføre noen sontring mellom de ulike selskapstypene i spørsmålet om rettsvirkninger av oversittet frist for konsesjonssøknad, og bestemmelsen vil derfor få tilsvarende anvendelse for overdragelse av aksje eller part i selskap.

17 Vannfallrettighetsloven kapittel 5: Vilkår og avbøtende tiltak

17.1 Innledning

Konsesjon for erverv av vannfall gis med vilkår om blant annet konsesjonskraft, konsesjonsavgift, næringsfond, byggefrister, tinglysing og andre avbøtende tiltak. Lovhjemmelen for slike vilkår fremgår av postene i gjeldende ikl. § 2 tredje ledd.

Gjeldende § 2 tredje ledd er meget omfattende. For å gjøre loven mer oversiktlig bør bestemmelsen deles i flere paragrafer. Videre bør lovbestemmelsene om konsesjonsplikt og kriteriene for konsesjon i større grad skilles fra bestemmelser om vilkår og betingelser som gjelder i den enkelte konsesjonen.

Departementet foreslår at bestemmelsene om vilkår som kan pålegges konsesjonæren etter gjeldende § 2 tredje ledd, skilles ut i et nytt kapittel 5 om vilkår og avbøtende tiltak. Dette samsvarer med tilsvarende løsning som er foreslått for vassdragsreguleringsloven. Flere av vilkårene som settes i konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven er i dag sammenfallende. Flere av vilkårene knytter seg til tiltaket i vassdraget, og ikke selve ervervet, som industrikonsesjonsloven primært regulerer i tråd med lovens formålsbestemmelse. Enkelte av vilkårene i gjeldende § 2 tredje ledd fremstår også som utdaterte. Departementet foreslår på denne bakgrunn at enkelte av vilkårsbestemmelsene bør utgå i den reviderte loven.

Departementet mener at hensynet til brukervennlighet og sammenheng mellom vassdragsreguleringsloven taler for at vilkårsbestemmelsene så langt som mulig plasseres i et eget kapittel, i egne bestemmelser med egen paragrafoverskrift.

17.2 Vilkårsbestemmelser som foreslås videreført

17.2.1 Konsesjonsavgift

17.2.1.1 Gjeldende rett

I henhold til industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd nr. 13 skal det pålegges konsesjonæren å

betale konsesjonsavgift. Både industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven har bestemmelser om innbetaling av konsesjonsavgift til staten og berørte kommuner.

Konsesjonsavgiften beregnes ut fra et kraftgrunnlag som fastsettes av NVE, jf. delegeringsvedtak fra OED av 14. september 2007. Kraftgrunnlaget fastsettes for hver enkelt konsesjon. Etter industrikonsesjonsloven beregnes kraftgrunnlaget ut fra den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet. Beregningsmetoden for kraftgrunnlag etter industrikonsesjonsloven er ulik fra den metoden som blir benyttet i vassdragsreguleringsloven § 11, hvor kraftgrunnlaget beregnes etter den økning av vannkraften som er innvunnet ved reguleringen. Ved beregning av kraftgrunnlag for en utbygging med konsesjon etter begge lovene, samordnes fastsettelsen av kraftgrunnlaget etter begge lover. Se omtalen i punkt 7.2.3.4 ovenfor. For nærmere detaljer vises det også til NVEs veileder om konsesjonsavgift 52/2001.

Etter ikl. § 2 tredje ledd nr. 13 første ledd annet punktum har Kongen hjemmel til å fastsette forskrifter om *maksimal- og minimalsatser* for innbetaling av årlige konsesjonsavgifter. En tilsvarende bestemmelse finnes i vregl. § 11 nr. 1.

Det fremgår av ikl. § 2 tredje ledd nr. 13 annet ledd at konsesjonsmyndigheten kan ta fastsettelsen av avgiften opp til «ny prøvelse» hvert femte år. I henhold til forskrift av 04.12.1987 skal konsesjonsavgifter, erstatninger, fond og andre ytelser justeres *automatisk* hvert femte år. Det foreligger følgelig en viss motstrid mellom ordlyden i loven og forskriften. NVE har som praksis hvert år å sende oversikt til hver enkelt kommune og konsesjonær over de ulike beløpene som skal betales. Denne oversikten inkluderer 5-års-justeringer av konsesjonsavgiftene. Det er en etablert praksis at avgiftene justeres automatisk hvert femte år.

Ikl. § 2 tredje ledd nr. 13 sjette ledd fastsetter blant annet at konsesjonsavgiften skal avsettes i et fond, der vedtektene skal godkjennes av vedkom-

mende departement, hvilket i praksis innebærer Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD). Fondets midler skal fortrinnsvis benyttes til næringsutvikling i distriktet.

17.2.1.2 Høringsnotatet

Departementet foreslo at bestemmelsene om konsesjonsavgift skilles ut og plasseres i ny § 18 i den reviderte loven. Det ble lagt til grunn at dette ville være i tråd med formålet om å gjøre lovene mer brukervennlige.

I høringsnotatet foreslo departementet en redaksjonell endring ved at bestemmelsen om Kongens hjemmel til å fastsette forskrifter om maksimal- og minimalsatser for innbetaling av årlige konsesjonsavgifter plasseres i et eget ledd, sammen med bestemmelsen om justering av konsesjonsavgifter hvert femte år på grunnlag av justeringsnormer fastsatt av Kongen. Tilsvarende løsning ble foreslått i ny § 14 i den reviderte vassdragsreguleringsloven. For å sikre god sammenheng mellom de to lovene, foreslo departementet en redaksjonell endring i ny § 18 annet ledd i den reviderte vannfallrettighetsloven.

I høringsnotatet til endringer i vassdragsreguleringsloven foreslo departementet å endre ordlyden i gjeldende vregl. § 11 nr. 1 annet ledd for å tydeliggjøre praksis. Forslaget innebar at bestemmelsene i lov og forskrift harmoniseres uten at det ble gjort noen endring i dagens forvaltningspraksis. Departementet foreslo at ordlyden i gjeldende § 2 tredje ledd nr. 13 annet ledd i industrikonsesjonsloven skulle endres og gis tilsvarende ordlyd som forskriften § 2. På samme måte som i revidert vassdragsreguleringslov foreslo departementet at ny § 18 annet ledd i revidert vannfallrettighetslov skulle lyde:

«Kongen fastsetter forskrifter med hvilke maksimal- og minimalsatser som skal gjelde. Ved fastsettelsen av forskriftene skal det særlig tas hensyn til forandringer i kronens kjøpekraft. Konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes av Kongen.»

Departementet foreslo at gjeldende § 2 tredje ledd nr. 13 sjette ledd sjette punktum til syvende ledd om fond skulle endres. Departementet viste til at vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 2 annet ledd inneholdt en tilsvarende bestemmelse, og at det i høringsnotatet om revisjon av vassdragsreguleringsloven ble foreslått å endre bestemmelsen om

godkjenning av vedtekter for konsesjonsavgifter og næringsfond.

Det ble vist til NOU 1990: 13 s. 298 hvor det fremgår at særlovgivning, som stiller krav om statlig godkjenning av kommunale og fylkeskommunale vedtak, bør oppheves. Det ble også vist til at kommuneloven har tilstrekkelige økonomiske bestemmelser og at det derfor ikke er nødvendig med vedtekter.

Departementet mente at begrunnelsen for å endre gjeldende vregl. § 11 nr. 2 annet ledd også gjorde seg gjeldende for industrikonsesjonsloven. For å sikre god sammenheng mellom de to lovene, foreslo departementet at ny § 18 sjette ledd tredje punktum skulle lyde:

«Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.»

17.2.1.3 Høringsinstansenes syn

Justis- og beredskapsdepartementet skriver at ny § 18 første ledd har en tung setningskonstruksjon og bør forenkles. Bestemmelsen er også lang og inneholder gammeldage ord og uttrykk.

LVK og *NVE* er positive til lovfestingen av automatisk justering av avgiftene og at kravet til godkjenning av vedtekter tas ut av loven.

17.2.1.4 Departementets forslag

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om å skille ut reglene om konsesjonsavgift og plassere disse i ny § 18. Departementet foreslår minimale endringer i ordlyden sammenlignet med høringsforslaget. Bestemmelsene om konsesjonsavgifter er en grunnpilar i vassdragslovgivningen, og en ordning som det har vært en målsetning ikke å foreta materielle endringer i. Selv om bestemmelsen kan virke tung i setningskonstruksjon og ordbruk, har brukerne ikke gitt uttrykk for noe ønske om endringer nå ettersom innholdet har fått sine klare avgrensninger gjennom årene gjennom forskrifter og retningslinjer m.m.

Departementet opprettholder forslaget om å flytte bestemmelsen om kompetanse til å fastsette maksimal- og minimalsatser ved forskrift til ny § 18 *annet ledd* og å endre ordlyden for å harmonere lov og forskrift.

Departementet opprettholder forslaget om å endre bestemmelsen om godkjenning av vedtek-

ter for fond i samsvar med forslaget til vassdragsreguleringsloven.

17.2.2 Konsesjonskraft

17.2.2.1 Gjeldende rett

Etter ikl. § 2 tredje ledd nr. 12 skal det settes som konsesjonsvilkår at konsesjonæren avstår en viss kraftmengde til kommunene som er berørt av en kraftutbygging, eventuelt også fylkeskommunen. Det er også hjemmel for avståelse av konsesjonskraft til staten, men hjemmelen har ikke vært brukt i praksis. For en nærmere beskrivelse av gjeldende rett vises det også til gjennomgangen av konsesjonskraft etter vassdragsreguleringsloven under punkt 8.2.1.

17.2.2.2 Høringsnotatet

For å gjøre loven mer oversiktlig foreslo departementet at reglene om konsesjonskraft skilles ut i en egen bestemmelse i ny § 19. I tillegg ble det foreslått en oppdatert krysshenvising til øvrige lovbestemmelser.

I høringsnotatet om vassdragsreguleringsloven foreslo departementet å oppdatere språket i den delen av bestemmelsen som omhandler *kraftuttaket*. Bestemmelsene i gjeldende vregl. § 12 nr. 15 fjerde ledd annet punktum og gjeldende ikl. § 2 tredje ledd nr. 12 femte ledd første punktum er likelydende. Begge sier at «kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med *leveringssikkerhet som fastkraft* og brukstid ned til 5.000 timer årlig». Det ble vist til at begrepet fastkraft er utdatert og ikke er dekkende for dagens kraftmarked.

Departementet foreslo at uttrykket «leveringssikkerhet som fastkraft» erstattes med en formulering om at avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, ikke må skje uten departementets samtykke. Av hensyn til god sammenheng mellom de to lovene foreslo departementet at følgende ordlyd inntas i femte punktum i ny § 19 fjerde ledd, om at «avbrytelser eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.»

I høringsnotatet om vassdragsreguleringsloven foreslo departementet et nytt punktum i bestemmelsen om konsesjonskraft som klargjør at plikten til å avstå kraft inntreer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk. Av hensyn til god sammenheng mellom lovene foreslo depar-

tementet at tilsvarende endring tas inn i tredje ledd i ny § 19.

17.2.2.3 Høringsinstansenes syn

Justis- og beredskapsdepartementet har flere lovtekniske innspill. Departementet skriver at ny § 19 er lang og bør deles opp, og påpeker at ny § 19 sjette ledd inneholder gammeldagse ord og uttrykk.

Energi Norge viser i sitt høringssvar til at de mener at bestemmelsen om 5 prosent kraftavståelse til staten er utdatert og aldri har blitt brukt. Energi Norge ber på bakgrunn av dette at departementet er konsekvente med å oppheve slike bestemmelser.

NVE støtter departementets forslag om å fjerne begrepet «leveringssikkerhet som fastkraft». Ettersom en ervervskonsesjon ikke gir noen regulert vannføring, mener NVE imidlertid at det blir misvisende å skrive at plikten til å avstå kraft inntreer etter hvert som den «regulerte vannføringen tas i bruk». NVE foreslår derfor at ordlyden i ny § 19 tredje ledd endres til å lyde: «Plikten til å avstå kraft inntreer etter hvert som det konsederte vannfallet tas i bruk.»

Kraftfylka støtter forslaget om å innføre regelen om force majeure i ny § 19 fjerde ledd.

17.2.2.4 Departementets forslag

Det materielle innholdet i bestemmelsene om konsesjonskraft skal i sin helhet videreføres etter denne lovrevisjonen. Det er ikke grunnlag for realitetsendringer av lovbestemmelsene. Departementet opprettholder forslaget om å skille ut reglene om konsesjonskraft i en egen paragraf i ny § 19.

Departementet har vurdert *Energi Norges* forslag om å ta ut annet ledd i ny § 19 om konsesjonskraft til staten. Departementet viser til vurderingen av dette under punkt 8.2.4, og opprettholder forslaget om å videreføre denne regelen.

Departementet har vurdert *NVEs* høringsinnspill om å endre ordlyden i ny § 19 tredje ledd slik at plikten til å avstå kraft skal inntre når det konsederte vannfallet tas i bruk. Departementet er enig i at det er mer treffende å vise til det konsederte vannfallet, ettersom en ervervskonsesjon ikke nødvendigvis innebærer noen regulert vannføring. Departementet foreslår derfor følgende ordlyd i ny § 19 tredje ledd: «Plikten til å avstå kraft inntreer etter hvert som det konsederte vannfallet tas i bruk.»

Departementet opprettholder forslaget om at begrepet «leveringssikkerhet som fastkraft»

erstattes av en modernisert variant av den tidligere bestemmelsen. Det vises til omtalen under punkt 8.2.4.

Departementet presiserer at formålet med endringen er å oppdatere bestemmelsen til dagens språkbruk. Endringen er ikke ment å innebære noen materiell endring. Endringen i hjemmelslovens ordlyd vil ikke endre innholdet i vilkår for konsesjonskraft som er satt i allerede tildelte konsesjoner.

17.2.3 Næringsfond og ytterligere vilkår

I henhold til gjeldende ikl. § 2 tredje ledd nr. 23 er det adgang til å oppstille ytterligere betingelser i konsesjonen, herunder pålegg om opprettelse av næringsfond til kommuner, når dette finnes påkrevd av allmenne hensyn. Bestemmelsen inneholder en generell hjemmel for konsesjonsmyndigheten til å fastsette ytterligere vilkår der det er behov for dette etter allmenne hensyn.

Det kan være behov for å knytte andre vilkår til konsesjonen enn det som fremgår eksplisitt av loven. En slik adgang til å sette vilkår for konsesjon følger også av alminnelig forvaltningsrett. Vilkårene kan ikke være av en slik karakter at de går utenfor det som følger av den alminnelige vilkårs læren.

I høringsnotatet foreslo departementet at bestemmelsen skilles ut i en egen bestemmelse i ny § 20. Det ble ellers kun foreslått en oppdatering av krysshenvisingene til andre lovbestemmelser og at begrepet «betingelser» i konsesjonen erstattes av «vilkår». Det ble ikke foreslått ytterligere endringer. Departementet foreslår å opprettholde forslaget i høringsnotatet om å skille bestemmelsen om næringsfond og ytterligere vilkår ut i ny § 20.

17.2.4 Byggefrister

17.2.4.1 Gjeldende rett

Ikl. § 2 tredje ledd nr. 3 stiller krav om at utbygging av det ervervede vannfallet må påbegynnes innen fem år og settes i drift innen en ytterligere frist på fem år. Videre må anlegget ikke ha en kontinuerlig driftstans på mer enn 3 år. Det gjøres unntak i beregningen av tidsfrister ved overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout.

Vilkåret om byggefrist knytter seg til et fysisk tiltak i vassdraget. Det er en tilsvarende bestemmelse i vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1. Når det settes byggefrister, innebærer det at konsesjo-

nen kan trekkes tilbake om utbygging ikke skjer innen et bestemt tidsrom. Når slike frister settes i en ervervskonsesjon innebærer dette i prinsippet at vannfall ikke kan bli kjøpt opp uten å bli utnyttet, eller bli kjøpt opp for å hindre fremtidig utbygging. Selv om byggefrister knytter seg til et fremtidig tiltak, har den dermed en materiell betydning også som vilkår i en ervervskonsesjon.

17.2.4.2 Høringsnotatet

Departementet foreslo å videreføre bestemmelsen om byggefrister som egen lovparagraf i ny § 21, men i oppdatert og forenklet form.

I likhet med forslaget til ny § 15 i vassdragsreguleringsloven foreslo departementet enkelte språklige oppdateringer i bestemmelsen om byggefrister. Formuleringen om beregning av byggefristen ble foreslått endret i samsvar med departementets forslag i vassdragsreguleringsloven, se punkt 7.2.4.2. Departementet mente at dette vil gjøre ordlyden mer lettfattelig og bidra til en bedre sammenheng mellom de to lovene. I § 21 i revidert vannfallrettighetslov foreslo departementet følgende oppdaterte ordlyd:

«Arbeidet med utbygging av vannfallet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og anlegget må fullføres og settes i drift innen ytterligere 5 år.

Fristene kan forlenges av departementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) ikke har vært mulig å utnytte.»

Departementet kunne i høringsnotatet ikke se behov for å videreføre særreglene om byggefrister ved stans eller innskrenking av driften. Dette ivaretas gjennom hovedregelen i første ledd og hjemmelen til fristforlengelse i annet ledd. Tredje punktum i gjeldende § 2 tredje ledd nr. 3 ble foreslått tatt ut. Særbestemmelsen om frister for skrittvis eller delvis utbygging i gjeldende femte punktum fremstår også som unødvendig, og ble foreslått tatt ut.

17.2.4.3 Departementets forslag

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet, herunder at særreglene ved stans eller innskrenking av driften og frister for skrittvis eller delvis utbygging ikke videreføres. Vilkår om byggefrister foreslås videreført i ny § 21 med den ordlyden som er gjengitt fra høringsnotatet omtalt ovenfor.

17.3 Vilårsbestemmelser som foreslås opphevet

17.3.1 Innledning

Departementet har vurdert om enkelte vilårsbestemmelser i § 2 tredje ledd kan tas ut som følge av at de er utdaterte, eller fordi de bare er aktuelle for tiltak i vassdraget som også har konsesjon etter vassdragsreguleringsloven eller vannressursloven. Departementet foreslår at enkelte hjemmelsbestemmelser ikke videreføres i revidert vannfallrettighetslov, for å unngå unødvendig dobbeltbehandling i lovverket. Disse blir gjennomgått i det følgende.

Når departementet foreslår å ta ut hjemmelsbestemmelsen for enkelte vilkår i den reviderte loven, kan det reises spørsmål om hvilken rettslig betydning dette vil ha for eksisterende konsesjoner. Forslaget vil i utgangspunktet ikke gripe inn i eksisterende konsesjonsvilkår som er fastsatt. Så lenge hjemmelen for slike vilkår videreføres i lovverket vil også de enkelte vilkårene bestå. Dette foreslås nedfelt i en overgangsregel i romertall VIII i vedtaket.

Et annet spørsmål er hvilken betydning lovendringen vil kunne ha for tiltak i vassdrag som kun har konsesjon etter industrikonsesjonsloven. Det eksisterer i dag tiltak i vassdrag som ikke har konsesjon etter verken vassdragsreguleringsloven, vannressursloven eller den tidligere vassdragsloven av 1940. Dersom det er gitt konsesjon etter industrikonsesjonsloven, kan det oppstå et behov for å sette vilkår knyttet til tiltaket i vassdraget, men som det ikke lenger er hjemmel for i den oppdaterte loven.

Etter departementets syn vil denne problemstillingen løses gjennom bruk av innkalling til konsesjonsbehandling etter vannressursloven § 66 tredje ledd. Denne bestemmelsen gir konsesjonsmyndigheten hjemmel til i særlige tilfeller å bestemme at tiltaket må ha konsesjon, og pålegge konsesjonær å søke om konsesjon. Konsesjonsmyndigheten vil dermed ha mulighet til å gjennomføre en ny konsesjonsbehandling i henhold til vannressursloven eller vassdragsreguleringsloven, og kan sette vilkår basert på tiltakets virkninger i og rundt vassdraget. Etter justert første ledd i § 19 i vannressursloven videreføres for øvrig dagens regel om at vannressursloven gjelder for vannkraftverk og vassdragsreguleringer som er omfattet av revidert vassdragsreguleringslov, så langt det ikke er gjort unntak eller er fastsatt særskilte regler i vassdragsreguleringsloven.

Dersom det ikke er aktuelt å benytte adgangen til innkalling etter vannressursloven, vil konsesjonsmyndigheten også ha mulighet til å stille ytterligere vilkår i henhold til ny § 20 i vannfallrettighetsloven ved revisjon.

Energi Norge har i høringsuttalelsen bedt departementet klargjøre at terskelen for å benytte innkalling etter vannressursloven § 66 er uforandret og gjelder i «særlige tilfeller». Etter departementets syn er det ikke behov for å komme med noen ytterligere presiseringer av det nærmere innholdet i vannressursloven § 66. Bestemmelsen er ment å komme til anvendelse for de tilfeller hvor det blir krevet revisjon av miljøvilkår i tilfeller hvor det kun foreligger en ervervskonsesjon med revisjonsadgang.

17.3.2 Erstatning til jakt- og fiskeoppsyn

17.3.2.1 Gjeldende rett

I henhold til § 2 tredje ledd nr. 6 første ledd kan det settes vilkår om erstatning til utgifter til forsterket jakt- og fiskeoppsyn under anleggstiden. Bestemmelsens ordlyd forutsetter at det er et pågående anleggsarbeid og knytter seg til selve tiltaket i vassdraget og gjelder anleggsarbeider som normalt krever konsesjon etter vassdragsreguleringsloven eller vannressursloven.

17.3.2.2 Høringsnotatet

I høringsnotatet om revisjon av vassdragsreguleringsloven er bestemmelsen foreslått opphevet som følge av at den blir dekket under «sekkebestemmelsen» i ny § 20 i den reviderte vassdragsreguleringsloven. Departementet foreslo derfor at det ikke var nødvendig å videreføre vilkåret i den reviderte loven. Etter departementets syn ville også forslaget til ny § 20 i vannfallkonsesjonsloven gi hjemmel til å knytte et slikt vilkår til ervervskonsesjonen ved behov.

17.3.2.3 Høringsinstansenes syn

LVK er imot at vilkåret tas ut av den nye loven, og mener at departementets forslag vil innføre et kvalifikasjonskrav dersom ny § 20 i vannfallkonsesjonsloven skal kunne benyttes ved behov. Videre mener LVK at det har en pedagogisk gevinst at det nettopp er behovet jakt- og fiskeoppsyn som fremgår av loven ettersom det er for disse interessene at oppsynsbehovet oppstår.

17.3.2.4 Departementets forslag

Departementet opprettholder forslaget om å ta bestemmelsen om erstatning til jakt- og fiskeoppsyn ut av den reviderte loven. Departementet viser til at vilkåret knytter seg til tiltaket i vassdraget, og ikke ervervet som sådan. Departementet mener derfor at det ikke er behov for slike vilkår i en ervervskonsesjon. Skulle det likevel bli et behov, vil ny § 20 gi hjemmel til å sette vilkår i en ervervskonsesjon. Departementet er ikke enig med LVK i at ny § 20 vil lansere et nytt kvalifikasjonskrav, ettersom det alltid må foreligge et behov for at myndighetene skal kunne stille vilkår.

17.3.3 Erstatning til etterlatte

Etter gjeldende ikl. § 2 tredje ledd nr. 6 annet ledd kan departementet pålegge konsesjonæren å sikre øyeblikkelig erstatning til etterlatte etter den som omkommer i anleggstiden. Bestemmelsen har ikke lenger noen betydning, og dekkes av lov om yrkesskadeforsikring. Departementet viser til at bestemmelsen er foreslått opphevet i vassdragsreguleringsloven, og foreslår tilsvarende for gjeldende ikl. § 2 tredje ledd nr. 6 annet ledd.

17.3.4 Kostnader forbundet med reguleringsplan

Etter gjeldende ikl. § 2 tredje ledd nr. 7 første ledd kan det pålegges konsesjonæren å bekoste utgifter til reguleringsplan mv. når konsesjonen vil medføre bymessig bebyggelse eller en større samling av mennesker. Annet ledd gir en tilsvarende hjemmel til å pålegge konsesjonæren å bekoste utgifter til reguleringsplan når konsesjonen foranlediger et større inngrep i fjellområder.

Ordlyden i bestemmelsen viser at den kun er aktuell der konsesjonen medfører en utbygging i vassdraget. Det er ikke ervervet av vannfallet som sådan som utløser behovet for reguleringsplan, men det at vannfallet skal utbygges til kraftproduksjon. I disse sakene vil det være nødvendig med konsesjon etter vassdragsreguleringsloven eller vannressursloven. I henhold til plan- og bygningsloven § 12-1 tredje ledd er det ikke krav om reguleringsplan når et tiltak får konsesjon etter vassdragsreguleringsloven eller vannressursloven.

Etter departementets syn er det ikke et praktisk behov for en egen hjemmel til å dekke kostnader til reguleringsplaner mv. når det gis ervervskonsesjon. Dersom det likevel skulle oppstå et slikt behov, kan tilsvarende forpliktelse pålegges

som et individuelt tilpasset vilkår, jf. ny § 20. Departementet opprettholder forslaget fra høringen om at gjeldende § 2 tredje ledd nr. 7 utgår i den reviderte loven.

17.3.5 Vedlikehold av infrastruktur og allmenhetens rett til ferdsel

Hovedregelen om dekning av utgifter til vedlikehold av offentlige veier med mer følger av lov 21. juni 1963 nr. 23 (veglova) § 20. Bestemmelsen sier at staten bærer utgiftene til planlegging, bygging, utbedring, vedlikehold og drift av riksveier, herunder utgiftene til eiendomsinngrep. Fylkeskommunen bærer disse utgiftene for fylkesveier og kommunen for kommunale veier.

Etter gjeldende ikl. § 2 tredje ledd nr. 8 kan det pålegges konsesjonæren å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av veier, broer mv. når disse utgiftene antas å bli særlig økt ved anleggsarbeidet. Videre følger det av annet punktum at de veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmenheten med mindre departementet bestemmer noe annet.

Problemstillingene rundt den tilsvarende bestemmelsen i den gjeldende vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 8 er drøftet nærmere under punkt 7.2.7.3. Vilkaåret er videreført uendret i den reviderte vassdragsreguleringsloven. Etter departementets syn har vilkaåret kun praktisk betydning ved utbygging i vassdraget, hvor konsesjon gis etter vannressursloven eller vassdragsreguleringsloven. Vilkaåret bør derfor pålegges i konsesjon etter disse lovene.

Departementet mener det er overflødig å videreføre bestemmelsen i revidert vannfallrettighetslov. Vilkår i eksisterende konsesjoner vil i utgangspunktet likevel løpe videre. Departementet anser dette som et vilkår som vil kunne pålegges etter ny § 20, og som derfor ikke uten videre faller bort selv om den konkrete hjemmelsbestemmelsen blir opphevet. Departementet opprettholder forslaget fra høringen om at gjeldende ikl. § 2 tredje ledd nr. 8 ikke videreføres i den reviderte loven.

17.3.6 Naturforhold, landskapsmessig tilpasning og godkjenning av planer

17.3.6.1 Gjeldende rett

I industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd nr. 14 fremgår det at konsesjonæren «bør pålegges å unngå å ødelegge naturforekomster og områder når dette er ønskelig av vitenskapelige eller histo-

riske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart.» Dersom dette ikke kan unngås, skal myndighetene varsles i god tid. Etter annet ledd skal konsesjonæren «sørge for at anleggene blir minst mulig skjemmende alt etter bestemmelser av vedkommende departement». I tredje og fjerde ledd stilles det krav om opprydning etter anleggsarbeider og planlegging av midlertidige hjelpeanlegg.

17.3.6.2 Høringsnotatet

Vilkårene i gjeldende § 2 tredje ledd nr. 14 knytter seg til tiltak i vassdraget. De er også lovfestet i gjeldende vregl. § 12 nr. 16. Under punkt 7.2.11 har departementet drøftet behovet for å videreføre bestemmelsen i vassdragsreguleringsloven. I høringsnotatet til industrikonsesjonsloven anså departementet bestemmelsen om at det «bør» pålegges konsesjonæren å unngå ødeleggelser av naturforekomster mv. som overflødig. Slike hensyn ivaretas gjennom konsesjonsbehandling og detaljplan av tiltaket etter vregl. eller vannressursloven. De øvrige delene av bestemmelsen mente departementet vil bli dekket av forslag til ny § 20.

17.3.6.3 Høringsinstansenes syn

LVK er uenig i at bestemmelsen ikke er praktisk. LVK viser til at flere utbyggingstiltak ikke anses som konsesjonspliktige tiltak etter vannressursloven § 8, til tross for at disse tiltakene ofte medfører store naturinngrep. LVK mener på denne bakgrunn at det er behov for et slikt vilkår i ervervsloven og ber om at vilkåret videreføres.

17.3.6.4 Departementets forslag

Departementet har vurdert LVKs høringsinnspill. Etter departementets syn vil tiltakene som LVK nevner bare rent unntaksvis ha ervervskonsesjon, enten fordi de ikke har blitt konsesjonsbehandlet tidligere eller fordi de er under grensen for conse-

sjonsplikt. Videreføringen av dette vilkåret vil følgelig ikke avhjelpe en situasjon hvor det ikke er gitt konsesjon etter vannressursloven.

Departementet har kommet til at bestemmelsen i gjeldende ikl. § 2 tredje ledd nr. 14 ikke har noen praktisk funksjon der det kun gis en ervervskonsesjon. Skulle det oppstå et behov for å knytte vilkår om naturbevaring i en ervervskonsesjon, viser departementet til at det vil være hjemmel for individuelt tilpasset vilkår med hjemmel i ny § 20. Departementet opprettholder derfor forslaget om at ikl. § 2 tredje ledd nr. 14 oppheves.

Vilkår i eksisterende konsesjoner vil i utgangspunktet likevel løpe videre. Departementet presiserer at dette er vilkår som vil kunne pålegges etter ny § 20, og som derfor ikke uten videre faller bort selv om den konkrete hjemmelsbestemmelsen blir opphevet.

17.3.7 Rapportering av kraftleveranse ved kraftleiekonsesjoner

I gjeldende ikl. § 30 fjerde ledd stilles det krav om rapporteringsplikt fra kraftleverandører og eventuelle formidlere når konsesjon for erverv av elektrisk kraft er gitt, og departementet ber om det. Videre kan departementet gi pålegg til kraftleverandøren og eventuelle formidlere om å påse at det ikke blir levert mer kraft enn konsesjonen gir rett til.

Bestemmelsen regulerer tilfeller der det foreligger en avtale om kjøp av elektrisk kraft som har fått konsesjon. Kravet om konsesjon for erverv av kraft ble tatt ut av industrikonsesjonsloven ved lov av 29. juni 1990 nr. 50. Bestemmelsen er derfor kun aktuell for konsesjoner gitt før 1990. I dag er samtlige kraftleieavtaler løpt ut, og regelen om rapporteringsplikt har ikke blitt benyttet de siste årene.

Departementet mener at det ikke er hensiktsmessig å videreføre bestemmelsen i den reviderte loven, og foreslår i tråd med høringsnotatet at den oppheves.

18 Vannfallrettighetsloven kapittel 6: Endringer i eierskap og rettigheter

18.1 Gjeldende rett

18.1.1 Indirekte eierskap til vannfall mv.

Lov om erverv av vannfall mv. kapittel I gjelder erverv av eiendomsrett og andre rettigheter som direkte knytter seg til vannfallet. Den typiske eieren av fallrettigheter er i dag et selskap som driver kraftproduksjon. Aksjeselskapsformen er den mest vanlige. Et selskap som oppfyller vilkårene til offentlig eierskap etter ikl. § 2 første ledd gis konsesjon etter loven kapittel I.

Ved endringer i organiseringen av offentlige selskaper, foretak, lag eller sammenslutninger som innehar konsesjonspliktige vannfallrettigheter kommer reglene i § 2 første ledd til anvendelse, jf. § 3. Bestemmelsen regulerer også konsekvensene av at vilkårene i § 2 første ledd ikke lenger er oppfylt som følge av endringer i organiseringen på eiersiden i selskapet.

Erverv av andeler i et offentlig selskap gjennom overdragelse av aksjer, andeler, parter eller andre rettigheter som knytter seg til kapitalen og stemmene hos et vannfalleiende selskap vurderes etter bestemmelsene i kapittel V.

Paragraf 36 regulerer overdragelser av aksjer, parter eller rettigheter i selskaper med begrenset ansvar (i hovedsak aksjeselskaper) som har konsesjonspliktige rettigheter til vannfall. Bestemmelsen består av ni ledd. Det kreves konsesjon ved overdragelse av aksjer mv. som utgjør mer enn en femdel av samtlige aksjer i et selskap med begrenset ansvar. Videre reguleres andre former for overdragelser gjennom bl.a. holdingselskaper og ved innløsning av aksjer. Det er fastsatt bestemte unntak fra konsesjonsplikten, og det gis hjemmel for konsesjonsmyndigheten til å fastsette ytterligere vilkår ved utstedelse av konsesjonen. Det skal ikke gis konsesjon dersom endringene medfører at offentlige selskaper ikke lenger oppfyller vilkårene i § 2 første ledd. Konsesjonsmyndigheten kan i forskrift stille krav om meldeplikt ved endringer i eiersammensetningen.

Paragraf 37 a ble tilføyd ved lovendring i 2016, jf. Prop. 96 L (2015–2016) Endringer i lov om erverv av vannfall mv. (erverv av andel i offentlig ansvarlig selskap med konsesjonspliktige rettigheter til vannfall). Bestemmelsen åpner for å etablere privat minoritetseierskap i offentlige ansvarlige vannkraftselskaper eller selskaper med delt ansvar, som et alternativ til aksjeselskaper. Lovendringen medførte i tillegg justering av henvisningene i §§ 37 og 39.

Paragraf § 37 fastsetter at lovens bestemmelser om erverv av eiendomsrett til vannfall kommer til anvendelse ved erverv av andel i andre selskaper enn de som er omfattet av § 36 eller § 37 a dersom selskapet innehar vannfall som er konsesjonspliktige etter industrikonsesjonsloven. I praksis betyr dette at slike erverv konsesjonsrettslig likestilles med erverv av vannfallet direkte.

Paragraf 38 første ledd regulerer hvilket eierforhold til et vannfall som skal legges til grunn, der de formelle rettighetsforholdene ikke synes å avspeile de reelle rettighetsforholdene, og den reelle rettighetshaver ikke kan erverve vannfallet uten konsesjon. Tredje ledd gjelder tilsvarende for bedømmelsen av pro forma erverv av aksjer eller parter i selskaper mv. Annet ledd begrenser adgangen til brukspant eller tvangsbruk uten konsesjon.

Erverv av mer enn 90 prosent av aksjene, partene eller rettigheter i selskap som har konsesjonspliktige rettigheter skal etter § 39 bedømmes etter loven kapittel I. Slike erverv av selskap bedømmes konsesjonsrettslig på samme måte som ved direkte erverv av vannfallet. Paragraf § 39 gir anvisning på hva som skal regnes som et erverv av 90 prosent av aksjene, partene eller rettigheter til aksjene/partene i et selskap. Etter siste ledd kan det i disse tilfellene foretas konsesjonsbehandling eller endring av vilkår i konsesjonen meddelt selskapet.

I henhold til § 29 kan avtaler som kommer i strid med § 36 bare kreves fullbyrdet såfremt konsesjon til ervervet blir meddelt. Paragraf 29 inne-

holder også en egen foreldelsesfrist for opsjoner til erverv av eiendomsrett eller annen rettighet til vannfall på fem år.

18.1.2 Avtaler om andre rettigheter til vannfall

Industrikonsesjonsloven § 4 første ledd første punktum regulerer forlengelse av tidligere meddelt konsesjon for leie av vannfall som allerede er utbygd. For samtykke etter første punktum kan det stilles vilkår dersom søknaden om forlengelse innvilges. Første ledd annet punktum åpner for å gi samtykke til forlengelse av eldre konsesjonsfrie inngåtte avtaler om leie av vannfall. For slike samtykker kan det ikke fastsettes vilkår, jf. annet ledd første punktum.

Bestemmelsen gir også hjemmel til å samtykke til overdragelser av eksisterende bruksretter, tidsbegrensede langsiktige disposisjonsretter og leieforhold til foretak i forbindelse med omorganisering eller liknende. Etter § 4 tredje ledd, kan departementet også gi samtykke til at foretak mv. som oppfyller vilkårene i § 2 første ledd, kan erverve tidsbegrenset medeierskap til vannkraftproduksjon.

I henhold til § 5 har eier av utbygde konsesjonspliktige vannfall anledning til å inngå operatøravtaler om drift og vedlikehold for en periode på inntil 15 år. Bestemmelsen ble innført i 2009, jf. Ot.prp. nr. 66 (2008–2009) Om lov om endringer i industrikonsesjonsloven, vassdragsreguleringsloven og vannressursloven (utleie av vannkraftproduksjon mv.). Bestemmelsen lovfestet ordningen med driftsoperatør som driver for fremmed regning, og gir også rett til å inngå avtale om utleie av utbygde konsesjonspliktige vannfall på inntil 15 år. Avtalene må godkjennes av departementet. Eier vil fremdeles være ansvarlig for at konsesjonsrettslige plikter overholdes, jf. § 5 tredje ledd. Paragraf 5 fjerde ledd gir Kongen kompetanse til i forskrift å fastsette nærmere vilkår for å inngå avtaler som nevnt i første og annet ledd. Slike bestemmelser følger av forskrift om utleie av vannkraftanlegg av 25. juni 2010 nr. 939.

18.2 Høringsnotatet

Departementet foreslo ingen materielle endringer i bestemmelsene som er gjennomgått ovenfor. Bestemmelsene har vært behandlet av Stortinget ved flere anledninger de siste årene, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007–2008), Ot.prp. nr. 66 (2008–2009) og Prop. 96 L (2015–2016). For å gjøre bestemmel-

sene mer brukervennlige foreslo departementet at de samles i et nytt kapittel 6 som vil omfatte konsesjonsregler mv. for endringer i eierskap og øvrige rettigheter.

I ny § 22 ble det foreslått å plassere bestemmelsen om endringer på eiersiden i offentlig selskap som innehar konsesjonspliktige vannfallrettigheter, jf. gjeldende § 3. Det ble foreslått oppdatering av krysshenvisingene i loven.

I ny § 23 ble det foreslått å plassere bestemmelsen om aksjeervervskonsesjon etter gjeldende § 36. Departementet foreslo ingen endringer utover oppdaterte krysshenvisinger og noen få språklige endringer.

I ny § 24 ble det foreslått å plassere bestemmelsen om overdragelse av 90 prosent av andel i selskap etter gjeldende § 39. Det ble vist til at bestemmelsen ble endret i 2016 slik at den viser både til selskaper med begrenset ansvar (jf. forslag til ny § 23) og ansvarlig selskap (jf. forslag til ny § 25). Endringen fremgår av Prop. 96 L (2015–2016). I tredje ledd tredje punktum ble det foreslått en språklig endring ved at begrepet «grunnreglene» erstattes med ordet «bestemmelsene». Krysshenvisingen samme sted til gjeldende § 2 tredje ledd ble foreslått endret til kapittel 5 i loven der bestemmelsene om vilkår nå er plassert. Etter departementets vurdering ville ikke dette innebære noen materiell endring.

I ny § 25 ble det foreslått å plassere gjeldende § 37 a. Krysshenvisingene i loven ble foreslått oppdatert.

I ny § 26 ble det foreslått å plassere gjeldende § 37. Det ble foreslått en språklig endring ved at begrepet «grunnreglene» erstattes med ordet «bestemmelsene» og at krysshenvisingene i loven oppdateres.

I ny § 27 ble det foreslått å plassere gjeldende § 38. Krysshenvisingene i loven ble foreslått oppdatert. Det ble foreslått enkelte språklige oppdateringer, herunder tilføyelse av «annet vedtak» ved siden av betegnelsen konsesjon. Departementet mente tilføyelsen ville klargjøre at bestemmelsen omfatter alle tillatelser i medhold av loven. Departementet viste til at endringen ikke ville innebære noen materiell endring.

I ny § 28 ble det foreslått å plassere bestemmelsen om fullbyrdelse og gyldighet av avtaler om rett til å erverve rettighet etter loven etter gjeldende § 29. I første ledd ble det foreslått en oppdatert henvisning til ny § 23 om selskaper med begrenset ansvar, slik som i dag. For å sikre de samme kontrollmulighetene for erverv av andel i ansvarlige offentlige selskaper, ble det foreslått å ta inn en henvisning til ny § 25.

I ny §§ 29 og 30 foreslo departementet å plassere gjeldende §§ 5 og 4 om leie av vannfall mv. Rekkefølgen ble foreslått byttet om, slik at den generelle bestemmelsen om utleie og driftsoperatør i gjeldende § 5 plasseres før de mer spesielle reglene for tidligere inngåtte leieavtaler mv. i gjeldende § 4. Det ble ikke foreslått endringer i ordlyden i gjeldende § 5, mens teksten i gjeldende § 4 ble foreslått justert for å oppdatere krysshenvisningene i loven.

18.3 Høringsinstansenes syn

Kraftfylka mener at forslag til ny § 30 tredje ledd (gjeldende § 4 tredje ledd) kan tolkes som at overdragelse av de nevnte rettigheter kun kan skje i forbindelse med omorganisering eller liknende, typisk ved omorganisering til konsernmodell. *Kraftfylka* viser til at bestemmelsen imidlertid er praktisert som at den også gjelder ved ordinære overdragelser, herunder erverv av mer enn 90 prosent av aksjer i selskap med nevnte rettigheter. Departementet burde tydeliggjøre denne praksisen ved en ordlydsendring, uten at det innebærer noen materiell endring.

18.4 Departementets forslag

Departementet foreslår å samle bestemmelsene som knytter seg til konsesjonsregler for endringer i eierskap og øvrige rettigheter, herunder operatøravtaler, leieavtaler mv. i et eget kapittel 6 i den reviderte loven. Departementet opprettholder plasseringen av bestemmelser slik det ble foreslått i høringsnotatet. Det gjøres enkelte språklige endringer og oppdatering av krysshenvisninger, som også foreslått i høringen.

Departementet foreslår ingen materielle endringer i bestemmelsene. Bestemmelsene har vært behandlet av Stortinget ved flere anledninger de siste årene, og grunnlaget for lovvedtakene basert på konsolideringsmodellen fremgår av Ot.prp. nr. 61 (2007–2008), Ot.prp. nr. 66 (2008–2009) og Prop. 96 L (2015–2016).

Samtykke til overdragelser av rettigheter som nevnt i gjeldende § 4 tredje ledd kan gis ved omorganiseringer eller liknende. Som *Kraftfylka* har pekt på, har det i enkelte tilfeller blitt gitt samtykke utover rene omorganiseringstilfeller. Departementet mener dette er omfattet av gjeldende bestemmelse, og ser derfor ikke grunn til å endre ordlyden her i forslaget til ny § 30.

19 Vannfallrettighetsloven kapittel 7: Kontroll og sanksjoner

19.1 Gjeldende rett

Lovens bestemmelser om sanksjoner og øvrige rettsvirkninger ved erverv i strid med loven eller vilkår i konsesjon er i dag spredt på flere steder. Etter gjeldende § 2 tredje ledd nr. 16 skal det pålegges konsesjonæren å underkaste seg den kontroll med overholdelsen av oppstilte betingelser som vedkommende departement finner nødvendig. Utgifter hermed kan kreves dekket av konsesjonæren.

Gjeldende § 34 kommer til anvendelse dersom en korporasjon, stiftelse eller et selskap som har fått konsesjon etter industrikonsesjonsloven eller tidligere lovgivning har gjennomgått en forandring som medfører at de lovbestemte eller i konsesjonens fastsatte vilkår ikke lenger er til stede. Tilsvarende gjelder også om det viser seg at vilkårene fra først av ikke har vært til stede. Etter gjeldende § 34 får bestemmelsene om frister (som foreslås plassert i ny § 14), regler knyttet til tinglysing der konsesjon ikke foreligger (som foreslås plassert i ny § 16) og bestemmelser om tvangssalg (som foreslås plassert i ny § 17) tilsvarende anvendelse.

Etter gjeldende § 34 annet ledd gjelder det samme dersom en korporasjon, stiftelse eller et selskap som tidligere ikke trengte konsesjon til ervervet har gjennomgått en forandring som medfører at vilkårene for erverv uten konsesjon ikke lenger er til stede.

I gjeldende § 26 er det fastsatt regler for tvangsmulkt for å sikre at forpliktelsene som følger av loven eller vilkårene som er satt i konsesjon overholdes. Bestemmelsen gir også grunnlag for å trekke en konsesjon tilbake.

Ikl. § 39 b inneholder en bestemmelse om straff. Her fremgår det at «forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelsene i §§ 30 og 32 straffes med bøter». Bestemmelsen slik den lyder i dag, kom inn ved lovendring i 1988. I forarbeidene til lovendringen fremgår det at § 39 b skulle bli identisk med dagjeldende siste ledd i henholdsvis § 30 og § 32, som ble foreslått opphevet, jf. Ot.prp. nr. 5 (1988–89).

Før lovendringen i 1988 lød siste ledd i § 30 slik: «Forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelsene i første, annet, tredje og sjette ledd straffes med bøter». Siste ledd i § 32 lød slik: «Forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelsene i annet og tredje ledd straffes med bøter.» Nyanseringen med tanke på hvilke ledd i bestemmelsene som var straffesanksjonert kom ikke med ved vedtakelsen av ikl. § 39 b. Senere har ikl. § 30 blitt endret, noe som blant annet har ført til opphevelse av enkelte av leddene og endret nummerering på de resterende leddene i bestemmelsen. Ved lovendring i 1994 ble § 30 tredje og femte ledd opphevet. Tidligere fjerde ledd ble dagens tredje ledd og tidligere sjette ledd ble dagens fjerde ledd.

Endringene har medført at ordlyden i § 39 b viser til at brudd på § 30, som i dag blant annet regulerer plikt til å sende inn konsesjonssøknad, tinglysing av erverv og plikt til å sende inn oppgaver over leveranser av kraft hvor det er gitt konsesjon på erverv av elektrisk kraft, kan straffes. Henvisningen til § 32 innebærer at straffebestemmelsen retter seg mot overtredelser av bestemmelsen om tvangssalg.

19.2 Høringsnotatet

Departementet foreslo å samle bestemmelsene som er redegjort for over i et nytt kapittel 7 om kontroll og sanksjoner. Det ble vist til at dette samsvarer med forslaget til revidert vassdragsreguleringslov. Der ble det foreslått å flytte bestemmelsene om kontroll og sanksjoner ved brudd på konsesjonsvilkår etter gjeldende vregl. § 12 nr. 19 og 20 til nytt kapittel 7. For å sikre god sammenheng mellom de to lovene foreslo departementet en tilsvarende løsning i vannfallrettighetsloven.

I ny § 31 ble det foreslått å plassere gjeldende § 2 tredje ledd nr. 16. Det ble foreslått enkelte språklige endringer, hvor «betingelser» endres til «vilkår» og «hermed» til «ved dette».

I ny § 32 foreslo departementet å plassere gjeldende § 34. Krysshenvisningene til øvrige lovbestemmelser ble foreslått oppdatert. Ordlyden ble

foreslått oppdatert til å gjelde både konsesjon «eller annet vedtak» etter loven. For å unngå materielle endringer, foreslo departementet å videreføre bestemmelsen i gjeldende § 34 selv om bestemmelsen kan antas å ha mindre praktisk betydning i dag.

I ny § 33 ble det foreslått å plassere gjeldende § 26. Det ble foreslått en oppdatering i krysshensvisningen til fristen i gjeldende § 32 (som blir ny § 17).

Det ble vist til at departementet ikke er kjent med at bestemmelsen i gjeldende § 39 b har vært brukt i praksis, og kan ikke se at det er et behov for å videreføre en egen bestemmelse om straff for overtredelse av gjeldende §§ 30 og 32. Det ble vist til at bestemmelsen er uklar med hensyn til hvilke handlinger som kan medføre straff og hvem som kan straffes. Flere av handlingene som er straffesanksjonerte var etter departementets syn ikke av en slik karakter at de bør være straffe-sanksjonerte. Departementet foreslo derfor at gjeldende § 39b ikke videreføres i revidert vannfallrettighetslov.

19.3 Høringsinstansenes syn

Energi Norge har innspill til ny § 32 som gjelder overtredelse av konsesjonen. De viser til at endringer som innebærer at kravet om reelt eierskap ikke lenger er oppfylt dekkes av andre bestemmelser. Organisasjonen mener derfor at bestemmelsen bør tas ut sammen med ny § 17. *Energi Norge* viser også til at ordet korporasjon synes foreldet og uklart.

Justis- og beredskapsdepartementet mener det er uklart hva «retting» i overskriften til § 33 sikter til, og viser til at bestemmelsen om overdragelse i tredje ledd neppe kan betegnes som «retting» i vanlig forstand. Departementet viser også til at tvangsmulkt ikke anses som en administrativ sanksjon, slik begrepet benyttes i det nylig vedtatte kapittel IX i forvaltningsloven og Prop. 62 L (2015–2016). Denne overskriften bør derfor endres.

19.4 Departementets forslag

Departementet opprettholder forslaget om å samle bestemmelsene som gjelder kontroll og sanksjoner i et eget kapittel 7. Dette samsvarer med departementets forslag til revisjon av vassdragsreguleringsloven.

Departementet har merket seg innspillet fra *Energi Norge*, men foreslår likevel å opprettholde bestemmelsen i forslag til ny § 32 i denne proposisjonen. Når det gjelder begrepet «korporasjon» foreslår departementet å endre ordlyden fra å lyde «korporasjon, stiftelse eller selskap» til å lyde «en stiftelse, et selskap eller en annen sammenslutning».

Departementet er enig i innspillet til *Justis- og beredskapsdepartementet*. Overskriften i ny § 33 justeres til å lyde «tvangsmulkt og tilbaketrekking av konsesjon».

I tråd med høringsforslaget utgår § 39 b.

20 Vannfallrettighetsloven kapittel 8: Sluttbestemmelser

20.1 Forholdet til eldre lovgivning

I høringsnotatet foreslo departementet å videreføre gjeldende § 42 om forholdet til eldre lovgivning og traktat i ny § 34. I merknaden til bestemmelsen viste departementet til at den stammer fra lovens vedtagelse i 1917. Henvisningen til «bestående» traktat i første ledd må leses som bestående traktat på tidspunktet for lovens ikrafttredelse i 1917. Av gjeldende § 32 annet ledd fremgår det videre at loven av 1917 opphevet den tidligere lov av 18. desember 1909. Henvisninger i annet lovverk skulle fra da av leses som henvisninger til den nye lov av 1917. Departementet mottok ikke synspunkter til bestemmelsen i høringen, og foreslår å videreføre gjeldende § 42 i ny § 34. Det innebærer også videreføring av lovens opprinnelige ikrafttredelsesbestemmelse fra 1917.

20.2 Overgangsregel for konsesjonsvilkår

Departementet foreslo en overgangsregel for utdaterte konsesjonsvilkår i høringsnotatet § 35. Det ble foreslått at bestemmelsen stadfester at vilkår i meddelte konsesjoner eller vedtak står ved

lag. I høringen påpekte *Energi Norge* at departementet bør klargjøre at de utdaterte vilkårene som foreslås fjernet i loven heller ikke lenger gjøres gjeldende for tildelte konsesjoner fra den nye lovens ikrafttredelse.

Departementet foreslår en presisering slik at vilkår som ikke lenger har hjemmel i loven vil bortfalle. For vilkår som gjelder tilbakelagt aktivitet i anleggstiden eller som fullt ut erstattes av annet lovverk slik som erstatning til etterlatte, vil de aktuelle konsesjonsvilkårene i praksis ikke ha en funksjon, selv om de formelt ikke er opphevet. Slike utdaterte vilkår vil kunne fjernes ved omgjøring av konsesjonen.

Samtidig bør vilkår som fortsatt har hjemmel, eller endret hjemmelsgrunnlag, fortsatt kunne stå seg. Endringer i hjemmelsloven vil ikke uten videre endre innholdet i vilkår som er satt i allerede tildelte konsesjoner. Det gjelder også der hjemmelsbestemmelsen har endret ordlyd, eller hvor hjemmelen for det aktuelle vilkåret er flyttet til en annen bestemmelse.

Departementet foreslår en overgangsbestemmelse i romertall VIII, hvor det fastsettes at vilkår som fortsatt har hjemmel i loven står ved lag.

21 Endringer i vannressursloven og annet lovverk

Vannressursloven ble vedtatt i 2000 og er en forholdsvis moderne lov. Departementet har lagt vekt på at endringene som foreslås, begrenses til det som er nødvendig for å tilpasse vannressursloven til revidert vassdragsreguleringslov. Vannressursloven vil fortsatt være den alminnelige loven om disponering av vassdrag, og vil fortsatt gjelde der revidert vassdragsreguleringslov ikke har egne bestemmelser.

Departementet foreslår noen lovtekniske endringer for å klargjøre lovgrunnlaget for saker som i dag behandles både etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven. Forholdet mellom de to lovene er beskrevet i punkt 4.2 om lovens virkeområde. Departementet foreslår at den reviderte vassdragsreguleringsloven også omfatter konsesjon til vannkraftverk uten egne reguleringer eller overføringer («elvekraftverk») og med produksjon over 40 GWh. Etter gjeldende rett behandles slike anlegg for en stor del etter reglene i vassdragsreguleringsloven, men selve konsesjonen gis etter vannressursloven. Etter forslaget vil konsesjon formelt gis i medhold av revidert vassdragsreguleringslov.

Av hensyn til brukervennlighet er noen sentrale bestemmelser i vannressursloven som har særlig relevans for vannkraftutbygging gjentatt i revidert vassdragsreguleringslov. Dette inkluderer bestemmelsen om minstevannføring (se punkt 7.2.5) og elementer fra bestemmelsen om conse-

sjonsvurdering (se punkt 4), samt bestemmelser om vilkår (se punkt 7). Dette medfører ingen reell endring i forholdet mellom de to lovene.

Som følge av de foreslåtte endringene i vassdragsreguleringsloven bør henvisningene til bestemmelser i vannressursloven oppdateres. Departementet foreslår at bestemmelsen vl. § 19 annet ledd oppheves, ettersom vannkraftverk over 40 GWh nå tas inn i revidert vassdragsreguleringslov. Det vil ikke lenger være behov for at vannressursloven viser til de enkelte bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven som gis anvendelse. Departementet foreslår også at bestemmelsen om konsesjonsavgifter i vl. § 19 annet ledd siste punktum videreføres i revidert vassdragsreguleringslov.

Konsesjoner til elvekraftverk over 40 GWh som er gitt etter vassdragsloven av 1940 før lovendringen i 1992 kan omgjøres etter vannressursloven § 28. Departementet mener dette bør presiseres i merknadene til endringen.

I punkt 10.4.3 foreslås det at ordlyden i vassdragsreguleringsloven ny § 35 tilføyes ordet «minimum» i bestemmelsen om betaling av overtreddelsesgebyr, se punkt 10.4.3. I lys av dette tilrås tilsvarende endring i vannressursloven § 60 annet ledd.

I lovvedtaket romertall III til VII inntas endringer i annet lovverk som en konsekvens av lovendringene her i proposisjonen.

22 Merknader til de enkelte bestemmelsene

22.1 Endringer i industri-konsesjonsloven

Lovens tittel endres til å lyde «lov 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. (vannfallrettighetsloven).»

Til § 1 (lovens formål)

Bestemmelsen viderefører § 1 første ledd.

Til § 2 (konsesjonspliktige erverv av vannfall)

Første ledd viderefører § 1 annet ledd. Ordene «utbringes til» endres til «utbringe mer» enn 4.000 naturhestekrefter. Endringen er rent språklig.

Annet ledd viderefører § 2 annet ledd. Ordene «utbringes til» endres til «utbringe mer» enn 20.000 naturhestekrefter. Endringen er rent språklig.

Tredje ledd viderefører § 2 tredje ledd nr. 2 med språklig oppdatering. Det anses unødvendig å presisere i lovteksten at utnyttelse av vannfallet skal være i tråd med konsesjon og lovgivning.

Til § 3 (unntak fra konsesjonsplikt eller vilkår for konsesjon)

Første ledd viderefører § 1 tredje ledd med enkelte språklige oppdateringer, herunder bruk av begrepet «konsesjonsvilkår» og at ordet «vedkommende» er tatt ut. «Beslektet» er tatt inn igjen.

Annet ledd viderefører § 1 femte ledd.

Tredje ledd viderefører § 1 sjette ledd med en språklig oppdatering. Tidligere henvisning til «grunnreglene i § 2» er endret, slik at bestemmelsen viser til eierskapskravet i § 5 og vilkår etter kapittel 5. Dette innebærer ikke en endring i gjeldende rett, se punkt 14.4. Den forenklede henvisningen utvider ikke de vilkår som Kongen kan unnlate å stille dersom det gis tillatelse til erverv uten at vannfallet skal utnyttes til kraftproduksjon.

Fjerde ledd viderefører § 1 syvende ledd med en språklig oppdatering der blant annet betegnelsen *grunnregler* er endret til *vilkår*. Henvisninger er oppdatert i henhold til ny lovstruktur.

Til § 4 (overdragelse av konsederte vannfall)

Bestemmelsen viderefører § 2 tredje ledd nr. 22 med enkelte språklige oppdateringer og henvisninger. Henvisningen til «betingelser som er omhandlet i post 1 til 16 og 23» er endret til «vilkår etter kapittel 5». Den oppdaterte henvisningen er ikke ment å utvide de vilkårene som konsesjonsmyndighetene kan stille ved overdragelse av tidligere konsederte vannfall.

Til § 5 (krav til offentlig eierskap)

Bestemmelsen viderefører § 2 første ledd. Begrepet «betingelser» endres til «vilkår».

Til § 6 (statens forkjøpsrett)

Bestemmelsen viderefører § 6 med flere språklige oppdateringer i teksten og endringer av utdaterte ord og uttrykk i flere av leddene. Henvisningen til «kraftleveranse som nevnt i § 2 post 21» er tatt ut ettersom denne bestemmelsen ikke eksisterer. Det gjøres ikke materielle endringer.

Til § 7 (fylkeskommunens forkjøpsrett)

Bestemmelsen viderefører § 9 med flere språklige oppdateringer i flere av leddene. Ord som «herom», «herav», «hensett», «hvorved», «likeledes» og «vedkommende» er fjernet og bestemmelsen er generelt gitt en mer moderne språkdrakt. Det gjøres ikke materielle endringer. Henvisninger er oppdatert i henhold til ny lovstruktur.

Til § 8 (konsesjonens varighet)

Bestemmelsen viderefører § 2 tredje ledd nr. 1. Krysshenvisningen i loven er oppdatert.

Til § 9 (adgang til revisjon)

Bestemmelsen viderefører § 5 a med enkelte språklige oppdateringer. I første ledd foreslås det en ny og mer presis formulering om at revisjonsadgangen gjelder for vilkårene for konsesjon for

ervert av eiendomsrett eller bruksrett, til erstatning for henvisningen til konsesjoner etter «første kapittel i denne lov». Selv om det ikke lenger gis nye bruksrettskonsesjoner, brukes formuleringen «bruksrett» blant annet av hensyn til eksisterende konsesjoner. Oppdateringen innebærer etter departementets vurdering ingen materiell endring.

Bestemmelsen om omgjøring i § 5 a annet ledd oppheves, og foreslås dekket ved at dagens § 27 videreføres i § 10, og justeres til generelt å gjelde omgjøring av konsesjoner.

Til § 10 (omgjøring av konsesjonsvilkår)

Bestemmelsen viderefører § 27 med enkelte språklige oppdateringer. Bestemmelsen er justert slik at den nå gjelder omgjøring generelt. Dette omfatter også søknader som tidligere ble regulert i § 5 a annet ledd. I henvisningen til tidligere lovgivning om ervert av vannfall er «bergverk og annen fast eiendom mv.» tatt ut siden dette ikke lenger antas å være praktisk ut fra lovens virkeområde i dag.

Til § 11 (statens hjemfallsrett)

Første ledd viderefører § 2 tredje ledd nr. 17 første ledd. Det gjøres noen mindre språklige oppdateringer, herunder ord som «hvorigjennom» og «såsom».

Annet ledd viderefører § 2 tredje ledd nr. 17 annet ledd. Det gjøres noen mindre språklige oppdateringer, herunder ord som «herom» og i «så henseende».

Tredje ledd viderefører § 41 første ledd. Det gjøres noen mindre språklige oppdateringer, hvor ord som «dog», «tarv» og «hermed» oppdateres.

Fjerde ledd viderefører § 41 annet ledd. Ordene «dog» og «derav» erstattes med «likevel» og «av denne»

Til § 12 (innhold i søknad)

Første og annet ledd viderefører § 24 første og annet ledd. Ordlyden i begge ledd oppdateres språklig og endres til å gjelde søknader om konsesjon «eller annet vedtak» for å sikre at også slike vedtak etter loven er omfattet.

Til § 13 (uttalelse fra fylkeskommune og kommunestyre)

Bestemmelsen viderefører § 24 fjerde ledd. Ordene «som regel» erstattes med «normalt» uten at dette gjør noen realitetsendring.

Til § 14 (frister)

Første og annet ledd viderefører § 30 første og annet ledd.

Tredje og fjerde ledd viderefører § 31 første og annet ledd.

Det gjøres språklige oppdateringer i de enkelte leddene.

Til § 15 (tinglysing av konsesjon)

Bestemmelsen viderefører § 2 fjerde ledd, med noen mindre språklig endring ved at blant annet begrepet «konsesjonshaver» erstattes med «konsesjonær». I *annet ledd* innplasseres gjeldende bestemmelse om bortfall av heftelser ved hjemfall til staten eller innløsning. Krysshenvisning til andre bestemmelser oppdateres også sammen med noen mindre språklige justeringer.

Til § 16 (tinglysing der konsesjon ikke foreligger)

Bestemmelsen viderefører § 30 tredje ledd. Det gjøres noen mindre språklige justeringer i ordlyden.

Til § 17 (tvangssalg)

Første ledd viderefører § 32 første ledd, med noen mindre språklige oppdateringer.

Annet ledd viderefører § 32 annet ledd, med noen mindre språklige oppdateringer.

Tredje ledd viderefører § 32 tredje ledd. I første punktum fremgår det at første ledd gjelder tilsvarende for overdragelse av aksje eller part i selskap. Henvisningen til selskap «med begrenset ansvar» foreslås strøket, se omtale i punkt 16.4.

Til § 18 (konsesjonsavgift)

Første ledd viderefører § 2 tredje ledd nr. 13 første ledd med visse justeringer. Gjeldende annet og tredje punktum, som gjelder forskrift om maksimal- og minimalsatser for konsesjonsavgifter, flyttes til annet ledd.

Annet ledd første punktum viderefører bestemmelsene om forskrift om maksimal- og minimalsatser og hensyntagen til endringer i kronens kjøp

pekraft, som nevnt over. I tredje punktum videreføres § 2 tredje ledd nr. 13 annet ledd. Ordlyden er endres i tråd med gjeldende praksis om automatisk justering av avgiftene hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer fastsatt av Kongen.

Tredje til syvende ledd viderefører gjeldende tredje til syvende ledd i § 2 tredje ledd nr. 13 med kun mindre språklige oppdateringer. Etter *sjettede ledd* er myndighet til å fastsette fordeling av konsesjonsavgifter mellom kommunene i dag delegert til NVE. I sjettede ledd endres tredje punktum slik at kravet om godkjenning av vedtekter oppheves, se omtale i punkt 17.2.1.

Til § 19 (konsesjonskraft)

Første og annet ledd viderefører § 2 tredje ledd nr. 12 første og annet ledd.

Tredje ledd første punktum er nytt og slår fast at plikten til å avstå kraft inntreter etter hvert som det konsederte vannfallet tas i bruk. Denne endringen samsvarer med tilsvarende endring i vassdragsreguleringsloven, se punkt 17.2.2. Annet punktum viderefører § 2 nr. 12 tredje ledd.

Fjerde ledd viderefører § 2 tredje ledd nr. 12 fjerde ledd. I tillegg plasseres gjeldende § 2 tredje ledd nr. 12 femte ledd her, slik at gjeldende tredje og femte ledd slås sammen. Fjerde ledd gjøres dermed lik som i vregl. Dagens utforming av vregl § 12 nr. 15 fjerde ledd, tilsvarende ikl § 2 tredje ledd nr. 12 fjerde og femte ledd. En språklig endring er at begrepet «leveringssikkerhet som fastkraft» erstattes med begrepet *force majeure*. Dette begrepet må forstås på samme måte som «vis major, streik eller lockout» i tidligere bestemmelse. Se også omtale i punkt 8.2.4.

Femte til syvende ledd viderefører § 2 tredje ledd nr. 12 sjette til åttende ledd.

Til § 20 (ytterligere vilkår og næringsfond)

Bestemmelsen viderefører § 2 tredje ledd nr. 23 med språklig oppdatering og oppdatert lovhenvi-
ning. Begrepet betingelser er endret til vilkår.

Til § 21 (byggefrister)

Bestemmelsen viderefører § 2 tredje ledd nr. 3 med visse språklige justeringer og forenklinger. Se punkt 17.2.4.

Første ledd viderefører § 2 tredje ledd nr. 3 første og annet punktum med språklig modernisering og forenkling. Siden det er selve ervervet som er konsesjonspliktig etter lov om erverv av vannfall mv. bør lovteksten synliggjøre at utbyg-

gingen av vannfallet skal finne sted innen en viss tid etter at konsesjon er gitt.

Gjeldende § 2 tredje ledd nr. 3 tredje og femte punktum utgår i sin helhet.

Annet ledd viderefører § 2 tredje ledd nr. 3 fjerde og sjette punktum. Det foreslås at setningen «Kongen kan dispensere fra disse bestemmelse» endres til å lyde «fristene kan forlenges av departementet». Hjemmelen til å dispensere er i dag delegert til departementet, og lovteksten gjøres enklere dersom myndigheten legges til departementet direkte i bestemmelsen. Selve terskelen for når det gis fristutsettelse viderefører dagens praksis, men med noe endret ordlyd. Begrepet «*force majeure*» erstatter «*vis major*» som henvisning til ekstraordinære forhold. Med *force majeure* menes ekstraordinære forhold utenfor tiltakshavers kontroll, for eksempel flom, opprør eller naturkatastrofer.

Til § 22 (endringer i organisering av offentlige selskaper mv.)

Bestemmelsen viderefører § 3 med oppdaterte lovhenvi-
ninger. Bestemmelsen gjelder ethvert offentlig selskap, foretak, lag eller sammenslutning som beskrevet. I henvisningen til tidligere lovgivning om erverv av vannfall fjernes ordene «bergverk og annen fast eiendom» siden loven ikke lenger regulerer slike forhold.

Til § 23 (overdragelse av andel i selskap med begrenset ansvar)

Bestemmelsen viderefører § 36 med enkelte språklige oppdateringer og oppdaterte lovhenvi-
ninger.

Til § 24 (overdragelse av 90 prosent av andel i selskap)

Bestemmelsen viderefører § 39. I *tredje ledd* annet punktum er henvisningen om at erververen kan meddeles konsesjon uten at «grunnreglene i § 2 tredje ledd iakttas» endret til at «uten at det settes vilkår etter kapittel 5». Se omtale i punkt 18.

Til § 25 (erverv av andel i ansvarlig selskap)

Bestemmelsen viderefører § 37 a.

Til § 26 (erverv av andel i andre selskaper)

Bestemmelsen viderefører § 37. I *annet ledd* gjøres en tilsvarende språklig oppdatering som i ny

§ 24 når det gjelder henvisningen til kapittel 5 i revidert lov.

Til § 27 (om rettigheter til vannfall og andel i selskaper)

Bestemmelsen viderefører § 38 med oppdaterte lovhenvvisninger. Det gjøres språklige endringer og ord som «sådanne» og «således» unngås. Der dagens ordlyd viser til «konsesjon» foreslås det at ordlyden viser til «konsesjon eller annet vedtak» som forklart i punkt 18.2 ovenfor.

Til § 28 (lovstridige avtaler)

Bestemmelsen viderefører § 29. Krysshenvisningen i første ledd klargjøres slik at den både peker på avtaler i strid med ny § 23 for selskaper med begrenset ansvar og ny § 25 om ansvarlige selskaper.

Til § 29 (operatøravtaler og leieavtaler for kraftverk)

Bestemmelsen viderefører § 5.

Til § 30 (avtaler om rettigheter til vannfall)

Bestemmelsen viderefører § 4 med oppdaterte lovhenvvisninger. I annet ledd videreføres ikke henvisninger til postene i gjeldende § 2 tredje ledd som er opphevet i dag, eller som foreslås opphevet i punkt 17.3 ovenfor. I fjerde ledd oppdateres henvisningen til gjeldende § 5 a annet ledd første punktum til ny § 10 første punktum. Dette skyldes at gjeldende § 5 a annet ledd foreslås samlet i ny § 10, sammen med gjeldende § 27 som også gjelder omgjøring av konsesjonsvilkår.

Til § 31 (kontroll)

Bestemmelsen viderefører § 2 tredje ledd nr. 16 med språklige oppdateringer, se også omtale i punkt 19.

Til § 32 (overtredelse av konsesjonen)

Bestemmelsen viderefører § 34 med oppdaterte krysshenvisninger i loven. I første ledd er ordene «bergverk og annen fast eiendom» tatt ut av henvisning til tidligere lovgivning. Ordlyden er oppdatert til å gjelde både «konsesjon eller vedtak». Begrepet «korporasjon» foreslås modernisert slik at bestemmelsen viser til «en stiftelse, et selskap eller en annen sammenslutning».

Til § 33 (tvangsmulkt og tilbaketrekking av konsesjon)

Bestemmelsen viderefører § 26 med oppdatert krysshenvisning i loven og med noen språklige oppdateringer. I annet ledd endres ordlyden til å «konsesjon eller annet vedtak» på samme måte som i andre lovparagrafer. Tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2 bokstav d.

Til § 34 (ikrafttredelse og forholdet til eldre lovgivning)

I første ledd videreføres § 42 første ledd første punktum. Bestemmelsen fastsetter at loven trer i kraft «straks» og gjelder lovens opprinnelige ikraftsettelse 14. desember 1917. For ikrafttredelse av endringsloven som foreslås her i proposisjonen, se lovvedtaket romertall VIII.

I annet ledd videreføres § 42 første ledd annet punktum. Etter ordlyden er det vist til «bestående» traktat. Med dette forstås bestående traktat på tidspunktet for lovens ikrafttredelse i 1917.

I tredje ledd fremgår det at loven av 1917 opphevet den tidligere lov av 18. desember 1909. Henvisninger i annet lovverk skulle fra da av leses som henvisninger til den nye lov av 1917. Bestemmelsen videreføres.

22.2 Endringer i vassdragsreguleringsloven

Lovens tittel endres til å lyde «lov 14. desember 1917 nr. 17 om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven)».

Til § 1 (lovens saklige virkeområde)

Første ledd viderefører § 1 første ledd første punktum. Det foreslås at begrepet «overføringer» i større grad brukes direkte i lovteksten enn i dag, men uten at dette vil innebære realitetsendringer. I tillegg foreslås at vannkraftverk over 40 GWh gjøres til del av loven.

Annet ledd viderefører § 1 annet ledd uten endringer.

Tredje og fjerde ledd viderefører § 2 fjerde og femte ledd.

Til § 2 (definisjoner)

Første ledd viderefører definisjonen av vassdragsreguleringer i § 1 første ledd annet punktum. Likt med vassdragsregulering regnes også overføringer. For å unngå materielle endringer knyttet til

lovens begrepsbruk videreføres gjeldende bestemmelse, slik at lovens bestemmelser som gjelder reguleringer også vil gjelde overføringer.

Annet ledd viderefører definisjonen av «overføring» som følger av gjeldende § 1 første ledd tredje punktum.

Til § 3 (konsesjonspliktige tiltak)

Første ledd viderefører § 2 første ledd bokstavene a til c, se punkt 4.4.

Annet ledd tilsvarende materielt sett bestemmelsen i vl. § 19 annet ledd. Nytt annet ledd gjør også større vannkraftverk (over 40 GWh) konsesjonspliktig etter vassdragsreguleringsloven. Se omtalen i punkt 4.2.

Tredje ledd viderefører § 2 annet ledd om krav til samtykke gjennom foreleggelse av saken for Stortinget.

Fjerde ledd viderefører § 2 tredje ledd.

Femte ledd viderefører § 12 nr. 23, se punkt 4.4.4. Gjeldende § 12 nr. 23 viser til en rekke av bestemmelsene om pliktige vilkår mv. Flere av disse er foreslått erstattet med en mer generell bestemmelse i ny § 20. Flere av hjemmelsbestemmelsene i loven er for øvrig utformet som «kan»-bestemmelser, hvor forvaltningen må avgjøre i det enkelte tilfellet om det er grunnlag for å sette vilkår.

Sjette ledd er ny og klargjør forholdet til vannressursloven. Det vises til drøftelsene ovenfor i punkt 4.4.

Til § 4 (konsesjonspliktutvurdering)

Første ledd tilsvarende gjeldende § 4 nr. 1 første ledd, med visse justeringer. Etter første punktum har departementet en adgang til å fatte forhåndsavgjørelse om konsesjonsplikt. Etter annet punktum kan en søker på nærmere vilkår kreve dette.

Bestemmelsen i *annet ledd* er ny og gir departementet rett til å sette en tidsbegrensning, som også vil avklare rekkevidden av beslutning etter første ledd.

Tredje ledd inneholder en mer generell oppramsing av høringsinstansene enn hva som følger av gjeldende § 4 nr. 1 annet ledd i dag. Oppdateringen vil ikke innebære realitetsendring.

Til § 5 (kriterier for konsesjon)

Første ledd viderefører og gjør en språklig forenkling av bestemmelsen om konsesjonsmyndighetens vurdering av en konsesjonssøknad. Materielt

viderefører bestemmelsen gjeldende § 8 første ledd. Se nærmere omtale i punkt 4.6.

Annet ledd gir departementet hjemmel for å avslå en konsesjonssøknad. I saker hvor departementet avslår en søknad kan saken påklages til Kongen. Bestemmelsen er en forenkling. Retten til å kreve avslag på en søknad forelagt for Stortinget oppheves. Det følger av ny § 3 at kompetansen til å gi konsesjon fortsatt er lagt til Kongen.

Til § 6 (konsesjonens varighet)

Bestemmelsen viderefører § 10 nr. 1. Ordlyden klargjøres ved at «konsesjon til vassdragsreguleringer» endres til «konsesjon». Også konsesjoner til stor vannkraft over 40 GWh vil dermed omfattes.

Til § 7 (gjenoppføring av vassdragsanlegg)

Første ledd viderefører bestemmelsen i § 3 nr. 1. Bestemmelsen er språklig oppdatert. I og med bestemmelsen får anvendelse for vannkraft over 40 GWh er det lagt inn en presisering om at konsesjonsfri gjenoppføring, utbedring eller ombygging ikke må medføre noen utvidelse av slukeevnen i kraftverket.

Bestemmelsen i *annet ledd* er ny og gir mulighet for én gangs forlengelse av fristen.

Til § 8 (adgang til revisjon)

Første ledd viderefører § 10 nr. 3 første ledd. Det gjøres ingen endringer utover det som er nødvendig for å få riktig plassering av bestemmelsen og riktige henvisninger til andre bestemmelser i loven.

Annet ledd viderefører § 10 nr. 3 tredje ledd. Gjeldende § 10 nr. 3 annet ledd flyttes til ny § 9, se omtale i punkt 5.5.

Tredje ledd viderefører overgangsregelen som ble vedtatt i 1992, jf. endringslov av 19. juni 1992 nr. 62 til vassdragsreguleringsloven mv. del VI punkt 3. Denne delen av loven trådte i kraft 19. juni 1992. Bestemmelsen plasseres i her i ny § 8 for å gjøre den lettere tilgjengelig.

Til § 9 (omgjøring av konsesjon)

Bestemmelsen viderefører § 10 nr. 3 annet ledd. Ordlyden forenkles og ordet «meddelt» slettes. I og med at bestemmelsens første punktum også skal gjelde for vannkraft med midlere årsproduksjon over 40 GWh uten egne reguleringer eller

overføringer, erstattes «reguleringsanleggets» eier med begrepet «vassdragsanleggets» eier.

Til § 10 (nedleggelse av anlegg)

Bestemmelsen viderefører § 21 med språklig forenklinger. «Det offentlige» endres til «departementet». Det gjøres ingen materiell endring. I tredje ledd er departementets hjemmel for å gi pålegg språklig oppdatert. I sjette ledd presiseres at bestemmelsen ikke får anvendelse for vannkraft med midlere årsproduksjon over 40 GWh uten egen regulering eller overføring. I disse tilfellene vil vannressursloven kapittel 7 få anvendelse.

Til § 11 (krav til konsesjonssøknader)

Første ledd viderefører innholdet i § 5 med enkelte justeringer. Det foreslås at ordlyden i de enkelte bokstavene gjøres noe mer generell, og med et enklere språk. Bestemmelsen vil også gjelde for stor vannkraft over 40 GWh som ikke er en regulering eller overføring. Se nærmere omtale i punkt 6.2.

Annet ledd viderefører § 5 bokstav c med en mindre språklig justering, slik at det fremgår av ordlyden at konsekvensutredninger skal vedlegges der dette er påkrevet etter plan- og bygningsloven.

Bestemmelsen i *tredje ledd* er ny og foreslås for å klargjøre dagens praksis om at konsesjonsmyndighetene kan kreve ytterligere informasjon der dette anses påkrevet.

Fjerde ledd viderefører hjemmelsgrunnlaget i § 5 bokstav g for å fastsette forskrifter.

Til § 12 (offentliggjøring av søknad og innsigelse)

Første ledd forenkler bestemmelsene om kunngjøring i § 6 nr. 1 første ledd første til fjerde punktum, samt deler av annet ledd. Det foreslås klargjort at søknaden skal gjøres tilgjengelig på elektroniske medier og at den skal legges ut for offentlig ettersyn. Kravet om at søkeren dekker utgiftene til kunngjøringen, jf. § 6 nr. 1 tredje ledd, er innarbeidet i forslaget til første ledd. Endringene foreslås for å gjøre gjeldende lov bedre tilpasset de kunngjøringsformene som er praktiske i dag. I fjerde punktum foreslås det at kunngjøring kan unnlates i særlige tilfeller.

Annet ledd viderefører bestemmelsene om innsigelse og klagerett i § 6 nr. 1 første ledd femte til syvende punktum.

Tredje ledd viderefører § 6 nr. 2 med enkelte språklige endringer, samt en presisering av at det skal settes en frist for å uttale seg.

Til § 13 (utgifter til nødvendig bistand)

Første ledd viderefører § 6 nr. 1 fjerde ledd med enkelte språklige endringer. Det foreslås et nytt annet punktum der tidspunktet for utgiftsdekning i forbindelse med revisjoner presiseres.

Bestemmelsen i *annet ledd* er ny og foreslås for å sikre rasjonell samordning mellom aktører som har sammenfallende interesser i en konsesjonssak.

Tredje ledd viderefører § 6 nr. 1 femte ledd. Det foreslås en justering i ordlyden der henvisningen til plan- og bygningsloven § 14-2 oppheves, slik at det kommer klarere fram at skjæringstidspunktet for når utgifter kan kreves erstattet trekkes ved utsendelsen av melding eller søknad på høring.

Til § 14 (konsesjonsavgifter)

Bestemmelsen viderefører § 11 med enkelte språklige og strukturelle justeringer, se omtale i punkt 7.2.3.

Første ledd viderefører § 11 nr. 1 første ledd første punktum.

Annet ledd viderefører § 11 nr. 1 tredje ledd med språklig modernisering. Den tidligere henvisningen til § 2 tredje ledd om beregning av økningen i vannkraft er innarbeidet direkte i den nye bestemmelsen. Annet ledd *tredje* punktum har en endret formulering hva gjelder unntak fra ordinær beregningsmetode når særlige forhold tilsier det. Annet ledd *femte* punktum lovfester praksisen med samordning av beregningen av konsesjonsavgifter etter reglene i vassdragsreguleringsloven og vannfallrettighetsloven, der det gis konsesjon etter begge lovene.

Bestemmelsen i *tredje* ledd er ny og gjelder særskilt for kraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh uten egne reguleringer og overføringer. Bestemmelsen viderefører beregningsmetoden for slike kraftverk over 40 GWh, jf. § 18 i vannfallrettighetsloven (tidligere § 2 tredje ledd nr. 13 i industrikonsesjonsloven), jf. tidligere § 19 annet ledd i vannressursloven.

Fjerde ledd første og annet punktum viderefører § 11 nr. 1 første ledd annet og tredje punktum. Fjerde ledd *tredje* punktum viderefører § 11 nr. 1 annet ledd, med justert ordlyd om ny prøvelse hvert femte år i tråd med praksis.

Femte ledd viderefører § 11 nr. 2 første ledd.

Sjette ledd viderefører § 11 nr. 2 annet ledd, men slik at ordningen med vedtekter og godkjenning av disse oppheves. Myndighet til å fastsette fordeling av konsesjonsavgifter mellom kommunene er i dag delegert til NVE.

Syvende til niende ledd viderefører § 11 nr. 3 og 4 med enkelte språklige moderniseringer og strukturelle justeringer. Se også punkt 7.2.3.4. § 11 nr. 3 siste punktum og nr. 5 oppheves.

Tiende ledd viderefører § 11 nr. 6.

Til § 15 (byggefrister)

Bestemmelsen viderefører § 12 nr. 1, med visse justeringer. Hjemmel til å forlenge byggefrist og fullføring er i dag delegert til departementet. I ny bestemmelse er denne myndigheten gitt til departementet direkte i bestemmelsen. Når det gjelder fristutsettelse videreføres dagens praksis, se punkt 7.2.4.4. *Force majeure* erstatter *vis major* som henvisning til ekstraordinære forhold. Med *force majeure* menes ekstraordinære forhold utenfor tiltakshavers kontroll, for eksempel flom eller andre naturkatastrofer.

Til § 16 (manøvreringsreglement og hydrologiske observasjoner)

Bestemmelsen viderefører i all hovedsak § 12 nr. 12 og deler av nr. 13, se omtale i punkt 7.2.5.

Første ledd første punktum viderefører hovedregelen i § 12 nr. 12 første ledd første punktum om at det skal fastsettes et manøvreringsreglement. Adgangen etter § 12 nr. 12 første ledd annet punktum til å utsette fastsettelsen av manøvreringsreglementet til etter at konsesjonen er vedtatt, videreføres ikke. Dette innebærer også at behovet for en egen bestemmelse om høring ikke lenger er tilstede, ettersom dette skjer som en del av konsesjonsbehandlingen.

Andet punktum slår fast på tilsvarende måte som i vl. § 10 tredje ledd at fastsetting av vilkår om minstevannføring skal avgjøres etter en konkret vurdering. De mest relevante hensyn å vektlegge ved fastsettelse av minstevannføring for større vassdragsutbygginger og reguleringer er vannets betydning for biologi, landskap, friluftsliv og turisme.

Annet ledd viderefører en adgang til å fravike et manøvreringsreglement, som i dag fremgår av vl. § 10 tredje ledd.

Tredje ledd lovfester standardvilkåret om minstevannføring/adgangen til å revidere reglementet, som nå fastsettes som en klausul i manøvre-

ringsreglementet og er inntatt i konsesjoner etter 1948.

Fjerde ledd viderefører § 12 nr. 13 første ledd om at departementet skal kreve hydrologiske observasjoner, samt at reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker.

Til § 17 (fond og andre utbetalinger)

Bestemmelsen viderefører i hovedsak hjemmel til å pålegge fond og andre utbetalinger, som i dag har hjemmel i § 12 nr. 8 og nr. 17. De ulike formålene som er spredt i dagens lov, er i ny § 17 samlet og justert i henhold til praksis. Se omtale i punkt 7.2.6.

Første ledd bokstav a) viderefører § 12 nr. 8 første ledd annet punktum, og gir hjemmel til å pålegge ytelser til fremme av reindrift i distriktet. Reindriftsfond er regulert i reindriftsloven § 47. Vedtektene blir fastsatt av styret og godkjent av fylkesmannen.

I bokstav b) lovfestes en eksplisitt hjemmel til å pålegge ytelser til fisk, vilt og friluftsliv mv. Slike fond har frem til nå vært del av naturforvaltningsvilkåret med hjemmel i § 12 nr. 17. Dette er en stadfesting av slik gjeldende rett har vært forstått og praktisert de senere år. Både ytelser som er rettet mot aktiviteten fiske og hensyn som ivaretar fisken som art, vil kunne omfattes av bestemmelsen. Eksempelvis kan ytelser til tilrettelegging av fiskeplasser mv. nevnes.

Bokstav c) viderefører den delen av § 12 nr. 17 som gjelder næringsfond. Bestemmelsen erstatter også § 12 nr. 8 første ledd første punktum som hjemmelen til å pålegge fond til fremme av jordbruk/skogbruk.

Bokstav d) viderefører sekkebestemmelsen i § 12 nr. 17 som gir hjemmel til å pålegge ytelser til særskilte formål. Fondet må spesifiseres for et konkret formål som ikke dekkes av de øvrige bestemmelsene, og som er påkrevd av allmenne hensyn eller ivaretagelsen av private interesser som blir skadelidende. Aktuelle formål kan for eksempel være fond til bekjempelse av særskilte, lokale skadevirkninger på miljøet eller til bevaring av kulturminner. Det er ingen automatikk i at slike økonomiske tilskudd eller fond skal fastsettes. Dette vil bero på en vurdering av om det er påvist ulemper av en slik art at det berettiger en viss kompensasjon i form av et slikt fond.

Annet ledd første punktum fastsetter krav om forfallstidspunkt og justering av årlige beløp. I henhold til gjeldende § 12 nr. 8 forfalt fondene til betaling den dag konsesjonen ble gitt, med min-

dre annet ble bestemt. Fond med hjemmel i gjeldende § 12 nr. 17 forfalt også til betaling den dag konsesjon ble gitt. Forfallstidspunktet endres til å gjelde fra og med byggestart. Annet ledd annet punktum viderefører bestemmelsene i både gjeldende § 12 nr. 8 og nr. 17 om justering av årlige utgifter. Det er presisert i ordlyden at det årlige beløpet skal justeres automatisk etter justeringsnormer fastsatt i forskrift. Bestemmelsen i annet punktum gjelder også for årlige ytelser fastsatt i konsesjoner gitt før ikrafttredelsen av forskrifter av 17.02.1984 om justering av konsesjonsavgifter.

Tredje ledd viderefører gjeldende rett for administrasjon av næringsfond og har oppdatert henvisning til reglene om administrasjon av konsesjonsavgifter i ny § 14.

Fjerde ledd kodifiserer gjeldende praksis for forvaltningen av reindriftsfond ved å ta inn en henvisning til lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven) § 47.

Til § 18 (veier, ferdsel mv.)

Bestemmelsen viderefører § 12 nr. 6.

Til § 19 (militære foranstaltninger)

Bestemmelsen viderefører § 12 nr. 11. Bestemmelsen er språklig modernisert.

Til § 20 (ytterligere vilkår og pålegg)

Bestemmelsen viderefører hele eller deler av § 12 nr. 13, 16 og 17. Se omtale i punkt 7.3 og 7.2.9 til 7.2.12. Bestemmelsen forenkler gjeldende rett ved å samle flere av de mer detaljerte vilkårshjemlene i en mer overordnet bestemmelse i loven.

Første ledd gir hjemmel for Kongen til å bestemme at generelle betingelser og ytterligere pålegg kan fastsettes i konsesjonen. Oppstillingen av formål er ikke uttømmende. Den gir også flere av dagens standardvilkår i konsesjoner en tydeligere plassering i loven. Dette gjelder ny § 20 første ledd a) ansvar ved anlegg/drift, b) godkjenning av detaljplaner, landskapsmessige forhold, tilsyn mv., c) naturforvaltning, d) automatisk fredete kulturminner, e) forurensning, f) terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring, g) rydding av reguleringssonen, h) registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og merking, i) etterundersøkelser, j) luftovermetning. Vilkår ut fra disse hensynene har vært hjemlet i sekkebestemmelsen i gjeldende § 12 nr. 17 eller i nr. 13 eller 16.

Annet ledd viderefører sekkebestemmelsen i § 12 nr. 17 og gir hjemmel til å pålegge ytterligere vilkår når det i det enkelte tilfellet synes nødvendig for å motvirke skader eller ulemper for allmenne eller private interesser. For eksempel kan bestemmelsen brukes for å pålegge konsesjonæren å erstatte utgiftene ved et forsterket jakt- og fiskeoppsyn under anleggstiden, som til nå har vært pålagt med hjemmel i § 12 nr. 8 fjerde ledd. Etter departementets syn er det ikke behov for en så detaljert forankring av de enkelte konsesjonsvilkår i lovteksten.

Tredje ledd lovfester krav til årsakssammenheng og forholdsmessighet, og er basert på formuleringer som er tatt inn i konsesjoner, og som har forankring i den forvaltningsrettslige vilkårs læren. Tredje ledd gjør det klart at pålegget må være knyttet til skader forårsaket av utbyggingen, og at kostnaden ved pålegget må stå i rimelig forhold til tiltakets skadevirkning og til nytten av pålegget. Tredje ledd gjelder som en begrensning overfor alle pålegg som kan gis etter paragrafen – både undersøkelser, avbøtende og kompensende tiltak. Påleggene må være knyttet til områder som er berørt av utbyggingen. Når det gjelder pålegg om undersøkelser, må slike pålegg være relatert til skader som tiltaket i vassdraget kan ha forårsaket.

Til § 21 (tinglysing)

Første ledd viderefører hovedregelen i § 14 nr. 1 første punktum om at konsesjoner skal tinglyses. Se omtale i punkt 8.1. Konsesjon skal tinglyses i Statens kartverk, og bestemmelsen er oppdatert med henvisning til at tinglysing skal skje etter reglene i lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing (tinglysningsloven).

Annet ledd viderefører § 14 nr. 1 tredje punktum som gir hjemmel for at departementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommene eller bruk i vassdraget, som reguleringen kan medføre forpliktelser for. Med dette menes at de viktigste delene av konsesjonen, herunder hva konsesjonen omfatter, og med hvilke vilkår den er gitt med, skal tinglyses. Dagens praksis er at tilrådingpostene i kongelig resolusjon tinglyses sammen med vilkårssettet og manøvreringsreglement. Bestemmelsen er språklig oppdatert.

Bestemmelsen i gjeldende § 14 nr. 2 er skilt ut i en egen bestemmelse i ny § 27. Bestemmelsene i § 14 nr. 3 og 4 er plassert sammen med de øvrige bestemmelsene som gjelder hjemfall, se omtale i punkt 8.4 og merknad til ny § 28.

Til § 22 (konsesjonskraft)

Bestemmelsen viderefører § 12 nr. 15, med visse justeringer.

Første ledd viderefører § 12 nr. 15 første ledd. Ordet «konsesjonær» tas ut av første ledd, se presiseringen i tredje ledd første punktum.

Annet ledd viderefører § 12 nr. 15 annet ledd.

Tredje ledd viderefører § 12 nr. 15 tredje ledd, med visse justeringer. Bestemmelsene i første og annet punktum er nye og presiserer gjeldende praksis om at plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- og kraftverkseiere som utnytter den regulerte vannføringen, og at plikten til å avstå kraft inntreer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk. Se omtale i punkt 8.2.

Fjerde ledd viderefører § 12 nr. 15 fjerde ledd. Dagens begrep *leveringssikkerhet som fastkraft* erstattes med en modernisert variant av den tidligere bestemmelsen, og inntas som femte punktum i fjerde ledd. Se omtale i punkt 8.2. Begrepet *force majeure* må forstås på samme måte som vis major, streik eller lockout i tidligere bestemmelse.

Femte ledd viderefører § 12 nr. 15 femte ledd.

Sjette ledd viderefører § 12 nr. 15 sjette ledd med oppdatert lovhenviing til bestemmelsen om konsesjonskraft i lov 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall mv.

Syvende ledd viderefører § 12 nr. 15 syvende ledd.

Åttende ledd viderefører § 12 nr. 15 åttende ledd.

Til § 23 (etablering av brukseierforeninger)

Bestemmelsen i *første ledd* er ny og definerer hva en brukseierforening er og uttrykker formålet med brukseierforeninger. Se omtale i punkt 8.3.

Annet og tredje ledd viderefører § 9 nr. 1 og 2 med språklig modernisering.

Til § 24 (deltakelse i en brukseierforening)

Første ledd viderefører § 9 nr. 3 med språklig modernisering.

Annet ledd viderefører § 9 nr. 4 første ledd med språklig modernisering.

Tredje ledd viderefører § 9 nr. 4 annet ledd med språklig modernisering. Tredje til sjette punktum er ikke videreført. Gjeldende bestemmelse om krav om ny verdsettelse har det ikke vist seg å være behov for i praksis.

Til § 25 (medeierskap i reguleringsanlegg)

Bestemmelsen viderefører § 9 nr. 5 til 7 med språklig modernisering.

Til § 26 (bruk av overført vann og panteretter)

Bestemmelsen viderefører § 9 nr. 8 og 9 med språklig modernisering.

Til § 27 (overdragelse)

Bestemmelsen viderefører § 14 nr. 2.

Til § 28 (statens hjemfallsrett)

Bestemmelsen viderefører og samler § 10 nr. 4, 5, 6, og 7, § 20 a og § 14 nr. 3 og 4. Bestemmelsene videreføres i sin helhet med visse språklige oppdateringer. Se omtale i punkt 7.2.2 og 8.4.

Første ledd viderefører § 10 nr. 4 første ledd med språklig modernisering.

Annet ledd viderefører § 10 nr. 4 annet ledd.

Tredje til femte ledd viderefører § 10 nr. 5 til 7 med språklig modernisering.

Sjette ledd viderefører § 20 a med språklig modernisering.

Syvende ledd viderefører § 14 nr. 3 med språklig modernisering.

Åttende ledd viderefører § 14 nr. 4 med språklig modernisering.

Til § 29 (staten som regulant)

Bestemmelsen viderefører §§ 15 og 22 i en egen bestemmelse med språklig oppdatering.

Første til tredje ledd viderefører § 15 nr. 1 til 3. Formuleringen om Stortingets samtykke i § 15 nr. 1 er tatt ut.

Fjerde ledd viderefører § 22.

Til § 30 (forholdet til alminnelig ekspropriasjonsrett)

Bestemmelsen innebærer en endring ved at det i *første ledd* henvises til oreigningslova og vederlagsloven, etter mønster av vl. § 51. Endringen innebærer en forenkling. Særregelen om direkte ekspropriasjonsvirkning faller med dette bort, jf. også opphevelsen av § 16 nr. 6. Det vises til omtale i punkt 9.1.4.

Annet ledd viderefører § 16 nr. 2.

Tredje ledd viderefører § 16 nr. 3 første ledd, med språklig forenkling.

Fjerde ledd viderefører § 16 nr. 3 annet ledd.

Femte ledd viderefører § 16 nr. 5 første ledd med språklig forenkling etter mønster av vl. § 51. Minstebeløp for ekspropriasjonserstatning er fastsatt i forskrift 4. desember 1987 nr. 945.

Sjette ledd viderefører § 16 nr. 5 annet ledd.

Syvende ledd viderefører § 16 nr. 5 tredje ledd med språklig oppdatering.

Åttende ledd viderefører § 16 nr. 5 femte ledd.

Niende ledd viderefører rettstilstanden som i dag følger av henvisning fra vannressursloven § 19 annet ledd for stor vannkraft uten egen regulering eller overføring («elvekraft») over 40 GWh. Bestemmelsene i femte til åttende ledd gjelder ikke for slike vannkraftanlegg.

Til § 31 (kontroll)

Bestemmelsen viderefører § 12 nr. 19. Som endring fra gjeldende ordlyd forankres konsesjonærens plikt til å måtte finne seg i kontroll direkte i loven, ved at ordene «det skal pålegges konsesjonæren» å måtte finne seg i slik kontroll strykes.

Til § 32 (pålegg om retting)

Bestemmelsen viderefører § 12 nr. 21 første ledd. En justering som innebærer at rettingspålegget følger direkte av loven er omtalt i punkt 10.3.

Til § 33 (tvangsmulkt)

Bestemmelsen viderefører bestemmelsene om tvangsmulkt etter § 12 nr. 21 annet ledd og standard konsesjonsvilkår. Enkelte justeringer foreslås som er omtalt i punkt 10.3. Med «vedtak» menes både enkeltvedtak og forskrift, konsesjoner og vilkår i konsesjoner, og vedtak med hjemmel i slike. Tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven § 7-2 bokstav d.

Til § 34 (tilbaketrekking av konsesjon)

Første ledd viderefører § 12 nr. 21 tredje ledd første punktum med forenklet ordlyd. Det foreslås at hjemmel for tilbaketrekking av konsesjon forankres direkte i loven, slik at det ikke blir nødvendig å nedfelle dette som eget konsesjonsvilkår. Henvisningen til «angitte» konsesjonsbetingelser fjernes derfor. Se punkt 10.3. Etter dagens standardvilkår regnes de vesentligste konsesjonsbetingelser for å være vilkår om konsesjonsavgifter, næringsfond, byggefrister, manøvreringsreglement, konsesjonskraft og kontroll med overholdelse av vilkårene.

Annet ledd viderefører § 12 nr. 21 tredje ledd annet punktum. Henvisningen til bestemmelsen om innløsningssum i § 10 nr. 5 oppdateres til ny § 28 tredje ledd.

Tredje ledd viderefører § 12 nr. 21 fjerde ledd.

Til § 35 (overtredelsesgebyr)

Bestemmelsen viderefører gjeldende § 25. Det gjøres en mindre endring i annet ledd slik at loven mer hensiktsmessig krever at fristen for ilagt gebyr skal være minimum fire uker. Etter gjeldende bestemmelse skal fristen være fire uker.

Til § 36 (straff)

Bestemmelsen bygger på samme struktur som vl. § 63. Departementet foreslår at brudd på konsesjonsplikten i ny § 3, overskridelser av en gitt konsesjon eller overtredelse av konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt i medhold av loven, kan medføre straff etter den nye bestemmelsen.

Departementet viser videre til at de generelle pliktreglene i vannressursloven som kan straffesanksjoneres, for eksempel i vl. § 5 om aktsomhet, § 37 første ledd om vedlikeholdsplikt og § 39 om krav til faglige kvalifikasjoner. Disse vil også gjelde for vassdragstiltak etter vassdragsreguleringsloven.

Til § 37 (ikrafttredelse og forholdet til eldre lovgivning)

I første ledd videreføres gjeldende § 26 nr. 1. Bestemmelsen fastsetter at loven trer i kraft «straks» og gjelder lovens opprinnelige ikraftsettelse 14. desember 1917. For ikrafttredelse av endringsloven som foreslås her i proposisjonen, se lovvedtaket romertall VIII.

I annet og tredje ledd videreføres gjeldende § 26 nr. 3 og 4 om forholdet til tidligere lovgivning, altså før loven av 14. desember 1917 nr. 17.

22.3 Endringer i vannressursloven

Til § 19

Første ledd oppdaterer henvisningen til relevante bestemmelser om virkeområde og konsesjonsplikt i revidert vassdragsreguleringslov. Bestemmelsen viderefører dagens regel om at vannressursloven gjelder for vannkraftverk og vassdragsreguleringer som er omfattet av revidert vassdragsreguleringslov, så langt det ikke er gjort unntak eller er fastsatt særskilte regler i vassdragsreguleringsloven. Dette følger også av ny § 1

annet ledd i revidert vassdragsreguleringslov, men foreslås videreført (og gjentatt) også i vannressursloven.

Eksisterende annet ledd foreslås opphevet. Det følger av ny § 3 annet ledd i revidert vassdragsreguleringslov at vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh er omfattet av konsesjonsplikten etter revidert vassdragsreguleringslov. Det vil derfor ikke lenger være nødvendig at vannressursloven viser til bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven.

Nytt *annet ledd* viderefører eksisterende tredje ledd. Henvisningen til vassdragsreguleringslovens regel om byggefrister oppdateres.

Til § 28

Bestemmelsen oppdateres med korrekt henvisning til vassdragsreguleringslovens tittel. Konsesjoner til elvekraftverk over 40 GWh som er gitt etter vassdragsloven av 1940 før lovendringen i 1992 kan omgjøres etter denne bestemmelsen.

Til § 60 a

Det gjøres en mindre endring i annet ledd slik at loven mer hensiktsmessig krever at fristen for ilagt gebyr skal være minimum fire uker. Etter gjeldende bestemmelse skal fristen være fire uker.

22.4 Endringer i annet lovverk

Som en konsekvens av endringene vannfallervervsloven og vassdragsreguleringsloven er det behov for endringer i enkelte andre lover. Det omfatter følgende:

I lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) § 2 annet ledd nr. 1 oppdateres henvisningen til vannfallrettighetsloven.

I lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper § 41 fjerde ledd oppdateres henvisningen til vannfallrettighetsloven.

I lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk mv. (lakse- og innlandsfiskeloven) § 7 fjerde ledd oppdateres henvisningen til vassdragsreguleringsloven.

I lov 12. juni 1931 nr. 1 i henhold til konvensjonen mellom Norge og Sverige om visse spørsmål vedrørende vassdragsretten av 11 mai 1929 oppheves § 8 nr. 5. Bestemmelsen henviser til gjeldende § 19 i vassdragsreguleringsloven, som er foreslått opphevet i denne lovproposisjonen.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i konsesjonslovgivningen for vannkraft (lovrevisjon).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i konsesjonslovgivningen for vannkraft (lovrevisjon) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i konsesjonslovgivningen for vannkraft (lovrevisjon)

I

Lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv. skal lyde:

Lov 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. (vannfallrettighetsloven)

Kapittel 1 Lovens formål

§ 1 Formål

Landets vannkraftressurser tilhører og skal forvaltes til beste for allmennheten. Dette skal sikres gjennom offentlig eierskap på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå.

Kapittel 2 Konsesjonspliktige erverv av vannfall

§ 2 Konsesjonsplikt

Uten tillatelse av Kongen (konsesjon) kan ingen andre enn staten med full rettsvirkning erverve eiendomsrett til vannfall (fall eller stryk) som ved regulering antas å kunne utbringe mer enn 4.000 naturhestekrefter, enten alene, eller i forbindelse med andre vannfall som erververen eier eller bruker når fallene hensiktsmessig kan bygges ut under ett. Erverv av andre rettigheter enn eiendomsrett over vannfall som nevnt i første punktum kan bare skje med hjemmel i denne lov.

Gjelder ervervet vannfall som ved regulering antas å kunne utbringe mer enn 20.000 naturhestekrefter, eller står betydelige interesser mot hverandre, skal saken forelegges for Stortinget før konsesjon blir gitt, med mindre departementet finner det unødvendig.

Konsesjonen gir adgang til å utnytte vannfallet som kraftkilde.

§ 3 Unntak fra konsesjonsplikt eller vilkår for konsesjon

Konsesjon er ikke nødvendig ved erverv av vannfall ved skifte av ekteskapelig felleseie eller ved arv, odelsløsning eller overdragelse når erververen (arvingen) er nærmere odelsberettiget enn

overdrageren (arvelateren), er dennes ektefelle, eller beslektet eller besvogret med ham i opp- eller nedstigende linje eller i første eller annen sidelinje. Er det tidligere gitt konsesjon for erverv av vannfallet, gjelder konsesjonsvilkårene også for den nye erververen.

Når særlige hensyn foreligger, kan departementet fatte enkeltvedtak om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

Skal det ervervede vannfallet ikke utnyttes til kraftproduksjon, kan Kongen gi tillatelse til erverv uten at eierskapskravet i § 5 er oppfylt og uten at det settes vilkår etter kapittel 5.

Søker konsesjonæren senere om utbygging, skal Kongen fastsette vilkår etter loven her. Påbegynnes utbygging uten at vilkår er fastsatt, gjelder i §§ 14 tredje og fjerde ledd og § 17.

§ 4 Overdragelse av konsederte vannfall

Enheter som nevnt i § 5 kan få konsesjon for videre overdragelse av tidligere konsedert vannfall. Vilkårene i den opprinnelige konsesjonen gjelder for erververen. Det kan også stilles vilkår etter kapittel 5.

§ 5 Krav til offentlig eierskap

Foretak som er organisert etter lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak og norske kommuner og fylkeskommuner kan få konsesjon til å erverve eiendomsrett til vannfall på de nærmere vilkår Kongen fastsetter. Konsesjon kan også gis til et bestemt selskap, foretak eller lag eller en bestemt sammenslutning som direkte eller indirekte er eid av et statsforetak eller en av eller flere kommuner eller fylkeskommuner på en slik måte at statsforetaket, kommunen eller fylkeskommunen alene eller sammen direkte eller indirekte innehar minst to tredeler av kapitalen og stemmene, og organiseringen er slik at det åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap.

§ 6 Statens forkjøpsrett

Kreves det konsesjon etter § 2 til å erverve eiendomsrett til et vannfall, har staten forkjøps-

rett, med mindre ervervet skjer gjennom tvangsalg.

Overdras samtidig annen fast eiendom, rettighet eller løsøre og staten vil benytte sin forkjøpsrett, kan konsesjonssøkeren kreve at staten helt eller delvis også overtar det øvrige. Kravet må fremsettes i forbindelse med konsesjonssøknaden. Selv om et slikt krav ikke fremsettes, har staten rett til å utvide forkjøpsretten til grunnstykker og rettigheter som overdras sammen med vannfallet, dersom disse er nødvendige for å bygge ut eller regulere vassdraget eller for å bygge kraftstasjon. Hvorvidt dette er tilfelle avgjøres i mangel av minnelig avtale ved skjønn.

Statens adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende til et vannfall oppstår, når en søknad om konsesjon kommer inn til departementet. Beslutning om å benytte statens forkjøpsrett skal treffes så snart som mulig, og senest innen ett år. Gjøres ikke forkjøpsretten gjeldende, skal departementet straks underrette fylkeskommunen hvor fallet ligger.

Gjøres forkjøpsretten gjeldende, trer staten inn i kjøperens rettigheter og forpliktelser. Den del av vederlaget som ikke består i penger, ytelse av føderåd, eller som er betinget av en omstendighet utenfor statens kontroll, skal likevel verdsettes til et pengebeløp. I mangel av avtale fastsettes verdien ved skjønn. Er kjøperen et selskap, og en del av vederlaget skal ytes i form av aksjer eller parter i selskapet, kan staten likevel yte denne delen av vederlaget ved å betale aksjenes eller partenes verdi etter pari kurs. Kan en betinget ytelse ikke verdsettes i penger, som i tvisttilfeller også avgjøres ved skjønn, bortfaller ytelsen uten vederlag.

Er det i salgsvilkårene betinget rett for selgeren til gjenkjøp eller til å fragå salget under betingelser hvis inntreden staten ikke rår over, kan en slik gjenkjøps- eller fragåelsesrett ikke gjøres gjeldende overfor staten.

Benytter staten sin forkjøpsrett, skal den betale erstatning til konsesjonssøkeren med 2 prosent av de første 50.000 kroner av kjøpesummen og 1 prosent av det overskytende beløpet. I tillegg skal staten betale erstatning for påløpte utgifter.

Opplyses det i konsesjonssøknaden at overdragelsen helt eller delvis er en gave og søknaden oppgir en sum som antas å svare til eiendommens verdi, legges denne summen til grunn for forkjøpsretten, med mindre departementet finner at den er satt for høyt. I så fall kan departementet bestemme at kjøpesummen skal fastsettes ved skjønn.

Er det fastsatt en felles kjøpesum for vannfall og annen fast eiendom, rettighet eller løsøre, som blir avhendet under ett, skal det også fastsettes ved skjønn hvor stor del av den felles kjøpesummen som svarer til vannfallet, og i tilfelle også hvor stor del som svarer til det øvrige som staten skal overta etter annet ledd.

Er selgeren i besittelse av eiendommen når forkjøpsretten gjøres gjeldende, plikter selgeren å levere eiendommen til staten i den stand som avtaleparten hadde rett til å forlange. Påføres staten tap ved at kravene i første punktum ikke er oppfylt, kan staten kreve erstatning for tapet.

Har selgerens avtalepart tiltrådt eiendommen uten å ha fått konsesjon, plikter avtaleparten å levere den til staten i uforringet stand. I motsatt fall kan staten overfor avtaleparten kreve et fradrag i kjøpesummen som fastsettes ved skjønn og skal svare til forringelsen. Skjønnsomkostningene trekkes fra kjøpesummen. Har erververen beheftet eiendommen slik at heftelsenes samlede beløp overstiger kjøpesummen, i tilfelle med fradrag etter annet punktum, er den overskytende delen av heftelsene ikke bindende for staten.

§ 7 Fylkeskommunens forkjøpsrett

Benytter ikke staten forkjøpsretten etter § 6, har fylkeskommunen hvor vannfallet ligger, adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende.

Gjelder ervervet vannfall i flere fylkeskommuner, kan de gjøre forkjøpsretten gjeldende i fellesskap. Blir de ikke enige, og kan vannfallene som ligger i hver av fylkeskommunene ikke hensiktsmessig utbygges uavhengig av de øvrige, skal fylkeskommunene som basert på allmenne og økonomiske forhold antas å ha størst interesse i salget, ha forkjøpsrett. Tvist etter annet punktum avgjøres med endelig virkning av Kongen. Kongen kan pålegge den fylkeskommunen som får adgang til å gjøre forkjøpsretten gjeldende, plikt til å avggi kraft til de øvrige, og gi nærmere regler om hvilke kraftmengder som skal avgis og om vilkårene for avgivelsen.

Fylkeskommunenes adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende oppstår så snart det er på det rene at staten ikke vil gjøre sin forkjøpsrett gjeldende.

Forkjøpsretten bortfaller hvis ikke beslutning om å gjøre den gjeldende er fattet innen 3 måneder etter at fylkeskommunen har mottatt underretning etter § 6 tredje ledd tredje punktum om at statens forkjøpsrett ikke blir benyttet.

Fylkeskommunens beslutning om å gjøre forkjøpsretten gjeldende må godkjennes av Kongen. Melding om beslutningen skal straks sendes

departementet, konsesjonssøkeren og selgeren. Har fylkeskommunen samtidig ikke gitt opplysninger om utbyggingsplaner, kraftbehov mv., skal departementet fastsette en frist for å legge frem slike opplysninger.

Paragraf 6 annet ledd og § 6 fjerde til niende ledd gjelder tilsvarende. Er det allerede holdt skjønn etter § 6 annet ledd og § 6 fjerde til åttende ledd, er skjønnet bindende for fylkeskommunen.

Fylkeskommunen kan ikke avtale å gi avkall på forkjøpsretten mot vederlag. Er det inngått avtale i strid med første punktum, kan departementet bestemme at vederlaget inndras til inntekt for statskassen.

Det en fylkeskommune har ervervet gjennom forkjøpsretten, kan den ikke avhende uten tillatelse av Kongen.

Kapittel 3 Konsesjonens varighet og omfang

§ 8 Konsesjonens varighet

Konsesjoner etter § 5 gis på ubegrenset tid.

§ 9 Adgang til revisjon

Vilkårene for konsesjon for erverv av eiendomsrett eller bruksrett etter denne lov kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Er det gitt flere ervervskonsesjoner i samme vassdrag, kan kortere revisjonstid fastsettes. Bli vilkårene revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter å ha fått underretning om de reviderte vilkårene. Frafalles konsesjonen, gjelder § 14 tredje og fjerde ledd og § 17 tilsvarende. Frafalles ikke konsesjonen innen fristen, er konsesjonæren bundet av de nye vilkårene.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om saksbehandlingen ved revisjon av konsesjonsvilkår.

§ 10 Omgjøring av konsesjonsvilkår

Kongen kan etter søknad endre vilkår som er fastsatt i en konsesjon etter denne loven eller etter tidligere lovgivning om erverv av vannfall. Endringen må likevel ikke gå utenfor de grenser som følger av denne lovens bestemmelser om konsesjonsvilkår. Søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, skal innvilges så fremt erververen oppfyller vilkårene i § 5.

§ 11 Statens hjemfallsrett

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller vannfallet med alle de innretninger, hvor vannets løp og leie forandres, som damanlegg, kanaler, tunneler, bassenger, rørledninger m.m., de grunnstykker og rettigheter som er ervervet til utbyggingen, kraft-

stasjonene med tilhørende maskineri og annet tilbehør samt arbeiderboliger og andre bygninger som hører med til kraftanlegget, staten med full eiendomsrett og uten vederlag. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn for statens regning eller forlange fjernet innen en frist fastsatt av departementet.

Ved konsesjonstidens utløp skal anlegget med bygninger og installert maskineri være i fullt ut driftsmessig stand. Tvister etter første punktum avgjøres ved skjønn. Konsesjonæren plikter å utføre hva skjønnet måtte bestemme. Retten avgjør hvem som skal bære skjønnsomkostningene.

I de siste 3 år av konsesjonstiden for et vannfall som i henhold til konsesjon skal tilfalle staten, skal staten uhindret ha adgang til anleggene og rett til å foreta de nødvendige disposisjoner for å forberede statens overtagelse og sikre en fortsatt kontinuerlig drift. Dette må likevel ikke skje til fortrenghet eller skade for konsesjonærens utnyttelse av vannfallet overensstemmende med konsesjonen. Konsesjonæren plikter å gi de opplysninger og yte den veiledende bistand som finnes nødvendig for at staten skal kunne ivareta sine interesser etter denne bestemmelsen. Utgifter ved dette dekkes av staten.

Når et vannfall med anlegg i henhold til konsesjon tilfaller staten, skal en del av anlegget eller dets verdi, likevel ikke over en tredjepart, tildeles de kommuner hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanleggene ligger. Stortinget bestemmer i tilfelle verdien og kommunenes andel av denne og foretar fordelingen mellom dem. Stortinget kan også bestemme at det av midlene opprettes et fond til fordel for kommunene, eller at det utbetales dem en andel av det økonomiske utbytte anlegget måtte gi.

Kapittel 4 Krav til saksbehandling mv.

§ 12 Innhold i søknad

Søknad om konsesjon eller annet vedtak etter denne lov skal gi en beskrivelse av de forhold saken gjelder med nødvendig dokumentasjon. Søknaden kan forlanges supplert.

Søknad fra et selskap skal vedlegges erklæring fra styret om at de opplysninger som er gitt i forbindelse med konsesjonssøknaden om ledelsen av selskapet og eiendomsretten til grunnkapitalen er uttømmende og dekker det reelle forhold. Bli konsesjon gitt, skal selskapets styre senere sende inn erklæring etter første punktum og bekreftelse om at konsesjonsvilkårene er overholdt, dersom departementet krever det.

§ 13 Uttalelse fra fylkeskommune og kommunestyre
Før en søknad om konsesjon etter denne lov avgjøres, skal det normalt innhentes uttalelse fra vedkommende fylkeskommune og kommunestyre.

§ 14 Frister

Søknad om konsesjon eller annet vedtak etter loven skal sendes departementet innen fire uker etter at det ble inngått avtale om erverv av eiendomsrett eller annen rettighet som krever konsesjon eller annet vedtak etter loven, eller etter at erververen fikk rådighet over eiendommen eller rettigheten. Ved tvangssalg regnes fristen fra stadfestelsen av budet.

Overholdes ikke fristen i første ledd, skal departementet sette en ny frist for å søke om konsesjon eller samtykke.

Er en søknad ikke innsendt innen fristen etter annet ledd, er søknaden avslått, eller er en tidsbegrenset konsesjon utløpt, skal departementet fastsette en frist for erververen til å sørge for at overdragelsen enten blir omgjort eller at eiendommen eller rettigheten blir overdratt til noen som kan få konsesjon eller samtykke eller til noen som ikke trenger slike. Fristen kan forlenges hvis særlige hensyn tilsier det.

Departementets bestemmelser etter tredje ledd skal tinglyses.

§ 15 Tinglysing av konsesjon

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses for konsesjonærens regning.

Alle senere tinglyste heftelser på de eiendommer og gjenstander som nevnt i § 11 første og annet ledd bortfaller når disse ifølge konsesjonen går over til eller innløses av staten. Når vannfallet går over til staten, skal underretning om dette fra departementet sendes tinglysingsmyndigheten for tinglysing.

§ 16 Tinglysing der konsesjon ikke foreligger

Forlanges noe dokument tinglyst om et erverv som krever konsesjon eller annet vedtak etter denne lov, og konsesjon eller vedtak ikke fremlegges, kan registerføreren ikke nekte tinglysing. Dersom konsesjon eller vedtak mangler eller det av andre grunner finnes tvilsomt om ervervet er i strid med loven, skal registerføreren gjøre anmerkning i grunnboken og på dokumentet. Anmerkningen skal sendes departementet, som kan bestemme at den skal slettes.

§ 17 Tvangssalg

Oversittes fristen for avvikling av eiendomsrett etter § 14 tredje ledd, kan departementet kreve eiendommen solgt gjennom namsmyndighetene etter reglene om tvangssalg så langt de passer. Bestemmelsen i tvangsfullbyrdelsesloven § 11-20 om det minste bud som kan stadfestes, gjelder ikke.

Oversittes fristen etter § 14 tredje ledd når det gjelder andre rettigheter, kan departementet la rettigheten tvangsselges etter første ledd eller erklære rettigheten for bortfalt.

Første ledd gjelder tilsvarende for overdragelse av aksje eller part i selskap. Unnlater innehaver av et partsbrev som er tvangssolgt etter denne paragraf å utlevere det, kan kjøperen på eierens og innehaverens felles bekostning kreve partsbrevet mortifisert. Selskapet plikter deretter å utstede nytt partsbrev som skal inneholde uttrykkelig opplysning om at det trer i stedet for det som er mortifisert.

Kapittel 5 Vilkår og avbøtende tiltak

§ 18 Konsesjonsavgift

Det skal pålegges konsesjonæren å betale en årlig avgift til staten og en årlig avgift til de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde, som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet. Hviler det årlige reguleringsavgifter på vannfallet, skal de komme til fradrag i de avgifter som pålegges i henhold til denne post, for så vidt angår den del av kraftmengden, hvorav reguleringsavgifter erlegges.

Kongen gir forskrifter om hvilke maksimal- og minimalsatser som skal gjelde. Ved fastsettelsen av forskriftene skal det særlig tas hensyn til forandringer i kronens kjøpekraft. Konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i slik forskrift.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter og kontroll med vannforbruket fastsettes av departementet dersom dette ikke er fastsatt av Kongen.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Utgjør det årlige avgiftsbeløpet til staten eller kommuner mindre enn det minstebeløp Kongen bestemmer og både avgiftsberettigede og avgiftspliktige samtykker, kan departementet bestemme at den årlige avgiften innløses med et engangsbe-

løp etter forskrifter fastsatt av Kongen. Under særegne omstendigheter kan Kongen, eller Stortinget hvis konsesjonen har vært forelagt dette, nedsette eller ettergi avgiften for et bestemt tidsrom.

Avgiften til fylkeskommunene og til kommunene fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av Kongen. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Avgiften til staten skal bidra til finansiering av forskning, utvikling, opplæring og informasjon innenfor energi- og vassdragsområdet. Avgiften til staten kan i ekstraordinære tilfeller dekke utgifter til å forebygge, erstatte og avbøte skader som følge av eller i forbindelse med kraftutbygginger eller reguleringer.

§ 19 *Konsesjonskraft*

I konsesjonen skal det bestemmes at konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av gjennomsnittlig kraftmengde vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av departementet med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at konsesjonæren i tillegg skal avstå inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd første punktum. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft inntreffer etter hvert som det konsederte vannfallet tas i bruk. Konsesjonen skal ha bestemmelser om varsel til konsesjonæren før kraften tas ut eller sies opp.

Departementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi. Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger, og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes

force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normalavkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger. Første og tredje punktum gjelder ikke for konsesjoner som er gitt etter bestemmelser som gjaldt før lov 10. april 1959 nr. 2 trådte i kraft.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om avståelse, fordeling og pris.

§ 20 *Ytterligere vilkår og næringsfond*

Det er adgang til å stille ytterligere vilkår i konsesjonen, blant annet pålegg om å opprette næringsfond til den enkelte kommune, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller til ivaretagelse av private interesser som blir skadelidende. For næringsfond gjelder vassdragsreguleringsloven § 17.

§ 21 *Byggefrister*

Arbeidet med utbygging av vannfallet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og anlegget må fullføres og settes i drift innen ytterligere 5 år.

Fristene kan forlenges av departementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) ikke har vært mulig å utnytte.

Kapittel 6 *Endringer i eierskap og rettigheter*

§ 22 *Endringer i organisering av offentlige selskaper mv.*

Ved direkte eller indirekte endringer av organiseringen i offentlige selskaper, foretak, lag eller sammenslutninger som innehar konsesjonspliktige vannfallrettigheter etter loven eller tidligere lovgivning om erverv av vannfall, gjelder § 5 tilsvarende så langt den passer.

Dersom selskapet, foretaket, laget eller sammenslutningen som følge av endringer som nevnt i første ledd ikke oppfyller vilkårene i § 5, gjelder §§ 14, 16 og 17 tilsvarende.

§ 23 *Overdragelse av andel i selskap med begrenset ansvar*

Ved erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i et selskap med begrenset ansvar i et slikt antall at erververen derved blir

innehaver av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som representerer mer enn en femdel av samtlige aksjer, parter eller stemmer i selskapet, kreves konsesjon såfremt selskapet innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov. Konsesjonen er på samme måte nødvendig når to eller flere personer eller andre rettssubjekter enten i fellesskap eller hver for seg erverver aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i et selskap med begrenset ansvar i et antall som ovenfor nevnt, når ervervet har funnet sted etter forutgående innbyrdes overenskomst. Sammen med erververens aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter regnes også aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som enten direkte eller indirekte gjennom selskap eller på annen måte tilhører eller kontrolleres av erververen eller av noen for ham nærstående personer, selskaper eller andre rettssubjekter.

Denne lovs bestemmelser om erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i selskaper med begrenset ansvar, skal også gjelde ved erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i selskaper (holdingselskaper), som direkte eller indirekte eier aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som representerer en femdel av samtlige aksjer, parter eller stemmer i andre selskaper som innehar eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov.

Denne lovs bestemmelser om erverv av aksjer eller parter skal gjelde tilsvarende når vedkommende aksjers eller parters stemmerettsandel eller andel av grunnkapitalen øker, som følge av at selskapet kjøper inn egne aksjer eller parter til sletting.

Erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter denne paragraf, er i ikke gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Konsesjon er ikke nødvendig ved skifte av ekteskapelig felleseie eller når erververen er eierens ektefelle, eller er beslektet eller besvogret med ham i opp- eller nedstigende linje eller i første eller annen sidelinje. Er det tidligere gitt konsesjon for erverv av vedkommende aksjer eller parter, skal de fastsatte vilkår i konsesjonen også gjelde overfor den nye erverver (jfr. likevel § 10).

Ved meddelelse av konsesjon i henhold til denne paragraf kan Kongen fastsette vilkår som finnes påkrevet av allmenne hensyn.

Erverves aksjer eller parter i selskap som innehar eiendomsrett til vannfall av en slik størrelse som nevnt i § 2 første ledd, uten at det for disse er fastsatt vederlagsfri overgang til staten, kan det

betinges at aksjene eller partene skal tilfalle staten uten vederlag etter utløpet av en fastsatt frist i konsesjonen. Fristen må ikke overstige 60 år.

Det kan ikke gis konsesjon som medfører at et selskap, foretak, lag eller sammenslutning som nevnt i § 22 første ledd ikke oppfyller vilkårene i § 5.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om meldeplikt ved endringer i det direkte eller indirekte eierskapet i selskaper som innehar konsesjonspliktige vannfallrettigheter etter denne lov. Bestemmelsene om meldeplikt kan også inneholde krav om melding av vesentlige endringer som påvirker organiseringen i vannfalleiende selskaper, og om at § 22 annet ledd gis anvendelse innen en nærmere bestemt frist.

§ 24 *Overdragelse av 90 prosent av andel i selskap*

Lovens bestemmelser om erverv av eiendomsrett til vannfall eller annen rådighet over vannfall skal gjelde ved erverv av mer enn 90 prosent av aksjene, partene eller rettigheter til aksjene eller partene i selskaper som nevnt i §§ 23 eller 25 som direkte eller indirekte innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov.

Ved vurderingen etter første ledd av om noen har ervervet mer enn 90 prosent av aksjene, partene eller rettigheter til aksjene eller partene skal det også tas hensyn til om to eller flere personer eller andre rettssubjekter enten i fellesskap eller hver for seg erverver aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter når ervervet har funnet sted etter forutgående innbyrdes overenskomst. Sammen med erververens aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter regnes også aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som enten direkte eller indirekte gjennom selskap eller på annen måte tilhører eller kontrolleres av erververen eller av noen for ham nærstående personer, selskaper eller andre rettssubjekter.

Ved erverv etter første ledd kan det foretas konsesjonsbehandling eller endring av vilkår i konsesjoner meddelt selskapet som innehar vannfallrettighetene for tidligere erverv. Erververen kan gis konsesjon uten at det settes vilkår etter kapittel 5.

§ 25 *Erverv av eierandel i ansvarlig selskap*

Det kreves konsesjon fra departementet for erverv av andel i ansvarlig selskap som direkte eller indirekte innehar rettigheter som det kreves konsesjon eller vedtak etter loven her for å kunne

erhverve. Det kan ikke gis konsesjon som medfører at et selskap, et foretak, et lag eller en sammenlutning ikke oppfyller vilkårene i § 5. Den offentlige eiermajoriteten skal gjennom flertallskrav, selskapsorganer, bestemmelser om endringer av selskapsavtalen og øvrige forhold sikres full rådighet over selskapet og fallrettighetene på tilsvarende måte som i et selskap med begrenset ansvar. Departementet kan til enhver tid og uten hinder av taushetsplikt kreve dokumentasjon for at det foreligger reelt offentlig eierskap. For øvrig gjelder § 23 tilsvarende så langt den passer.

§ 26 *Erverv av eierandel i andre selskaper*

For erverv av eierandel i andre selskaper enn de som omfattes av §§ 23 og 25, gjelder lovens bestemmelser om erverv av eiendomsrett til vannfall eller annen rådighet over vannfall, så langt selskapet direkte eller indirekte innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov.

Ved erverv etter første ledd kan det foretas konsesjonsbehandling eller endring av vilkår i konsesjoner meddelt selskapet, laget eller sammenslutningen som innehar vannfallrettighetene for tidligere erverv. Erververen kan gis konsesjon uten at det settes vilkår etter kapittel 5.

§ 27 *Om rettigheter til vannfall og andel i selskaper*

Innehas eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov av noen som ikke trenger konsesjon eller annet vedtak til erverv, men det opplyses å foreligge slike omstendigheter at det må anses sannsynlig at eiendommen eller rettigheten tilhører noen som ikke uten konsesjon eller annet vedtak kunne erverve den, eller har slike rettigheter med hensyn til eiendommen eller rettigheten at den angivelige innehavers rett til å råde over den eller få det økonomiske utbytte er vesentlig beskåret, skal eiendommen eller rettigheten ved anvendelsen av denne lov regnes å tilhøre den som i virkeligheten må antas å være eier eller har rettigheter som nevnt.

Fast eiendom kan ikke tas som brukspant eller til tvangsbruk for lengre tid enn 3 år uten konsesjon. Dersom tidsgrensen overskrides, gjelder §§ 14, 16 og 17 tilsvarende.

Når aksje eller part i et selskap lyder på noen som uten konsesjon kunne erverve slike eiendommer eller rettigheter som selskapet innehar, men det opplyses å foreligge slike omstendigheter at det må anses sannsynlig at aksjen eller parten i virkeligheten tilhører noen som ikke uten konsesjon eller vedtak kunne erverve selskapets eien-

dommer og rettigheter, eller at denne har slike rettigheter med hensyn til aksjen eller parten at den angivelig innehavers rett til å råde over den eller få det økonomiske utbytte av den er vesentlig beskåret, så skal aksjen eller parten ved anvendelsen av denne lov regnes som tilhørende den som det antas i virkeligheten er eier eller har rettigheter som nevnt.

§ 28 *Lovstridige avtaler*

En avtale som er strid med §§ 23 eller 25, kan bare gjennomføres hvis det gis konsesjon til ervervet.

Håndgivelse eller annen rettshandel der noen betinger seg rett til å erverve eiendomsrett eller annen rettighet til vannfall, taper sin gyldighet etter 5 år. Er rettshandelen tinglyst, skal den slettes av grunnboken ved fristens utløp.

§ 29 *Operatøravtaler og leieavtaler for kraftverk*

Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter kan inngå avtale med driftsoperatør om drift og vedlikehold av kraftverk og tilhørende anlegg for en periode inntil 15 år.

Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter kan inngå avtale om utleie av kraftverk og tilhørende anlegg til en leietaker for en periode inntil 15 år. Fremleie er ikke tillatt.

Avtaler etter første og annet ledd må godkjennes av departementet. Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter er ansvarlig for all bortsetting i henhold til konsesjoner som er gitt etter denne lov, vassdragsreguleringsloven, vannressursloven eller tidligere vassdragslovgivning.

Kongen gir forskrifter med nærmere bestemmelser om vilkårene for å inngå avtaler etter første og annet ledd, blant annet om krav til eierens organisasjon og kompetanse, krav om kompetanse og stedlig representasjon for driftsoperatører og leietakere og om ikrafttredelse.

§ 30 *Avtaler om rettigheter til vannfall*

Etter søknad kan departementet treffe vedtak om at en konsesjon for leie av et vannfall som allerede er utbyggt, forlenges for inntil 30 år av gangen. Etter søknad kan departementet treffe vedtak om at forlengelse av konsesjonsfrie inngåtte avtaler om leie av vannfall kan foretas uten konsesjon for inntil 30 år av gangen. Leieforholdet kan overdras i tilfeller som nevnt i tredje ledd.

Det kan settes vilkår for forlengelser etter første ledd første punktum. § 2 tredje ledd og §§ 19, 20, 21 og 31, gjelder tilsvarende så langt de passer.

Departementet kan samtykke til at eksisterende bruksretter, tidsbegrensede langsiktige disposisjonsretter og leieforhold som nevnt i første ledd overdras til foretak mv. som nevnt i § 5 i forbindelse med omorganisering eller liknende. Departementet kan gi samtykke til at foretak mv. som oppfyller vilkårene i § 5, kan erverve tidsbegrenset medeierskap til vannkraftproduksjon.

Bestemmelsene i § 10 første punktum og §§ 14, 16 og 17 får tilsvarende anvendelse så langt de passer.

Kapittel 7 Kontroll og sanksjoner

§ 31 Kontroll

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte betingelser i konsesjonen eller i medhold av denne som departementet finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

§ 32 Overtredelse av konsesjonen

Når en stiftelse, et selskap eller en annen sammenslutning som har fått konsesjon etter loven eller tidligere lovgivning om erverv av vannfall mv. senere har undergått slik forandring at lovens eller konsesjonens vilkår om setet, styret eller stemmerettsandelene ikke lenger er oppfylt, eller det viser seg at vilkårene aldri har vært oppfylt, gjelder §§ 14, 16 og 17 tilsvarende.

Det samme gjelder dersom en stiftelse, et selskap eller en annen sammenslutning uten å trenge konsesjon eller annet vedtak har ervervet eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov, og senere har undergått slik forandring med hensyn til virksomheten, setet, styret eller stemmerettsandelene at vilkårene for erverv uten konsesjon etter loven, eller de lovbestemmelser som gjaldt da ervervet fant sted, ikke lenger er til stede.

§ 33 Tvangsmulkt og tilbaketrekking av konsesjon

Kongen kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller av vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Er konsesjon gitt eller annet vedtak er fattet på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger om forhold av vesentlig betydning, eller overtrer erververen fastsatte vilkår av vesentlig betydning, kan konsesjonen eller tillatelsen trekkes tilbake.

Blir konsesjonen trukket tilbake, skal det fastsettes en frist for innehaveren til å sørge for at eiendommen eller rettigheten blir overdratt til

noen som lovlig kan erverve den. Oversittes fristen, gjelder § 17 tilsvarende.

Kapittel 8 Sluttbestemmelser

§ 34 Ikrafttredelse og forholdet til eldre lovgivning mv.

Loven trer i kraft straks.

Lovens regler gjelder med de begrensninger som følger av bestående traktat ved lovens ikrafttredelse 14. desember 1917.

Ved henvisninger i andre lover til lov 18. september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom gjelder tilsvarende bestemmelser i denne lov.

II

Lov 14. desember 1917 nr. 17 om vasdragsreguleringer skal lyde:

Lov 14. desember 1917 nr. 17 om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven)

Kapittel 1 Konsesjonspliktige tiltak mv.

§ 1 Lovens saklige virkeområde

Loven gjelder for vassdragsreguleringer, overføringer og vannkraftverk etter § 3.

For tiltak som behandles etter loven, gjelder også vannressursloven så langt det ikke er fastsatt særskilte regler i loven her.

Konsesjon etter § 3 kan ikke erstattes av rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven.

Departementet kan bestemme at ethvert kraftproduksjonsanlegg med endelig konsesjon etter denne lov uten videre skal ha virkning som statlig arealplan etter plan- og bygningsloven § 6-4.

§ 2 Definisjoner

Med vassdragsregulering forstås anlegg eller tiltak for å regulere et vassdrags vannføring, herunder utvidelse eller forandring av eldre reguleringsanlegg. Som vassdragsregulering regnes også overføring.

Med overføring menes anlegg eller arbeider for å øke vannføringen ved overføring av vann og pumping av vann til et høyereliggende magasin, herunder utvidelse eller forandring av en eldre overføring.

§ 3 Konsesjonspliktige tiltak

For andre enn staten kreves det tillatelse fra Kongen (konsesjon) for vassdragsreguleringer og

overføringer for produksjon av elektrisk energi som øker vannkraften:

- a) med minst 500 naturhestekrefter i et enkelt eller flere vannfall som kan utnyttes under ett,
- b) med minst 3.000 naturhestekrefter i hele vassdraget eller
- c) som alene eller sammen med tidligere reguleringer eller overføringer påvirker naturforholdene eller andre allmenne interesser vesentlig.

Det kreves tillatelse fra Kongen (konsesjon) for vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh, dersom tiltaket kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget eller sjøen.

Vil en vassdragsregulering eller overføring øke vannkraften i vassdraget med minst 20.000 naturhestekrefter, eller står betydelige interesser mot hverandre, skal Stortinget samtykke før konsesjon blir gitt, med mindre departementet finner det unødvendig.

Økning av vannkraften i første ledd beregnes på grunnlag av den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre ut over den vannføring som har vært påregnelig år om annet i 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig.

For en regulering eller overføring som ikke fører til en større økning av vannkraften enn 3.000 naturhestekrefter i hele vassdraget, og ikke til større økning enn 500 naturhestekrefter i ett eller flere vannfall som hensiktsmessig kan utnyttes under ett, kan Kongen i vedtaket om konsesjon bestemme at § 6, § 8, § 9, § 14, § 16 fjerde ledd, § 22 og § 28 helt eller delvis ikke skal gjelde.

Tiltak som har konsesjon etter denne lov, trenger ikke konsesjon etter vannressursloven.

§ 4 *Konsesjonspliktutvurdering*

Departementet kan etter eget initiativ avgjøre om et vassdragstiltak trenger konsesjon etter § 3. Tiltakshaveren kan kreve at departementet treffer et slikt vedtak, dersom nødvendige opplysninger om det planlagte tiltaket er forelagt departementet, jf. § 11.

Departementet kan i vedtaket bestemme at vedtaket bortfaller hvis ikke arbeidet er satt i gang innen en gitt frist.

Før det treffes vedtak om konsesjonsplikt skal berørte offentlige organer og andre som tiltaket direkte berører, høres i den grad departementet finner det nødvendig.

§ 5 *Kriterier for konsesjon*

Konsesjon etter denne lov kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger de skader og ulemper for allmenne eller private interesser som blir berørt av tiltaket. Det skal også tas hensyn til andre skade- og nyttevirkninger av samfunnsmessig betydning.

Departementet kan avslå en konsesjonssøknad etter første ledd.

Kapittel 2 Konsesjonens varighet og omfang

§ 6 *Konsesjonens varighet*

Konsesjon gis på ubegrenset tid eller for et bestemt tidsrom. I tilfeller som nevnt i § 28 femte ledd første punktum skal det settes vilkår etter § 28 første ledd.

§ 7 *Gjenoppføring av vassdragsanlegg*

Gjenoppføring av et vassdragsanlegg på samme sted kan skje uten konsesjon dersom arbeidet begynner innen fem år, fullføres med rimelig hurtighet og ikke medfører noen utvidelse av reguleringen eller slukeevnen i kraftverket. Det kreves heller ikke konsesjon til utbedring og ombygging av et slikt anlegg, når arbeidet ikke medfører noen utvidelse av reguleringen eller slukeevnen i kraftverket.

Departementet kan forlenge fristen én gang.

§ 8 *Adgang til revisjon*

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Er det gitt flere konsesjoner i samme vassdrag til forskjellig tid, kan kortere revisjonstid fastsettes. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår. Frafalles konsesjonen, gjelder § 28 første ledd og § 10 første, tredje, fjerde og femte ledd tilsvarende. Blir konsesjonen ikke frafalt innen den fastsatte frist, er konsesjonæren bundet av de nye vilkår.

Departementet kan gi forskrifter om saksbehandlingen ved revisjon av konsesjonsvilkår.

Tidligere gitte tidsbegrensede konsesjoner kan revideres 50 år etter de ble gitt. Alle konsesjoner kan uansett revideres etter 19. juni 2022. Første og annet punktum gjelder ikke for tidligere gitte konsesjoner etter vassdragsloven.

§ 9 *Omgjøring av konsesjon*

Kongen eller departementet kan etter søknad fra vassdragsanleggets eier endre betingelsene i en konsesjon etter loven eller tidligere lovgivning om vassdragsreguleringer. Søknad om omgjøring

av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall skal innvilges hvis reguleringsanleggets eier oppfyller vilkårene i vannfallrettighetsloven § 5.

§ 10 *Nedleggelse av anlegg*

Hvis staten ikke vil overta et regulerings- eller overføringsanlegg ved utløpet av konsesjonstiden, og det heller ikke blir gitt noen ny reguleringskonsesjon, plikter eieren etter pålegg fra departementet å fjerne anlegget innen en frist som departementet setter.

Ellers må et regulerings- eller overføringsanlegg med konsesjon etter loven ikke nedlegges uten tillatelse av Kongen. Har Stortinget samtykket i konsesjonen til anlegget, må Stortinget også samtykke til nedleggelsen.

Ved nedleggelse av et anlegg er eieren forpliktet til å etterkomme pålegg fra departementet, for å avverge fare eller skade for omgivelsene og for eiendommene ovenfor og nedenfor anlegget.

Plikten til å betale årlige erstatninger faller bort fra utløpet av det kalenderår hvor nedleggelsen er gjennomført.

Eieren plikter å yte erstatning etter skjønn for skade og ulempe som nedleggelsen forårsaker på eiendom eller rettighet, men ikke for tap av fordel som anlegget har medført og som det ikke er gitt vederlag for verken for forminsket ekspropriasjonserstatning eller på annen måte. På samme måte plikter eieren å yte erstatning en gang for alle for skade og ulempe som anlegget måtte forårsake etter nedleggelsen.

Paragrafen her gjelder ikke for vannkraft over 40 GWh uten egen regulering eller overføring.

Kapittel 3 Særlige krav til saksbehandling

§ 11 *Krav til konsesjonssøknader*

Søknad om konsesjon etter § 5 skal gi de nødvendige opplysninger om det planlagte tiltaket. Søknaden skal blant annet inneholde

- a) en teknisk plan for tiltaket, hydrologiske forhold, et manøvreringsreglement og en beregning av årlig vannkraftproduksjon
- b) opplysninger om arealbruk og eiendomsforhold
- c) opplysninger om forholdet til rettslig bindende planer
- d) opplysninger om at eiere av nedenforliggende kraftverk og vannfall har fått anledning til å ta del i reguleringstiltaket, jf. §§ 23 til 26 (brukseierforeninger)
- e) en vurdering av fordelene og ulempene ved tiltaket.

Er tiltaket omfattet av plan- og bygningsloven kapittel 14, skal konsekvensutredninger vedlegges søknaden.

Departementet kan kreve ytterligere opplysninger av søkeren, og kan bestemme at søkeren skal foreta eller bekoste undersøkelser eller utredninger som trengs for å klarlegge fordeler eller ulemper av tiltaket.

Kongen kan gi forskrifter om søknadens innhold.

§ 12 *Offentliggjøring av søknad og innsigelse*

Søknaden skal gjøres offentlig tilgjengelig på elektroniske medier. Den skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn for søkerens regning, og kunngjøres i en eller flere aviser som er alminnelig lest i distriktet. Uttalelser må være sendt departementet innen en frist som normalt ikke må være kortere enn tre måneder. Departementet kan i særlige tilfeller unnlate kunngjøring.

Reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6 gjelder så langt de passer ved behandling av søknader om konsesjon etter loven her. De samme organer som gis innsigelsesrett etter plan- og bygningsloven, gis også klagerett på konsesjonsvedtaket etter forvaltningsloven kapittel VI. Departementet kan gi forskrifter om bruk av innsigelse i konsesjonssaker etter loven her.

Søker skal gis anledning til å uttale seg om anførsler som har betydning for avgjørelsen av søknaden. Når departementet finner grunn til det, skal søkerens nye anførsler forelegges de interesserte til uttalelse innen en fastsatt frist.

§ 13 *Utgifter til nødvendig bistand*

Søkeren skal i rimelig utstrekning erstatte utgifter som grunneiere, rettighetshavere, kommuner og andre interesserte har hatt til nødvendig juridisk og annen sakkyndig hjelp, og som er påløpt etter at en søknad er sendt eller melding er lagt ut til offentlig ettersyn etter plan- og bygningsloven § 14-2. For revisjonssaker gjelder dekning fra tidspunktet revisjon ble vedtatt åpnet. Avgjørelsen treffes av departementet. Departementet kan i spesielle tilfeller gi forhåndstilsagn om dekning av utgifter inntil et bestemt beløp.

Grunneiere og andre aktører med likeartede interesser bør så langt det er mulig samordne juridisk og annen sakkyndig hjelp.

Nødvendige utgifter til kommunal planlegger kan kreves erstattet av søkeren fra det tidspunkt meldingen eller søknaden er sendt på høring. Avgjørelsen treffes av departementet.

Kapittel 4 Vilkår og avbøtende tiltak

§ 14 *Konsesjonsavgifter*

I konsesjonen skal det settes som vilkår at det betales en årlig avgift til staten og de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer.

Ved reguleringer beregnes avgiften etter den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre utover den vannføringen som har vært påregnelig år om annet 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannperioden blir så jevn som mulig. Departementet kan, når særlige forhold tilsier det, gjøre unntak fra denne beregningsmetoden. Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av departementet, og kan treffes for hele reguleringsperioden eller foreløpig for 10 år og deretter endelig. Gis konsesjon både etter vannfallrettighetsloven og loven her, samordnes beregningen av konsesjonsavgifter etter de to lovene.

For kraftverk over 40 GWh uten egen regulering eller overføring og der det ikke er gitt konsesjon etter vannfallrettighetsloven, beregnes avgiften etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet.

Kongen gir forskrifter om hvilke maksimale og minimalsatser som skal gjelde. Ved fastsettelsen av forskriftene skal det særlig tas hensyn til forandringer i kronens kjøpekraft. Konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i slik forskrift.

Avgiften til staten skal bidra til finansiering av forskning, utvikling, opplæring og informasjon innenfor energi- og vassdragsområdet. Avgiften til staten kan i ekstraordinære tilfeller dekke utgifter til å forebygge, erstatte og avbøte skader som følge av eller i forbindelse med kraftutbygginger eller reguleringer.

Avgiften til fylkeskommunene og kommunene, fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av Kongen. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Avgiften skal betales av de enkelte vannfalls- eller brukseiere som utnytter den regulerte vann-

føringen. Plikten til å betale avgiften inntreer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter og kontroll med vannforbruket fastsettes av departementet dersom dette ikke er fastsatt av Kongen.

Utgjør det årlige avgiftsbeløp til staten eller kommuner mindre enn det minstebeløp Kongen bestemmer og både avgiftsberettigede og avgiftspliktige samtykker, kan departementet bestemme at den årlige avgift innløses med et engangsbeløp etter forskrifter fastsatt av Kongen. Under særegne omstendigheter kan Kongen, eller Stortinget hvis konsesjonen har vært forelagt dette, nedsette eller ettergi avgiften for et bestemt tidsrom.

§ 15 *Byggefrister*

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av departementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

§ 16 *Manøvreringsreglement og hydrologiske observasjoner*

I konsesjonen skal det fastsettes et manøvreringsreglement hvor det settes grenser for vannstand og vannslipping, med bestemmelser om kontroll og hvordan tapping av magasin skal skje. Vilkår om minstevannføring i elver og bekker skal settes etter en konkret vurdering.

Departementet kan gi tillatelse til at vilkårene etter første ledd fravikes i en kortere periode for enkelttilfelle der det ikke vil ha miljømessige konsekvenser. Vedtak etter første punktum kan ikke påklages.

Viser det seg at vilkår om vannslipp og vannstandsendringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemand. Kongen kan gi forskrift om krav om dokumentasjon og sikringstiltak for reguleringen.

Konsesjonæren skal etter vedtak fra departementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennhe-

ten. Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker.

§ 17 *Fond og andre utbetalinger*

I konsesjonen kan det settes vilkår om at konsesjonæren yter tilskudd til et fond, enten ved betaling av et passende engangsbeløp eller ved årlige utbetalinger, som skal fremme

- a) reindriften i distriktet
- b) fisk, vilt og friluftsliv mv. i kommunen eller kommunene
- c) næring i kommunen eller kommunene
- d) særskilte formål, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller for å ivareta private interesser som blir skadelidende.

Fondene forfaller til betaling ved byggestart, med mindre annet er bestemt. Blir ytelsene fastsatt som årlige innbetalinger, skal det årlige beløpet justeres automatisk hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i forskrift av Kongen.

For næringsfond gjelder tilsvarende regler om administrasjon som for konsesjonsavgifter, jf. § 14 sjette ledd annet og tredje punktum, syvende, åttende og niende ledd, så langt de passer.

Reindriftsfond forvaltes etter reindriftsloven § 47.

§ 18 *Veier, ferdsel mv.*

Det kan fastsettes vilkår om at konsesjonæren helt eller delvis skal erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre departementet vedtar noe annet.

§ 19 *Militære foranstaltninger*

Ved damanlegget kan det treffes militære foranstaltninger for sprenging i krigstilfelle, uten at eieren har krav på erstatning for de ulemper eller rådighetsbegrensninger dette medfører. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den innskrenkning eller benyttelse av anleggene som er nødvendig og den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

§ 20 *Ytterligere vilkår og pålegg*

I konsesjonen kan Kongen sette vilkår for å sikre mot skade på mennesker, miljø eller eiendom, sikre en god landskapsmessig tilpasning og å opprettholde det naturlige liv i vassdraget eller gi fagmyndigheter adgang til å gi pålegg for å

fremme disse formålene. Vilråene eller påleggene kan blant annet omfatte

- a) ansvar ved anlegg/drift
- b) godkjenning av detaljplaner, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.
- c) naturforvaltning
- d) automatisk fredete kulturminner
- e) forurensning
- f) terskler, biotopjusterende tiltak og erosjons-sikring
- g) rydding av reguleringssonen
- h) registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og merking
- i) etterundersøkelser
- j) luftovermetning

I konsesjonen kan det settes ytterligere vilkår når det synes nødvendig for å motvirke skader eller ulemper for allmenne eller private interesser.

Pålegg i medhold av denne bestemmelsen må være knyttet til skader forårsaket av utbyggingen, og kostnadene ved pålegget må stå i rimelig forhold til tiltakets skadevirkninger og til nytten av pålegget.

Kapittel 5 Særskilt for reguleringer og overføringer

§ 21 *Tinglysing*

Konsesjon etter loven skal tinglyses etter tinglysingsloven.

Departementet kan ved enkeltvedtak bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som en heftelse på eiendommer hvor konsesjonen kan medføre en forpliktelse.

§ 22 *Konsesjonskraft*

I konsesjonen skal det bestemmes at det skal avstås til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av den for hvert vannfall innvunne økning av vannkraften beregnet etter reglene i § 14 annet ledd, jf. § 3 fjerde ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av departementet med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at det i tillegg skal avstås inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntreer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk. Konsesjonen skal ha bestemmelser om varsel til de enkelte vannfalls- eller brukseiere før kraften tas ut eller sies opp.

Departementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi. Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger betales av den som tar ut kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normalavkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger. Første og tredje punktum gjelder ikke for konsesjoner som er gitt etter bestemmelser som gjaldt før lov 10. april 1959 nr. 2 trådte i kraft.

Det skal ikke treffes vedtak om avståelse av kraft i medhold av konsesjonsvilkår fastsatt etter bestemmelser i denne paragraf når vilkår om avståelse av konsesjonskraft er fastsatt for samme vannfall etter vannfallrettighetsloven § 19.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om avståelse, fordeling og pris.

§ 23 Etablering av brukseierforeninger

Med brukseierforening menes en sammenlutning av vannfalls- og brukseiere i et vassdrag som får vannføringen påvirket av en vassdragsregulering, og som har til formål å samordne bruken av vannressursene i vassdraget til kraftproduksjon i henhold til gitt konsesjon og fastsatte vilkår og å sørge for god flomhåndtering.

En brukseierforening i et vassdrag som har vedtekter godkjent av departementet, gis en fortrinnsrett til konsesjon til regulering av vassdraget, dersom ikke staten selv vil regulere.

Er det ikke etablert en brukseierforening i vassdraget, skal alle aktuelle eiere av vannfall eller kraftverk i vassdraget ha fått anledning til å etablere en brukseierforening før konsesjon til en regulering gis til en eller flere vannfallseiere.

§ 24 Deltakelse i en brukseierforening

Vannfalls- eller kraftverkseiere i vassdraget som forplikter seg til å følge en brukseierfore-

nings vedtekter, skal ha rett til å bli medlem av foreningen.

Fordelingen av kostnadene til bygging, drift og vedlikehold av reguleringsanlegget kan enten fastsettes i avtale mellom de vannfalls- og kraftverkseiere som deltar i byggingen av anlegget, eller i brukseierforeningens vedtekter som godkjennes av departementet.

Er det ikke fastsatt fordeling etter annet ledd, skal den andel som eieren av ethvert deltagende vannfall eller kraftverk plikter å betale, beregnes forholdsmessig etter verdien av vannføringsøkningen som ved regulering vil tilføres fallet eller kraftverket. Slik verdisetting bør som regel være foretatt før konsesjon gis.

§ 25 Medeierskap i reguleringsanlegg

Vannfalls- og kraftverkseiere som ikke har deltatt i byggingen av reguleringsanlegget, har rett til å bli medeiere i anlegget senere, mot å betale den andel av kostnadene ved byggingen av anlegget som faller på deres vannfall eller kraftverk ved fordeling etter § 24 annet og tredje ledd. Ved fastsettelse av kostnadene skal det gjøres et forholdsmessig fradrag for de årene som har gått siden reguleringsanlegget ble bygget.

Den som er blitt medeier i et anlegg etter første ledd, plikter å delta i dekningen av drifts- og vedlikeholdsutgiftene på samme måte som de andre medeierne.

Vannfalls- og kraftverkseiere som ikke er medeiere i reguleringsanlegget, har ikke rett til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved regulering med hjemmel i konsesjon etter loven her. Disse er forpliktet til å etterkomme kravene til kontroll som departementet bestemmer.

En vannfalls- eller kraftverkseier som uberettiget gjør bruk av den regulerte vannføringen, anses som medeier av anlegget og blir forpliktet etter første og annet ledd.

Departementet kan i særlige tilfeller gi en vannfalls- eller kraftverkseier som ikke er medeier i reguleringsanlegget, tillatelse til å bruke den regulerte vannføringen, mot en årlig godtgjørelse til reguleringsanleggets eier. Godtgjørelsen skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet.

§ 26 Bruk av overført vann og panteretter

Er vann overført fra et vassdrag til et annet uten at det utbygde fallet får noen økning i vannføringen, gjelder ikke reglene i § 24 tredje ledd og § 25. I stedet skal vannfalls- og kraftverkseiere som tar den overførte vannføringen i bruk betale en årlig avgift til eieren av overføringsanlegget for

bruken av vannet. Avgiften fastsettes ved skjønn, hvis ikke annet blir avtalt.

For de forpliktelser en vannfalls- eller kraftverkseier har etter §§ 23 til 26, hefter vedkommende vannfall eller kraftverk som pant. Panteretten kan kreves tinglyst for vannfalls- eller kraftverkseierens kostnad, og den faller bort dersom den ikke er tinglyst innen 4 måneder etter at forpliktelsens omfang ble endelig fastsatt, jf. § 24 annet og tredje ledd.

§ 27 *Overdragelse*

Reguleringskonsesjonen, reguleringsanleggene eller andeler i reguleringsanleggene kan bare overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Det samme gjelder ved andre disposisjoner over konsesjonen, anleggene eller andeler i anleggene, herunder pantsettelse, arrest eller utlegg.

§ 28 *Statens hjemfallsrett*

Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Hvilke bygninger og innretninger staten kan forlange, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Består reguleringen i påbygning eller utvidelse av en eldre regulering, kan andelene i anlegget mv. som tilhører den eller dem som deltar i tilleggsreguleringen, kreves avstått. Er den eldre reguleringen ikke tidsbegrenset, får vedkommende vannfallseier i så fall krav på driftsvann på grunnlag av den eldre reguleringens yteevne mot å betale en forholdsmessig del av utgiftene til drift, vedlikehold og fornyelse. Godtgjørelsen fastsettes av departementet.

Ved konsesjonstidens utløp skal reguleringsanlegget med bygninger og innretninger være i fullt ut driftsmessig stand, jf. likevel § 10. Tvist avgjøres ved skjønn. Konsesjonæren plikter å utføre hva skjønnet måtte bestemme. Retten avgjør hvem som skal bære skjønnsomkostningene.

Blir reguleringskonsesjonen gitt for kortere tid enn 60 år, kan det i konsesjonen fastsettes en innløsningssum for avståelse. Departementet kan gi forskrifter om beregning av innløsningsvederlaget.

Når reguleringsanlegg med bygninger og innretninger i henhold til konsesjon tilfaller staten, skal en del av anlegget eller dets verdi, men ikke over en tredjepart, tildeles de kommuner hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanleggene

ligger. Stortinget bestemmer i tilfelle verdien og kommunenes andel og foretar fordelingen mellom dem. Stortinget kan også bestemme at det av midlene opprettes et fond til fordel for kommunene, eller at det utbetales dem en andel av det økonomiske utbytte anlegget måtte gi.

Hvis en vannfalls- eller brukseier etter lovgivningen om erverv av eiendomsrett eier sitt vannfall for en begrenset tid, skal reguleringsanlegget eller andel i reguleringsanlegget følge vannfallet, når eierens rett til dette opphører, selv om den fastsatte tid etter § 6 forøvrig ikke er utløpt. Hvis denne regel ville føre til avståelse uten vederlag før 60 år er gått, kan bestemmelsen i tredje ledd gis tilsvarende anvendelse på den enkelte vannfalls- eller brukseiers andel i reguleringsanlegget.

I de siste 3 år av konsesjonstiden for et reguleringsanlegg som i henhold til konsesjon kan kreves avstått til staten, skal staten uhindret ha adgang til anlegget og rett til å foreta de nødvendige disposisjoner for å forberede statens overtakelse og sikre en fortsatt kontinuerlig drift. Dette må likevel ikke være til hinder eller til skade for konsesjonærens utnyttelse av reguleringsanlegget etter konsesjonen. Konsesjonæren plikter å gi de opplysninger og yte den veiledende bistand som finnes nødvendig for at staten skal kunne ivareta sine interesser etter denne bestemmelse. Utgifter med dette dekkes av staten.

Når anlegget går over til staten, skal departementet tinglyse dette.

Alle heftelser på anlegget faller bort når det i henhold til reguleringskonsesjonen går over til staten. Skal også eldre reguleringsanlegg i henhold til første ledd overdras til staten må, før konsesjonen meddeles, eldre panteheftelser, servitut-ter av vesentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser fjernes eller vike prioritet for de i konsesjonen pålagte forpliktelser, derunder også tidligere ilagte mulkter.

§ 29 *Staten som regulant*

Når staten utfører vassdragsreguleringer etter loven her, er eierne av de vannfall og bruk som vil benytte driftsvannet som innvinnes ved reguleringen, forpliktet av de vilkår som Kongen fastsetter.

Det samme gjelder når et reguleringsanlegg eller andel i reguleringsanlegg etter § 28 første ledd går over til staten i henhold til en meddelt reguleringskonsesjon.

Avgifter som pålegges for benyttelse av innvunnet driftsvann etter første og annet ledd, forrentes fra forfall med rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd, og er tvangsgrunnlag for utlegg.

Bestemmelsene i § 3 tredje ledd, §§ 4, 5, 7, 8, 9, kap. 3, kap. 4, §§ 21, 22, 30, 31, 32 og 33 gjelder tilsvarende for vassdragsreguleringer som utføres for statens regning.

Kapittel 6 Ekspropriasjon og skjønn

§ 30 *Forholdet til alminnelig ekspropriasjonsrett*

Ved avståelse av grunn eller rettigheter over eiendom som er nødvendig for å utføre tiltak som har konsesjon etter loven her, gjelder lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom og lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eigedom, om ikke annet er bestemt i dette kapitlet. Ekspropriasjon kan også skje etter annen lovgivning.

Erstatningen skal bestemmes under den forutsetning at anlegget blir stedsevarende.

Ved ekspropriasjon forhøyes alle erstatninger med 25 prosent.

Skjønnen kan bestemme at reguleringsanleggets eier skal treffe tiltak eller påta seg ytelse som helt eller delvis gjenoppretter skaden eller erstatter det avståtte. Slik bestemmelse kan bare treffes når utgiftene ved tiltaket eller ytelsene etter rettens mening ikke vesentlig overstiger den pengeerstatning som ville bli å betale dersom bestemmelsen ikke ble truffet. Grunn og rettigheter som er nødvendig til gjennomføring av tiltakene kan kreves avstått etter første ledd, når skjønnet finner at skaden eller ulempen som vil voldes ved avståelsen er liten i forhold til fordelene som vil oppnås. Rettighetshaveren må stevnes særskilt. Første, annet, femte, sjette, syvende og åttende ledd gjelder tilsvarende.

Tilkjente erstatninger fastsettes til årlige beløp dersom ikke erstatningen er mindre enn det minstebeløp som Kongen bestemmer. Engangserstatning skal likevel fastsettes dersom eiendommen i sin helhet eller for en vesentlig del blir avstått, eller ekspropriaten krever det.

Tidligere fastsatte årlige erstatninger under det minstebeløp Kongen bestemmer, kan omgjøres til engangserstatning og innløses med en sum en gang for alle dersom en av partene krever det.

Den årlige erstatningen skal følge eiendommen og kan ikke særskilt overdras, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg. Blir eiendommen delt, følger hele erstatningen hovedbruket, med mindre det utskilles et selvstendig gårdsbruk. I så fall avgjør departementet om og i tilfelle hvordan den årlige erstatningen skal deles.

Skjønnen kan bestemme at flere skadelidte skal gis en felles erstatning, enten i form av pen-

ger til utføring av arbeid eller ved at reguleringsanleggets eier treffer nødvendige tiltak.

Femte til åttende ledd gjelder ikke for konsesjonspliktige tiltak etter § 3 annet ledd.

Kapittel 7 Kontroll og sanksjoner

§ 31 *Kontroll*

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte betingelser i konsesjonen eller i medhold av denne som departementet finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

§ 32 *Pålegg om retting*

Departementet kan kreve at konsesjonæren skal rette forhold som er i strid med loven eller vedtak fattet i medhold av loven.

§ 33 *Tvangsmulkt*

Departementet kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

§ 34 *Tilbaketrekking av konsesjon*

Departementet kan fatte vedtak om at konsesjonen trekkes tilbake ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av vesentlige konsesjonsbetingelser som er felles for alle som deltar i reguleringen.

Mot en innløsningssum beregnet på tilsvarende måte som etter bestemmelsene i § 28 tredje ledd, kan i så fall staten kreve avstått reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Tvist avgjøres ved skjønn. Vil ikke staten overta anlegget, gjelder § 10 tilsvarende.

Ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av spesielle konsesjonsbetingelser for de enkelte deltagere i reguleringen, mister vedkommende vannfalls- eller brukseiers retten til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved reguleringen.

§ 35 *Overtredelsesgebyr*

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven.

Betalingsfristen for et ilagt gebyr skal være minst fire uker fra vedtakstidspunktet. Ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Er en overtredelse som kan medføre overtredelsesgebyr etter første ledd begått av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan overtredelsesgebyr ilegges foretaket. Dette gjelder selv om overtredelsesgebyr ikke kan ilegges noen enkeltperson. Med foretak menes selskap, enkeltpersonforetak, stiftelse, forening eller annen sammenslutning, bo eller offentlig virksomhet.

Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved utmåling av sanksjonen skal det særlig legges vekt på

- a) overtredelsens grovhet
- b) om overtreder ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne forebygget overtredelsen
- c) om overtredelsen er begått for å fremme overtrederes interesser
- d) om overtreder har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen
- e) om det foreligger gjentakelse
- f) overtrederes økonomiske evne.

§ 36 Straff

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt

- a) uten konsesjon iverksetter et tiltak som er konsesjonspliktig etter loven
- b) overskrider en konsesjon eller overtrer konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt med hjemmel i loven.

Kapittel 8 Sluttbestemmelser

§ 37 Ikrafttredelse og forholdet til eldre lovgivning

Loven trer i kraft straks.

Loven gjelder for reguleringsanlegg som er utført med konsesjon etter tidligere lovgivning.

Reguleringsanlegg som er utført uten konsesjon etter tidligere lovgivning kan fortsette uten konsesjon etter loven.

III

I lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann gjøres følgende endringer:

§ 6 annet ledd skal lyde:

Reglene om grannevarsel og granneskjønn i grannelova §§ 6 til 8 gjelder ikke for tiltak som må ha konsesjon etter loven her eller etter *vassdragsreguleringsloven*.

§ 19 skal lyde:

§ 19 (*særregel for vannkraftutbygging*)

Konsesjon til vannkraftutbygging *over 40 GWh eller* som omfatter vassdragsreguleringer, gis etter *vassdragsreguleringsloven* når dette følger av dennes §§ 1 og 3. Loven her gjelder likevel for slike *vannkraftverk, vassdragsreguleringer og overføringer* så langt det ikke er gjort unntak etter loven her eller er fastsatt særskilte regler i *vassdragsreguleringsloven*.

For andre vannkraftverk gjelder loven fullt ut, likevel slik at vassdragsreguleringsloven § 15 om byggefrister gjelder i stedet for § 27.

§ 28 første ledd skal lyde:

I særlige tilfeller kan vassdragsmyndigheten oppheve eller endre vilkår eller sette nye vilkår av hensyn til allmenne eller private interesser. Det skal tas hensyn til det tap som en endring vil påføre konsesjonshaveren og de fordeler og ulemper som endringen for øvrig vil medføre. Bestemmelsen gjelder ikke for tiltak som er behandlet etter *vassdragsreguleringsloven*.

§ 60 a annet ledd skal lyde:

Betalingsfristen for *et* ilagt gebyr *skal være minst* fire uker fra vedtakstidspunktet. Ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

IV

I lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom gjøres følgende endringer:

§ 2 annet ledd nr. 1 skal lyde:

som er konsesjonspliktige eller som krever vedtak etter *vannfallrettighetsloven*,

V

I lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper gjøres følgende endringer:

§ 41 fjerde ledd skal lyde:

Ved omorganisering etter bestemmelsene i denne paragraf, overføres selskapets eiendeler, rettigheter, herunder offentlige tillatelser m.v., og forpliktelser til det nye selskapet. Interkommunalt selskap som nevnt i første ledd med eiendomsrett eller bruksrett til vannfallsrettigheter som omfattes av *vannfallrettighetsloven*, skal ved omorganisering til aksjeselskap likevel være gjenstand for konsesjonsbehandling etter nevnte lov.

VI

I lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk gjøres følgende endringer:

§ 7 fjerde ledd skal lyde:

Annet ledd gjelder ikke for kraftutbyggingstiltak som krever konsesjon etter *vassdragsreguleringsloven* eller vannressursloven, og heller ikke for andre tiltak som krever konsesjon etter vannressursloven, med mindre formålet med tiltaket er å øke fangsten av fisk på stedet, forskyve fangsten av fisk i vassdraget, eller forandre én eller flere arters produksjon, bestandsstørrelse eller utbredelse.

VII

I lov 12. juni 1931 nr. 1 i henhold til konvensjonen mellom Norge og Sverige om visse spørsmål vedrørende vassdragsretten av 11 mai 1929 gjøres følgende endringer:

§ 8 nr. 5 oppheves

VIII

Loven gjelder fra det tidspunkt Kongen fastsetter.

Vilkår i meddelte konsesjoner eller vedtak, som fortsatt har hjemmel i vannfallrettighetsloven eller vassdragsreguleringsloven står ved lag.

Vedlegg 1

Lovspeil

Vannfallrettighetsloven

Vannfallrettighetsloven (revidert)	Gjeldende industrikonsesjonslov
§ 1	§ 1 første ledd
§ 2 første ledd	§ 1 annet ledd
§ 2 annet ledd	§ 2 annet ledd
§ 2 tredje ledd	§ 2 tredje ledd nr. 2
§ 3 første ledd	§ 1 tredje ledd
§ 3 annet til fjerde ledd	§ 1 femte til syvende ledd
§ 4	§ 2 tredje ledd nr. 22
§ 5	§ 2 første ledd
§ 6	§ 6
§ 7	§ 9
§ 8	§ 2 tredje ledd nr. 1
§ 9	§ 5 a første og tredje ledd
§ 10	§ 5 a annet ledd og § 27
§ 11 første og annet ledd	§ 2 tredje ledd nr. 17
§ 11 tredje og fjerde ledd	§ 41
§ 12	§ 24 første og annet ledd
§ 13	§ 24 fjerde ledd
§ 14 første og annet ledd	§ 30 første og annet ledd
§ 14 tredje og fjerde ledd	§ 31
§ 15	§ 2 fjerde ledd
§ 16	§ 30 tredje ledd
§ 17	§ 32
§ 18	§ 2 tredje ledd nr. 13
§ 19	§ 2 tredje ledd nr. 12
§ 20	§ 2 tredje ledd nr. 23
§ 21	§ 2 tredje ledd nr. 3
§ 22	§ 3

Vannfallrettighetsloven (revidert)	Gjeldende industrikonsesjonslov
§ 23	§ 36
§ 24	§ 39
§ 25	§ 37 a
§ 26	§ 37
§ 27	§ 38
§ 28	§ 29
§ 29	§ 5
§ 30	§ 4
§ 31	§ 2 tredje ledd nr. 16
§ 32	§ 34
§ 33	§ 26
§ 34	§ 42

Vassdragsreguleringsloven

Revidert vassdragsreguleringslov	Gjeldende vassdragsreguleringslov
§ 1 første ledd	§ 1 første ledd første punktum
§ 1 annet ledd	§ 1 annet ledd
§ 1 tredje og fjerde ledd	§ 2 fjerde og femte ledd
§ 2	§ 1 første ledd annet og tredje punktum
§ 3 første ledd	§ 2 første ledd
§ 3 annet ledd	Nytt, tilsvarende vl. § 19 annet ledd
§ 3 tredje og fjerde ledd	§ 2 annet og tredje ledd
§ 3 femte ledd	§ 12 nr. 23
§ 3 sjette ledd	Nytt, jf. vl. § 19 første ledd
§ 4 første ledd	§ 4 nr. 1 første ledd
§ 4 annet ledd	Nytt
§ 4 tredje ledd	§ 4 nr. 1 annet ledd
§ 5	§ 8 første ledd
§ 6	§ 10 nr. 1
§ 7 første ledd	§ 3 nr. 1
§ 7 annet ledd	Nytt
§ 8 første ledd	§ 10 nr. 3 første ledd
§ 8 annet ledd	§ 10 nr. 3 tredje ledd
§ 8 tredje ledd	Endringslov av 19. juni 1992 nr. 62 til vassdragsreguleringsloven mv. del VI punkt 3.

Revidert vassdragsreguleringslov	Gjeldende vassdragsreguleringslov
§ 9	§ 10 nr.3 annet ledd
§ 10	§ 21
§ 11 første og annet ledd	§ 5
§ 11 tredje ledd	Nytt
§ 11 fjerde ledd	§ 5 g
§ 12	§ 6 nr. 1 første til tredje ledd og nr. 2
§ 13 første ledd	§ 6 nr. 1 fjerde ledd
§ 13 første ledd annet punktum	Nytt
§ 13 annet ledd	Nytt
§ 13 tredje ledd	§ 6 nr. 1 femte ledd
§ 14	§ 11
§ 15	§ 12 nr. 1
§ 16	§ 12 nr. 12 og nr. 13
§ 17	§ 12 nr. 8 og 17
§ 18	§ 12 nr. 6
§ 19	§ 12 nr. 11
§ 20	§ 12 nr. 13, 16 og 17
§ 21	§ 14 nr. 1
§ 22	§ 12 nr. 15
§ 23	§ 9 nr. 1 og 2
§ 24	§ 9 nr. 3 og 4
§ 25	§ 9 nr. 5 til 7
§ 26	§ 9 nr. 8 og 9
§ 27	§ 14 nr. 2
§ 28	§ 10 nr. 4 til 7, § 14 nr. 3 og 4, § 20 a
§ 29	§§ 15 og 22
§ 30 første ledd	§ 16 nr. 1
§ 30 annet ledd	§ 16 nr. 2
§ 30 tredje ledd	§ 16 nr. 3 første ledd
§ 30 fjerde ledd	§ 16 nr. 3 annet ledd
§ 30 femte ledd	§ 16 nr. 5 første ledd
§ 30 sjette ledd	§ 16 nr. 5 annet ledd
§ 30 syvende ledd	§ 16 nr. 5 tredje ledd
§ 30 åttende ledd	§ 16 nr. 5 femte ledd
§ 30 niende ledd	Henvvisning fra vl § 19 annet ledd til vregl. § 16 nr. 1 til 3.

Revidert vassdragsreguleringslov	Gjeldende vassdragsreguleringslov
§ 31	§ 12 nr. 19
§ 32	§ 12 nr. 21 første ledd
§ 33	§ 12 nr. 21 annet ledd
§ 34	§ 12 nr. 21 tredje og fjerde ledd
§ 35	§ 25
§ 36	§ 24
§ 37	§ 26

Bestilling av publikasjoner

Offentlige institusjoner:

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Privat sektor:

Internett: www.fagbokforlaget.no/offpub

E-post: offpub@fagbokforlaget.no

Telefon: 55 38 66 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: 07 PrintMedia AS – 04/2017

